

**A
FELSŐ-TISZAI
ERDŐ-
ÉS FAFELDOLGOZÓ
GAZDASÁG
ÉS AZ
ERDÉRT VÁLLALAT
SZABOLCS
MEGYÉBEN**

1851

/1866/

**A
FELSŐ-TISZAI
ERDŐ-
ÉS FAFELDOLGOZÓ
GAZDASÁG
ÉS AZ
ERDÉRT VÁLLALAT
SZABOLCS
MEGYÉBEN**

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2019

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA

1268/L2019

11/1.

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA

Összeállították és illusztrálták
a Felsőtisza Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság,
valamint
az ERDÉRT Vállalat
munkaközösségei

A borító színes fényképeit Kovancz Ferenc készítette

Az ERDÉRT Vállalat kiadása Budapesten

Felelős szerkesztő és kiadó: Borvendég Sándor

70.4548 Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest. Felelős vezető: Janka Gyula igazgató

*Az Országos Erdészeti Egyesület
1970. évi Vándorgyűlése
részvételük tájékoztatására*

**Hazánk felszabadulásának
25. esztendejében,
Lenin születésének
centenáriumára
emlékezéssel**

Előszó

A technikai forradalom idejét éljük. Ami ma még korszerű, holnap már elavultnak számít. Eppen ezért a gyakorlat sem nélkülözheti a tudományt, melynek halmazából örökké igényli a számára nélkülözhetetlen részecskéket. Ezáltal is rákényszerítve a tudomány művelőit, hogy szellemi termékeik kincsesházát a termelés és ezen keresztül népünk jólétének szolgálatába állítsák.

Ezen a helyen ma, szakmánk minden rétege képviselve van. Jelen vannak a tudomány és a gyakorlat nemcsak térben, hanem tevékenységben is egymástól messze került dolgozói. Talán nem veszik ünneprontásnak, ha egy rövid tanulmányút keretében bemutatjuk szerteágazó tevékenységünk néhány mozzanatát. Hisszük, hogy a látottakból leszűrhető tanulság hasznos lesz a bemutatókra és a tanulmányozókra egyaránt.

Tanulmányutunk célja, hogy bemutassunk két, erdészeti ágazatban dolgozó vállalatot. A két vállalat profilja ugyan eltér egymástól, azonban az együttműködésük — éppen a kereskedelmi tevékenységükön keresztül, amely kölcsönös előnyökön alapul — adott. Bemutatunk egy új, integrált erdő- és fagazdaságot, és bemutatjuk az ERDERT Vállalatot, a legfontosabb helyén. Abban a térségben, ahol az ország gazdasági életében olyan fontos szerepet játszó, a Szovjetunióból származó, főképp fenyőgömbfa-anyag és fűrészáru beérkezik.

Szeretnénk érzékelteni — éppen felszabadulásunk 25. évében —, hogy a fagazdaság területén milyen hatalmas segítséget jelent a Szovjetunióval való kereskedelmi kapcsolat, és hogyan élünk ezzel a segítségével.

A szervezeten kívül elhatárolt, de a munkás hétköznapiakon egymásnak igen gyakran segítő kezét nyújtó két vállalat szervezésében lebonyolításra kerülő tanulmányúthoz kíván e kis füzet tájékoztatást nyújtani.

A fővárostól talán a legmesszebb esünk és ezért sokan életükben először járnak ezen a vidéken. Nekik szól a táj ismertetését és a történelmi visszapillantást ecsetelő leírás, mely helyenként a száraznak tűnő szakleírások közé ékelődött.

A két vállalat vezetősége és valamennyi dolgozója nevében meleg szeretettel köszöntjük mindazokat, akik közelről, s távolról eljöttek ide a Nyírségbe és őszintén kívánjuk, hogy a látottak alapján vigyenek magukkal az ismeretszerzésből legalább annyit, amennyi feledtetni tudja a hosszú utazással együttjáró fáradságokat.

Nyíregyháza, 1970 augusztus

Termann István
a Felsőtiszaí Erdő- és
Feldolgozó Gazdaság
igazgatója

Speer Norbert
az Erdőgazdasági és Faipari Termékeket
Feldolgozó és Értékesítő Vállalat
vezérigazgatója

Olasznyár a Nyírségben (Szabolcsi K. felv.)

FELSŐ-TISZAI ERDŐ- ÉS FAFELDOLGOZÓ GAZDASÁG

1851

1866

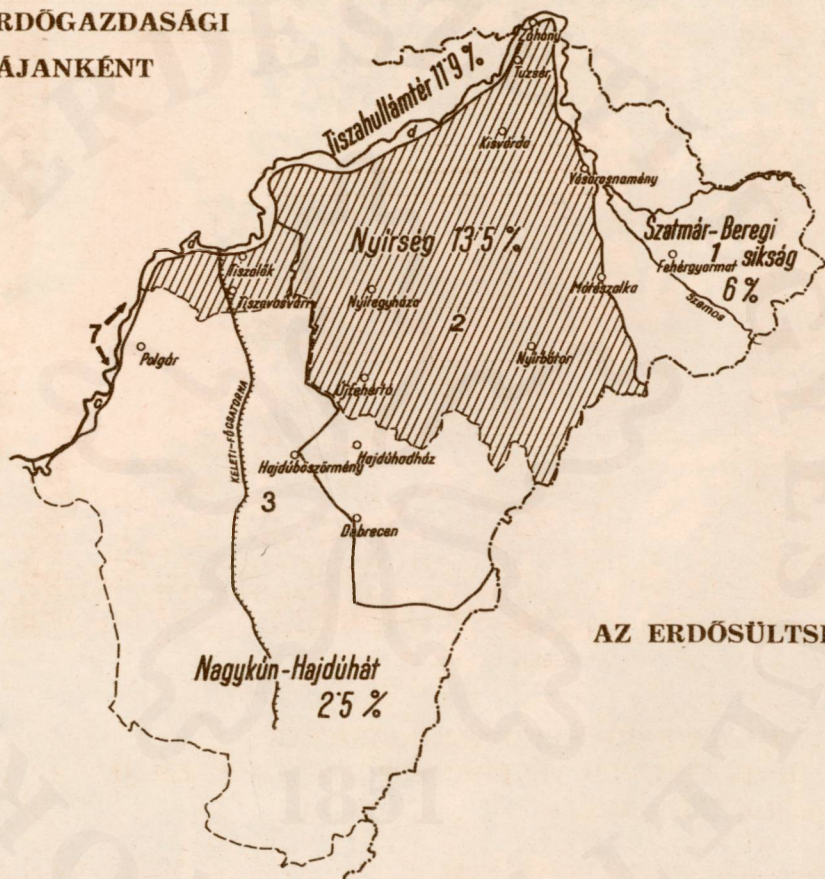
ERDŐGAZDÁLKODÁS

HATÁSKÖR

Szabolcs-Szatmár és Hajdú-Bihar megyék 1 212 000 ha összterületén, szétszórtnan elterülő 96 000 ha erdő, erdősáv és facsoport tartozik a gazdaság hatáskörébe. Ebből kerekén 64 000 ha államerdészeti tulajdonban van, a többi megoszlik Állami Gazdaságok, Termelőszövetkezetek, Vízügyi Igazgatóságok, Közút-, Vasút stb. között.

ERDŐGAZDASÁGI TÁJANKÉNT

AZ ERDŐSÜLTSEG

1. sz. táj: Szatmár-Beregi síkság:	10 206 ha erdő
2. sz. táj: Nyírség:	69 070 ha erdő
3. sz. táj: Nagykún-Hajdúhát:	12 538 ha erdő
7. c. — és d. Tisza-Hullámtér tájrészlet:	3 786 ha erdő
Összesen:	95 600 ha erdő

Az erdőgazdálkodási feladatokat 16 erdészeti látja el. Ezeknek működési területe együttesen a két megye területével azonos.

Vöröstölgy fiatalos (Szabolcsi K. felv.)

A GAZDASÁG ERDŐGAZDÁLKODÁSÁNAK ÉS MINDEN EGYÉB TEVÉKENYSÉGÉNEK JELLEMZŐ, HALMOZOTT ADATAI

Összes tervezett termelési érték:	459,378 millió Ft
Ennek előállításához felhasználásra	
tervezett összes munkabér:	99 millió Ft
Ebből alkalmazotti bér:	20 millió Ft
munkások bére	79 millió Ft
A tervezett eredmény nyereség	30 millió Ft
Fakitermelés összesen:	269 000 m ³
Összes fafeldolgozás:	140 000 m ³
Ebből saját anyagfelhasználás	40 000 m ³
A többi vásárolt anyag.	

Az első kivitelű erdőítési kötelezettség nagysága a véghasználat-
tal érintett területtel azonos. (Évenként átlagosan mintegy 1000 ha.)

Az egykor jelentős erdőtelepítési feladatok — a földvédelmi tör-
vény következtében — a régi tervszámok egytizedére zsugorodtak.
(Ma már alig érik el az évi 100 ha-t.)

A tisztítási éves feladata: 2800 ha. Gyérítés: 2000 ha. Ha a felsorol-
takhoz még megismerjük — ismét a vállalat összességére vonat-
kozóan —, hogy 280 764 millió Ft értékű állóeszköz és 70 656 mil-
lió Ft értékű forgóeszköz áll rendelkezésére a gazdaságnak és 4500
állandó dolgozóról, azok munkával való ellátásáról, munkabéréről
kell napról napra gondoskodni, vázlatos képet nyerhetünk a vállal-
lat tevékenységéről.

(Mivel területileg a Nyírség erdőgazdasági táj a legkiterjedtebb (75%), s mivel ta-
nulmányútunk ezen az erdőgazdasági tájon vezet keresztül, további ismertetésünk
kizárólag erre az egy tájra korlátozódik.)

Homoki feketefenyves a dombtető (Szabolcsi K. felv.)

Nyírség

„A magyar Alföld ősi tájképét, a lápokkal tarkított erdős pusztákat idézi elénk a Nyírség. A százados, terebélyes tölgyesek helyét mindinkább akácosok foglalják el, a buckákon a pusztai virágok sokaságát az ekeföldek váltják fel, az egykori lápok, rétek helyén gabona hullámszik. Mégis a Nyírség őrzi hírmondóit a történelem előtti idők tájképének, a buckaközi mocsarak, fűz- és nyír-lápok, ligetes erdők mélye a legtöbbet őrzött meg Alföldünk múltjából, állatot, növényt egyaránt.”

(Soó)

Erdeifenyő fiatalos (Kovanecz F. felv.)

A honfoglalás előtt szláv és bolgár törzsek uralták e vidéket. Az első írásos emlék az *Anonymus Gesta Hungarorum*-ában őrzött krónika-részlet, mely szerint *Szabolcs* és *Tass* vezérek hódították meg ezt a gyéren lakott, vagy helyenként lakatlan földrajzi egységet. Az erdős és mocsaras táj később nemzetségelválasztó, királyi birtok lett és *I. István* az egyházi élet központjává „*Ecclesia de Nyir*” elnevezéssel a mai *Nyíregyházát* tette.

Az utolsó évtized számos mélyfúrása révén tisztázódott a korábbi kutatások sokszor egymásnak is ellentmondó földtani elképzelése. A geológusok szerint az alapkőzet kialakulása, illetve rétegződése tektonikus erők hatására valahol a pleisztocén-holocén korszakok határán történt, amikor is a Variszkuszi hegylánc magyarországi szakaszának, a Tisia masszívumnak egy része süllyedni kezdett. E süllyedő komplexumhoz tartozott a *Szatmár-Beregi síkság*, a *Nagykun-Hajdúhát* és természetesen velük együtt a *Tisza-Hullámtér* is. Ezzel párhuzamosan az előbbieket által körülvett terület lassan emelkedni kezdett és létrejött az úgynevezett *Nyírségi plató*. Az átlagos tengerszint feletti magassága 130 m. A legnagyobb kiemelkedése — *Hoportyog* — 185 m. A kiemelkedés hatására a környező folyók — közöttük elsősorban a Tisza — kénytelen volt a medrét megváltoztatva a Nyírséget megkerülni.

A geológiai képződmények közül csupán a legnagyobb tömegben és kiterjedésben előforduló homokot említjük. Ez részben pannontengeri maradvány, részben az ősfolyók — *Latorca*, *Laborca*, *On-dava*, *Ung*, *Tapoly*, *Tisza*, *Szamos*, *Borsava* stb. — hordalékának tekintendő. Ezt a homokot évezredekken keresztül formálta a szél és létrejöttek a nyírségi táj sajátos formakincsei: a *szélbarázdák* és a *parabola-buckák*. Elrendezésük nagyjából hosszan elnyúló É.—D. irányú. Végleges alakjukat a nyugati oldalazó szelek formálták akként, hogy a szélfelőli oldaluk szélesen elterülő enyhe emelkedővel éri el a tetőrészt, a szélárnyékos keleti oldal ellenben meredek lejtős rövid lejtő.

Az éghajlati elemek közül a hőmérséklet szélsőséges értékei, a csapadék gyakorisága és mennyisége meghatározó jelentőségű a helyi klíma kialakításában. Említést érdemel ezen kívül a É-i és ÉK-i uralkodó szél, mely hideget és szárazságot hoz és a Kárpátokon átbukva elevenen erejének teljében sújt le a tájra. A tavaszi szél a leghatékonyabb felszínformáló erő, s a legnagyobb mértékben kiszáritja azt a homokfelszínt, amelyikbe a mag, vagy a csemete került. A rendszerint gyéren jelentkező tavaszi esők a kiszáradást nem, vagy csak kevésbé tudják ellensúlyozni.

Gyakoriak és erőteljesek ezért a hőmérsékleti ingadozások. A fa-tenyészetre nem az átlag hőmérsékleti adatok a döntők, melyek az átlagszámok törvényében szelidülnek kedvezővé, hanem a —27,8

C° (1940. február 18-án Nyíregyházán mérték), vagy a 38,7 C° (amit 1928. július 17-én Debrecenben észleltek). A területünkön évenként 28 téli napra, 105 fagyos napra, 20 hőségnapra és 71 nyári napra számíthatunk.

A csapadék mennyisége 580—600 mm. Debrecentől É-felé általában enyhén emelkedik. Ebből a mennyiségből a tenyészidőszakra 346 mm esik. A számok itt is azt mutatják, hogy általánosságban elegendő a csapadék. Viszont annak eloszlásában szintén gyakoriak a szélsőséges esetek, az aszályos nyár és ellentéte, a csapadékdús esztendő, amikor a felfakadó talajvizekben elpusztul az erdő.

Még néhány szót a Nyírség vízrajzáról, melynek erdőtenyészeti szempontból súlypontos jelentőséget kell tulajdonítani.

A már felsorolt ősfolyók víztömegüket és abban természetesen hordalékukat ÉK-ról DNy-i irányban, végső soron a Kárpátokból az Alföld felé szállították. A nyírségi plató néhány méteres térszínti kiemelkedése következtében magasvízszint (árvizek) esetében a buckaközi laposok és a mélyfekvésű síkságok víz alá kerültek. A tavaszi hóolvadás után az elöntés rendszeressé vált, s mivel lefolyása alig volt, a víz nagyon sok helyen egész nyáron át megmaradt. Az ármentesítő munkálatok megkezdése előtt a Nyírségben számtalan kisebb-nagyobb vízzel borított terület gazdagította párával a levegőt, s tartotta magasan a talajvíz szintjét.

Alig múlt 100 éve annak, hogy *Széchenyi István* a megye területén elvégezte az első kapavágást, mely elindította a vízszabályozást. Első lépcsőben a Tiszát kellett gátakkal elhatárolt terület közé kényszeríteni, s a kanyarok átvágásával az árvíz lefolyását meggyorsítani. Ezt követte a csaknem napjainkig tartó lecsapolás, melynek eredményeként eltűnt az *Ecsedi-láp* és az a sok-sok víztükör, mely a talaj vízkészletét és a levegő páratartalmát növelte. A Nyírségben 1958-ig 3200 km csatornahálózat épült. Ez most már végképpen elvezeti a vizet.

Ezzel a kultúrember megszüntette a számára egészségtelen, mocsárgőzzel terhelt, maláriás éghajlatot. Termőföldet nyert, ahol nagy-szerű mezőgazdasági és gyümölcsstermelő tevékenységet folytat. Elvesztette azonban az erdőt, melyet az őshonos fafajgazdaságban felújítani már nem lehet. Sőt, a reliktum jellegű, maradványfoltok fenntartására irányuló törekvés mindinkább hiábavaló fáradozás. Erőteljesebb sztyeppesedési folyamat vette kezdetét, melyet fafaj-változtatással — idegenből hozott szárazságtűrőbb, pionír fafajok erdősítésével — lassítani lehet, de megállítani már nem. (Talán nem is lenne kívánatos!) Az elvezetett víz hiánya hovatovább mindenki számára meggyőződéssé válik. Ezért több helyen kezdetét vette víztárolók létesítése. Ezek víztömegét egyelőre a kultúrnövényzet hasznosítja. Aligha kell egy másik száz esztendő ahhoz,

Előhasználati nyár a vöröstölgy fölött (Szabolcsi K. felv.)

hogy a sokasodó ember vízszükségletének biztosítása nehezen megoldható központi feladat legyen.

A Nyírség növény-földrajzi szempontból teljesen feltárt terület. Köszönet illeti ezért elsősorban dr. Soó Rezső egyetemi tanárt és munkatársait, akik közel három évtizeden keresztül végeztek részletes kutatásokat ezen a környéken.

Hasonló értékes munkát végzett dr. Zólyomi Bálint akadémikus, akinek pollenanalitikai fúrásai a régmúlt idők növényvilágáról nyújtanak igen sok érdekes és értékes felvilágosítást.

Székebb munkaterületünkön pedig dr. Babos Imre c. egyetemi tanár két évtizedes termőhelyfeltáró munkássága a termőhelyhez kötött

Légifelvétel a Nyírségről
(Jerome René fényképezte)

fajajmegválasztás terén nyitott új távlatokat. Ennek gyakorlati jelentősége felbecsülhetetlen és a következő generációk munkájához még hosszú időn keresztül fog segítséget nyújtani.

A természetes növénytakaró fajokban rendkívül gazdag. Ez összefüggésben van a hegyek koszorújában érvényesülő montán éghajlat hatással, másrészt a láptól a száraz buckatetőig előforduló termőhelyi tényezők változatosságával. Szükségtelennek tartjuk e helyen az erdőtípusokat ismertetni, hiszen azok részletes leírása az itt jelen levő érdeklődők birtokában van. Helyette inkább néhány jellegzetesen nyírségi növényt és azok lelőhelyeit soroljuk fel.

Egyik legváltozatosabb növényvilág a Bátorligeti Őslápon található. A legérdekesebb jégkorszaki maradványnövények: a *szibériai hamuvirág* (*Ligularia sibirica*), a *zergeboglárka* (*Trollius europaeus*), a *lápi nádperje* (*Calamagrostis neglecta*), a *tőzegeper* (*Comarum palustre*) és a *mocsári angyalgyökér* (*Angelica palustris*).

Előforduló erdőtársulások: a *rekettyefüzes*, melyben a *Betula pubescens* és a *Betula pendula* is előfordul, de itt található a *babérfűz* (*Salix pentandra*) ez a ritka maradványnövény, továbbá a *szibériai nőszirm* (*Iris sibirica*) és a *kievi csalán* (*Urtica kioviensis*). A tölgy-, kőris-, szil ligeterdő hegyvidéki lágyszárú növényekben gazdag. Csak néhány közülük: *Dentaria bulbifera*, *Lilium martagon*, *Asperula odorata*, *Allium ursinum*, *Paris quadrifolia*, *Asarum europaeum* stb., stb. Végül még ősi erdőtársulás az *ezüsthársas tölgyes*, melynek szélén a *debreceni csormolya* (*Melampyrum nemorosum* ssp. *debreceniense*) alkot színpompás csoportot.

Nem messze e helytől virít kora tavasszal a *magyar kökörccsin* (*Pulsatilla hungarica*) és a *fehér homoki szegfű* (*Dianthus serotinus*). Ez utóbbi kettő endemikus faj, s nem a lápon, hanem a száraz homokon található.

A legszárazabb buckatető növényvilágát szükséges még röviden ismertetni, hiszen ami a kettő között van, máshol is megtalálható. Az érintetlen homokbuckán jellegzetes nyírségi homokkötő társulást, a *Festuco-Corynephorumot* találjuk. Ennek a társulásnak vezérképviselői: a *Festuca sulcata*, (ritkán a *Festuca vaginata*), a *Corynephorus canescens*, kissé lejjebb a *Potentilla arenaria*, *Oenothera biennis* és ritkán a *Gypsophila arenaria*. Fás növényzet itt alig él meg. Legfeljebb az erdei és a feketefenyő ad korán kiritkuló, alacsony pionír állományt.

A táj leírásához szorosan hozzátartozna az állatvilág ismertetése. Ettől azonban el kell tekinteni, mert a Nyírség faunájából egyedül csak Bátorliget van részletesen feltárva. Idézzük viszont, amint Székessy V. „Bátorliget élővilága”-ban írja: „Ezen az alig 60 ha-nyi területén és közvetlen környékén annyi állatfajt sikerült kimutatni, amennyit — Budapestet kivéve — Magyarország egyetlen más pont-

járól sem ismerünk. Bátorligetről a magyarországi faunában eddig teljesen ismeretlen állatfajok egész sora került elő és a tudományra nézve új fajok száma is tekintélyes. Érdekessége a bátorligeti faunának, hogy harmadkori maradvány fajokat is tartalmaz.”

Ezek az állatfajok azonban csaknem teljes egészében a rovarvilágban, a talajban, vagy a csatornák vizeiben keresendőek, s csupán a tudomány számára jelentenek felbecsülhetetlen értéket. Egyedül az *elevenszülő gyík* (*Lacerta vivipara*), ez a ritka jégkorszaki maradvány állatfaj tarthat számot a természet szépségeit kereső emberek érdeklődésére.

„Virágzik a zergeboglárka, szibíriai nőszirm és a fehér zászpa Bátorligeten”

A baktalóránt- házai erdő

„A természetben minden mozgásban van és változik, az idő vasfoga mindent megőröl, ami a természetben élő és nem élő. Ez az erdő is – bármennyire maradandó egyes alakjaiban és megnyilvánulásában – ezek alá a törvények alá tartozik, szintén mozgásban van.”

(Morozov)

Idős gyertyános tölgyes a baktalórántházi erdőben

A BAKTAY családé volt 1525-ben. Utána az ecsedi uradalomhoz tartozott és *Báthory István* volt a tulajdonos. Folytathatnánk még a tulajdonosok felsorolását, de szükségtelen. Eladták, örökölték, ajándékozták egymás között a régen kihalt családok. Nem lényeges, hogy hányszor. Az sem, hogy hogyan nevezték őket. Egy a fontos, hogy 1525-től ezen a helyen erdő állott. Nem nehéz feltételezni, hogy korábban is!

Területe 1330 ha. Összefüggő erdőtömböt alkot a szomszédos ófehértói erdővel, melynek csaknem ugyanennyi a területe.

Eredeti állapotában a magasabb-térszintben — még a homokháton, sőt még a buckatetőkön is — gyertyános tölgyesek állottak. A laposokon fajokban szegényebb, de lágyszárú növényekben bővelkedő gyöngyvirágos-ezüsthársas tölgyesek minden évszakban színpompás tarkaságban hirdették a jó vízgazdálkodású, tápanyagban gazdag termőtalajt.

A pusztai tölgyesekből hírmondó sem maradt. Alacsony, vaskos törzseiken fatömeggyarapodás alig volt már észlelhető. Az utolsó példányokat 20—30 évvel ezelőtt levágták, a helyükön kultúrákacók állanak. Teljesen eltűnt végül a mélyfekvések tölgy—kőris—szil ligeterdeje a jellegzetes rezgő- és szürkenyár csoportokkal. A szileket elpusztította a szilfavész (*Ophiostoma ulmi*). A talajvíz lesüllyedésével szárazzá vált homokon a magaskőris sem találta meg tovább az életfeltételeit. Az utolsó példányok 20 évvel ezelőtt kerültek fejsze alá. A rezgőnyár — ez a hegyvidéki faj — 20 évet sem bírt ki. A szürkenyár is lassan kipusztul. Bár a termőhelyállóságához nem fér kétség, mégis indokolt a mellőzése, mivel értékesebb nyárak is megélnek ezen a termőhelyen. Már csak nyomaiban lelhető fel ez az átmeneti társulás, amely a természetes beerdősülés sorrendjében közvetlenül a lágylomberdő után következik.

A két világháború közötti időben már észlelni lehetett, hogy tarvágásos üzemmód mellett, különösen ha a tuskókiszedést mezőgazdasági előhasználat követte, kocsányos tölgyecsetével, vagy makkvetéssel a felújítások nem sikerültek. Nem a megeredéssel, vagy a kelési százalékkal volt a baj. Az erdősítés sikerült, csak az utána következő években fokozatosan fogyott el a csemete és süllyedt a fiatalos a rontott erdők szintjére. Egyrészt a bolygatott talaj gyors kiszáradása, másrészt a gravitációs víz és a kapilláris víz közötti állandó jellegű száraz réteg az igényesebb tölgy számára ma már nem tudja biztosítani az életbenmaradáshoz szükséges, minimális vízmennyiséget. Az csak természetes, hogy az elsődleges ok itt is a lecsapolásokra vezethető vissza, amint azt már korábban is említettük.

Ezért próbálkoztak elődeink a felújításnak azzal a módszerével, hogy a tuskózás elmaradt, s az érintetlen talajt a télen át veremben

tartott tölgyekkel, szórt vetéssel bevetették és kézi kapával bekapálták. Egy esztendő múlva a sikertelen homokhátsakat erdei vagy feketefenyő csemetével beültették. Ilyen módszerrel felújított erdőfoltokat — melyeknek kora 40—50 év — gyakran találhatunk. Ujabban alávetéses felújítással is próbálkoztak ha-ként 20 q makk felhasználásával. Ez sikerülhet üde, vagy félnedves vízgazdálkodási fokozatban, rozsdabarna erdőtalajon akkor, ha a felújítás nudum állapotban kezdődik. A védőállomány gyökérkonkurrenciájától megelőbb fel kell szabadítani az újulatot, hogy a magaskórós gyomnövényeket követő, tarackostövű pázsitfűfélék megjelenése idejére a tölgy újulat záródni tudjon.

Ez a módszer csak akkor vezethetett eredményre, ha a vegetációs idő alatt a tölgycsemeték megsegítése érdekében a gyertyánt (akácot és más sarjakat) kétszer-háromszor visszavágták. Ha erre nem volt mód, a felújítás menthetetlenül elgyertyánosodott. Még ez a természetszerű felújítási módszer sikere is mind kisebb mozaik folton mutatott eredményt.

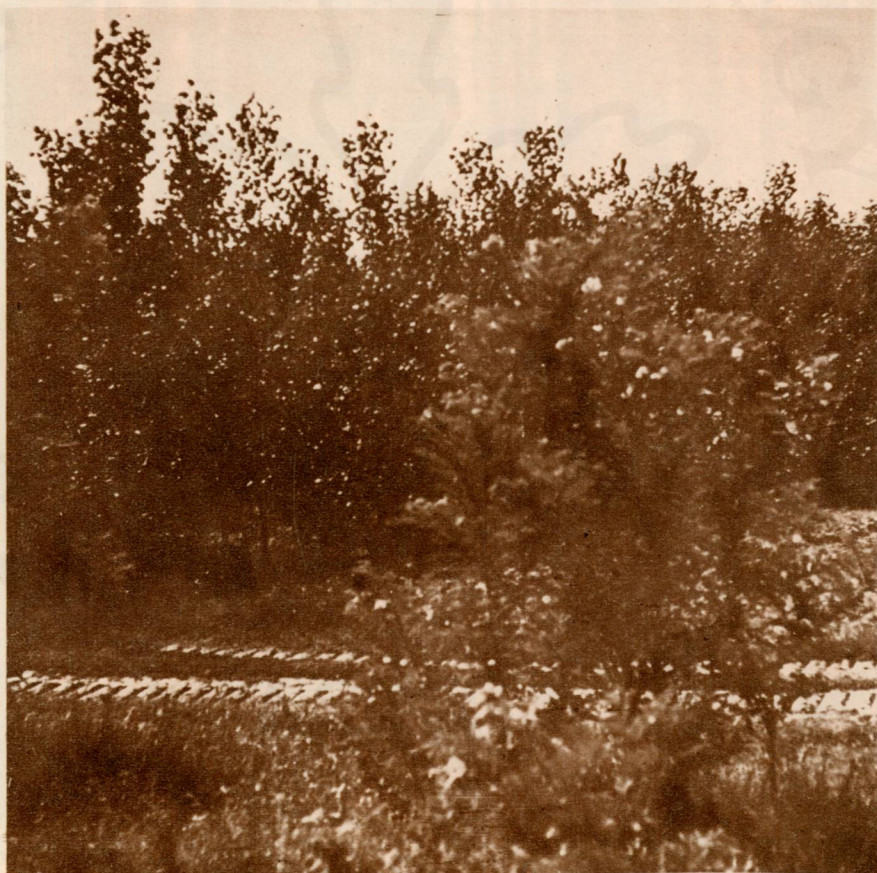
A laza szerkezetű, buckás homokról levágott gyertyánostölgyesek helyére, szárazságtűrőbb fafajokat kellett keresni. Ennek a felismerésnek alapján jöttek létre a szomszédos ófehértói, csaknem 1000 ha-os összkiterjedésű akácállományok 1925—1940 között. Az erdő-történeti áttekintéshez hozzá tartozik még ezen a helyen, hogy a mezőgazdaságilag művelt területek akáccal történt sikeres beerdősítése után az elszegényedett gyertyánostölgyesek az erdőterületből fokozatosan mezőgazdasági művelés alá kerültek.

A baktalórántházai erdőben a szárazságtűrőbb fafajok keresése tovább tartott és az elődök próbálkozásai még most is mindenütt felismerhetők. Ezen próbálkozásokat vizsgálva ma már könnyű megállapítani a feketefenyő termőhelyállóságát, az erdeifenyő kiváló növekedési erélyét, az amerikai kőris haszontalanságát, s a jobb sorsra érdemes feketedió termőhellyel szemben támasztott igényességét. Hosszú út vezetett az erdészeti szakemberek akáciszonyától annak felismeréséig, hogy a mezőgazdasági üzemek — legyen az nagybirtok, vagy kisparaszti törpebirtok — igen sokoldalúan felhasználható, olcsó és tartós fája az akác. Amikor azután a primitív körülmények között végzett akácerdősítés sikerrel járt és az akác fiatalosok fejlődése a savanyú homokon kiválóan mutatkozott, végül amikor 25—30 éves vágásforduló alatt ha-ként 200 m³-t meghaladó fatömeggel fizette vissza a ráfordított kevés munkát, egyszeriben megindult a nagyarányú erdősítése. Nem csak Baktán, másutt is! Csatlakozott az akác térfoglalásához az óriásnyár is, amely 1924-ben az orosz-nagyszállási erdőből indult, és sikerekben gazdag utat tett meg. Amíg utól nem érte a túlbuján fejlődő hibridek törvényszerűen beteljesülő végzete: mikróbák kezdték ki és támadták meg.

Hatvanéves feketefenyves

Nem lenne teljes az itt közölt ábrázolás, ha elhallgatnánk azt a fajt, mely akár a kocsányostölgyesek fátýolszintjébe feltolt koronájával, akár elegyetlenül tarkítja a baktalórántházi erdőt, mindennütt nagy fatömeggel, simaszálú, csomómentes iparifával hálálja meg a felkarolását. Ez pedig a vöröstölgy (*Quercus borealis*), mely elsősorban a szárazabb termőhelyi igényével tűnt fel és kimondottan a savanyú, vályogos, kovárványos homokon a jövő ígéretes fája lett. A baktai gyertyános tölgyesek tehát elmenőben vannak. Területük évtizedről-évtizedre zsugorodik. A folyamat késleltetése érdekében sok mindent lehet és szükséges tenni. Azonban a múlt reliktumainak megőrzése, az erdőesztétikai, tájszépészeti, erdőtörténeti feladatok ápolása, szakmai fejlettségünk mind megannyi követelménye nem homályosíthatják el az elsődleges célkitűzést, mely mégis csak a faanyagtermesztést tette az erdészet hétköznapi, de legfontosabb feladatává.

Oriásnyár-erdősítés (Szabolcsi K. felv.)

Homokkopárok erdősítése

Az erdős sztyepp öv szélén, azonálisan előforduló gyertyános—tölgyes mozaik megtartása szinte muzeális feladat. Ezen túlmenően azonban mégis csak a termőhely potenciális termőképességét legjobban kihasználó és a népgazdaság szükségletét figyelembe vevő fafajokkal történő erdőfelújítások jelentik a jövő követendő útját.

Így a legszárazabb termőhelyre az erdeifenyőt, a félszáraz vízgazdálkodási fokozat köré az akác típusokat és a félnedves helyekre a nemesnyárat kell előtérbe helyezni, úgy, hogy a vöröstölgy számára az évenként rendelkezésre álló csemete mennyiségéig, az üde-félszáraz termőhelyeken szükséges helyet biztosítsunk.

Korábbi óvatos értékelésünk ellenére sem érheti mellőzés hazánk egyik legértékesebb fafaját, a kocsányostölgyet. Igényessége közismert és a termőhelyfeltáró munkatársaink állandóan keresik a kocsányostölgy számára elfogadható termőhelyet, s amint megfelelő környezeti adottságra akadnak, a kötelező erdősítését habozás nélkül előírják. Azt viszont tudomásul kell venni, hogy erdősítése kockázatos, költséges és mindjobban csak szétszórt, kis terjedelmű parcellákon lehetséges.

A nemesnyárasok térfoglalása szükségszerű. Az intenzív nyárfélék termelése érdekében az ERTI-től nagyon sok önzetlen segítséget élvez a baktalórántházai erdészet. A legjobb újfajták keresésében egymást támogatva igyekeznek népgazdaságunk számára több és jobb faanyagot biztosítani.

Morozovnak, a nagy orosz tudósnek bölcs megállapítása, melyet ezen rövid ismertetésünk mottójául választottunk, Baktalórántházán is helytállónak és időállónak bizonyul. Mégis azzal a hozzáfűzéssel, hogy az erdő életében egy-két emberöltőn keresztül bekövetkezett a nyilvánvalóan felgyorsult mozgás, nem természeti erők hatására jött létre. Annak az *embernek* a céltudatos tevékenysége — és egyben tudat alatti természetrombolása — ,aki létrehozta a Gizehi piramisokat, az Asszuani gátakat, a Mona Lisát, a IX. Szimfóniát, és aki már megjelent a Sarkokon, a tengerek mélyében, s újabban egy másik égitesten, a Holdon.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Dr. Babos I.: Magyarország Táji erdőművelésének alapjai.

Dr. Babos I.: Homoki termőhelylancok.

Dr. Borsy Z.: A Nyírség természeti földrajza.

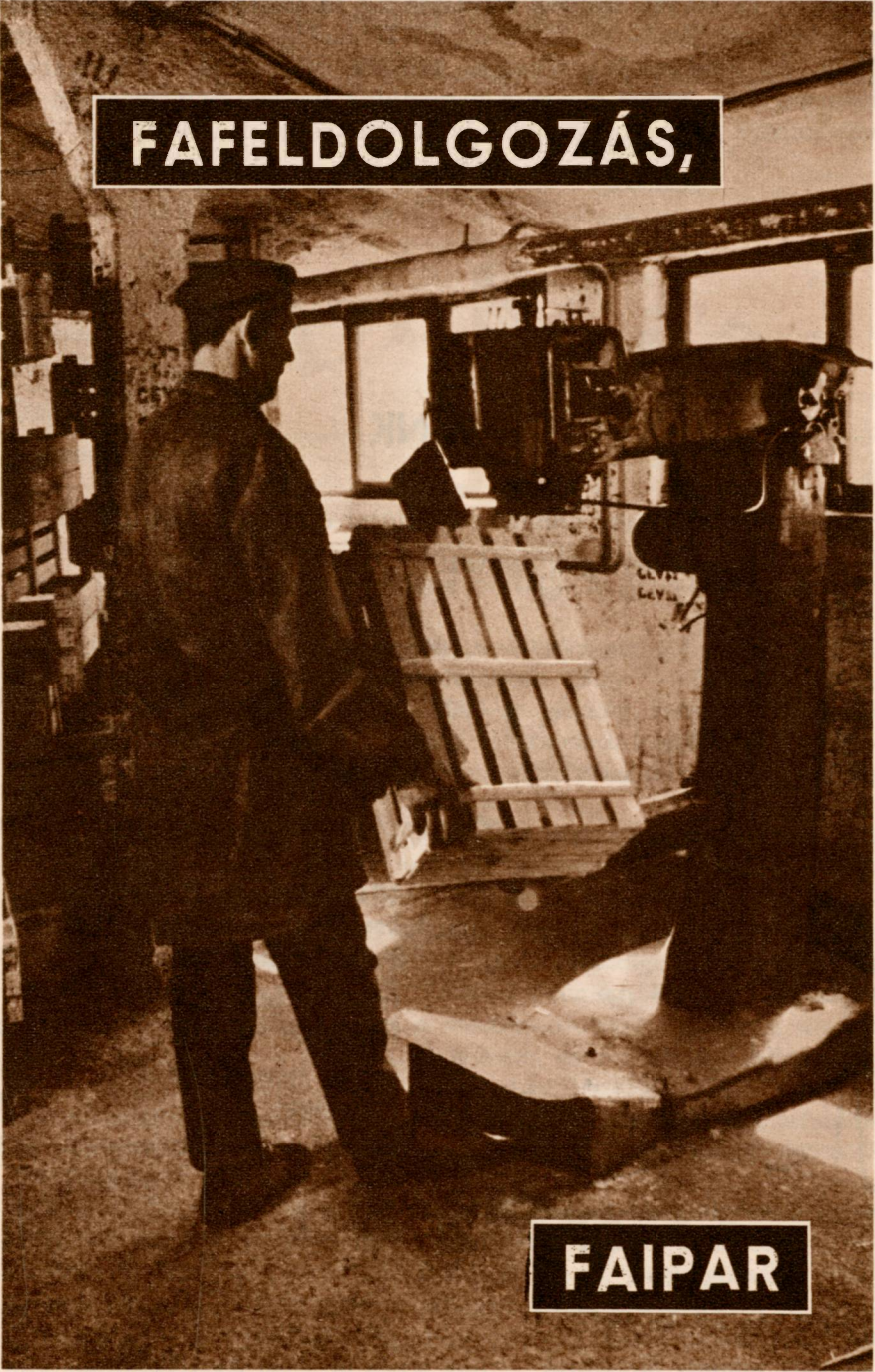
Dr. Danszky I.: Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítása, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai.

Geduly H.: Nyíregyháza az ezredik évben.

Hunek E.: Magyar Városok Monográfiája, Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei.

G. F. Morozov: Az erdő élettana.

Székey V.: Bátorliget élővilága.

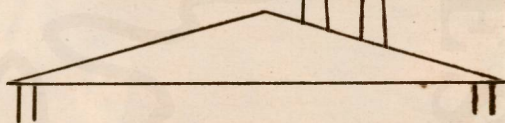
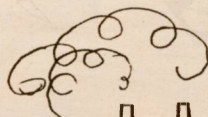
FAFELDOLGOZÁS,

FAIPAR

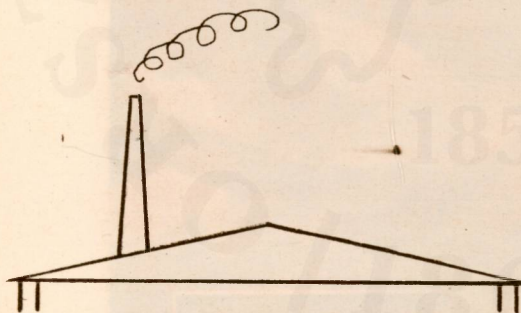
Szabolcs és Hajdú megyék területén 17 fafeldolgozó üzem tartozik a Felsőtiszai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdasághoz. Az összes üzem 1970. évi gömbfa-felhasználása 140 000 m³. Ebből a forgácslap-ládagyártásra 20 000 gfa m³-t használunk fel. A fafeldolgozáson kívül import gömbfa manipulációs tevékenységünk 150 000 m³

17 ÜZEMÜNK

főtevékenységük szerint:

10 000 gfa m ³ -en felül kemény lombos fűrészárut (fagyártmányt) termel	1
fenyő és lágylombos fűrészárut termel	3
import fenyőgömbfát manipulál	2
faforgácslap-ládát gyárt	1

10 000 gfa m ³ -en alul kemény lombos fűrészárut (fagyártmányt) termel	10
---	----

FAFELHASZNÁLÁSUNK

Gazdaságunk 1970. évi várható fafaj szerinti százalékos gömbfafelhasználása
(a forgácslap-ládagyár felhasználása nélkül)

Fafaj	Gömbfafelhasználás %		
	saját termelésből	vásárlásból	összes felhaszn.
Tölgy	18	—	5
Akác	75	—	21
Egyéb kemény	2	—	1
Nemes nyár	5	36	27
Fenyő	—	64	46
Összesen:	100	100	—
Összesen megoszlás:	28	72	100

A táblázat alátámasztja a területre beáramló import faanyag (vásárlás) kedvező hatását a feldolgozás fejlődésére, míg a saját termelésű alapanyag 75%-os akác volumene mutatja a gazdaság igyekezetét az akác-probléma megoldására.

Gazdaságunk jelenlegi területének tevékenységét a helyben termelhető faanyagok — akác és kismértékben tölgy — feldolgozási lehetősége határozta meg. Ezért 1960-ig komoly fafeldolgozó üzem nem is létesült. Ebben az időben a főtermékek kézihasítású bányabordafa és szőlőkaró, valamint a vándorfűrészben termelt bányadeszka volt.

Az 1960-as évek elején a Szovjetunióból megindult nagyobb mérvű fenyőgömbfa és nyárpapírfafa import kedvező lehetőségeket kínált fafeldolgozó üzemek létesítésére. Annál is inkább, mivel a hosszlatatlan szálfaban érkező fenyőgömbfa manipulációja során még igen alkalmas rövid kivágás keletkezik továbbfeldolgozásra. Ebben az időben létesültek az ERDÉRT Vállalat üzemein kívül az Országos Ládaipari Vállalat kezelésében a vásárosnaményi ládaüzem, tanácsi vállalat kezelésében a tiszalöki ládaüzem, és a Nyírségi Állami Erdőgazdaság kezelésében a baktalórántházai fenyőgömbfa telep.

Más vállalatok és termelőszövetkezetek is bekapcsolódtak a fafeldolgozásba és ma már ezek a gazdaságok 100 000 m³-es nagyságrendben dolgoznak fel gömbfát.

Az import fenyőgömbfa és nyár bázisra létesült fafeldolgozó üzemek létesítése mellett mindinkább szükségessé vált a területen kitermelhető akác és tölgy rövidfa feldolgozása is. Feldolgozatlan állapotban ugyanis csak tűzifaként lehetett volna értékesíteni, míg felfűrészelve — bányadeszkanak, bányadorongnak, szőlőkarónak, sőt még parkettfríznek is — jó piaca volt.

A Felsőtiszai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság területén az 1958-tól

1968-ig terjedő 10 év alatt 12 kisüzem létesült — jórészt vándor-szalagfűrészek stabillá tételével — zömmel akác feldolgozására. Ezek közül azonban a legnagyobbak évi gömbfakapacitása sem haladta meg az 5000 m³-t és az egy üzemre eső éves átlagos gömbfakapacitás nem érte el a 2500 m³-t.

1966-ig csak felújítás jellegű fejlesztések történtek a fagyártmány termelő üzemekben. Az akác fafaj feldolgozásának korszerűbbé tételére 1966-ban elkezdődött és 1968 tavaszára befejeződött a nyírbátori 12 000 gfa m³ kapacitású fűrészüzem egy keretfűrészszel, 5 szalagfűrészszel és egyéb segédgépekkel, felszerelve korszerű szociális ellátottsággal.

A fafeldolgozás nagymérvű fellendülése az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésének előkészületeivel még inkább előtérbe kerül. A nagyobb nyereségre való törekvés, az akác gömbfának a további keresletcsökkenése — bányászati anyag, sőt béleelőanyag kereslet csökkenés — szükségessé tette, hogy a termelt választékokat a munkaigényesebb választék felé toljuk el és a kiesések pótlását új, gazdaságosabb gyártmányokkal pótoljuk. Ezt a törekvést szemlélteti az alábbi táblázat:

Kemény fűrészáru-termelés azonos árszintű árbevételeinek évenkénti fejlődése 1968. év ⁰₀-ában

Vonatkozási alap	A vizsgált évek			
	1960	1968	1969	1970
1 m ³ készárura eső árbevétel	61	100	108	119
1 m ³ felhasznált gömbfára eső árbevétel	—	100	107	104

A gazdasági eredmények további stabilizálására a baktalórántházai fenyőgömbfa telep szomszédságában 1966. és 1968. évben építettünk 16 000 gfa m³ kapacitású zárlec és ládaüzemet és 10 000 gfa m³ kapacitású faragó üzemet.

A nyírbátori fűrészüzemet 30 000 m² kapacitású parkettagyártó üzemmel — az akác fríz kialakult eladási nehézségeinek kiküszöbölésére — bővítettük ki.

A vásárosnaményi, tiszalöki ládaüzemben korszerű gépek beállításával emeltük a kapacitást és 1969. évben lényegében befejeztük a hajdúhadházi 80 000 gfa m³ kapacitású fenyőgömbfa manipulációs telep építését.

A fafeldolgozás fellendülése magával hozta a területen a fűrészhulladék nagymérvű képződését, valamint a Nyírség — mint nyár termőkörzet — nyártelepítései előre felvetették a faforgácslap-gyártás gondolatát. A volt Országos Ládaipari Vállalat keretén belül már 1964-ben megindultak a tárgyalások forgácslap-ládagyár létesítésére. Az új gazdaságirányítási rendszer adta lehetőséget kihasználva 240 millió forintos összköltséggel 100 millió forintos hosszúléjáratú hitel mellett kiemelt népgazdasági beruházként sikerült létrehozni a faforgácslap-gyárat.

ÜZEMEK

A GAZDASÁG ÜZEMEI PROFILJUK SZERINT

- I. Kemény lombos alapanyagot feldolgozó üzemek
 - 1. Nyírbátori fűrészüzem
 - 2. Erdészetek fagyártmány üzemei
- II. Fenyő és lágylombos alapanyagot feldolgozó üzemek
 - 1. Vásárosnaményi ládaüzem
 - 2. Tiszalöki ládaüzem
 - 3. Baktalórántházai ládaüzem
- III. Import fenyőgömbfa manipulációs telepek
 - 1. Baktalórántházai fenyőgömbfatelep
 - 2. Hajdúhadházi fenyőgömbfatelep
- IV. Forgácslap-ládagyártás üzeme
 - Vásárosnaményi faforgácslap-ládagyár

I/1. NYÍRBÁTORI FÜRÉSZÜZEM

Elsősorban akácronk és akác-rövidfa feldolgozására létesült, 6 millió forintos költséggel. Évi gömbfakapacitása 12 000 m³. Termelését 1968 tavaszán kezdte meg. A fűrészüzemhez tartozik 12 000 m³, kapacitású hagyományos MÁV rakodó és 30 000 m² évi kapacitású, 60 légköbméteres szárítóval ellátott parketta üzem.

A feldolgozásra kerülő fafajokból 85⁰/₀ akác, 15⁰/₀ tölgy. Összes kész-áru termelése 1970. évben 5600 m³.

Főbb termékei akác fafajban:

parkettfríz és borosdonga	650 m ³
export paletta elem és palló	1000 m ³
bányászati bélés anyag	3500 m ³

Szalagfűrész-sor a nyírbátori fűrészüzemben (Kovanecz F. felv.)

Nyírbátori fűrészüzem kerétfűrész-csarnoka (Kovanecz F. felv.)

I/2. ERDÉSZETEK FAGYÁRTMÁNY ÜZEMEI

Általában MÁV rakodók mellett létesültek a rövid akác faanyag feldolgozására. A fagyártmány termelő üzemek összesen 22 000 gfa m³ rövidfát dolgoznak fel és 12 000 m³ készárut állítanak elő. A feldolgozás fafaj megoszlása 70%-ban akác, 20%-ban tölgy, 7%-ban nemes nyár és 3%-ban kőris.

Erdészetek szerint az üzemek és hasító kapacitásuk

Sor- szám	Erdészet	Szalagfűrészek száma		összes szalag- fűrész
		1000-es	800-as	
1.	Tiszacsege	—	1	1
2.	Bagamér	—	3	3
3.	Guth	1	4	5
4.	Hajdúhadház	—	3	3
5.	Debrecen	—	5	5
6.	Nyíregyháza	1	—	1
7.	Nyírbéltelek	—	1	1
8.	Tiborszállás	—	1	1
9.	Baktalórántháza	—	2	2
10.	Ricsika	—	1	1
Összesen:		2	21	23

Erdészeti fagyártmány-üzem és vasúti rakodó Ófehértón (Kovanecz F. felv.)

Fagyártmányüzemek főbb termékei:

parkettfríz és borosdonga	3200 m ³
bányászati bélésanyag	2200 m ³
fűrészelt szőlőkaró	4500 m ³

II/1. VÁSÁROSNAMÉNYI LÁDAÜZEM

Az üzem létesítése egy régi elhagyott téglagyár meglevő épületeire és szárító színjeire támaszkodott. 1964-ben ezekhez az épületekhez új létesítésként 2 gépcsarnokot, igen korszerű szociális épületet, irodát, TMK-műhelyt és lakásokat építettek. Jelenlegi létesítményeink 1966—67. év folyamán alakultak ki teljesen.

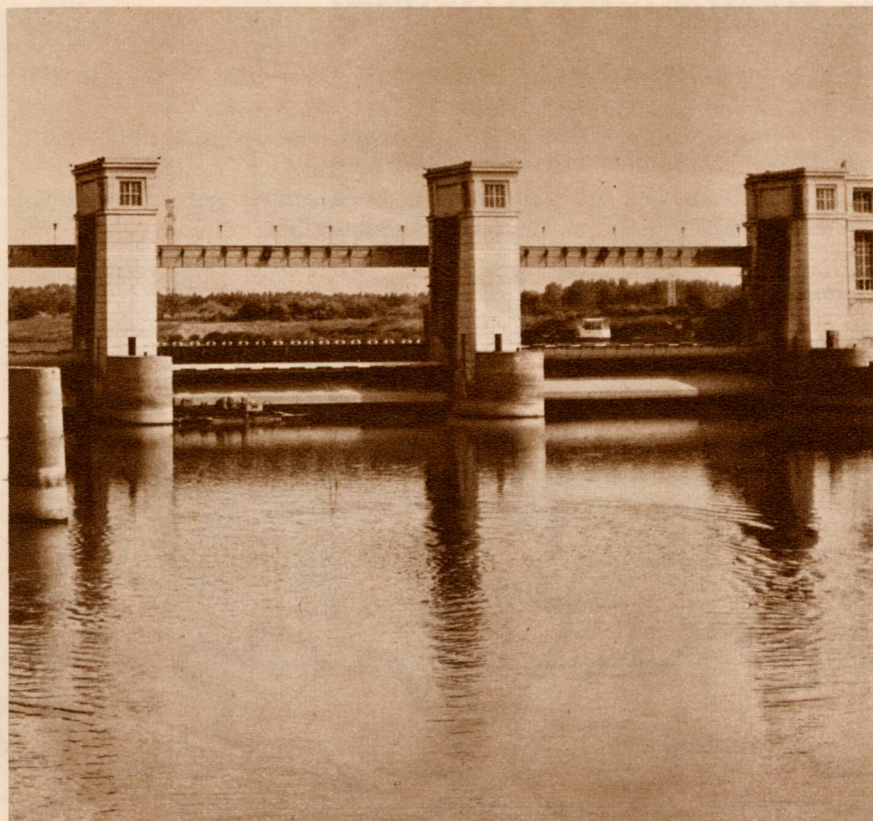
A 465 főt foglalkoztató üzem évi gömbfakapacitása 40 000 m³. 99⁰/₀-ban vásárolt alapanyagot dolgoz fel.

Készáru termelése:

mezőgazdasági ládagarnitúra	12 600 m ³
ipari ládagarnitúra	2 700 m ³
egyéb fűrészáru termelése	3 000 m ³
ládaszegezés	9 900 m ³

Vásárosnaményi ládaüzem

Tiszalök (Szatmáry Zoltán felv.)

II/2. TISZALÖKI LÁDAÜZEM

Létesítését a tiszalöki faipari vállalat kezdte el. 1966-ban az Országos Ládaipari Vállalat vette át és fejlesztette tovább a ma 355 főt foglalkoztató üzemet. Épületeinek egy része ma már teljesen elavult és a szociális ellátottsága sem megfelelő. Ez évben a hiányok pótlása megkezdődik és 1971-re várható, hogy több milliós nagyságrendű beruházás fog megindulni.

Az üzem évi gömbfa felhasználása 32 000 m³, 98⁰/₀-ban vásárolt alapanyag.

Készáru termelése:

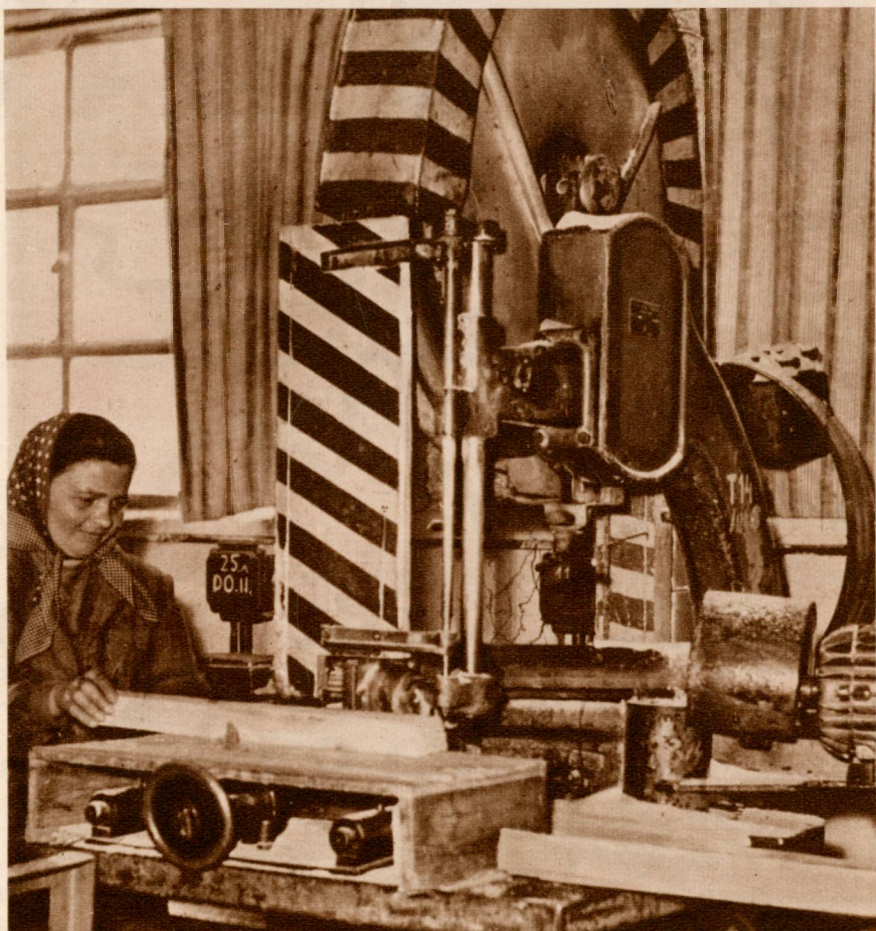
mezőgazdasági ládagarnitúra	7800 m ³
fűrészáru	7500 m ³
ladaszegezés	7100 m ³

II/3. BAKTALÓRÁNTHÁZAI LÁDAÜZEM

A baktalórántházai erdészet kezelésében működik, 1966. évben létesült. Kezdetben zárlécet termelt 1967-ben ládaüzemi és faragó üzemi résszel bővítettük. Alapanyag-ellátását a mellette levő baktalórántházai import fenyőgömbfa-telep biztosítja közvetlen iparvasút révén. Az üzem 70 főt foglalkoztat. Éves alapanyag felhasználása 12 000 m³. 100%-ban vásárolt faanyagot dolgoz fel.

Készáru termelése:

mezőgazdasági ládagarnitúra	2000 m ³
fűrészáru termelés	4600 m ³
faragott gerenda termelés	1500 m ³

Ládaelem-hasítás

Zárléc-termelés (Kovanecz F. felv.)

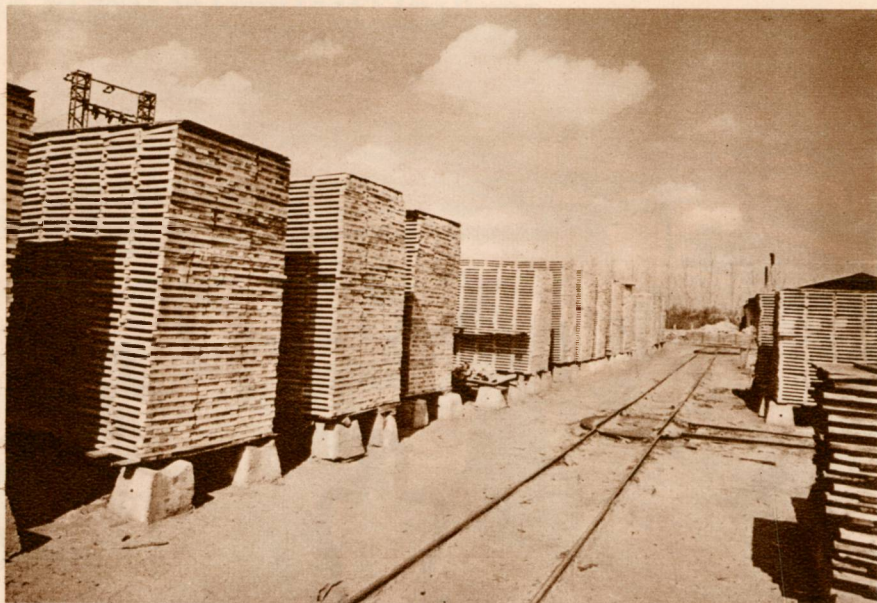
III/1. BAKTALÓRÁNTHÁZAI FENYŐGÖMBFA-TELEP

Működését 1967-ben kezdte meg 3 hektár területen, 80 fm iparvágányhosszon. 1962—63. években a telepet 25 hektárral bővítettük, 900 fm össz iparvágányhosszal, térvilágítással és ideiglenes faépületekkel fejlesztettük.

Ma korszerű, szociális ellátottsággal rendelkező manipulációs telep. A munkák folyamatos gépesítésének eredményeként az 1963. évi létszámnak — az 1970. évben forgalmazott gömbfamennyiségre vonatkoztatva — ma csak a 40⁰/₀-a szükséges a munkák ellátására.

Fontosabb éves feladatai:

vagonforgalom	10 000 vg
kérgezés	47 000 m ³
telepen belüli mozgatás	170 000 m ³

Készáru-tér (Kovanecz F. felv.)

III/2. HAJDÚHADHÁZAI FENYŐGÖMBFA-TELEP

Létesítése 1969. év nyarán kezdődött. A talajmunkák elvégzése után megépült 1800 fm iparvágány, ideiglenes munkásmelegedő és iroda, valamint a térvilágítás. A területe 20 hektár. Ez év terveiben szerepel a beruházás további folytatása, a végleges iroda és a szociális épület létesítése.

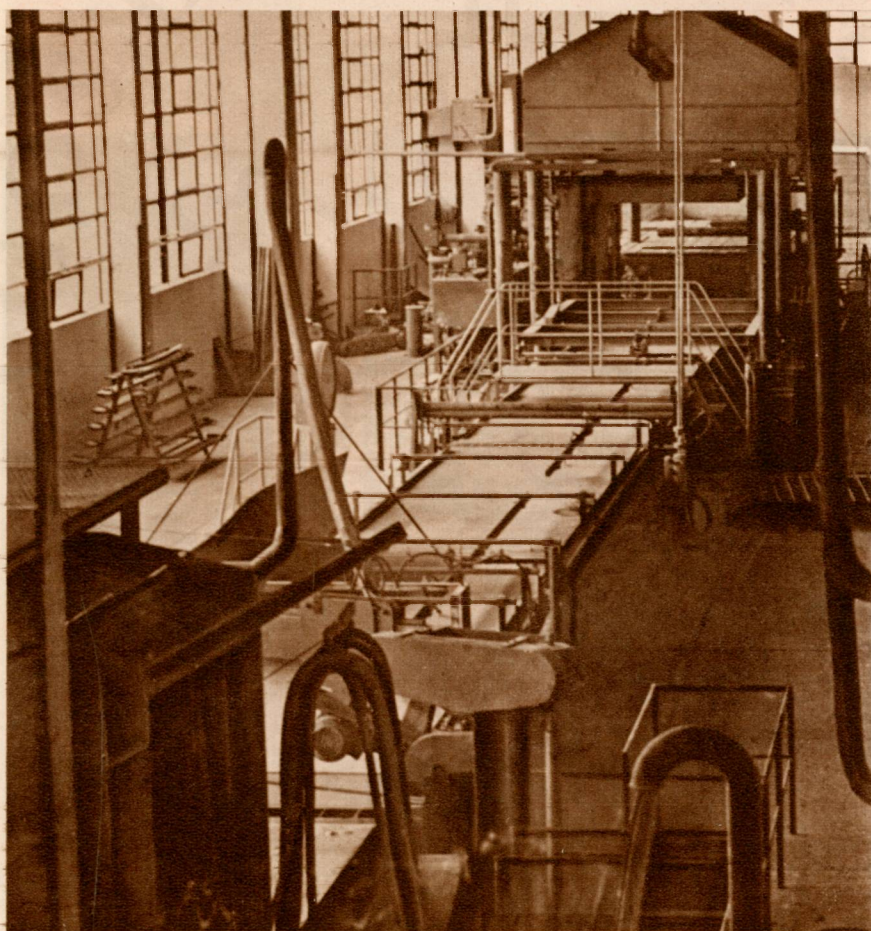
A telep tervezett évi kapacitása (a beruházás befejezése után) 80 000 m³ import fenyőgömbfa manipuláció lesz. Ez év feladatai 50 000 m³ import fenyőgömbfa manipuláció 110 fő összlétszámmal.

Fontosabb éves feladata:

vagonforgalom	5 000 vg
kérgezés	19 000 m ³
telepen belüli mozgatás	65 000 m ³

IV. VÁSÁROSNAMÉNYI FORGÁCSLAP-LÁDAGYÁR

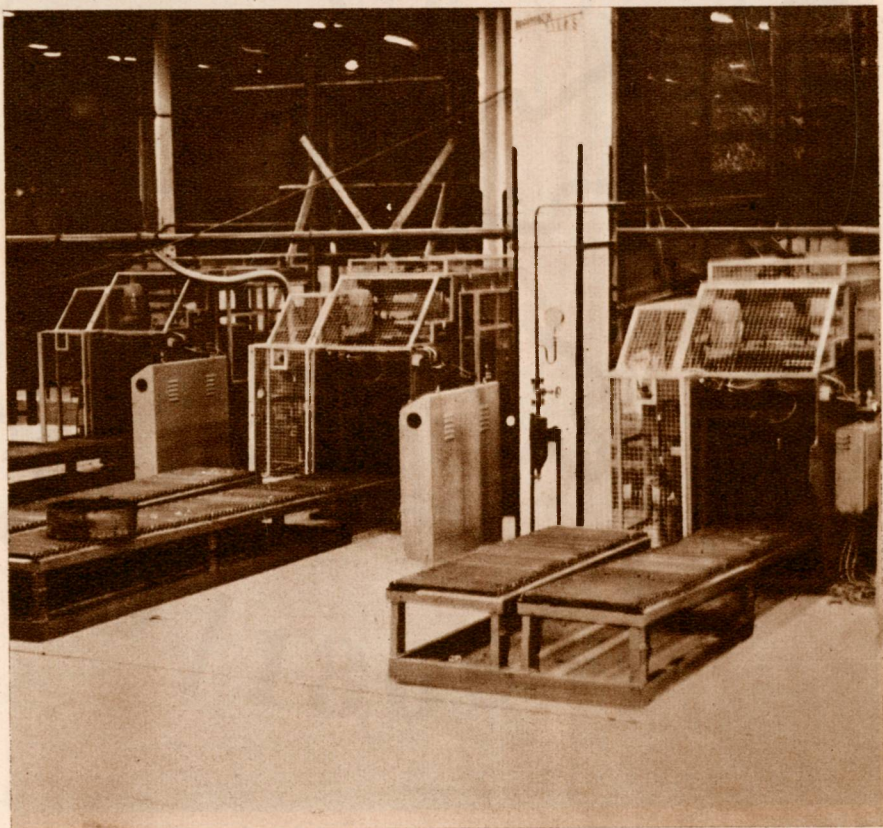
A volt Országos Erdészeti Főigazgatóság Faipari Főosztályának kezdeményezésére egyrészt az import fenyőgömbfa és import fenyő fűrészáru felhasználásának csökkentése, másrészt pedig a fűrész- és ládaipari darabos hulladék, valamint a hazai alacsonyabb rendű lágylombos faanyag választékok gazdaságos hasznosítása, és nem utolsósorban az időnként jelentkező többlet gyümölcs-zöldség ládaigények jobb kielégítése érdekében 1965. év folyamán az érdekelt hatóságok részéről elhatározást nyert, hogy Szabolcs-Szatmár megyében, helyileg Vásáronaményban, faforgácslap-ládagyárat kell létesíteni.

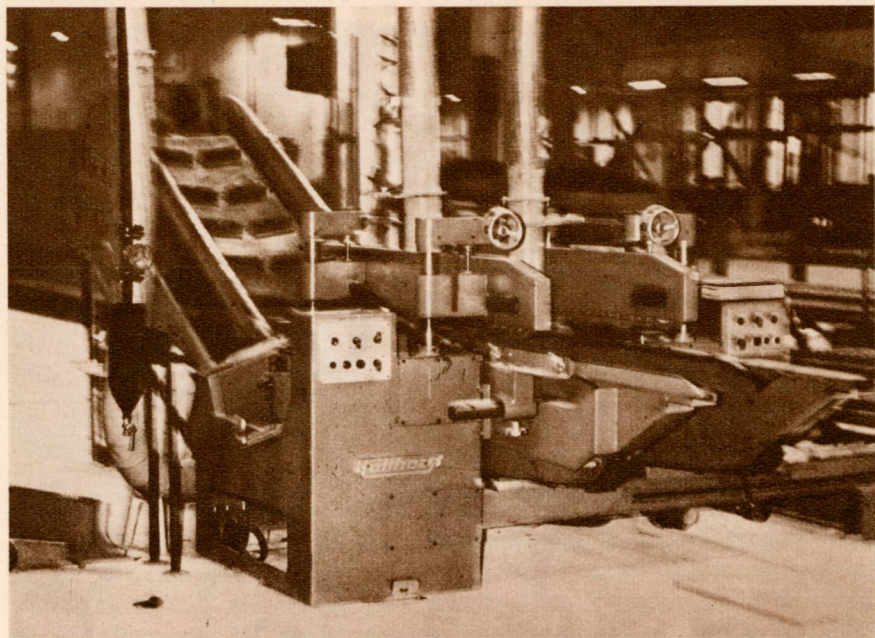
Forgácslap-présgépsor, háttérben a hőpréssel

A vonatkozó O.E.F. tanulmányt az Országos Tervhivatal 1965. áprilisában beruházási célokmányként fogadta és ennek alapján az O.E.F. utasításának megfelelően az ERDŐTERV hozzáfogott a beruházási program elkészítéséhez. A beruházási program az idő közben beszerzett legalkalmasabb külföldi ajánlat figyelembevételével, a HERMÁL technológiára épült.

A beruházási program 1966. szeptember hó 24-én került jóváhagyásra 180,6 millió forint végösszeggel. A jóváhagyás után került sor a kiviteli tervdokumentációk elkészítésére és az import technológiai gépberendezés beszerzésére. A külkereskedelmi tárgyalások eredményeképpen a három (nyugatnémet, francia és svéd) konkrét ajánlatot tevő közül a devizálisan legkedvezőbbnek ítélt svéd Fjellman cég ajánlata nyert elfogadást. A NIKEX Külkereskedelmi Vállalat 1967 júliusában kötötte meg vele a szerződést.

Lyukasztógép

Gérvágó

A beruházó, a volt Ládaipari Vállalat, már az import technológiai gépsor beszerzésénél, valamint a tervezés során arra törekedett, hogy a beruházás az 1968. január hó 1-vel életbelépő új gazdaságirányítási rendszer alapelveinek és követelményeinek megfelelően kerüljön megvalósításra. Így már menetközben biztosította, hogy a berendezés ne csak ládagyártási célra 4—10 mm-es egyrétegű —, hanem 4—25 mm-es 1—3 rétegű forgácslapok előállítására és végkikészítésére is alkalmas legyen. Úgyszintén a ládagyártó gépsor is alkalmas legyen forgácslapból készített egyetlen fajta bolgár típusú almásláda készítésén túlmenően más méretű és természetes faelemekből álló huzalfűzött ládaféleségek előállítására is.

A beruházás építőipari kivitelezése 1967. év közepén, a technológiai szerelés pedig 1968 októberében kezdődött. 1969. I. negyedév végéig leszállításra került az összes import gép és berendezés. A tulajdonképpeni próbaüzemeltetés a technológiai gépsor szerelésének befejeztével 1969 decemberében indult be és 1970 május havában fejeződött be. Akkor következett be a végleges üzembehelyezés.

Az eddigi üzemeltetési eredmények, valamint az üzempróbák tapasztalatai szerint ez az új létesítmény mind a forgácslap-gyártás, mind a ládagyártás tekintetében kifogástalanul megfelel rendeltetési céljának. Szabályszerű üzemeltetésével minőségileg és mennyiségileg egyaránt képes a tervezett és garantált teljesítményre.

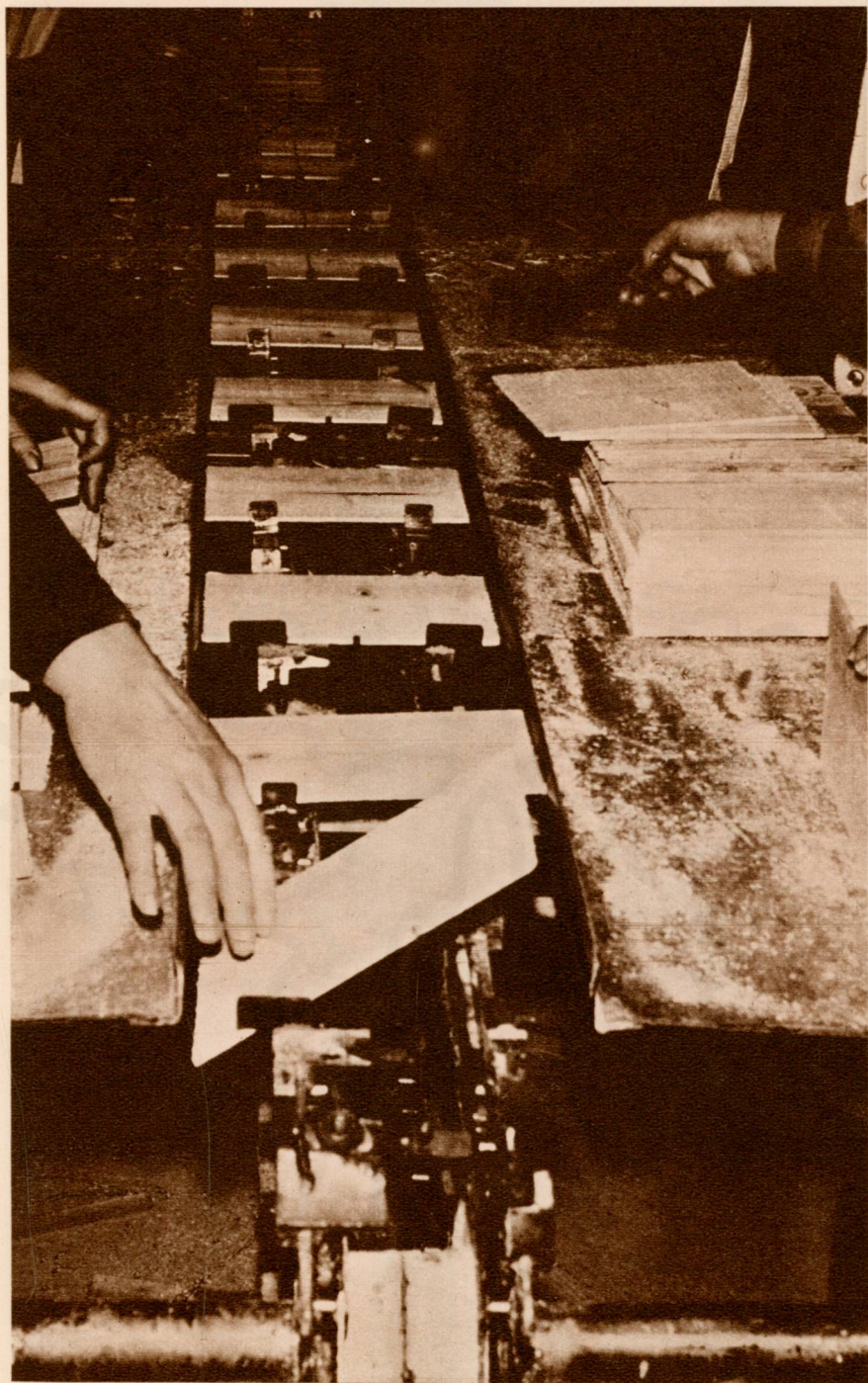
A forgácslapüzem évi termelő kapacitása $21\,500\text{ m}^3$ 90%-ban 4 mm-es, 10% pedig 10 mm-es vastagságú forgácslap. Ezen túlmenően alkalmas 12–25 mm-es vastagságú 3 rétegű forgácslapok előállítására is. Az előállított lapok mérete 1860×5160 mm-es garantált hajlító szilárdság $700\text{--}750\text{ kp/m}^2$, térfogat súly esetén 4 mm vastagságnál $275\text{--}325\text{ kp/m}^2$, 10 mm-es vastagságnál minimum 200 kp/m^2 , és 12–25 mm vastagságnál pedig minimum 180 kp/m^2 . A végkikészítő gépsor alkalmas méretre szabott és megfelelően csiszolt forgácslapok előállítására. A ládagyártó gépsor éves kapacitása 4,5 millió darab $595 \times 395 \times 218$ mm külmeretű 4 mm-es falvastagságú bolgár típusú huzalfűzött almásláda. De ezen túlmenően a ládagyártó berendezés alkalmas forgácslap és természetes faelemekből álló más méretű huzalfűzött ládaféleségek előállítására is.

A vonatkozó tervek szerint arra kell számítani, hogy úgy a forgácslap-gyártó, mint a ládagyártó berendezés az üzembehelyezéstől számított IV. negyedévben teljes egészében beáll és 100%-os kapacitással fog üzemelni. A berendezéssel előállítható gyártmányok sokfélesége lehetővé teszi, hogy az üzem rugalmasan alkalmazkodni tudjon a piaci igények változásához és elsősorban forgácslap termelés és értékesítés tekintetében versenyképes legyen a piacon és hozza a tervezett nyereséget.

A forgácslap-gyártás alapanyaga 30–70%-os, illetve 70–30%-os arányban fenyő és nyár fűrészipari és ládaipari darabos hulladék, hazai termelésű hengeres vagy hasáb tűzifa illetve forgácsfa. A megyében levő közeli faipari üzemek darabos hulladékát tehát képes a forgácslapgyár feldolgozni és alkalmas az erdőgazdaság lágy lombos tűzifájának és forgácsfájának felhasználására is. A forgácslap előállításához alkalmazott ragasztóanyag 50 vagy 60%-os nedvességtartalmú karbamid és formaldehid típusú műgyanta.

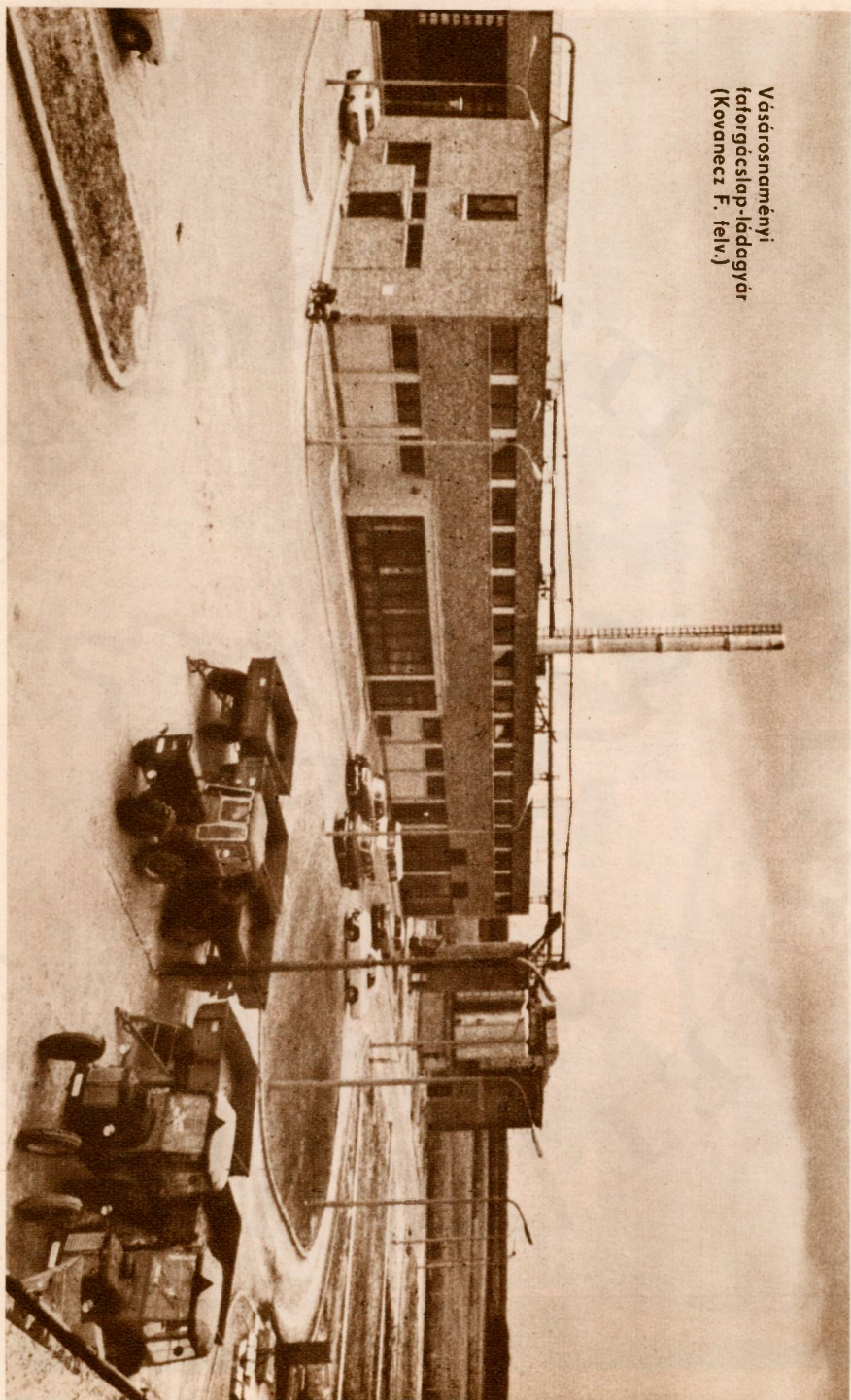
A forgácslap gyártó berendezés présgépsora viszonylag alacsonyabb költséggel alkalmassá tehető gyors préselési eljárás bevezetésére és 25 mm-nél vastagabb forgácslapok előállítására is. Ennek figyelembevételével viszonylag kis összegű beruházás útján a gyártó-kapacitás 2–3,5-szeresére növelhető. Az üzem külső és belső elrendezése, a rendelkezésre álló létesítmények — ezek között elsősorban a megtakarításból megvalósított tároló épület —, lehetővé teszik az üzem fejlesztését és különféle forgácslap alapanyagú és magasabb készültégi fokú gyártmányok előállítását is.

A Felsőtisza Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság élni is kíván ezekkel a lehetőségekkel annak érdekében, hogy a beruházás eredeti célkitűzései mind teljesebb mértékben megvalósulásra kerüljenek, sőt ezen túlmenően a fejlődés kívánalmainak megfelelően hozzájáruljanak a népgazdaság igényeinek mind teljesebb kielégítéséhez.

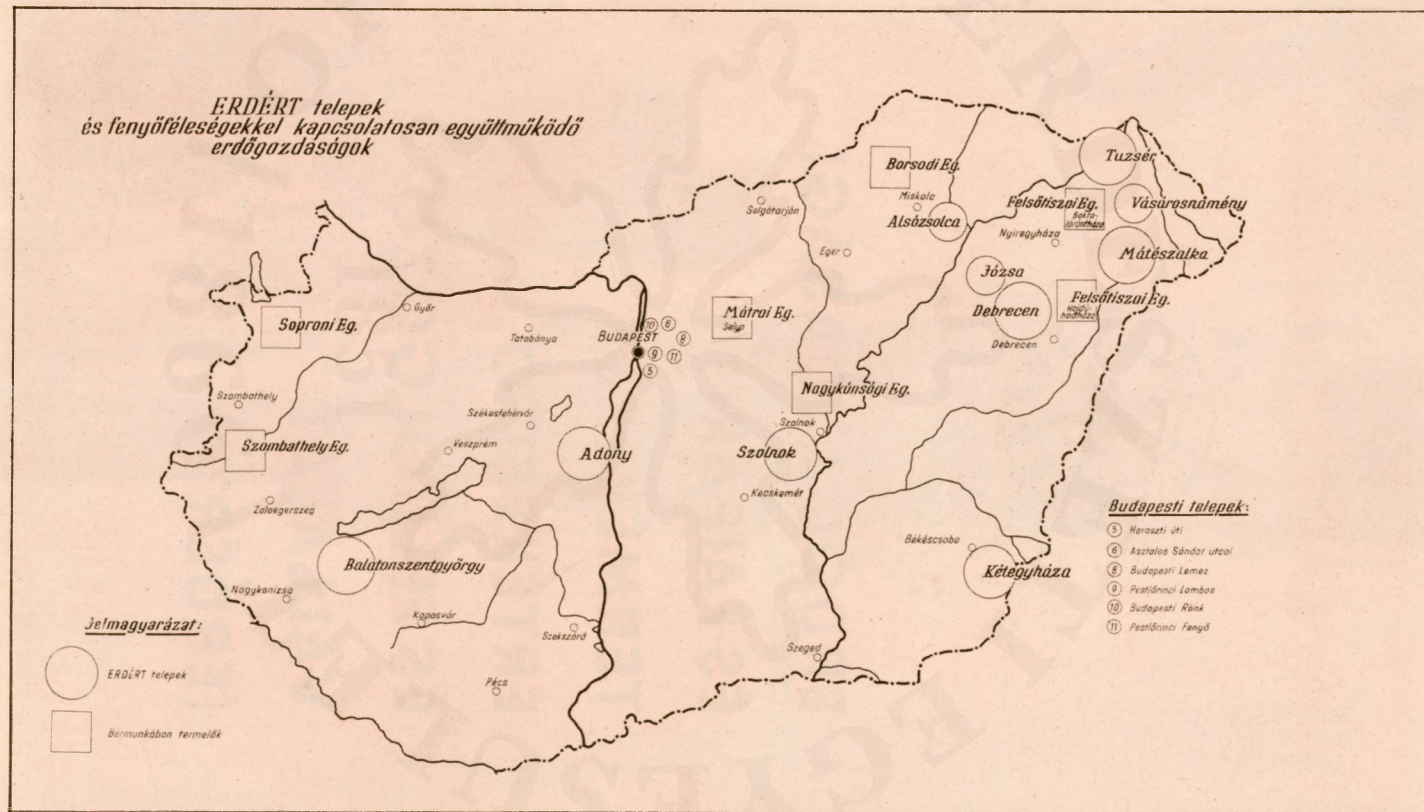
Homloktűző

Vasárosnaményi
faforgácslap-telep
(Kovács F. felv.)

**ERDŐGAZDASÁGI
ÉS FAIPARI
TERMÉKEKET
ÉRTÉKESITŐ
ÉS FELDOLGOZÓ
VÁLLALAT
(ERDÉRT)**

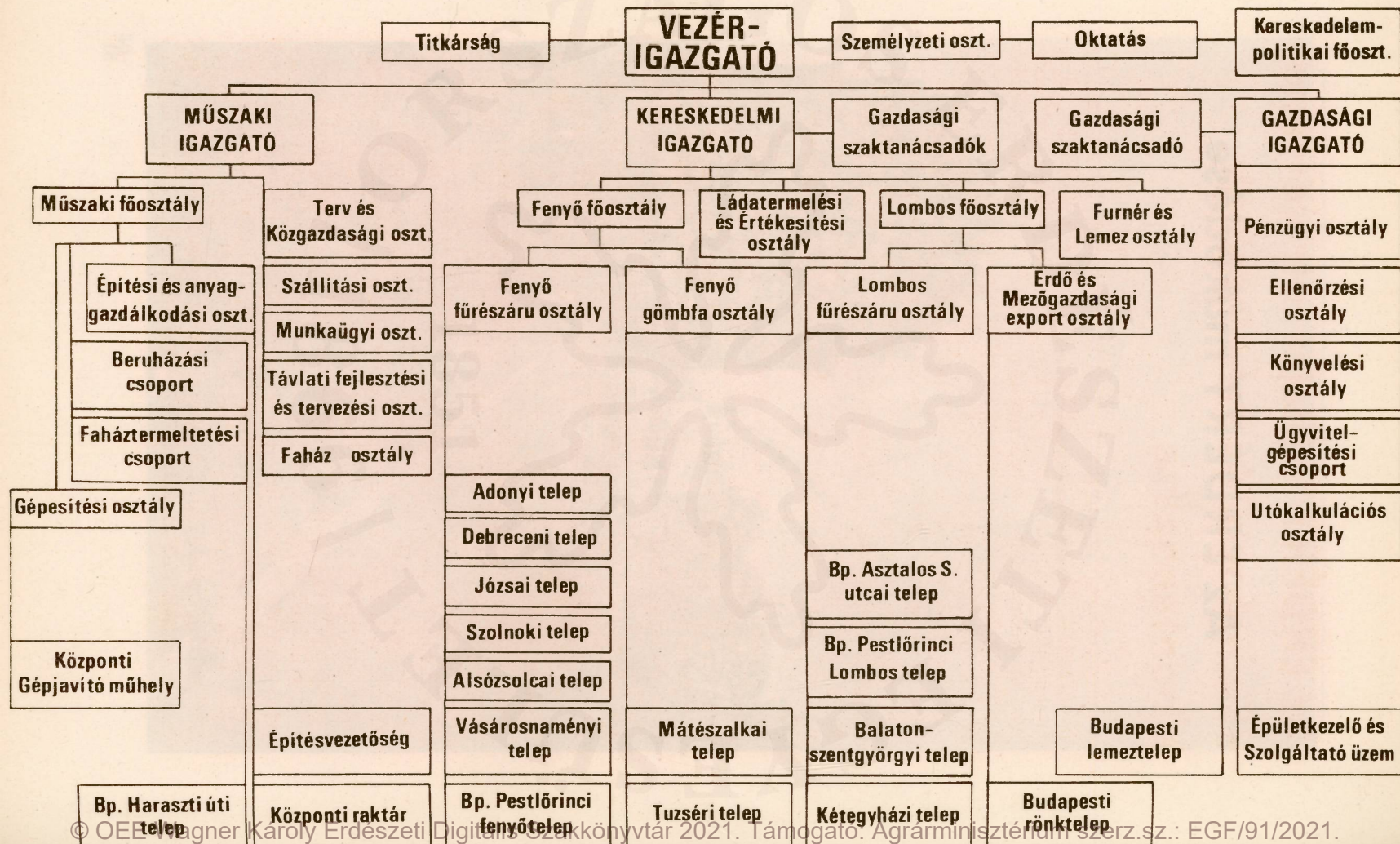

Az ERDÉRT működése

Szervezeti felépítés

ERDÉRT VÁLLALAT SZERVEZETE

Az ERDÉRT Vállalat létrejöttének előzményei és feladatainak kibontakozása

A kereskedelem az anyaggazdálkodás függvénye, és fordítva: az anyaggazdálkodás gyakorlati végrehajtója a kereskedelem. A felszabadulás után Magyarországon éveken keresztül készletgazdálkodás folyt. A kereskedelmi tevékenységet részben a termelők részben nagykereskedelmi, illetve kiskereskedelmi cégek, egyéni cégek, vagy pedig különböző bankok és vállalatok folytatták. A vállalatok államosításával megalakult a FAÉRT, amely részben, elsősorban, kiskereskedelmi, részben pedig nagykereskedelmi tevékenységet végzett, a tervgazdálkodás első éveiben ez a rendszer némileg módosult. Az anyaggazdálkodás, azaz a faanyagok forgalmát irányító felsőbb szervek munkája ugyanis oda irányult, hogy a termelést és az importot minél nagyobb mértékben növelje. Ebben a rendszerben már szükség volt egy nagykereskedelmi szervezetnek a megalapítására. 1951. január 1-vel a TÜZÉP Kereskedelmi Központ keretein belül megalakult a Diszpozíciós Főosztály, amelyik a nagykereskedelmi diszpozíciós tevékenységet látta el. A gyakorlati bonyolítást viszont kereskedelmi vállalatok — így Budapesten a FAÉRT Vállalat, vidéken pedig a TÜZÉP Vállalatok — végezték. Ezek azonban maradtak talán nem tudták ellátni az anyaggazdálkodás sokrétű feladatait. Ezért ugyanazon év július 1-vel megalakult a FÜRFA, a Fűrészáru és Faanyagnagykereskedelmi Vállalat, amely részben átvette a FAÉRT Vállalat budapesti 3 nagyobb telepét, részben pedig 4 új telepet létesített.

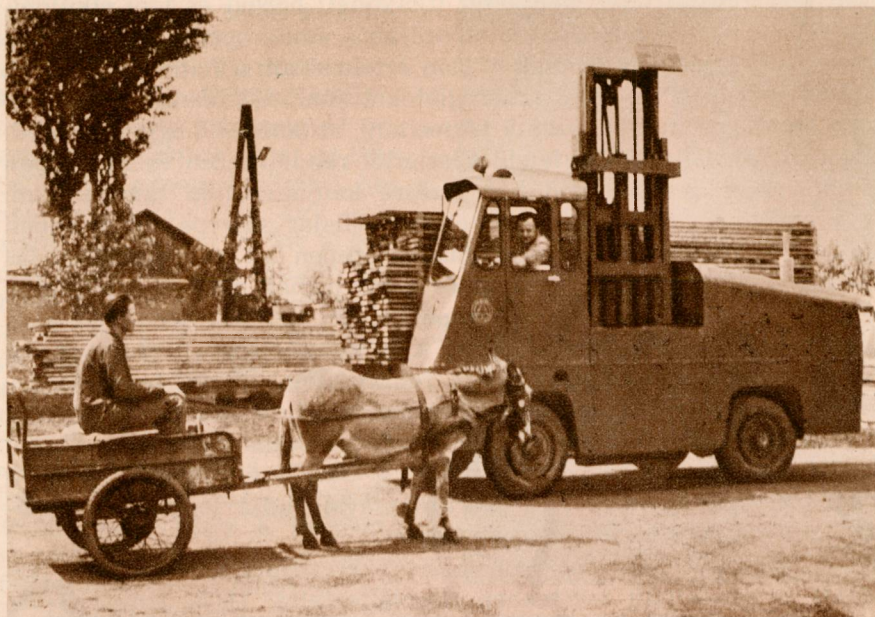
A Népgazdasági Tanács határozata alapján a nagykereskedelmi tevékenységet, mint értékesítő részleget 1952. január 1-től a termelő vállalatok tárcái vették át a belkereskelemtől. Így a FÜRFA is a Könnyűipari Minisztériumhoz került, mivel a FÜRFA abban az időben kizárólag fűrész- és lemezipari termékekkel foglalkozott és csak elszórtan értékesített erdőgazdasági cikket, mint a faragottfát, rúdát, állványfát.

A fűrészipar 1953. január 1-től kezdve az erdészethez, pontosabban az Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériumához került át. Ezzel együtt a FÜRFA is az erdészethez lett az értékesítési szerve. Ettől az időponttól kezdve már egységes faanyaggazdálkodásról beszélhetünk, mert a fagazdálkodás a kitermelés helyétől, egészen a felhasználás helyéig, beleértve a közbeeső fűrész- és lemezipart is, egy kézbe került. Ennek alapján a FÜRFA Vállalat már valamennyi er-

dőgazdasági termékkel is foglalkozott, részben bonyolítással, tehát az áru megvételével és eladásával, részben pedig diszponálással. A fuvar költségeket azonban minden esetben a vállalat fizette az erdőgazdaságoktól és a fűrészipari vállalatoktól beszédett, import cikkek-nél pedig az árban kalkulált fuvarátalány ellenében. A vállalat neve is megváltozott: *Erdőgazdasági és Faipari Termékeket Értékesítő és Készletező Vállalat* lett, ami a sürgőnycíme után ERDÉRT néven vált közzismertté. A vállalatnak tehát a nagykereskedelmi tevékenység mellett egyik legfontosabb feladata a készletezés lett. A faanyagok készletezése az anyaggazdálkodásnak egyik legszükségesebb kelleke. Figyelembe kell venni azt, hogy Magyarország a faanyagszükségletének csak kb. 50%-át tudja hazai termelésből biztosítani, a másik 50%-át importból kell beszerezni. Hazai termelésünk jelentős része is azonban minőségileg alacsonyrendű és az értékesebb választékokat, így elsősorban a furnír termeléshez szükséges rönkanyag egy részét, valamint a fenyőfűrészáru és gömbfa anyagot importáljuk. A gazdálkodás szempontjából azonban rendkívül lényeges, hogy a rendelkezésünkre álló anyagot mind fafaj, mind méret, mind pedig minőség szempontjából a leggazdaságosabban tudjuk felhasználni. Ennek érdekében feltétlenül szükséges, hogy a külföldről beszerzett árut, ami külföldi minősítésben és eltérő méreteken érkezik az or-

Nagyon nehéz fizikai munkával indult az ERDÉRT-telepek működése (Kovanecz F. felv.)

A kezdetlegesség és a modern korszerűség egyvelege jellemezte a gépesítés első éveit

A vállalat vezetőségének elsősorú törekvése volt, hogy ezektől a súlyos fizikai munkáktól mentesítse dolgozóit (Kovanecz F. felv.)

szág területére a telepeken fafaj (fenyőnél: borovi és luc) elkülönítésével, méret és minőség szempontjából szortírozzuk, sőt máglyázás útján beszárítsuk és csak ezután értékesítjük a felhasználók felé. Ahhoz azonban, hogy a szükségleteket maradéktalanul és a legjobb kondíciók mellett tudjuk biztosítani, szükséges, hogy az értékesítést végző vállalat megfelelő készlettel rendelkezzen és ne csupán a napi, heti, esetleg havi beérkezésre kényszerüljön támaszkodni. A kereskedelmi tevékenységet ellátó vállalat szerepe tehát abban az időben már megváltozott. Hasonlóképpen az anyaggazdálkodás szerepe is. A korábbi egyoldalú és a mérlegnek csupán a termelés, tehát forrásoldalát vizsgáló szerepe helyett ezt követően már arra is ki kellett, hogy terjedjen, hogy a felhasználóknál nézze meg, mi az a minimális szükséglet, ami a felhasználás, illetve termelés érdekében szükséges, mind mennyiségben, mind méretben, mind pedig minőségben. Ezen a téren a készletező vállalatnak jutott rendkívül fontos feladat. A készletező vállalat a beérkező import árunak a raktározásával és megfelelő szortírozásával tudja leggazdaságosabban biztosítani a termelés szükségletét.

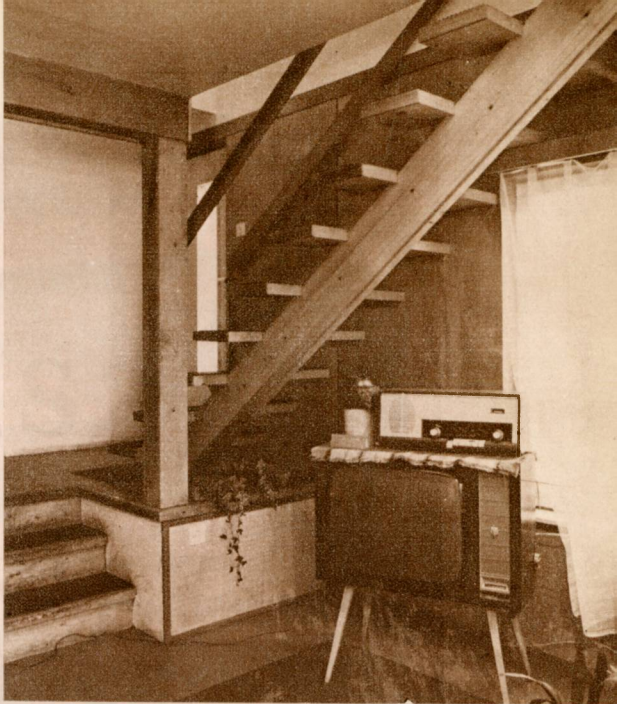
Az új gazdasági mechanizmus a nagykereskedelmi vállalatok feladatát is rendkívüli mértékben megváltoztatta. 1968. január 1-vel a legtöbb cikk, így a faanyagok túlnyomó része is többszatsornás

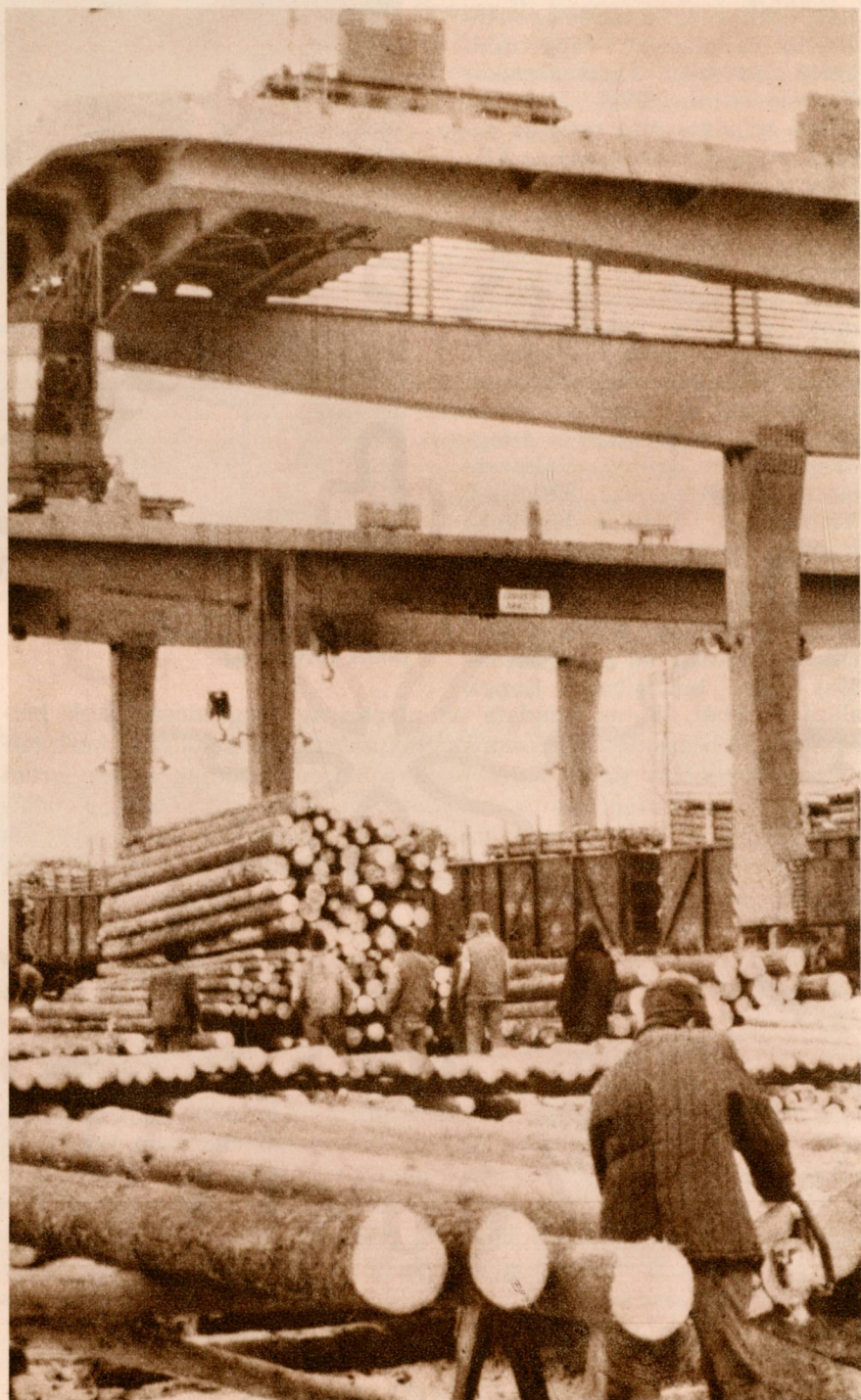
Másfélszobás ERDERT-faháznyaraló

lett, ettől kezdve tehát az értékesítő vállalatnak, vagy mint azóta nevezik, Termelőeszköz Kereskedelmi, TEK Vállalatnak a feladata már nem az ország anyagellátása (mint az ERDÉRT-nél a faanyagellátás), hanem piaci nivellálás, ami egyaránt biztonságot nyújt a termelőnek, (hogy az általa termelt áru értékesítésre kerül), mind pedig a felhasználónak (arra, hogy a termeléshez szükséges faanyag beszerezhető, mégpedig a legmegfelelőbb méretben, minőségben és a legmegfelelőbb áron). Változatlanul feladata az ERDÉRT Vállalatnak, hogy a beérkező import faanyagok nagy részét fogadja, azokat a magyarországi szükségleteknek megfelelő, fafaj, méret és minőség szerint elkülönítse és a felhasználást így biztosítsa. Ennek

alapján tehát fontos feladata az alapanyag leggazdaságosabb bel- és külföldi beszerzési forrásainak felkutatása, a fizetőképes keresletnek volumenben és választékban, valamint minőségben egyaránt legkedvezőbb kielégítése, a hazai szükségletek gazdaságos kielégítése az export és import, illetőleg az erdőgazdasági és faipari termelés megfelelő összehangolása révén. Ezt a feladatot az ERDÉRT Vállalatnak kereskedelmi módszerekkel kell végrehajtania úgy, hogy a felhasználást a népgazdasági érdekeket képviselő cikkek felé terelje. Piackutatással, az információs rendszer megfelelő kiépítésével és a levont következtetések alapján kell felhívnia a népgazdaságot irányító felsőbb szervek figyelmét bizonyos, a hazai és a világpiacon jelentkező lehetőségekre és a nem megfelelően ható közgazdasági tényezőkre. Mindezen feladatok mellett az ERDÉRT Vállalatnak vállalnia kell azt a kockázatot, hogy mindennemű műszaki fejlesztésből származó új termékek, illetve többlettermelésnek az értékesítését biztosítja, megadva ezzel a biztonságot a termelő üzemeknek a műszaki fejlesztési tevékenységükhöz. Emellett a felhasználók szükségletének legmegfelelőbb kielégítése és a népgazdasági érdekek szem előtt tartása mellett törekednie kell arra, hogy az importból beérkező árut az általa lehetséges módon, maximális mértékben feldolgozva adja át a felhasználó vállalatoknak.

**Többszintes, összkomfortos, fűthető
ERDÉRT-faépület belsejéből
(Bruck László felv.)**

AZ ERDÉRT TELEPEK CÉLTUDATOS LÉTESÍTÉSE. NÉPGAZDASÁGI ÉRDEKŰ RENDELTETÉSÜK IDOMULÁSA

Megalakulásakor a vállalat átvett három budapesti FAÉRT telepet. Mégpedig a Soroksári úti (Kén utcai) fenyőtelepet, a Pongrác úti lombos telepet és a XIII. kerületben több helyre széttagolt lemeztelepet. Ugyanakkor öt új telepet létesített: Békéscsabán (a Romániából érkező áruk), Debrecenben és Szolnokon (a Romániából és a Szovjetunióból érkező áruk), Alsózsolcán (a Szovjetunióból és Csehszlovákiából érkező áruk), valamint Adonyban (a Jugoszláviából, Romániából és Ausztriából vízi úton érkező áruk) fogadására.

Éveken keresztül ezek a telepek látták el a vállalat munkáját. Csak 1955-ben létesítettünk a Jugoszláviából vasúton érkező fenyőfűrészárú fogadására Nagykanizsán, valamint a telepkapacitás növelése érdekében Budapesten, a Harashti úton telepet.

1954-től kezdve évről évre növekvő mennyiségű falusi építőfa érkezett az országba Romániából. Ennek az anyagnak felhasználása csak abban az esetben gazdaságos, ha az árut a telepen szortírozzuk, hosszoltjuk, manipuláljuk. Erre a feladatra létesítettünk 1955-ben Kétegyháza, majd 1957-ben Budapesten, a Rákosrendező pályaudvaron, 1958-ban pedig Soroksáron rönktelepet. Ugyanezért 1958-ban megkezdtük a pestlőrinci rönktelep építését.

A vállalat működésének első éveiben az ország import fenyőszükségletének csak egy része érkezett a Szovjetunióból. A Szovjetunió részaránya az import fenyőfűrészáruban azonban évről évre növekedett. Ugyanakkor az érkező fenyőgömbfa-féleségeket mind nagyobb mennyiségben vásároltuk hossztolatlan állapotban, így ezeknek az anyagoknak belföldi manipulálása is szükségessé vált. A Szovjetunióból beérkező áru fogadására, valamint a gömbfaféleségek manipulálására 1961-ben átvettük a Mátészalkai Vegyesipari Vállalat mátészalkai faüzemét és azt jelentősen bővítettük, majd 1962-ben megkezdtük az újonnan létesített tuzséri telepen is a munkát. Ugyancsak a szovjet fenyőfűrészárú fogadására 1953-ban Vásárosnaményban létesítettünk telepet. Ezt a következő évben megszüntettük, 1963-ban ismét aktiváltuk.

Az ország lombosfűrészárú és lemezszükségletének jobb ellátása érdekében növelnünk kellett a készleteket. Ezért létesítettünk 1959-ben Pestlőrincen lombostelepet, majd 1960-ban a Pongrác úti telepet lemezteleppé alakítottuk át. Ezt a telepet egészítette ki az ugyancsak Pestlőrincen létesített lemezraktár komplexum, aminek révén a XIII. kerületben szétszórta, kiskapacitású, de nagy költséggel dolgozó lemeztelepet is felszámolhattuk.

A vállalat egyre növekvő forgalmának zavartalan bonyolítása érdekében 1965-ben még egy telepet létesítettünk Debrecenben és ugyan-

ebben az évben Petőfibányán is megnyitottuk a telepet. 1966-ban a budapesti Asztalos Sándor utcai bútortlap üzem átvételével újabb telepet létesítettünk, amelynek feladata a lombos fűrészáru forgalmazásán kívül elsősorban a faanyagok megmunkálása.

A vállalat minden telepének létesítését tehát a vállalat forgalmának növekedése, területi elhelyezkedését pedig az import származási országa határozta meg. Tekintettel arra, hogy az évek folyamán mind az egyes választékok mennyiségében, mind pedig a származási országokban lényeges változás állott be, valamint az egyes telepek működését külső körülmények is befolyásolták, a telepek elhelyezésében, illetve profiljában változtatásokat kellett végrehajtani.

A békéscsabai telepet már a megnyitás évében fel kellett számolnunk, mert a területre a vasút tartott igényt. Hasonlóképpen a vasút vette igénybe a nagykanizsai telepünk területét is, és így 1956-ban Balatonszentgyörgyre kellett átköltöztetnünk. Mivel a Jugoszláviából érkező fenyőfűrészáru mennyisége csökkent, majd megszűnt, a balatonszentgyörgyi telep profilját is meg kellett változtatnunk. Először a Jugoszláviából érkező, valamint a dunántúli fűrészüzemekből átvett lombos áru fogadására rendeztük be, jelenleg pedig fűrészüzem létesítésével rönkanyag fogadására is alkalmassá tesszük. A Romániából érkező falusi fa mennyiségének csökkenése miatt a 11. sz. pestlőrinci telepet egyre nagyobb mértékben használtuk fenyőfűrészáru fogadására és ma már kizárólag fenyőfűrészáruval foglalkozik. A soroksári rönktelepet is megszüntettük 1960-ban és a kétegyházi telepet is a falusi építőfa mellett Romániából érkező lombos fűrészáru fogadására rendeztük be. Mivel időközben megszűnt a fenyőfűrészáru vízi úton történő szállítása, az adonyi telep is ma már kizárólag vasúton kapja az árut, elsősorban a Szovjetunióból. 1960-ban a soroksári úti (Kén utcai) telepet üzem bővítés céljára átadtuk a Budapesti Fűrészeknek, majd pedig 1969-ben felsőbb rendelkezésre a Petőfibányai telepet, a Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnak. A vállalat működési területének bővülése folytán budapesti Asztalos Sándor utcai telepünk egyre nagyobb mértékben végez fafeldolgozó munkát és szárítást. A Haraszti úti telepet pedig az ERDÉRT faházak gyártására rendeztük be.

Az ERDÉRT fő feladata az import anyagok fogadása, hazai szükségletek szerinti szortírozása, esetleg átalakítása. Emellett az elmúlt években nagy intenzitással folytatott kereskedelmi tevékenységet egyrészt a belföldi faanyag-termelőkkel, másrészt a hazai felhasználókkal. Amelyik erdőgazdaságnak, faipari vállalatnak, állami gazdaságnak, vagy termelő szövetkezetnek ez kifizetődik, az ERDÉRT Vállalatnak adja el kitermelt alapanyagát, vagy az elsődleges megmunkálásból kikerülő fűrészárúját. Az ERDÉRT — mivel csak nagyon szerény haszonnal dolgozhat — nagyobb kockázatot vállal a

felvásárlással, mint a termelő az eladással. Ezzel szemben hatalmas apparátusa lehetővé teszi, hogy a mindenkori piaci keresletnek megfelelően alakítsa át a megvásárolt anyagot. Az ERDÉRT-nek ez a munkája különösképpen az erdőbirtokos termelőszövetkezetek számára jelent nagy segítséget.

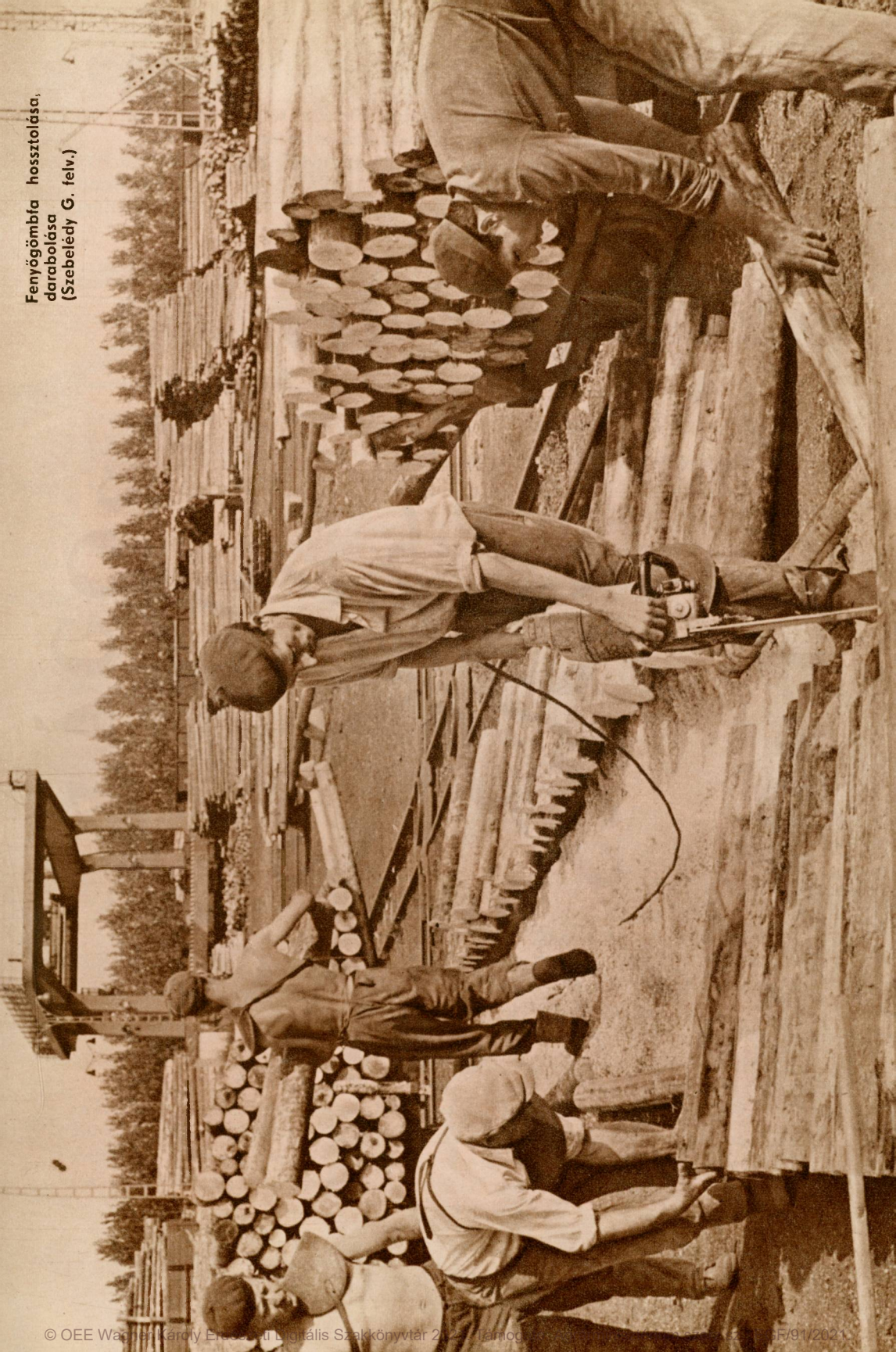
Az ország erdőterületének mintegy 23⁰/₀-a különböző mezőgazdasági termelőszövetkezetek birtokában van. Érthetően minden tsz arra törekszik, hogy az erdejéből kitermelt faanyagokat minél előnyösebben értékesíthesse. A gazdasági reformmal életrehívott szabadkereskedelemben azonban a faanyag értékesítéséhez az erdészeti kereskedelem és a piac alapos ismerete is elengedhetetlenül szükséges. S mivel egyik tsz-nek sincs módjában korszerű piackutató szervezet felállítása, gyakran megesik, hogy áron alul vesztegetik el terményeiket, s nemegyszer alacsonyabb rendű célra használják fel a magasabb értékű alapanyagot. Az ERDÉRT Vállalat hatalmas marketing szervezete nemcsak a hazai viszonylatokat, hanem a világpiac legfrissebb keresletét és kínálatát ismeri, ennek alapján szakemberei már az első felmérés után tanácsolni tudják a tsz-nek, hogy miképpen gazdálkodjon faanyagával, milyen választékok termelésére álljon rá. Ezenfelül hozzásegíti a tsz-t a további feldogozáshoz, akár szükséges berendezéssel, akár a szakmai felkészítés munkájában, akár pedig korszerű technológiával.

Ezeknek a tevékenységeknek következtében az ERDÉRT Vállalat árukészlete jelentősen megnőtt. Az 1968. évi zárókészlet 116 millió Ft értéket, az 1969. évi zárókészlet pedig már 236 millió Ft értéket képviselt. A kereskedelmi tevékenység hatékonyságát különösen alátámasztja az a körülmény, hogy a termelőktől átvett bér munka és tároló készlet döntő többsége a szabadforgalmazású cikkek körébe tartozik. Mint ismeretes, hazai erdőgazdálkodásunk fejlődése következtében és a faanyag-takarékosság eredményeképpen az elmúlt években egyre több választéknál jelentkezett úgynevezett inkurrencia, a hazai piacon értékesíthetetlen áru. Ugyanakkor egyes fafajokban és választékokban a hazai iparnál telítettség mutatkozott. Ennek a súlyos helyzetnek megoldása és ezen faanyagoknak a népgazdaság szempontjából hasznossá tétele érdekében 1968-ban az ERDÉRT Vállalat a LIGNIMPEX-szel karöltve széles körű piackutatást folytatott külföldön és ennek eredménye már 1969-ben rendkívül nagy mértékben jelentkezett. Az export felfutása a már említett külföldi piackutatáson túlmenően magával hozta a belföldi termelők széles skálájú bekapcsolását a feladat eredményes megoldására.

A vállalat exporttevékenysége következtében oldódott fel az a rendkívül éles feszültség is, ami a belföldi piacon az egyes választékok elhelyezésénél volt tapasztalható.

Az ERDÉRT Vállalat a kereskedelempolitikájában továbbra is érvényesítette azt az elvet, hogy igyekezett egyrészt az ipar felé növelni a hazai eredetű választékok értékesítését, másrészt a kevésbé

Fenyőgömbfa hosszoltolása,
darabolása
(Szebelédy G. felv.)

használatos hazai fafajokat exportálni. Ezzel a népgazdaság számára devizamegtakarítást, illetve többlet-deviza kitermelést ért el. A vállalati készlet nagymérvű növelése egyúttal lehetővé tette a felhasználók ellátásának javítását mind fafajban, mind méretben, mind pedig minőségben és nem utolsó sorban a megrendelési és szállítási határidők jelentős csökkentésében.

Az ERDÉRT Vállalat jelenlegi telepei, azok profilja:

1.	számú	Adony	—	fenyőfűrészáru
2.	számú	Szolnok és Gyula	—	fenyőfűrészáru
3.	számú	Debrecen	—	fenyőfűrészáru
4.	számú	Alsószolca és Vámosgyörk	—	fenyőfűrészáru
5.	számú	Bp. Harashti út	—	fenyőfűrészáru és faház
6.	számú	Bp. Asztalos S. u.	—	lombosfűrészáru és REFA
7.	számú	Balatonszent- györgy	—	lombosfűrészáru
8.	számú	Bp. Pongrác út	—	lemez, furnír, bútorlap
9.	számú	Bp. Pestlőrinci lombos	—	lombos fűrészáru
10.	számú	Bp. MÁV É. Teher-pu.	—	lombos rönk
11.	számú	Bp. Pestlőrinci fenyő	—	fenyőfűrészáru
12.	számú	Kétegyháza	—	lombos fűrészáru, fenyőfűrészáru, rönk
13.	számú	Mátészalka	—	fenyő gömbfa,
14.	számú	Tuzsér	—	fenyő gömbfa, fenyőfűrészáru
20.	számú	Józsa (Debrecen)	—	fenyőfűrészáru
21.	számú	Vásárosnamény	—	fenyőfűrészáru

Megkezdte az ERDÉRT a lakosság közvetlen ellátását is, ezért Budapestén, a XIII. Hegedüs Gyula utca 5. szám alatt megnyitotta szaküzletét, ahol mindenféle faanyagot a kívánt méretre leszabva lehet beszerezni. Jelenleg hasonló üzletek szervezése folyik mind Budapestén, mind pedig vidéki városokban.

Falusifa-rakodás
Volvo markolóval
(Kovanecz F. felv.)

A tüzési fűtészüzem
csatornázási
(Birgés A. felv.)

Áruforgalom

Az ERDÉRT Vállalatnak, mint kereskedelmi, vagy TEK vállalatnak lényeges, fő feladata a kereskedelem. Kereskedelmi tevékenysége évről évre növekedett annak ellenére, hogy 1968-tól kezdve a faanyag választékok túlnyomó része többszatsornás lett, s így mind a termelő erdőgazdaságnak, vagy fűrészipari, illetve lemezipari vállalatnak szabad lehetősége van az ERDÉRT-en kívüli értékesítésre, mind pedig a felhasználóknak lehetőségük nyílik arra, hogy szükségletüket az ERDÉRT kikapcsolásával, közvetlenül a termelőtől rendeljék meg.

Az ERDÉRT által forgalmazott cikkek kereskedelmi tevékenységét a következőkben foglalhatjuk össze:

FENYŐFÜRÉSZÁRU

Fenyőfűrészáru szükségletünket 93%-ban import anyagból biztosítjuk. (Ennek a mennyiségnek azonban egy részét gömbfa formájában hozzuk be és hazai fűrészüzemek termelik.) Az import fenyőfűrészárut külföldi osztályozásban és minősítésben vásároljuk. Ahhoz, hogy a hazai szükségleteket mind méret, mind pedig minőség szempontjából ki tudjuk elégíteni, a beérkező anyag osztályozása szükséges. Ugyanakkor ez az osztályozási tevékenység anyagi előnyt is jelent a népgazdaságnak, mert a többféle méretben, minőségben, sőt fafajban érkező árut lényegesen olcsóbban tudjuk megvásárolni, mint a speciális méretűt.

Az ERDÉRT Vállalat fenyőfűrészáru forgalma az első években (1958-ig) évente 600 000 m³ alatt volt, 1969-ben pedig már meghaladta az 1 200 000 m³-t. A korábbi években a faanyagválasztékok közül fenyőfűrészáruban jelentkezett a legnagyobb hiány. A gazdasági reform bevezetésével ez a hiány megszűnt, részben, mert a különböző gazdasági ösztönzők hatására a felhasználók igényüket sokkal realisabban mérték fel, részben pedig az addig indokolatlanul halmozott készleteiket csökkentették, illetve megszüntették. A vállalat első éveiben a fenyőfűrészáru zárókészlet alig haladta meg a 20 000 m³-t. Ez a kis készlet megfelelő ellátást nem tudott biztosítani, ezért a vállalatnak már az 50-es évek közepén egyik legfontosabb célkitűzése volt, hogy a készletét jelentős mértékben növelje. Erre a vállalat keretében megindult nagyarányú fatakarékossági mozgalom, illetve annak keretén belül a felhasználók számára is

igen jelentős méreتي kiszolgálás és különböző választékcseré nyújtott lehetőséget. Ennek alapján a vállalat készlete rendkívüli mértékben megnövekedett és 1962-től kezdve már meghaladta a 100 000 m³-t. Az új gazdasági mechanizmust a vállalat 117 000 m³-es nyitókészlettel kezdte és az 1969-ben jelentkező 103 000 m³-es importlemaradás ellenére is 192 000 m³ volt az 1969-es zárókészlete. E készletnövekedés okára jellemző, hogy a megrendelt fenyőfűrészáruból a felhasználók 1969-ben 130 000 m³-t szorníroztak. (Ebből egyedül a Ládaipari Vállalat 48 000 m³-es mennyiséggel szerepelt.) A visszamaradt mennyiség túlnyomó része rövidáru volt és a rövidáru értékesítésében megítélésünk szerint a továbbiakban is problémák lesznek, mert a Ládaipari Vállalat megszűnése folytán a jogutód Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságok leggazdaságosabb termelésnövelése érdekében nyilván kisebb mennyiségű fenyőfűrészárut és nagyobb mennyiségű gömbfát, elsősorban saját termelésű faanyagot, kívánnak felhasználni.

A gazdaságos fafelhasználás egyik feltétele igen sok esetben a száritott áru használata. Ennek biztosítása, illetve a költségek csökkentése érdekében szükséges, hogy az áru légszáraz állapotban kerüljön szállításra. Az ERDÉRT Vállalat fenyőfűrészáru készletének növekedése lehetővé tette az áruk máglyázását, s ennek révén a fenyőfűrészáru kiszáritását. Így 1955-ben már 30 000 m³ árut máglyából

Fenyőfűrészáru máglyatér (Kovanez F. felv.)

szállított. Jelenleg a máglyázott áru kiszállítása évente 300 000 m³ körül mozog.

FENYŐGÖMBFA

Az ország ellátásában a fűrészárún kívül igen nagy jelentőségű a fenyőgömbfa-féleségek forgalma is. Egyrészt a fűrészáru alapanyagát képezi, másrészt a közvetlen felhasználás (bányafa, vezetékoszlop, papírfa) is jelentős népgazdasági szempontból. Az ERDÉRT Vállalat működése folyamán az import fenyőgömbfa-féleségek is rendkívül nagymérvű változáson mentek át. A felszabadulást követő években ezeket a szükségleteinket túlnyomó részben direkt választékban szereztük be. Évek folyamán azonban egyre nagyobb mértékben növekedett a Szovjetunió szállítása (1969-ben már meghaladta a 1,5 millió m³-t!), amelynek keretében a beérkező áru nagy része hossztolatlanul érkezik. Továbbá az import igen tekintélyes részét nem az eredeti választékolás szerint használjuk fel. Ennek alapján a beérkező fenyőgömbfa mennyiségét, a fűrészrönk kivételével, manipuláló telepekre kell szállítani. Ezeken a manipuláló telepeken történik az anyagnak a magyar szabványok és a tényleges szükséglet szerinti hossztolása, ezen túlmenően bizonyos mérvű átalakítása

és a direkt felhasználás részére alkalmassá tétel (pl. faragás, kéregzés). Ezt a nagymennyiségű gömbfa anyagot az ERDÉRT Vállalat telepein fogadni nem tudja, ezért egyes erdőgazdaságokkal történt megállapodás alapján erdőgazdaságok is létesítettek fenyőgömbfa manipuláló telepet és a beérkező anyag egy részét ott fogadják, majd ott is hosszoltják az ERDÉRT diszpozíciója alapján. Ilyen manipulálást végez a Felsőtiszavidéki, a Kunsági, a Mátrai, a Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság Baktalórántházán, Szajolon, Petőfibányán, illetve Kazincbarcikán.

A fenyőgömbfa választékoknál a piac alakulása hasonló volt a fenyőfűrészáruéhoz. Mig korábban valamennyi választék hiánycikknek számított, 1968-ban, majd különösen 1969-ben a felhasználó egy része az előző évinél kisebb mennyiséget rendelt meg. Továbbá, a már szerződésileg lekötött mennyiségből is visszajelentéseket eszközölt. Ez volt a helyzet a bányafánál is 1969 első feléig. Kétségtelenül megállapítható, hogy az igények csökkenését nagy részben az új árrendszer okozta. A bányászatnál pl. a fenyő bányafa ára lényegesen meghaladja a lombos bányafa árát; ugyanakkor a fuvar költség a bányászatot terheli, ami az import fenyő bányafánál többszörösét teszi ki a hazai (és általában a bányához közel levő) erdőgazdaságok által szállított lombosbányafa fuvardíjának. Az igények csökkenését előidézte a szénbányászat termelési mennyiségének csökkentése is, valamint a készletek csökkentése is. A finanszírozási szabályok hatására az ipar részéről eredetileg szerződött mennyiséghez képest is visszajelentések történtek. Egyedül a papíripar kb. 50 000 m³ papírfát jelentett vissza az 1969-es évben. Ennek következtében a készlete minimálisra csökkent és emiatt 1970. évben az ütemes szállítás jelentősege lényegesen megnövekedett.

LOMBOS FÜRÉSZÁRU

A hazánkban felhasznált lombos fűrészáru túlnyomó része hazai termelésből származik. Csak az egyes fafajok és különleges méretek iránti igény követeli meg az importot. Az 50-es évek elején az ERDÉRT Vállalat lombos fűrészáru forgalma 100 000 m³ körül mozgott, 1967-re már meghaladta a 200 000 m³-t. Mint ismeretes, jelenleg valamennyi fajta lombos fűrészáru többszörösítés. Következésképpen 1968-tól az ERDÉRT Vállalat forgalma is csökkent. Az erdőgazdasági termelés felfutása, továbbá a hazai felhasználás csökkenése általában véve, és különösen egyes fafajokban (akác, cser), rendkívül nagymérvű készletfelesleget idézett elő. Ezeket a készleteket azonban az ERDÉRT egyrészt felvásárolta és részben más faanyagok (fenyő) pótlására, nagyrészt pedig export célokra használta fel. Míg az előző években lombos fűrészáru az exportban nem sze-

repelt, addig 1968-ban 11 462 m³-t, 1969-ben pedig már 52 450 m³-t exportáltunk. Külön kiemelendő, hogy ebben az exportban komoly tételt képvisel a cser és akác exportja, mivel ezeket a fafajokat a hazai ipar kevésbé használja. A korábbi években megkezdett, illetve folytatott tárgyalásaink alapján a lombos fűrészáru exportjában még további komoly feljutás várható.

Az ERDÉRT Vállalat 1969-ben 216 071 m³ lombos fűrészárut szerzett be. Mégpedig 123 880 m³-t hazai fűrészipari vállalatoktól, erdőgazdaságoktól, 39 188 m³-t egyéb szervektől, 53 003 m³-t importból. Ebből a mennyiségből csak 182 193 m³-t tudtunk értékesíteni; a hazai ipar részére 129 743 m³-t, a már fentebb említett exportra pedig 52 450 m³-t. A beszerzés és az értékesítés közötti különbözethez mint jelentkező majdnem 34 000 m³ mennyiség, a vállalat készletét növelte. Meg kell említeni, hogy az exportban a lombos fűrészáru választékon kívül bútortéc, rakodólap, fríz, láda és rögzítőtéc (tehát munkaigényes hazai termékek is) igen nagy mennyiséggel szerepelnek.

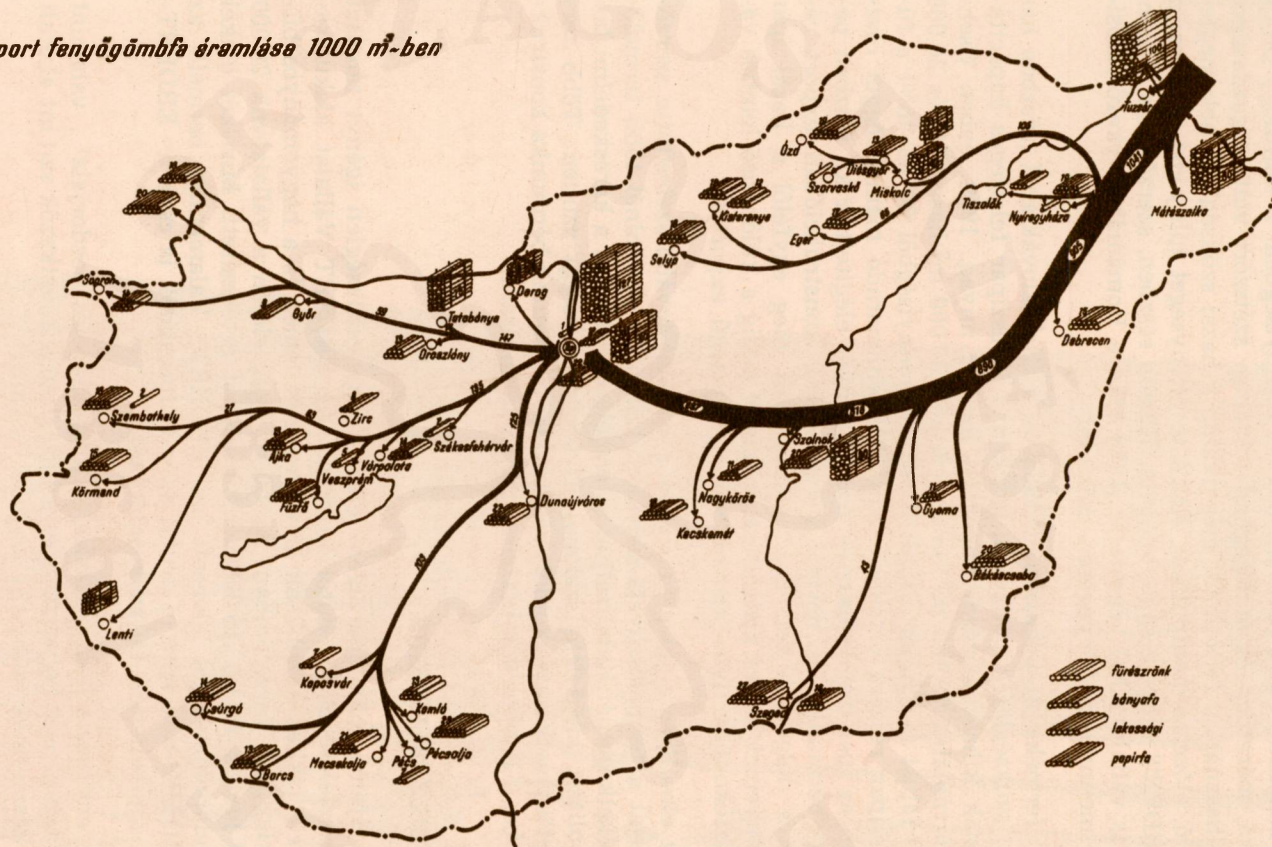
A vállalat lombosfűrészáru forgalma 1968-ban lényegesen alacsonyabb volt az 1967. évinél és 1969-ben még tovább (kb. 10 000 m³-rel) csökkent. Oka, hogy a vállalat monopolhelyzete az 1968. évben már csak a bükk fűrészárura terjedt, míg 1969-től a bükk fűrészáru is többcsatornás lett. Ennek következtében a felhasználó iparnak lehetősége nyílt arra, hogy szükségletét közvetlenül a termelő vállalatoktól szerezze be. Kétségtelen, a csökkenést jelentős mértékben idézte elő az is, hogy a termelői és a kereskedelmi készletek növekedése folytán a felhasználó ipar árubeszerzési biztonságot szerzett a folyamatos termeléshez és így a korábbi készleteit rendkívül nagymértékben csökkentette.

Számolnunk kell az erdőgazdaságok termelésének növekedésével, amivel lombos fűrészáru készletünk is növekedni fog. Rendkívül fontos feladat tehát, hogy a növekvő mennyiség célszerű felhasználására, vagy gazdaságos exportjára a lehetőségeket megtaláljuk.

LOMBOS GÖMBFA

1954-től kezdve az ERDÉRT Vállalat diszponálta az erdőgazdaságok által termelt fűrészrönköket, bányafát és egyéb ipari fát. Ezeket az árukat azonban — az ERDÉRT diszpozíciói alapján — maguk az erdőgazdaságok értékesítették közvetlenül a felhasználóknál. 1956-ban módosult az ERDÉRT-nek ez a tevékenysége. Ugyanis attól kezdve a fűrészrönk elosztását — ún. kooperáció keretén belül — az Országos Erdészeti Főigazgatóság végezte.

Import fenyőgömbfa áramlása 1000 m³-ben

Még 1953-ban megkezdtek a falusi építőfa importját Romániából. Ez a behozatal évről évre emelkedett mennyiségben. S minthogy fafajban, méretben és minőségben túlzottan szétszóró volt, a gazdaságos felhasználása feltétlenül megkívánta a hazai szükségleteknek megfelelő, előzetes manipulását. Ezt a tevékenységet túlnyomó részben az ERDÉRT végezte saját telepein. Kisebb részben, szerződéses alapon, más vállalatokkal végeztette. 1958 után a Romániából érkező falusi fa mennyisége lényegesen csökkent.

Új termékként jelentkezett 1968-tól a Csehszlovákiából (részben hazai szükségletek pótlására, részben a fűrészipar felesleges kapacitásának kihasználására) importált lombos anyag. 1969. évben Csehszlovákiából 70 000 m³ lombos rönköt, 30 000 m³ haszonfát és 20 000 m³ falusi fát importáltunk. Ebből a mennyiségből 30 000 m³-t a fűrészipar részére értékesítettünk. A fennmaradó mennyiséggel részben az ipar ezen választék iránti igényét elégítettük ki, részben pedig bér munka és normál kereskedelmi konstrukcióban export célokra dolgoztuk fel. Így valósulhatott meg egyfelől a hazai ipar igényeinek teljes kielégítése, másfelől pedig a különböző lombos választékoknak ilyen kiemelkedő mennyiségű exportja.

Az elmúlt és a jelenlegi évben a vállalat tovább szélesítette szerződéseit a termelőszövetkezetekkel. Célunk, hogy minél több termelőszövetkezetnél stabilizáljuk a termelést, valamint a kereskedelmi bonyolítást megfelelő szakmai és eredményességi szinten. Több termelőszövetkezetet komoly mértékben bevontunk bér munka konstrukcióba, a lombos gömbfaféleségek feldolgozására.

LEMEZFÉLESEGEK

A fafelhasználó ipar igen jelentős anyagszükségleti igényt támaszt lemezféleségek és bútortlap iránt. Az ERDÉRT Vállalat alakulása-kor e cikkek közül csak az enyvezett lemez és a hagyományos bútortlap volt forgalomban. Az 50-es évek elején a vállalatunk 20 000 m³ lemezt és kb. 15 000 m³ bútortlapot értékesített. Mindkét cikkel monopolhelyzetet élvezett az ERDÉRT. Valamennyi termelő az ERDÉRT-nek adta el áruját és a felhasználók is csak az ERDÉRT-től szerezhették be szükségüket.

Az enyvezett lemez, furnér, faforgácslap (és pozdorjalap), valamint a farostlemez fogyasztása és szükséglete a következők szerint alakult (a késztermék volumene alapján ‰-ban):

Európában

	1950-ben	1960-ban	1975-re várható
Enyvezett lemez	50,1	34,9	24,2
Furnér	13,3	11,9	10,4
Faforgácslap	—	24	39,8
Farostlemez	36,6	29,2	25,6
Összesen	100	100	100

Magyarországon

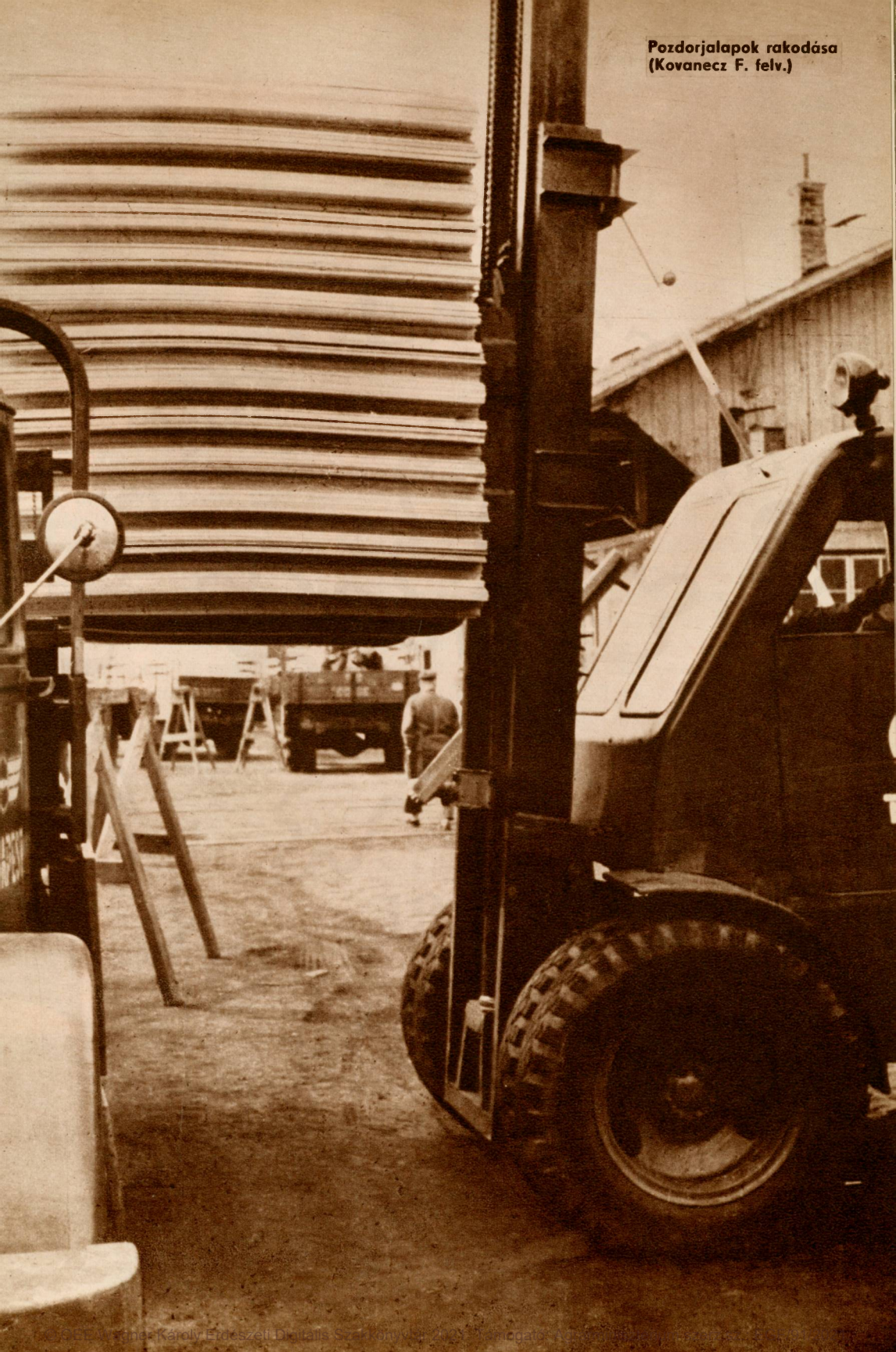
	1951-ben	1960-ban	1980-ra várható
Enyvezett lemez	50,1	34,9	24,2
Furnér	6,8	10,6	3,3
Faforgácslap	—	20	71
Farostlemez	—	24,5	19,2
	100	100	100

A fafelhasználásnál újonnan belépő farostlemez- és forgácslap alkalmazását az ERDÉRT Vállalat kezdeményezte és szorgalmazta. Ennek tulajdonítható, hogy kezdetben, ezeknek az importból beszerezett anyagoknak hazai felhasználása meghonosodott és lehetőség nyílt ezen cikkek hazai gyártására. Annak ellenére, hogy korszerű gyárakkal rendelkezünk, még ma is kell importról gondoskodnunk, mert a hazai termelés nem elég, noha Magyarországon még messze nincs kimerítve eme műfaanyagok felhasználási lehetősége.

A farostlemez-felhasználás iparágankénti megoszlását vizsgálva az alábbi %-os eredményekre jutottunk:

	Svédország	NDK	Szovjetunió	Magyarország
Bútoripar	1	55	15	77
Építőipar	86	25	85	—
Járműipar	—	—	—	11
Egyéb ipar	13	20	—	12
Összesen:	100	100	100	100

Pozdorjalapok rakodása
(Kovanez F. felv.)

Ugyanezen %-os adatok a forgácslapra

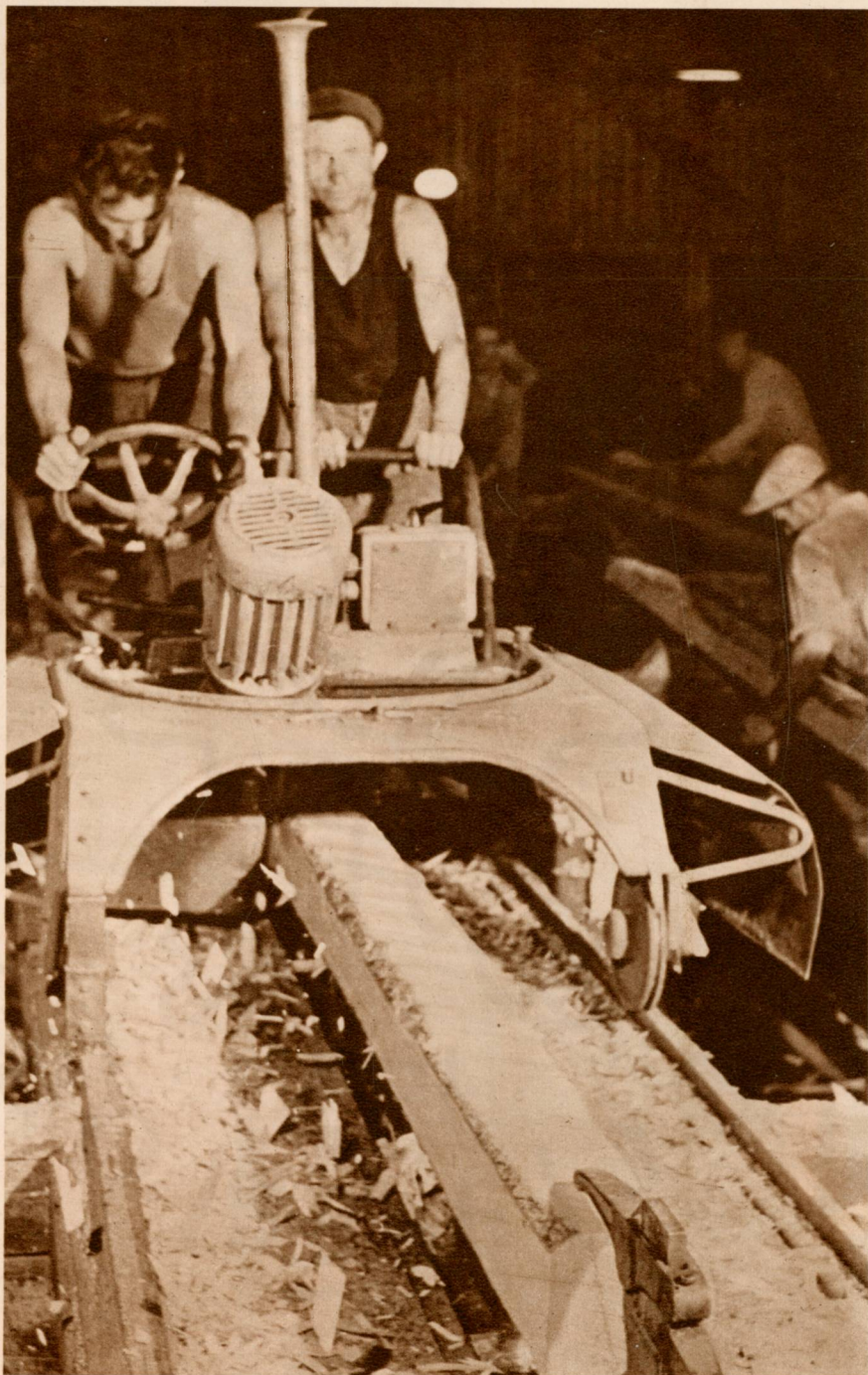
	Svédország	Finnország	Szovjetunió	Magyarország
Bútoripar	44	17	43	93
Építőipar	46	76	57	—
Járműipar	7	5	—	1
Egyéb ipar	3	2	—	6
Összesen:	100	100	100	100

Fenti adatok az 1960—63-as évi felhasználásokat tükrözik. Látható, hogy Magyarország kivételével minden államban, mind a farostlemez, mind a forgácslap felhasználásának nagy jelentősége van az építőiparban. Bár kétségtelen, hogy azóta Magyarországon is történt fejlődés, a további években még inkább fokozni kell ezen választékok felhasználását és egyúttal a hazai gyártását is. A magyar erdőgazdaságok bőven rendelkeznek az előállításához szükséges alapanyagokkal. S ezen választékok gyártásának, illetve felhasználásának növelésével egyrészt biztosíthatjuk az állandóan növekvő faigényeink kielégítését, másrészt importot takaríthatunk meg. Ezen új cikkek belépésével az ERDÉRT Vállalat lemezféleségeinek forgalma az alábbiak szerint alakult:

	1953	1967	1969
Enyvezett és farostlemez (m ³):	13 358	94 900	57 367
Bútorlap, faforgácslap (m ³):	9 364	74 906	84 405
Furnér (1000 m ²):	2 281	15 706	11 720

**Farostlemezek és
bútortlapok raktáron**

**Faragott-gerenda készítés
(Szebelédy G. felv.)**

Ipari tevékenység

Az ERDÉRT Vállalat a kereskedelmi célkitűzéseinek sikeréért szükségszerűen végez válogatást és manipulálást. De emellett elsősorban népgazdasági érdek és ugyanúgy felhasználói érdek az is, hogy a már telepre bekerült áru (vagy legalább annak egy része) ugyanazon a telepen menjen át minél nagyobb mérvű átdolgozáson, illetve feldolgozáson. Hogy már ott minél alkalmasabbá váljék a közvetlen felhasználásra, s ne szoruljon arra, hogy ezt, közbeiktatott szállításokkal, más telepen oldják meg.

Köztudott tapasztalat, hogy az anyagok átdolgozása, illetve feldolgozása mindig gazdaságosabb olyan telepen, ahol nagy mennyiségű faanyag jelentkezik, ahol megfelelő kapacitás folytán nagy mennyiségű faanyag megmunkálása lehetséges. A felhasználó ipar kis és apró telepein az átdolgozás és feldolgozás kevésbé gazdaságos. Azon anyagok esetében pedig, amelyek csak kisebb mértékben jelentkeznek, kimondottan terhes. Érthetően, mert a feldolgozásra rendkívül kis kihasználással kell gépeket fenntartani.

Ennek figyelembevételével kezdett ipari tevékenységet is az ERDÉRT Vállalat 1957-ben.

Ez a tevékenység kezdetben csak méretreszabásból és faragásból állt. Ma már az egyes ERDÉRT-telepeken tekintélyes ipari csarnokok emelkednek szalagfűrészekkel, körfűrészekkel, sorozatvágókkal, hasítófűrészekkel, faragógépekkel, kérgezógépekkel, sőt gatterokkal is felszerelten.

Az ERDÉRT másik célkitűzése az ipari tevékenységével, hogy a manipulálásból és a különböző fűrészipari műveletekből keletkező hulladékanyagot — lehetőség szerint a legkisebb méretűt is — hasznos választékká, vagy terméké feldolgozza.

A vállalat ipari tevékenységének teljesítményértéke 1958-ban 8 307 000 Ft volt, 1969-ben 1 267 900 000 Ft, amikor is az alábbi késztermékeket állítottuk elő:

Ládaelem	13 098 m ³
Méretreszabás	26 203 m ³
Léctermelés	17 799 m ³
Hasítás	31 498 m ³
Hajópadló	11 190 m ³
Fenyőfűrészáru	71 277 m ³
Zárléc	9 067 m ³
Bérvágás (ffá)	32 159 m ³
Faragottfa (belföld)	47 585 m ³
Faragottfa (export)	8 832 m ³

Ezekén kívül kb. 18 000 m³ lombos rönköt dolgoztunk fel bér munka konstrukcióban.

Növeli még ezt a listát a vállalat új termékének, a REFA-panelnek kísérleti jellegű termelése, amely 1969-ben 4300 m³-rel zárult.

Ennek az új cikknek — új magyar találmánynak — nagyüzemi termelésére két üzemet létesítünk. Az egyiket a budapesti Asztalos Sándor utcai telepünkön. A másikat Biharkeresztesen, az ottani ktsz-szel közös vállalkozásban. A vidéki üzem már beindult, a budapesti a f. év harmadik negyedében kezdi meg a REFA-panel választékok korszerű sorozatgyártását.

Vállalatunk kereskedelmi politikája tehát elválaszthatatlanul összefügg iparfejlesztési politikájával is.

Az ERDÉRT évről évre újabb beruházásokkal viszi előbbre a fejlesztést. 1969. évben befejeztük a tuzséri fűrészüzem építését, megindítottuk a mátészalkai fűrészüzem 2. lépcsőjének beruházási munkálatait, növeltük és fejlesztettük a külső manipulációs telepi bázisokat, a HUNGAROFRICT Vállalattal közösen megkezdjük a tuzséri ládaüzem beruházását, megkezdjük a tuzséri és mátészalkai fűrészüzem hulladék kérgezéséhez a célgépesítést, megkezdjük a balatonszentgyörgyi rekonstrukció keretében a lombos fűrészüzem beruházását és külső termelőknél — főleg mezőgazdasági üzemekben — termelőbázisok továbbfejlesztését, illetve új üzemek létesítését. Ugyanakkor megkezdjük Mátészalka térségében a Nyugatmagyarországi Fűrészekkel kooperációban a Szabolcs megyei hulladékbázisra épülő forgácslap-gyár szervezését. Mindezekon túlmenően elsősorban egyes faanyagok hasznosítása érdekében, de idegenforgalmi igények kielégítésére is, valamint a nyugati piacokon jelentkező hatalmas méretű igény és konjunktúra kiaknázására, fokoztuk a faháztermelést. Ennek érdekében az 5. sz. telepünket a korábbi kereskedelmi profilból átalakítottuk ipari termelő bázissá.

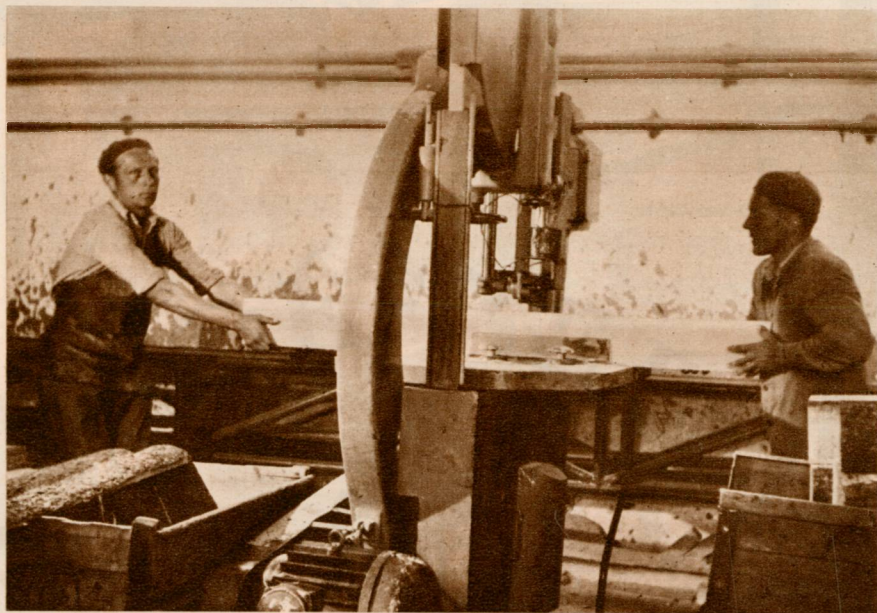
MÉRETRESZABÁS, HASÍTÁS, SZÁRÍTÁS

A gazdaságos felhasználás egyik nagyon fontos követelménye, hogy a felhasználó ipar a termékei előállításához szükséges mennyiségű és minőségű faanyagot hosszúság, vastagság, sőt sok esetben szélesség szerint is a legszorosabb méretben kapja.

A beszerzett faanyag fajlagos felhasználása attól függ, hogy abból a felhasználó a gyártáshoz kívánt méretet milyen %-os arányban tudja kihozni. Általános tapasztalat, hogy a felhasználó üzemnél leelő faanyag csak a legritkább esetben alkalmas tovább-felhasználásra. Általában hulladék lesz belőle és csak akkor hasznosodik, ha van lehetőség, a hulladék feldolgozására. Népgazdasági és egyben fel-

Hosszúsági darabolás
kappalógépen
(Kovanez F. felv.)

Rakodólap-készítés

dolgozói érdek tehát, hogy a feldolgozó ipar már lehetőleg készen kapja a feldolgozandó alapanyagát. Azaz, a megfelelő választékú és minőségű fűrészárúnak a méretei is egyezzenek a gyártási igényvel. S nem utolsósorban az ilyen feltételeknek megfelelő alapanyag légszáraz legyen, hogy minden előzetes munka és energia ráfordítás nélkül, közvetlenül feldolgozható lehessen.

Erre, az ilyen ideális, termelésgyorsító kész alapanyag biztosítására hozta létre az ERDÉRT a méretválogató-, hasító-, méretreszabó-, szárító-szolgálatát.

A vállalat, idegen szabványokban beérkező, roppant nagy készlete lehetővé teszi a méretre kiválogatást, amelynek révén máris sok felhasználó hozzájuthat a saját termékeinek megfelelő anyaghoz. A készletben elő nem forduló méreteket gépi hasítással, méretreszabással állítja elő az ERDÉRT. Ugyanígy a vállalat hatalmas telepkapacitása lehetővé teszi a fűrészáru korszerű máglyázását, s így a természetes szárítást. Sürgős esetekben pedig a gépi szárítóberendezése biztosítja a rendelt anyag légszáraz állapotát.

Az ERDÉRT ezzel a szolgáltatásával jelentős anyag és energia megtakarítást végez, ami közvetlenül és közvetve jelentkezik a népgazdaság mérlegében.

Közvetlenül: faanyagmegtakarítás, mert az ilyen központi méreti kiszolgálás kiküszöböli, hogy a felhasználó hulladékot termeljen.

Ládaelem-termelés

Kötegelt ládaelem garnitúrák

Ami hulladék pedig előáll az ERDÉRT méretreszabásából, azzal más felhasználók kisméretű igényeit elégíti ki, vagy ládaipari termelésére fordítja, esetleg a sokrétű hulladékfeldolgozásnál hasznosítja. Vagyis úgy állítja elő a kívánt specifikumot, hogy az eredeti anyagnak a legkisebb része sem megy kárba.

Közvetve: a feldolgozók tehermentesítése az alapanyag megtermelése minden nehézségétől. Annak a feldolgozónak, amelyik ilyen, nyomban termelésbe fogható, méretreszabott, légszáraz fűrészárut szerez be a vállalatától, nincs szüksége tároló területre, előkészítő munka — és munkaerő kapacitásra, ehhez szükséges eszközökre és gépekre. Ezekről mentesülve az itt felszabaduló összkapacitással a termelékenységét és a piac kívánta minőségi termeléseinek nivóját emelheti.

A méretre válogató — méretre szabó — szárító munka csekély felárral növeli a nyers alapanyag árát, de ez a többlet az ilyen kész alapanyag révén meggyorsuló termelésben igen rövid idő alatt viszsztatérül.

Nem utolsósorban az ilyen kész alapanyag teszi lehetővé, hogy az üzemek megvalósíthassák a korszerű sorozatgyártásokat.

Az ERDÉRT Vállalat ezen szolgáltatásaival kapcsolatos ipari tevékenységét 1969-ben az alábbi számok jellemezték.

Keretlőrész munkában
(Birgés Á. felv.)

Méretreszabás	26,203 m ³
Léctermelés	27,799 m ³
Hasítás	31,498 m ³
Hajópadló termelés	11,190 m ³

LÁDATERMELÉS

Az importból érkező áru rakoncafáinak és takaródeszkáinak felhasználása az ERDÉRT Vállalatnál hosszú ideig probléma volt. Ezeket a faanyagokat megfelelő célokra és áron értékesíteni nem lehetett, így nagy része mind a vállalat, mind pedig a népgazdaság számára elveszett. Ennek az anyagnak hasznosítása érdekében kezdte el az ERDÉRT Vállalat 1958-ban a ládaelem termelést és abban az évben 300 m³-t termelt. A ládaelem termelés mennyisége 1969-ben már 13,098 m³ volt és ez a mennyiség tovább fokozódik. (Ebben az évben kezd üzemelni a Tuzséron létesített ládaüzem is.) Természetesen jelenleg a rakoncafán és takaródeszkán kívül a ládatermeléshez felhasználjuk a méretreszabás és a manipuláció folytán jelentkező „hulladék” anyagot, valamint az egyébként nehezen értékesíthető rövidáru egy részét is.

FARAGOTTFA

Az ERDÉRT Vállalat 1953-ban kezdte meg a faragottfa termelést. A termelés elsődleges célja volt, hogy az építkezéshez nagymértékben szükséges fűrészelt gerendát pótolja. Illetve, mivel a fűrészelt gerendához azonos célra és biztonsággal felhasznált faragottfa sokkal kisebb rönkmennyiségből állítható elő, a termelést elsősorban faanyagtakarékossági szempontok indokolták.

Az első években a termelés éves mennyisége 13—14 000 m³ volt. Faragógépek beállításával, illetve azok számának növelésével az 1967—68-as években már 98 000 m³-re növeltük a faragottfa termelésünket. 1969-ben azonban a faragottfa-igény mintegy 25%-kal csökkent. Ennek oka elsősorban az ármegállapítás, és többek között a készletgazdálkodásnak, illetve a készletezésnek már említett változása.

FÜRÉSZIPARI TEVÉKENYSÉG

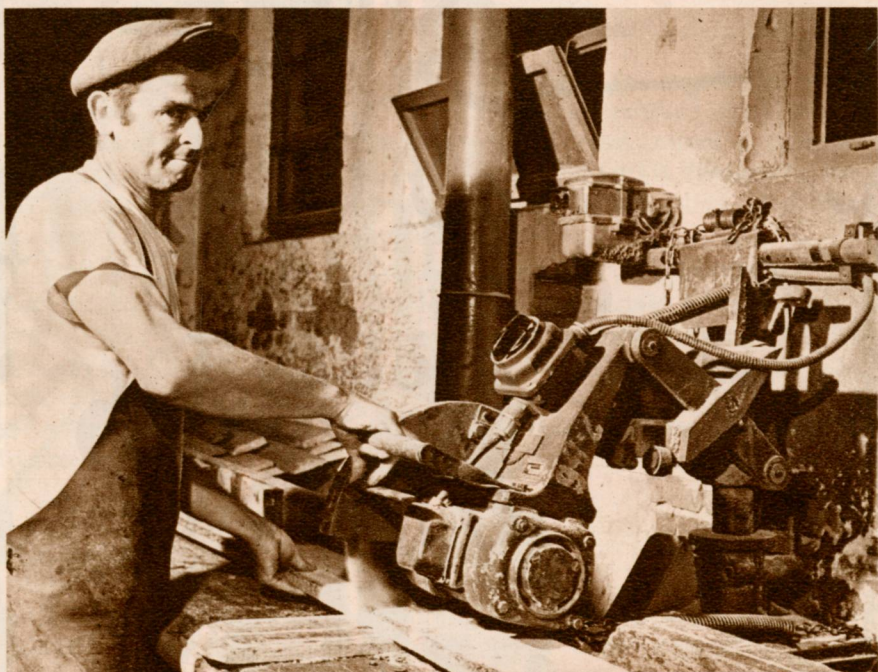
Az ERDÉRT Vállalat ma már komoly fűrészüzemi kapacitással rendelkezik. A fűrészüzemekben termelt áru zöme nyugati exportra kerül és ezáltal tekintélyes mértékben hozzájárul népgazdaságunk tőkés exportjához. Az üzemek létjogosultságát az exporton kívül az

Faragott-gerenda rakatok Mátészalkán (Kovanez F. felv.)

a tény biztosította, hogy a beérkező gömbfamennyiségekben nagy mennyiségű fűrészelésre alkalmas rönkanyag van, amelynek feldolgozására hazai kapacitásunk nem volt. Mindezek mellett szállítási, illetve szállításgazdaságossági kérdések is befolyásolták az ERDÉRT Vállalatot a fűrészüzemek felállításában. A Szovjetunióból beérkező rönkanyag ugyanis leggazdaságosabban Szabolcs megyében dolgozható fel, ha figyelembe vesszük, hogy a feldolgozásra kerülő rönkanyag nagy része amúgy is az ERDÉRT telepi manipulációból adódik, ahol újabb vasúti szállítás nélkül kerülhet a telepen levő fűrészüzembe. Számításba kellett továbbá azt is venni, hogy a rönkanyag elfuvarozásához majdnem kétszer annyi vasúti kocsi, illetve szállítási kapacitás szükséges, mint az abból termelt készárúnak az elfuvarozásához. A fűrészüzemek létesítése tehát az újonnan létesített exporton, a korábbiaknál gazdaságosabb termelésen és a rönkanyag hasznosabb felhasználásán túlmenően a fuvar költségek jelentős csökkenése révén is gazdaságosságot jelent mind az ERDÉRT Vállalatnak, mind pedig a népgazdaságnak.

Az ERDÉRT Vállalat a mátészalkai fűrészüzem átvételével kezdte meg fűrészüzemi tevékenységét. Azt a fűrészüzemet fejlesztettük, korszerűsítettük. 1968-ban a tuzséri telepen is beindítottuk a fűrészüzemet. Jelenleg pedig a mátészalkai telepen növeljük tovább a kapacitást.

Ingafűrész (Szebelédy G. felv.)

Szélezetlen palló-termelés
(Szébelédy G. felv.)

KÉRGEZÉS

Az ipari tevékenységek közé soroljuk a kérgezési műveletet is, annak ellenére, hogy a kérgezés folyamán új termék nem jelentkezik, csupán a már hosszított választékot teszi alkalmassá felhasználásra, illetve a jelentkező hulladék válik feldolgozásra alkalmassá. A bányászattal történt megállapodás alapján ma már a bányászat részére kérgezve szállítjuk a bányafát. Igen nagy mennyiségű a papírfa kérgezés is.

A fűrészrönk kérgezése révén lehetővé vált a fűrészipari termelésnél adódó hulladék hasznos feldolgozása. Ennek alapján már az 1970. évben 5000 úrméter aprítékot szállítunk a papíripar részére és 15 000 úrméter Spreisselholz pedig exportra kerül. Véleményünk szerint ez igen komoly lépést jelent a komplex ipari termelés kialakításához és a gazdaságosabb termeléshez.

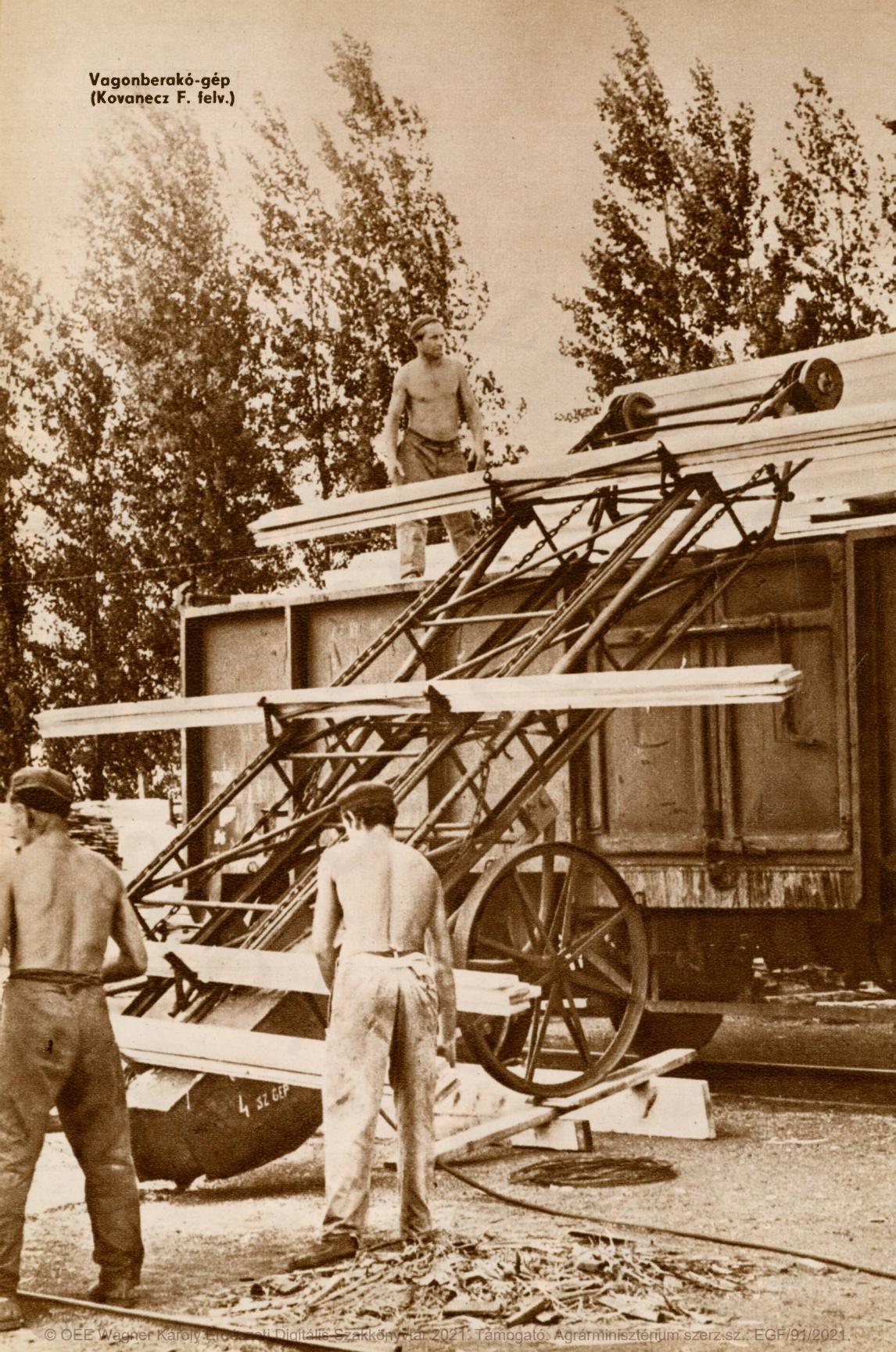

Forgácsbálázás (Szebelédy G. felv.)

Gépi kéregezés
a Dobos-féle
magyar kéregezőn
(Szebelédy G. felv.)

Vagonberakó-gép
(Kovanez F. felv.)

Gépesítés

Telepeink 204 hektárt kitevő összes területéből az áruforgalom rendelkezésére álló terület az alábbiak szerint oszlik meg:

Választék	Terület hektárban	Összes átbocsátó kapacitás m ³ ben	Máglyázási képesség m ³	Maximális átfutó készlet m ³
Fenyőfűrészáru	98	825 000	440 000	24 900
Fenyőgömbfa	72	800 000	—	24 000
Lombos fűrészáru	20	72 000	60 000	6 000
Lombos gömbfa	8	70 000	—	7 000
Bútorlap, lemez	6	15 000	4 000	4 000

Telepeinken

7 087 fm szélesnyomtávú

28 869 fm normálnyomtávú és

24 268 fm keskeny nyomtávú vasúti vágány van beépítve.

Vállalatunk az áruforgalmát és még inkább az ipari tevékenységét csak megfelelő gépesítettséggel oldhatja meg.

Gépesítési tevékenységünk kétirányú: egyfelől az anyagmozgatás nehéz fizikai munkát igénylő folyamatainak emberi erőről gépi erőre átvitele, másfelől az ipari termelés biztosítása, illetve fejlesztése.

ANYAGMOZGATÓ GÉPEK

A gépesítés első szakaszában a nehéz fizikai munkát igénylő munkafolyamatokat — vagonkirakás, anyagmozgatás, máglyázás, vagonberakás — mértük fel. A gépesítés folyamatánál számba kellett vennünk egyrészt, hogy az egyes választékok más-más típusú gépeket igényelnek, másrészt, hogy az egyes munkafolyamatokat szintén más-más rendszerű gépekkel lehet elvégezni. A telepen belüli anyagmozgatást hosszú ideig kizárólag kisvasúti vágányhálózaton, pályakocsikkal végeztük.

1959. évben a Szovjetunióból 4 db M típusú, 3 tonna teherbírású homlok villás targoncát vásároltunk és helyeztünk üzembe. Pár hónap eltelte után már jelentkezett a telepeken a gépek pozitív gazdasági eredménye. Ezek után nagyobb ütemben kellett megindítani a jól bevált szovjet típusú homlok villás targoncák termelésbe való beiktatását. A továbbiakban újabb szovjet típusú gépek kerül-

tek alkalmazásra a telepeken, az anyagmozgatás megkönnyítése érdekében. Így a 4045 M típusú, 5 tonna teherbírású szovjet homlok villás targonca a lombos telepeinken, majd 4045 LM típusú markoló rendszerű szovjet homlok villás targoncák a gömbfa-telepeken lettek alkalmazva. Ezt az utóbbi típust az országban először vállalatunk próbálta ki.

A gömbfaféleségek vagonból kirakásához mobil autódarukat vettünk számításba, NDK-gyártmányú Panther típusú autódarukat vásároltunk. Az első időkben ADK 5/1, ADK 5/5 típusú, 5 tonna teherbírású, majd a gyár technikai fejlesztése után ADL 6,3 és ADK 63—2 típusú, 6,3 tonna teherbírású, 8 m gém-kinyúlással rendelkező darukat vettünk.

Továbbra is megoldatlan problémát jelentett azonban a fűrészáru vagonból kirakásának gépesítése. E célra 1967-ben csehszlovák gyártmányú SD 80 típusú, 8 tonna teherbírású, majd 1968. évben SD 100 típusú, 10 tonna teherbírású, 8 m gém-kinyúlással rendelkező mobil darukat helyeztünk üzembe fűrészárut forgalmazó telepeinken. Ezeket a gépeket igen gazdaságosan alkalmaztuk, mert a többi gépekkel szemben számtalan előnnyel rendelkeznek. Így pl. a Panther autódaruval szemben rendkívüli előnyük, hogy működésükhöz nem kell rögzíteni és teherrel is mozoghatnak.

Legelőször kezdtük meg, 1954-ben, az egyik legnehezebb művelet, a vagonberakás gépesítését. E célra a Pécsi Fémipari Vállalat által gyártott 1 tonna teherbírású vagonberakó transzportöröket helyeztünk üzembe. Ezek a gépek egy vagon felterhelését 45—60 perc alatt végzik el.

A fenti gépek mellett a vagonok ki- és berakásához használjuk a mátészalkai telepen levő építőipari darut, valamint a tuzséri telepen levő 4 db híddarut. Ez utóbbiakkal széles vasúti kocsikból normál nyomtávú vasúti kocsikba való átrakást is végzünk. Ezekkel a gépekkel megoldható volt a vagon ki- és berakással kapcsolatos és kétségtelenül igen nagy fizikai munkát igénylő műveletek elvégzése.

Hasonlóan nehéz munka a máglyázás is, amit hosszú ideig nem tudtunk megoldani kielégítően. Csak 1963-ban sikerült az angol Lancer cégtől megvásárolnunk 2 db TD 14/4 típusú, 4 tonna teherbírású, oldalvillás targoncát. Ezeket a gépeket Budapesten, a 11-es sz. pestlőrinci fenyőfűrészáru telepünkön helyeztük üzembe. Pár hónapos használat után bebizonyosodott, hogy célunknak megfelelő és igen komoly gazdasági eredményt tudtunk kimutatni. A targoncákat azonban kizárólag fűrészáru máglyázásához használhattuk. Ezért a farostlemez, forgácslap és pozdorjalap, enyvezett lemez

Szovjet homlokvillás
targonca

készletezéséhez, illetve raktározásához ugyancsak az angol Lancer cégtől speciális rakodófelületű gépeket vásároltunk. Ezeknek a gépeknek rendkívüli jelentősége, hogy komplex tevékenységet tudnak elvégezni, tehát az anyag mozgatását, vagonba, vagy gépkocsiba való fel-, illetve onnan való leterhelését, továbbá a máglyázási munkát. Vállalatunk jelenleg az alábbi anyagmozgató és szállító gépekkel rendelkezik:

25 db tehergépkocsi

3 db dömper

47 db vontató

84 db pótkocsi

1812 db pályakocsi

53 db homlokvillás targonca

18 db oldalvillás targonca

8 db mobil daru

7 db beépített daru

7 db csörlő

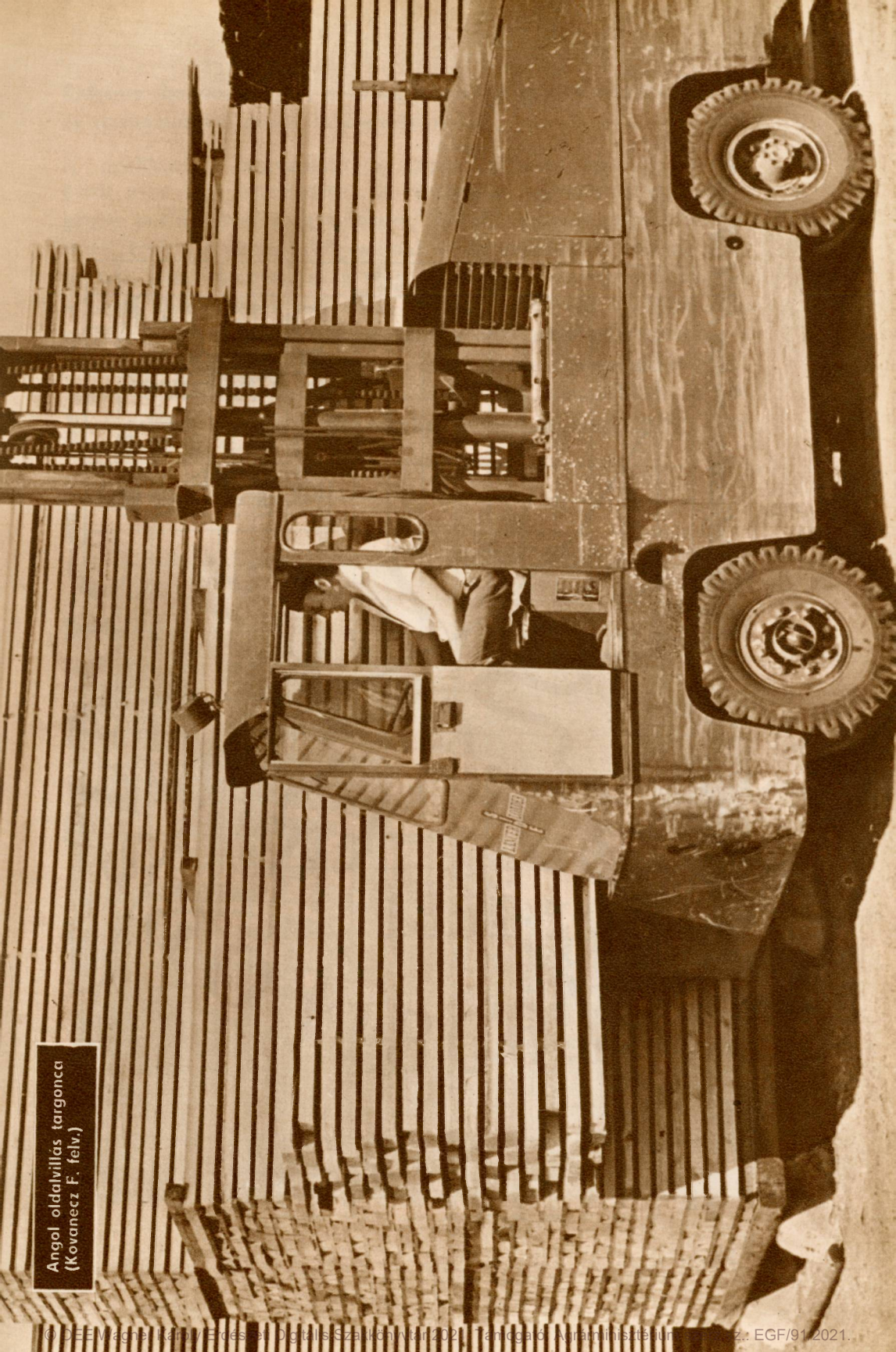
32 db szállítószalag

55 db vagonrakó

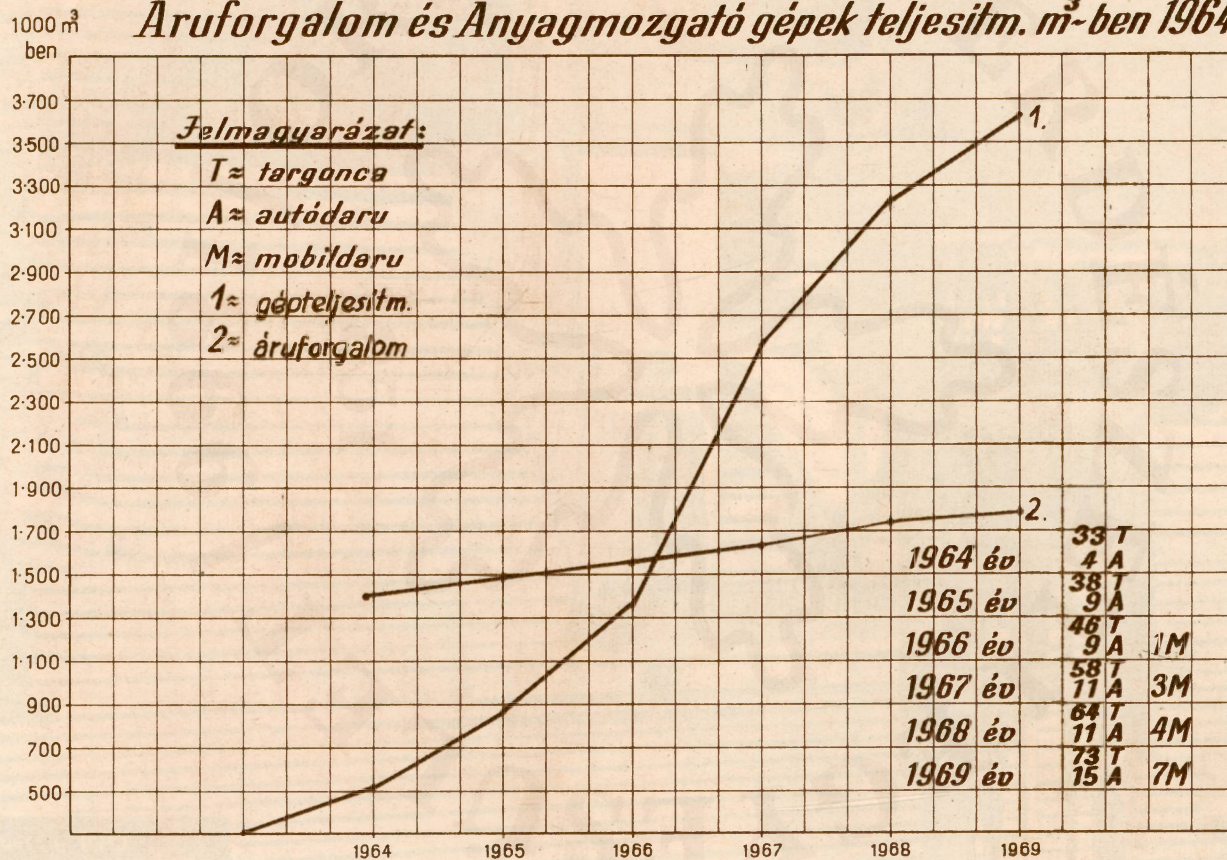
39 db rönkrakó

Természetesen a gépesítést tovább kell folytatnunk, az elavult, vagy elhasznált berendezéseknek új, lehetőleg korszerűbb gépekkel való kicserélésével. Számításba kell azonban venni azt is, hogy az áru nem egyenletes ütemezésben érkezik telepeinkre, és az egyes napok árubeérkezése között 2000⁰/₀-os eltérés is jelentkezik. Ennek megfelelően arra kell törekednünk, hogy anyagmozgató gépi kapacitásunk messze meghaladja az átlagos teljesítményszükségletet. Ennek érdekében irányoztunk elő nagyobb arányú gépbeszerzést és szereljük fel telepeinket a KKSz—10 típusú 10 tonna teherbírású, szovjet gyártmányú portál darukkal.

Angol oldalvillás targonca
(Kovács F. felv.)

Áruforgalom és Anyagmozgató gépek teljesítm. m³-ben 1964-től-1969-ig.

Érdemes összehasonlítani a vállalat áruforgalmának növekedését és az anyagmozgató gépek teljesítményét.

A grafikonból leolvasható a gépek átlagos teljesítményének évről évre való emelkedése. Ez részben a nagyobb teljesítményű gépek beállításával magyarázható, de kétségtelenül nagymértékben hozzájárult a gépkezelő dolgozóknak a gép kezelésében szerzett gyakorlata, nem különben az a tény is, hogy a tapasztalatok alapján a gépek működésének szervezése is hatékonyabb lett. Az oldalvillás targoncák átlagos teljesítménye 1966-ig emelkedett. Ezt követően a teljesítmény csökkent. Ennek oka, hogy gépmeghibásodás következtében, alkatrészhiány miatt hosszú ideig álltak és csak külön és erőteljes intézkedésre sikerült az alkatrészellátást az elmúlt évben részben biztosítani.

IPARI GÉPEK

A vállalat jelenleg az alábbi faipari gépekkel rendelkezik:

Szalagfűrész	89 db
Hasító fűrész	5 db
Körfűrész	41 db
Páros szélező	11 db
Sorozatvágó	6 db
Kézi körfűrész	4 db
Kappoló	4 db
Keretfűrész	14 db
Inga fűrész	25 db
Faragógép	13 db
Többfejes gyalugép	5 db
Faipari marógép	4 db
Egyengető	23 db
Kérgezógép	22 db
Faeszterga	1 db
Szélességtoldó	1 db
Forgácsbálázó	10 db
Benzinmotoros láncfűrész	42 db
Dolmár villanymotoros láncfűrész	98 db
Egyéb villanymotoros láncfűrész	22 db
Osztályozó	1 db

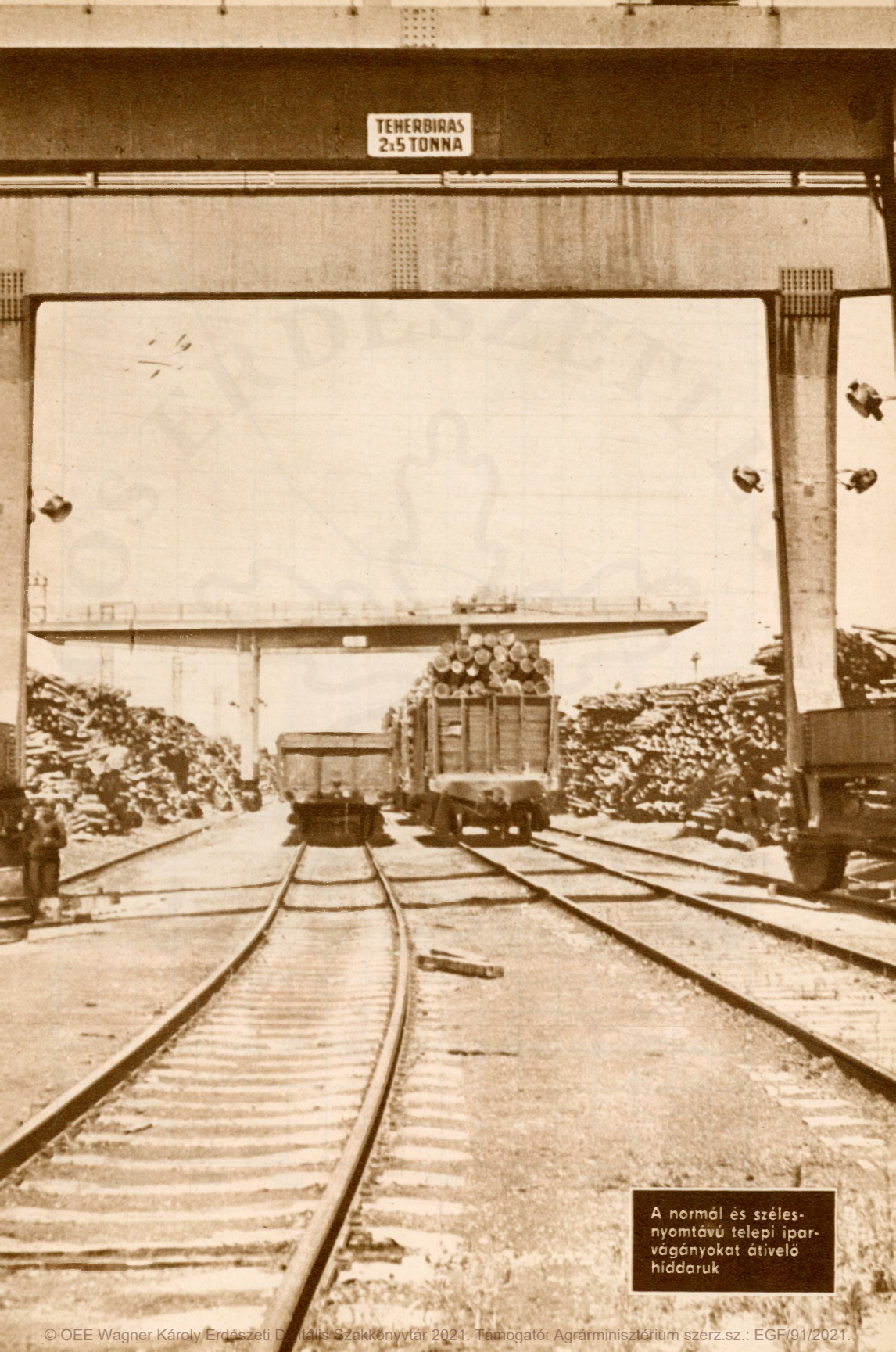
A faipari gépek mennyiségi növekedésével együtt különös gondot kell fordítanunk arra is, hogy a műveletek elvégzéséhez a legmegfelelőbb gépeket állítsuk be és lehetőleg az egyes munkafolyamatokat azonos típusú gépekkel végezzük.

A nehéz fizikai munkát igénylő kérgezési művelet gépesítésénél az általunk legjobbnak talált magyar gyártmányú Dobos típusú kérgezógépeket választottuk ki. Egy-egy gép átlagos éves teljesítménye — az anyag vastagságának és hosszúságának figyelembevételével 10—12 00 m³.

A gömbfaféleségek hossztolásánál elsősorban Dolmár típusú nyugat-német gyártmányú elektromos és Styhl-kontra típusú benzinmotoros, illetve robbanómotoros láncfűrészeket alkalmazunk. Ezeknek a gépeknek éves átlagos teljesítménye 3—5000 m³ között van.

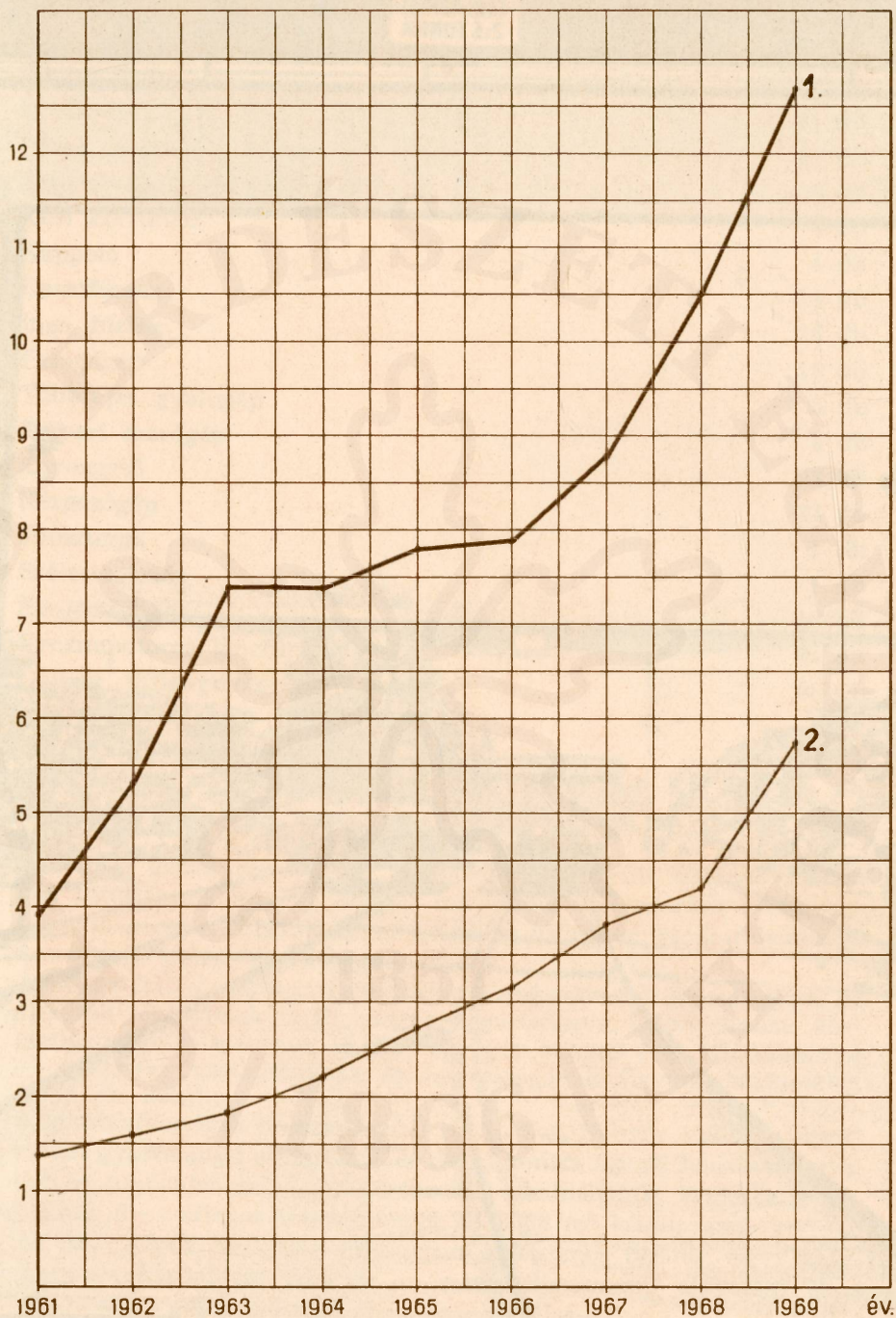
Az ipari gépek beállítása elsősorban elektromos üzemű, ezért érdemes összehasonlítást végezni az ipari teljesítmény alakulása és a villamosenergia fogyasztás alakulása között.

TEHERBÍRÁS
2,5 TONNA

A normál és széles-
nyomtávú telepi ipar-
vágányokat átívelő
híddaruk

*Ipari termelési érték és (1.)
Villamosenergia fogyasztás alakulása (2.)*

A vállalat áruforgalmának növelésével, az ipari termelés fejlesztésével együtt értelemszerűen növekedett a vállalat energiaköltsége is. Jellemzésül említjük meg, hogy 1969-ben TŰK és fenntartási munkára a vállalat 10 millió Ft-ot meghaladó költséget fizetett ki.

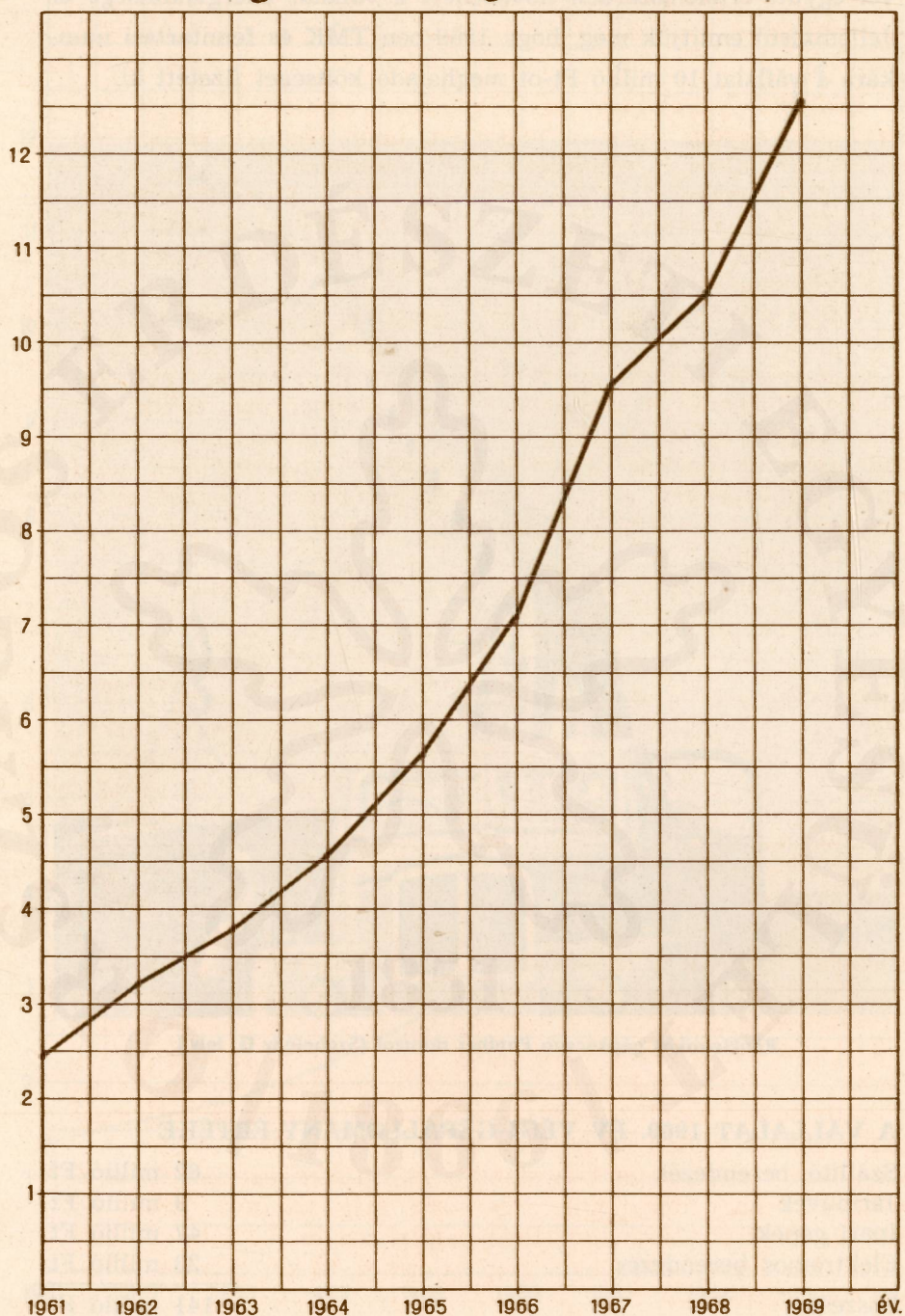

Rönkfelrakás gépkocsira Panther daruval (Szebelédy G. felv.)

A VÁLLALAT 1969. ÉV VÉGI GÉPÁLLOMÁNY ÉRTÉKE

Szállító berendezés	62 millió Ft
Járművek	9 millió Ft
Ipari gépek	47 millió Ft
Elektromos berendezés	23 millió Ft
Összesen:	141 millió Ft

Energia költség alakulása

Munkaügy

Az ERDÉRT Vállalatnak, az előbbieken említett hatalmas feladata elvégzéséhez, mind a telepeken, mind pedig a központban megfelelő munkaügyi szervezettel kell rendelkeznie.

A vállalat munkaügyi tevékenysége két irányú. Egyfelől biztosítani kell a feladatokhoz szükséges megfelelő fizikai és szakmai munkaerőt. Másfelől gondoskodnia kell a dolgozók balesetmentes munkájáról és szociális ellátottságáról.

A vállalat működésének kezdetén a dolgozók valamennyi munkát kézi erővel végeztek. Csak 1954-ben kezdődött részlegesen a gépesítés. Először lánc-transzportörök, majd targoncák és daruk, máglyázógépek beállításával. A gépesítéssel együtt azonban nem csökkent a vállalat munkaerő-igénye. Sőt, új feladatok vállalása, az áruforgalom mennyiségi növekedése és növekvő minőségi követelményei, majd pedig, legfőbbképpen, az ipari termelés bevezetése és annak gyors növekedése fokozatosan, de mind egyre jobban meg is növelte a munkaerő-igényt.

A vállalat munkaerő alakulását az alábbi táblázat szemlélteti:

Év	L é t s z á m		
	alkalmazott	munkás	összesen
1952:	315	392	707
1960:	563	1713	2276
1965:	956	4280	5236
1969:	1232	4444	5676
Index %			
1969/1952	391	1134	803

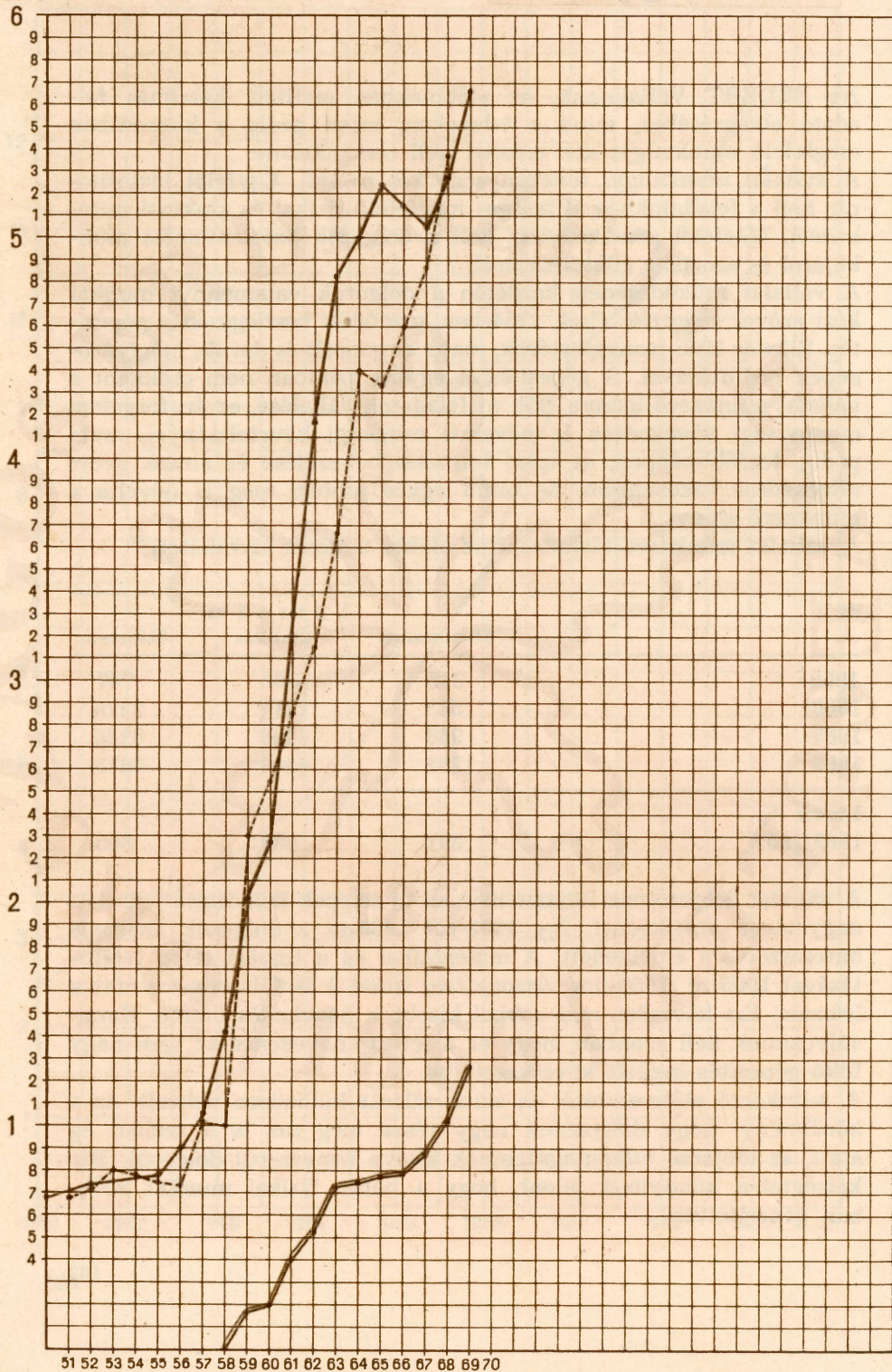
A vállalat dolgozóinak létszámában az új telepek beindítása jelentett nagymértvű emelkedést. Így 1952-ről 1960-ra a dolgozók létszáma háromszorosra emelkedett. A mátészalkai és a tuzséri telep felállításával 1965-re, 1960-hoz viszonyítva, ismét 2 és félszeresére nőtt a létszám. Ezt követően már sokkal kisebb a növekedés üteme. Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy ez a létszámnövekedés az igen nagy fokú gépesítés mellett következett be.

A munkaerő előteremtését és stabilizálását különösen nehezíti az a körülmény, hogy dolgozóink nagy része még ma is a szabad ég alatt, az időjárás viszontagságainak kitéve kényszerül dolgozni. Bár kétségtelen könnyítést jelent, hogy a nehéz fizikai munkát 90%-ban gépesítettük.

Az ERDÉRT vállalat

áruforgalmi bevétele —
 termelési értéke - - - - -
 dolgozóinak létszáma —

MILLIÁRD Ft
 MILLIÁRD Ft
 EZER Fő

További nehézséget jelent a megfelelő munkaerő biztosításánál, hogy az új munkaerőszükséglet nagy részében gépkezelői szakmunkát igényel, így a vállalatnak folyamatosan biztosítani kell a szakmunkások képzését.

A vállalat dolgozóinak megoszlása:

NEMEK SZERINT:

Férfi	68,83 ⁰ / ₀
Nő	31,17 ⁰ / ₀

ALKALMAZÁS SZERINT:

Alkalmazott	20,6 ⁰ / ₀
Teljesítménybér	55,9 ⁰ / ₀
Karbantartó	6,9 ⁰ / ₀
Egyéb órabéres	16,6 ⁰ / ₀

A DOLGOZÓK LAKÓHELYE SZERINT:

Helyi lakos:	46,4 ⁰ / ₀
20 km-en belül lakók:	38,5 ⁰ / ₀
50 km-en belül lakók:	7,6 ⁰ / ₀
50 km-nél távolabb lakók, de bejárók:	3,7 ⁰ / ₀
Munkásszálláson lakók:	3,8 ⁰ / ₀

A vállalatvezetőség a szellemi munka gépesítését is állandóan fejleszti

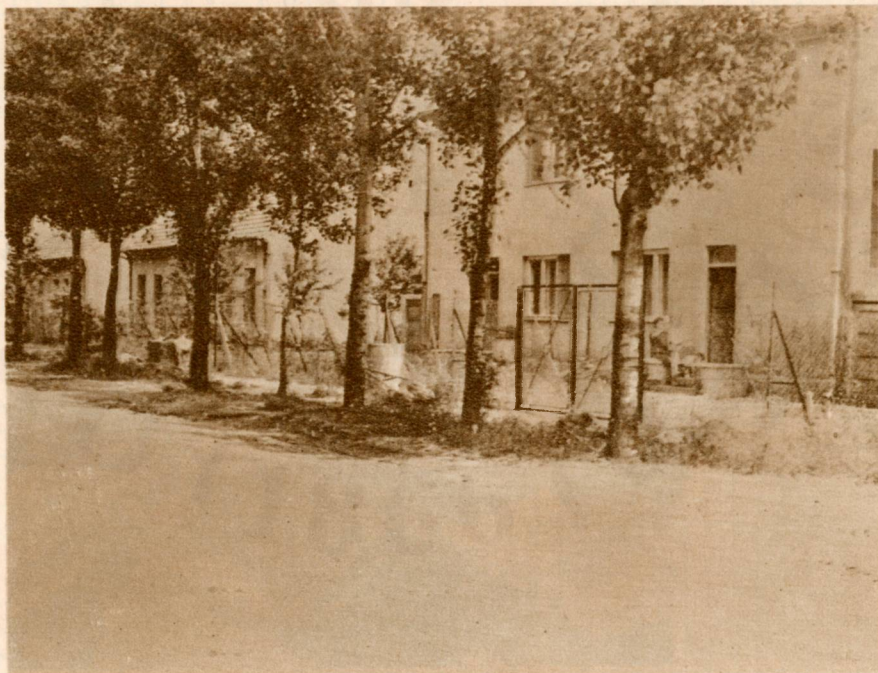
Meg kell jegyezni, hogy jelenleg összesen 210 dolgozó lakik munkásszálláson, bár a munkásszállások férőhelye 300.

A vállalatnál folyó, általában nehéz és balesetveszélyes munka megköveteli a fokozottabb mérvű balesetelhárítási oktatást és a munkavédelmi feladatok állandó előtérben tartását. Ugyanakkor gondoskodni kell arról is, hogy a dolgozók az új gépeket és azok működését a legrészletesebben megismerjék és a technológiai utasításokat a legszigorúbban betartsák. Sajnos, mindezek ellenére gyakran előfordulnak balesetek, bár kétségtelen, hogy az elmúlt évben e téren is sikerült jelentős javulást elérnünk.

A vállalat kollektív szerződés, illetve a VMSZ alapján biztosítja dolgozóinak a munka- és védőruhákat, az egyéni és az általános tisztítóeszközöket. Hideg időszakban melegítő italt, hőségben pedig hűsítőitalt juttat a fizikai dolgozóknak.

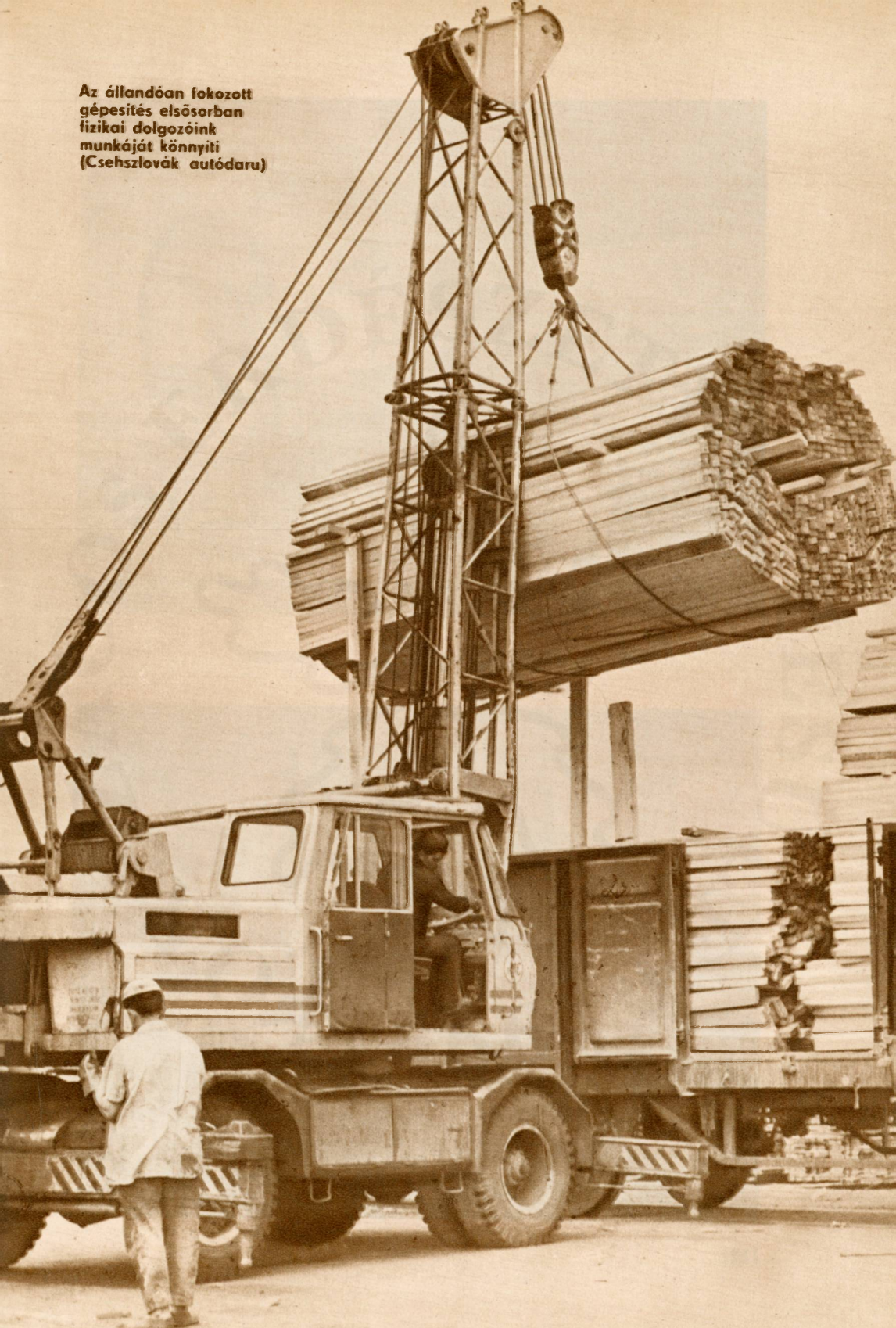
A dolgozók mintegy 40%-a vesz igénybe útiköltség-térítést, évente 4 millió Ft-ot meghaladó összegben. Ugyanakkor egyes telepeken a dolgozók nagy részének beszállítását a telep intézményesen biztosítja, autóbuszokkal.

Különös gondot fordít a vállalat a telepi öltözők és mosdók építésére és fejlesztésére. Az elmúlt években 1,2 millió Ft-ot fordítottunk erre a célra. A vállalat valamennyi telepe modern üzemi étkezdével rendelkezik.

Telepi szolgálati lakások

**Az állandóan fokozott
gépesítés elsősorban
fizikai dolgozóink
munkáját könnyíti
(Csehszlovák autódaru)**

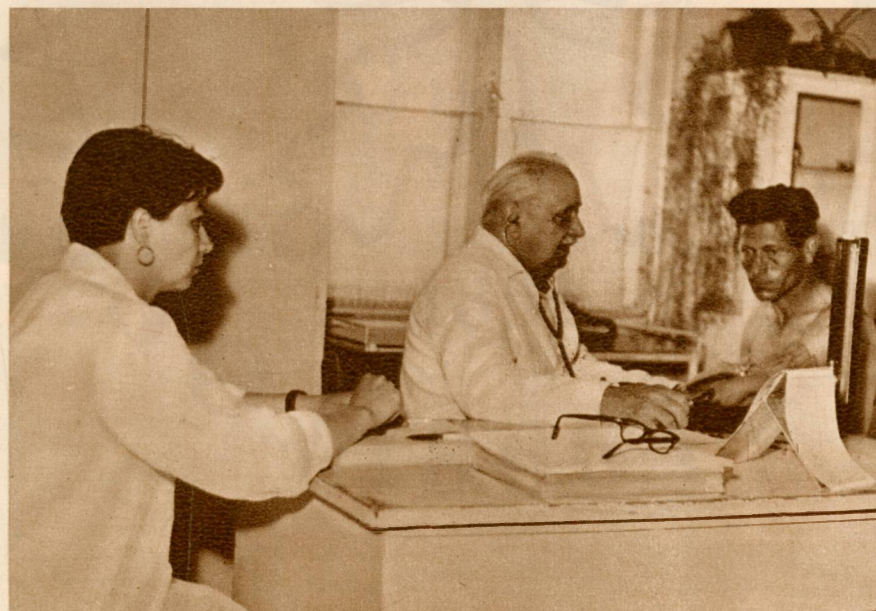

ERDERT telepi étkezdék

Vasúttól vasútig autóbuszok szállítják a szabolcsi ERDÉRT telepek távolabb lakó munkásait

Állandó orvosi szolgálat áll a dolgozók rendelkezésére

A Balaton partján – Zánkán és Balatonalmádi-fürdön – két, korszerűen felszerelt, minden igényt kielégítő, saját üdülőttelep biztosítja az ERDÉRT dolgozóinak nyári pihenőjét

Pénzügyi bonyolítás

A vállalat Gazdasági Igazgatóságának teljes apparátusa biztosította egyrészt a vállalat üzempolitikájából fakadó sok irányú és ágazati-lag is sokrétű tevékenység megfelelő számviteli rögzítését és a tevékenységek elemzését. Másrészt — és ez a tevékenysége alapvetően fontos a vállalat léte és gazdaságos működése szempontjából — megteremtette mindazokat a pénzügyi, hitelezési feltételeket, amelyek lehetővé tették az üzletpolitika és a termelési elképzelések megvalósítását.

A vállalat gazdasági tevékenységéhez szükséges eszközök hitelezését a Magyar Nemzeti Bank az általános hitelpolitikai irányelvek alkalmazásával látta el. Ez azt jelentette, hogy az alaptevékenységünkhöz szükséges eszközigényt forgóalappótló hitellel biztosította. Így az esti átmeneti rövid lejáratú üzletek miatt szükséges eszköz-növekedést rövid lejáratú eseti hitelekkel hidalta át.

A mátészalkai ERDÉRT-telep szociális létesítményeinek egyik épülete – kultúrterem, ebédlő, konyha, raktár (Kovanecz F. felv.)

Vállalatunk azonban az általános irányelvek alkalmazásán belül számos, a pénzforgalmat gyorsító, gazdaságos pénzügyi műveletet kezdeményezett és valósított meg. Ilyen a tőkés import beszerzésénél bevezetett bankgarancia rendszer, amely — amellet, hogy megfelel a külkereskedelmi vállalat pénzügyi követelményeinek is — az ERDÉRT Vállalat részére is jelentős kamatmegtakarítást eredményez.

Ugyancsak kedvező mind a külkereskedelem, mind pedig az ERDÉRT Vállalat részére a szocialista import-beszerzések pénzforgalmánál kialakított rendkívül rugalmas és gyors fizetési rendszer, mely felesleges hitelezésektől és kamatterhektől kíméli meg vállalatunkat. Az export-követelések kiegyenlítésénél többszöri kezdeményezésünkre került bevezetésre a követelések meghitelezésével és leszámitolásával kapcsolatos fizetési mód.

A belföldi követelések kiegyenlítésénél — a vevő részére biztosított fizetési kezdeményezés miatt — számos esetben nehézséget jelentett a fizetési morál fellazulása. E téren operatív intézkedési rendszert dolgoztunk ki a késedelmesen fizető vevők felé, oly módon, hogy részükre fizetési meghagyást bocsáttattunk ki és a késedelmi kamatokat is kiterheljük. Az operatív intézkedésnek mind lélektani, mind pedig reális eredménye a vevőállomány kedvező alakulásában nyilvánult meg.

Az MNB pártfogóan, anyagi eszközök biztosításával támogatta a vállalat új, reális kezdeményezéseit. Különösen megnyilvánult ez a tőkés lombos export fokozásával kapcsolatos készleteink meghitelezésénél. A preferált hitelezési eljárás a vállalat részére rendkívül kedvező helyzetet teremtett, a megvalósított gazdasági események pedig a népgazdaság részére hasznos tevékenységet eredményeztek. Megállapíthatjuk, hogy az MNB helyesen értékelte a vállalat koncepcióit és bátran alkalmazta, kockázat vállalása mellett a hitelezési rendszer adta lehetőségeket.

A Gazdasági Igazgatóság — szoros együttműködésben a vállalat kereskedelmi és műszaki igazgatóságaival — jelentős mértékben biztosítja — amint a fenti vázlatos ismertetés is mutatja — a vállalat népgazdaságilag is fontos tevékenységének alapfeltételeit.

Vagonok ki- és berakását végző építőipari daru Mátészalkán (Szebelédy G. felv.)

Szállítás

A termelési folyamat egyik fontos része a szállítás, mert a termelt áru értékét csak akkor lehet realizálni, ha az a felhasználó helyre érkezett. Különösképpen fontos kérdés a szállítás a kereskedelem-ben, mert a kereskedelem tulajdonképpeni feladata, hogy az árut a termelési helyről a felhasználó helyére eljuttassa.

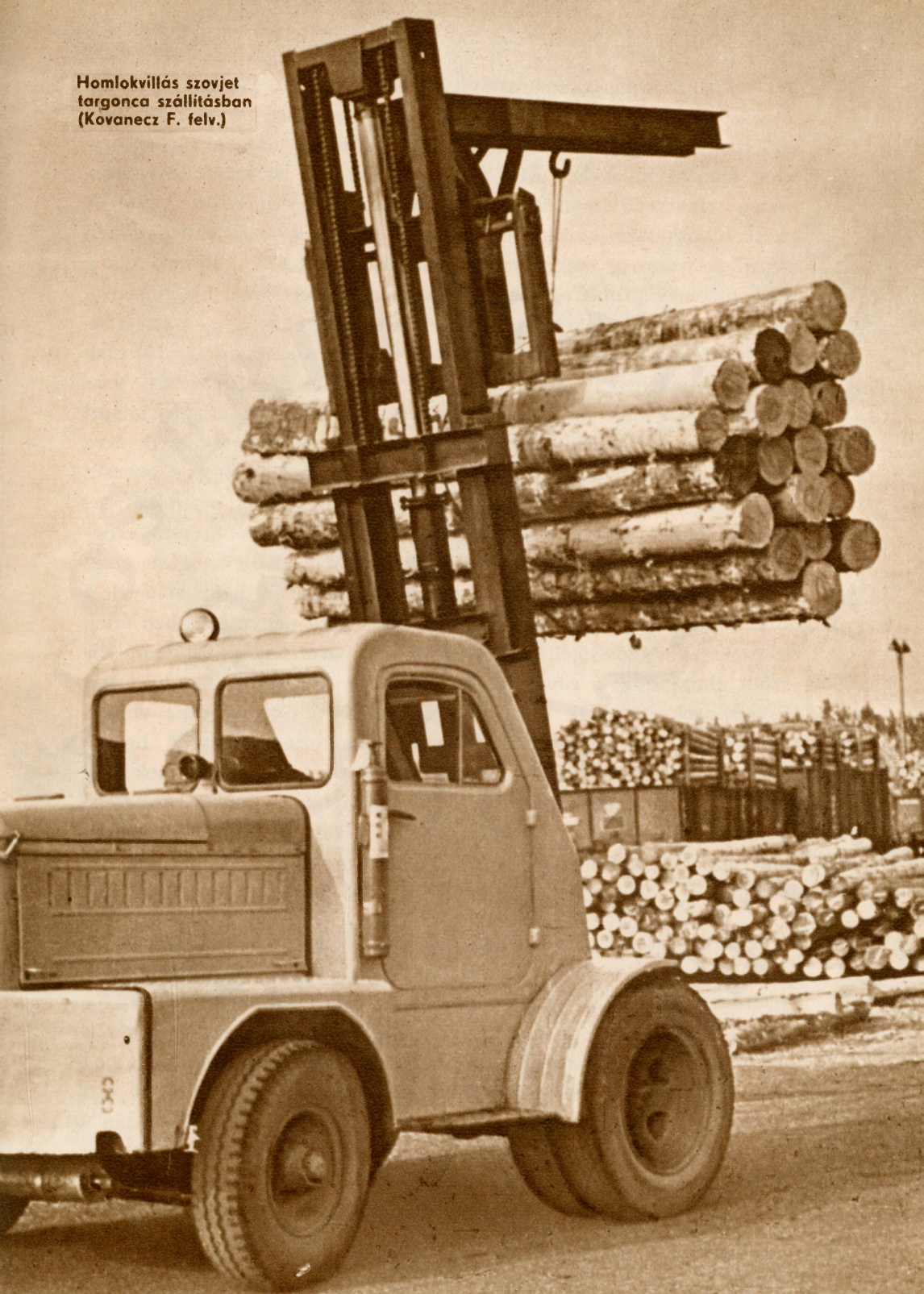
A kereskedelemnek tehát a szállítás vonalán két irányban kell tevékenykednie: egyrészt az áru elszállításához szükséges fuvarszköz biztosításában, másrészt a szükségképpen felmerülő fuvarozási költségek legkisebb összegre való csökkentésében.

Az ERDÉRT Vállalat működésének első éveiben (1952. december 31-ig) a fuvarozási költségeket, mint vállalati tevékenységtől független költségeket tekintette és a tényleges fuvar költség, valamint az árban kalkulált átlagos fuvarozási költség közötti különbözetet az Országos Árhivatallal és a Pénzügyminisztériummal számolta el. Ennek alapján a vállalat a fuvarozási költségek alakulásában érdekeltenné vált és így a tényleges fuvar költségek lényegében meghaladták a kalkulált átlagos költségeket.

Kétségtelen, hogy a fuvar költségek alakulását igen sok, a vállalatától független tényező (származási ország, illetve belépő határállomás, fajsúly, a felhasználó helyek változása stb.) befolyásolja, mégis a vállalat működése, a helyes árueosztás döntő hatással van a fuvar költségek alakulására. Ennek a ténynek felismerésével 1953. január 1-től a fuvar költségek alakulása már befolyásolta az ERDÉRT Vállalat eredményét és az első évtől kezdve a fuvar költségek elszámolása, az úgynevezett „fuvar kassza”, a fűrészáru termékeknél nyereséges lett. Ez a nyereség részben helyesebb árueosztási munkamódszerek alkalmazásával, részben pedig a mennyiség növekedésével évről évre nagyobbodott és évente az import cikkeknel 33 000 000 Ft nyereséget jelentett.

Hasonlóképpen az ERDÉRT Vállalat végezte a fűrészüzemi termékek fuvardíjának kiegyenlítését is. Ennek a fuvar kasszájának az eredménye azonban már eltérő képet mutat és a kezdeti nyereség után az évi veszteség elérte az évi 4 millió Ft-ot. Ennek oka egyrészt az egyes fűrészüzemek profilírozásában, új üzemek (pl. Mohácsi Farostlemezgyár) létesítésében rejlik, másrészt pedig az import növekedésével egyidejűleg a hazai felhasználók speciális méretű szükségleteit mind nagyobb mértékben kellett hazai fűrészüzemeiktől biztosítani, a szállítási távolságra való tekintet nélkül.

Homlokvillás szovjet
targonca szállításban
(Kovanecz F. felv.)

Az erdőgazdasági cikkek irányításával együtt az erdészeti „fuvar-kassza” is az ERDÉRT Vállalathoz került, azzal az indoklással, hogy az erdőgazdaságok szállításainál felmerülő viszonylatokat a diszpozíciók kiadásával az ERDÉRT állapítja meg, így az ennek következtében jelentkező fuvardíj a vállalatot kell hogy terhelje. Az erdészeti fuvar-kassza kezdeti nyeresége évről évre csökkent, mígnem végül a veszteség meghaladta az évi 10 millió Ft-ot. Ennek oka a fűrészüzemek profilizálásában is keresendő. Rendkívül nagymértékben rontotta az erdészeti fuvar-kassza eredményét az az — népgazdaságilag feltétlenül helyes — alapelv, hogy az erdőgazdaságok csak abban az esetben fizettek fuvarátalányt, ha az áru fuvarozása vasúton vagy hajón történt. Mivel a fuvarátalány az átlagos vasúti költségeket tartalmazta, értelemszerűen az erdőgazdaságoknak arra kellett törekedni, hogy a túlnyomó többségben amúgy is gépkocsin levő árut a gépkocsi fuvarozási távolság növelésével ne vasúti rakodóra, hanem közvetlenül a felhasználóhoz szállítsa. Erre az erdőgazdaságnak mindaddig anyagi előnyök mellett volt lehetősége, amíg a gépkocsifuvarozás többlettávolságának költsége nem érte el a fuvarátalány összegét. Az erdőgazdaságok igen nagymértékben éltek is ezzel a lehetőséggel. A közvetlen befufuvarozások növelésével viszont elmaradtak a rövid távolságú vasúti szállítások, tehát azok a fuvarozások, amelyek a fuvar-kassza számára nyereségesek voltak. Változatlanul megmaradtak viszont a veszteséget jelentő hosszú fuvarozások. Ennek, tehát a közúti fuvarozások növekedésének arányában egyúttal növekedett az erdőgazdasági fuvar-kassza vesztesége is, amit akkor tudunk szemlélni, ha figyelembe vesszük, hogy 15 év alatt az erdőgazdaságok közvetlen befufuvarozása 5⁰/₀-ról 26⁰/₀-ra növekedett.

A fuvar-kasszák 1967 végéig állottak fenn és így 1967-ben az ERDÉRT Vállalat 330 000 vasúti koci után 480 millió Ft fuvardíjat fizetett. 1968-tól a vállalat már csak az általa forgalmazott áru fuvardíját viseli és az értékesítés során is igen nagy mennyiséget feladóállomáson ad el, tehát a fuvardíjat a vevő fizeti. Ennek alapján 1969-ben 208 000 vasúti koci forgalom mellett 358 millió Ft volt a ténylegesen kifizetett fuvardíj. Kétségtelen azonban, hogy ez a fuvar-költség az ERDÉRT Vállalat költségei között jelentős szerepet tölt be és így változatlanul arra kell törekedni, hogy a fajlagos (1 m³-re eső) fuvardíj minél nagyobb mértékben csökkenjen.

Szovjet markoló targonca
(Kovanez F. felv.)

Az utóbbi években egyre nagyobb mértékben jelentkező szállítási kapacitás-hiány ellenére is biztosítani kell az áru kiszállítását, hogy a felhasználók faanyagszükségletüket zavartalanul és időben megkapják. Ugyanakkor a vállalat szállítási politikájának arra is kell törekednie, hogy a működésével kapcsolatos fuvarozások a közlekedés kapacitásának legkisebb lekötésével valósuljanak meg. Ennek érdekében egyrészt a telepek elhelyezését, illetve a telepek profilját úgy kell megállapítani, hogy a külföldről érkező áru határállomása és a felhasználó hely között legyen a telepi munka. Tehát, ha a telep szükségszerűen meg is bontja az áru szállítását, ne jelentsen egyúttal többletszállítási távolságot. Ugyanakkor törekedni kell a fuvareszközök mind jobb kihasználására. És mivel a beérkező áru vasúti kocsi kihasználása általában kedvezőtlenebb a telepi rakodásokénál, arra kell törekedni, hogy a beérkezett anyag a határhoz minél közelebb levő telepen kerüljön bonyolításra. Elsődlegesen jelentkezett ez a kérdés a különböző hosszmeretekben érkező fenyőfűrészárúnál, mert a hosszmeret szerint szortírozott áruval a vasúti kocsik lényegesen nagyobb mértékben használhatók ki. Ugyanakkor a Szovjetunióból széles vasúti kocsiban érkező árut ugyanolyan egységben kell a bonyolító telepre irányítani, ami szintén túlnyomó részben a vasúti kocsik alacsonyfokú kihasználtságát eredményezi. Hasonló feladatok jelentkeznek az import fenyőgömbfánál is. Nem utolsósorban azonban jelentős tényező az is, hogy a beérkező áru, illetve annak rönkanyaga milyen távolságon kerül felfűrészelésre. Ennek jelentőségét aláhúzza egyrészt az a tény, hogy a legtöbb vasúti kocsit gömbfával kisebb mértékben lehet kihasználni, mint fűrészárúval, másrészt a gömbfa súlyának csak kb. 60%-át kell késztermék formájában továbbszállítani.

A fuvar Költségek alakulása függ:

- a fuvareszköz kiválasztásától,
- a szállítási távolságtól,
- a használt fuvareszköz kihasználásától.

A fuvareszköz választásánál az ERDÉRT Vállalatnak nagy válogatási lehetősége nincs. Vízi szállítás általában nem jöhet számításba, mert az import árut kizárólag vasúton kapja és nagyobb vásárlójának sem fekszik víz mellett üzeme, ugyanakkor minden telepe rendelkezik iparvágányhálózattal. A vasúti szállításon kívül kizárólag he-

Fűrészáru máglya
egységcsomagos építése
angol oldalvillás
targoncával
(Szebelédy G. felv.)

lyi forgalomban végez szállítást gépkocsival a vállalat. Elsősorban Budapesten, ahol 1959 óta helyi telepről vagy üzemből központilag szervezett gépkocsikkal fuvaroztatja a helyi igénylésű anyagokat. A szállítási távolság kétségtelenül a belépő határállomástól és a felhasználó helyek nagyságrendi helyezkedésétől függ. Jelentősen befolyásolja azonban a diszpozíciók kiadása is, tehát a fuvarozási viszonylat megállapítása, azaz az áru irányítása. Ezekkel összhangban alkalmaz az ERDÉRT különféle áruirányítási rendszereket. Az import fenyőfűrészáru és az import fenyőgömbfa túlnyomó mennyisége Záhonyon keresztül érkezik be a Szovjetunióból. Ugyanakkor a felhasználó helyek az egész ország területén (többségükben Budapesten) jelentkeznek. Következésképpen ezen árucikkeknel a Kelet—Nyugat irányú áramlás érvényesül. Irányításukra legcélszerűbb a rayonírozási rendszer, vagyis az egyes telepek ellátási körzetének megállapítása.

Amikor a fenyőgömbfát tutajokban is szállítottuk Tuzséról Szegedre, ez a motoros kishajónk vontatta a Felső-Tiszán a két-három tutajból álló szállítmányainkat (Kovanecz F. felv.)

Első tutaunk a Tiszán
(Kovanecz F. felv.)

Értelemszerűen ezek az ellátási területek túlnyomó többségben nem kizárólagosak. Tehát az ország túlnyomó részére nemcsak egy, vagy két telepről lehet szállítani. A rayonok megállapításánál záróvonal meghúzásával biztosítottuk a gazdaságos szállítást: a telep a záróvonaltól keleti irányba nem szállíthat árut.

Ilyen módon alakult ki Nyíregyházáig kizárólagos körzete a tuzséri, a vásárosnaményi és a mátészalkai telepnek. Nyíregyházától nyugati irányba haladva pedig egyre több és több telep rayonjába kerülnek a felhasználó helyek.

A fenyőfűrészáru és az import fenyőgömbfa áramlási vonalait az illusztráló térkép-vázlatokon mutatjuk be.

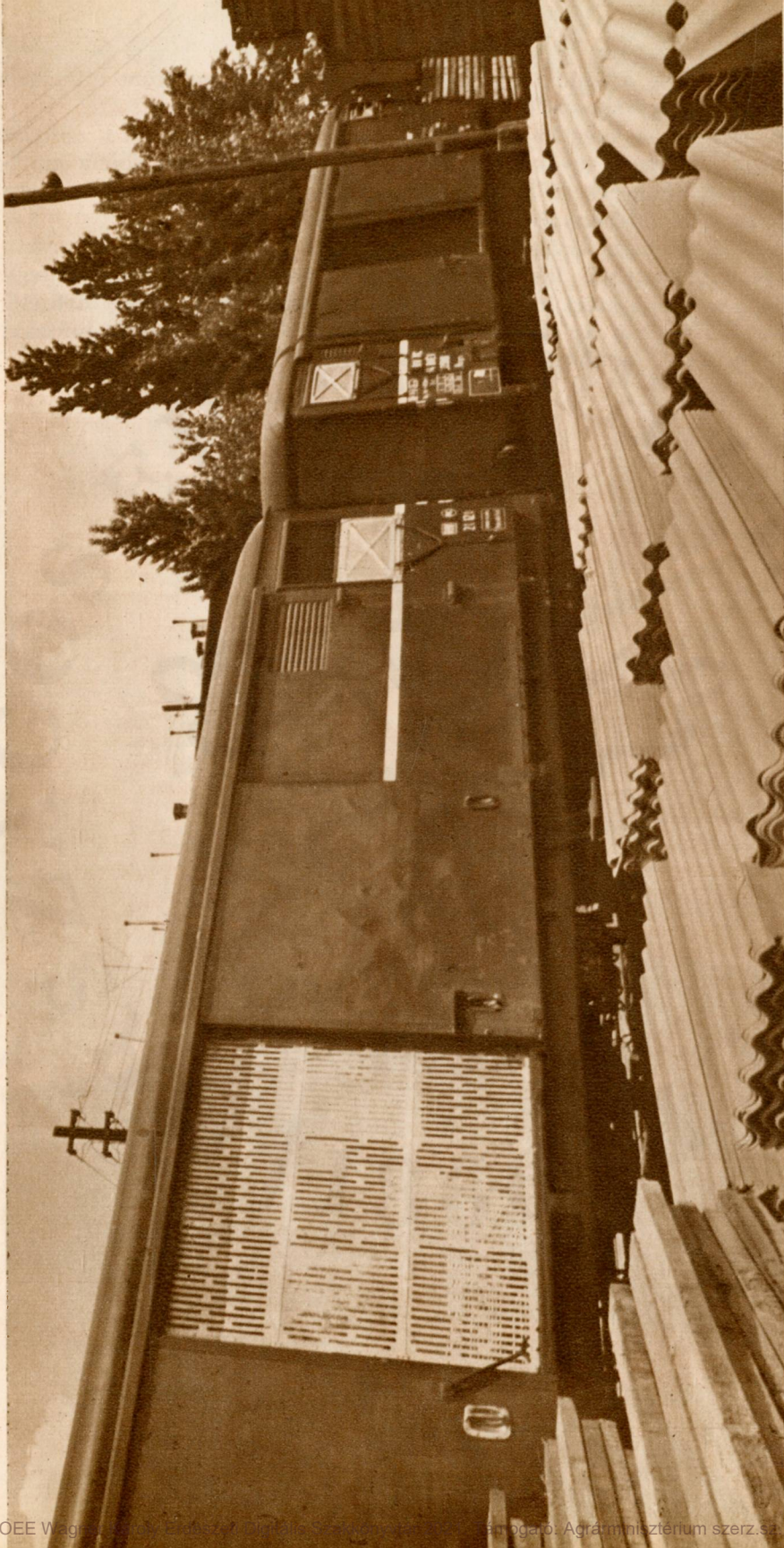
Egyes áruk irányításánál lineáris programozási módszert alkalmazunk. Így elsősorban a budapesti gépkocsifuvarozásoknál, valamint egyes, időszakosan jelentkező áruk elosztásánál.

Az áruirányításnál arra is vigyázni kell, hogy a fuvardíjak csökkentése mellett lényeges cél a felhasználók zavartalan áruellátása. Mégpedig a legmegfelelőbb méretben, minőségben, vagy fafajban, mert számukra (és egyúttal a népgazdaság számára is) csak így biztosítható a leggazdaságosabb kihozatal.

Természetesen telepeinknek változatlanul arra kell törekedniük, hogy a szállításoknál a rendelkezésre bocsátott fuvarszekélyt a legjobban kihasználják, de olyan gondossággal, hogy szállítás közben az áru méretében vagy minőségében károsodás ne történhessék. Eme törekvéseinknek azonban két súlyos tény szab gátat. Az egyik, hogy nincsenek a faanyag szállításokhoz megkívánt különleges méretű és felszerelésű vasúti kocsik vagy gépkocsik és a kocsihasználás mindig rapszodikus függvénye annak, hogy az áru elszállításához milyen fuvarszekélyt bocsát rendelkezésre a fuvarozó vállalat. Nehézséget okoz a nagyobb méretekből álló anyagoknak, mint pl. a faházelemeknek külföldre való szállítása. Ennek megkönnyítésére állította be az ERDÉRT Vállalat a fényképen látható 22 tonnás, homlokajtókkal és 4,5 m-es oldalajtókkal ellátott, fedett vasúti kocsikat.

A másik gátló tényező a munkaerőhiány és a korszerűsítés miatt egyre kiterjedtebb gyakorlatként jelentkező gépi rakodás. Ez a mód ugyan, mint modern jelenség, igen öröndetes, de erősen csökkenti a kocsi-terfogat optimális kihasználtságát. Ugyanis, hogy a géppel berakott áru szintén géppel legyen kirakható, a vasúti kocsikat alátétekkel kell megterhelni és az oldalfalak mellett, valamint az egyes rakatok között is házagokat kell létesíteni.

A kiszállításokon kívül az ERDÉRT-nek rendkívül komoly gondja a Záhonyba beérkező szovjet fenyőáru fogadása. A MÁV az egyre növekvő mennyiségű import áru fogadását az állandóan növekvő fogadókapacitásával se győzi. A záhonyi térségben torlódások lépnek fel, ami arra kényszeríti a szovjet vasutakat, hogy időközönként a

Az ERDÉRT speciális vasúti tehertocsijai rakodásban (Kovanez F. felv.)

Záhony felé áramló áruforgalmat korlátozzák. Ez viszont általában az import csökkenését vonja maga után.

A torlódások megakadályozására, illetve csökkentésére a vállalat tuzséri telepe is tevékenyen részt vesz a szovjet vasúti kocsik kiürítésében. (A beérkező árunak mintegy 25—30⁰/₀-a kerül be a tuzséri telepre, telepi bonyolításra vagy átrakásra.)

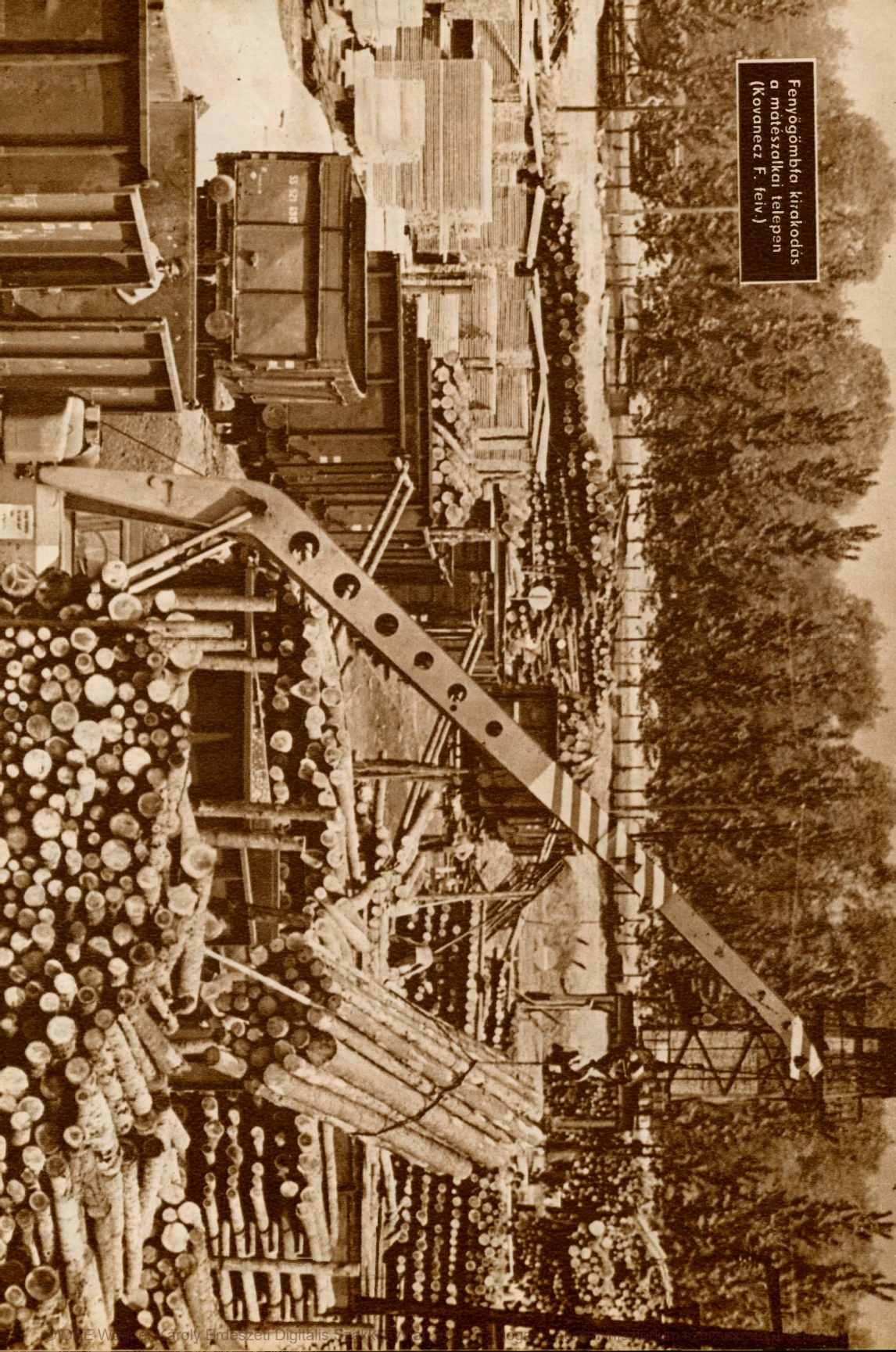
Az ERDÉRT szemszögéből Szabolcs megye a legjelentősebb az ország egész területéből. Ide érkezik be fenyőszükségletünknek mintegy 90⁰/₀-a. S épp ezért itt van szüksége a legtöbb munkaerőre. Érthető, hogy a vállalat az elmúlt években itt fejtette ki súllyal a műszaki fejlesztését, beruházását és területbővítését.

A szélesnyomtávú
szovjet vagonokban
(a „gondolákban”)
érkező gomba egy részét
továbbszállításra magyar
vagonokba rakják át
(Birgés A. felv.)

Fenyőgömbfa kirakodás
a mészszalkai telepen
(Kovanecz F. felv.)

Az ERDÉRT jövő tervei és prespektívái

Az „ERDÉRT”, mint termelőeszköz-kereskedelmi vállalat, a középtávú fejlesztési koncepcióiban legfontosabb feladatának tartja a hazai különböző felhasználó szektorok ipari faanyag-szükségletének magasszínvonalú, specifikus kielégítését, mind a kereskedelmi, mind a feldolgozási tevékenységének folyamatos korszerűsítése mellett. Miután a IV. ötéves terv időszakában a tervezett nemzeti jövedelem-emelkedés rátája 30% fölött nyert megtervezést, számolni kell azzal, hogy a szocialista ipar és építőipar bővített újratermelése, a szocialista mezőgazdaság élelmiszergazdaságának intenzív irányú gyors fejlesztése, s nem utolsósorban a lakosság évről évre növekvő igénye az ipari faanyag felhasználásának jelenlegi szintjét több mint 20%-kal emeli.

Az ERDÉRT Vállalat fontos feladatának tartja a középtávú fejlesztési tervében, hogy az import fenyő ipari faanyag készletezését, manipulációját és továbbfeldolgozását meglevő telepkapacitásának korszerűsítésével, termelő gépeink modernizálásával zavartalanul — az ütemtelen importbeérkezésre felkészülve — megoldja.

Miután a fenyő iparifa szükségletét hazánk döntő mértékben szocialista — elsősorban szovjet relációból — kívánja biztosítani, vállalatunk IV. ötéves tervének legdöntőbb fejlesztési feladata, hogy a szovjet—magyar határ térségében a meglevő tuzséri telepét jelentős beruházások kivitelezésével alkalmassá tegye arra, hogy a tervezett össz-szovjet fenyő-, és lombos gömbfaféleséget ezen telepen átrakásra, részben továbbfeldolgozásra fogadni tudja mintegy másfél millió m³-es nagyságrendben. sra a

Ebben a térségben a MÁV-val szoros kooperációban közel 1 millió m³ szovjet import fenyőfűrészáru fogadására egy új korszerű, átrakó és osztályozó gépsorokkal felszerelt, telepkapacitást tervezünk létesíteni. Ez hivatva lesz a széles nyomtávú szovjet vagonokban érkező szelvényáru-féleségek kirakása után a hossz és vastagság szerinti fűrészáru osztályozás munkaműveleteit lebonyolítani, a tranzitforgalom igényével együtt.

A meglevő és az új tuzséri telep fejlesztésének több mint 100 millió Ft-os gépi beruházását szovjet és finn relációban kívánjuk megvalósítani.

Az ERDÉRT Vállalat import fenyőgömbfa feldolgozó kapacitása feltétlen indokolt, hogy tovább bővüljön. Az importáru határbeérkezése után, minél rövidebb áruszállítással feldolgozásra fog kerülni, ezért elsőrendű feladat, hogy a vállalat Szabolcs megyében levő tuzséri és mátészalkai telepén a fenyőgömbfa feldolgozó kapacitást oly szintre felfuttassuk, hogy 1973. évtől a Duna vonalától Nyugatra import fenyőgömbfa továbbfeldolgozási céllal nem kerülhet vasúti szállításra.

Hazánk fenyő faragottfa szükségletét import gömbfából már jelenleg is ellátjuk. A fűrészárut termelő telepi kapacitások fejlesztése szintén kezdetét vette. S arra törekszünk, hogy a fagazdaságtól kért specifikus fenyőfűrészáru igényeket maradéktalanul a beérkező szovjet import gömbfa gazdaságos továbbfeldolgozásával teljes mértékben biztosítsuk.

Az import fenyőgömbfa határközelben történő feldolgozása megköveteli az itt keletkező hasznos darabos és apró fenyő hulladék gazdaságos további ipari célú hasznosítását. Részben faforgácslapgyártáshoz, részben cellulózipari célra. Középtávú tervprognózisunkban Mátészalkán évi 16 000 m³-es gyártáskapacitással faforgácslap üzemét kívánunk létesíteni. A nagy fejlődés előtt álló cellulózipar hazai alapanyag szükségletét is részben ebben a térségben keletkezett fenyő hulladékból kívánjuk megoldani.

Miután az árukezelés és árumozgatás az időjárás mostoha viszonyainak kitett telepeinken bonyolódik, feltétlen biztosítanunk kell — az élő munkával való takarékoság messzemenő figyelembevétele mellett — a korszerűbb komplex gépesítési technológiák bevezetését, a több mint 200 hektáros össztelepi hálózatunkon belül. Forgalmazási telepeinken a vagonban érkező áru kirakását, belső anyagmozgatását, manipulációját, készletezését és az áru újbóli kiszállítását minden egyes termékféleségnél és minden telepünkön géppel kívánjuk elvégezni. Már a közeljövőben bevezetjük az import fenyő-szelvényáru osztályozási munkafázisának gépesítési technológiáját, hogy ezáltal az áruosztályozó szakmunkásaink nehéz fizikai munkáját könnyítsük.

Miután a faanyag felhasználó ipar — elsősorban a bútor- és építőipar méretre szabott, különleges, saját célú igényeket kielégítő ipari faválasztékot igényel, arra kell törekednünk már a középtávú fejlesztési terv koncepcióinak összeállításánál, hogy vállalatunk telepeinek a jelenlegi méretszabási és áruátalakítási tevékenységét továbbfejlesszük. Természetesen az ehhez szükséges mesterséges szárítókapacitások megteremtésével együtt.

Fűrészcsarnok-részlet
(Birgés A. felv.)

A következő ötéves tervciklusban főhatóságunk élelmiszergazdasága igen jelentős mennyiségű faalapanyagú göngyöleg igényt lép fel. Ezért vállalatunk arra törekszik, hogy ládatermelő kapacitását a telepein végzett manipulációs tevékenység során keletkezett darabos hulladék — mint ládaalapanyag — felhasználásával megduplázza, és a szabolcsi almaexport zavartalan lebonyolításához a szükséges göngyöleget biztosítsa.

Vállalatunk természetesen a távlati fejlesztési programjának kidolgozásánál a fagazdaság valamennyi vállalatának távlati tervprognozist ismerte, mind a hazai, mind az export kereskedelmi kapcsolatok bővítésére és a piaci mechanizmus igényeihez alkalmazkodva, a kölcsönös árubonyolítási kapcsolatok további fejlesztésére is gondolt.

Az új ötéves tervben megduplázódik hazánkban a farost- és faforgácslemez-termelés. Vállalatunk mindkét iparág fejlesztésénél aktívan közreműködik. A Mohácsi Farostlemezgyár beruházási fejlesztéséhez több mint 100 millió Ft-os vállalati fejlesztési keretösszeggel járul hozzá. A Szombathelyi Faforgács-üzem fejlesztése során kikerülő termelő gépsorokra pedig az ERDÉRT vevőként jelentkeznek. Így ezen ténykedésével is azt reméli, hogy az agglomerált lapok iránt belföldön is, igen örömdetes módon növekvő igények kielégítését zavartalanabbá és tervszerűbbé tudja tenni. Ezen felül természetesen a nehezen beszerezhető import fenyőfűrészáru gondunkon — a hazai erdőgazdaságok által biztosított alapanyag hasznosítással — is segítünk.

A vállalat ipari termelési profilját továbbfejlesztve, arra törekszünk, hogy 1975. évre az ipari termelés értékmutatója elérje a másfél milliárd Ft-ot.

Ipari termelési profilunkon belül a pár évre visszatekintő faház-termelés frontján a minőségi elemtermelést tartjuk legfontosabb elrendő célnak, mely biztosítja ezen cikkek egyre szélesebb körben bővülő exportját is.

Vállalatunk arra törekszik, hogy a növekvő faanyag szükségleti igények maradéktalan teljesítése mellett a fatakarékosság szempontjait se hanyagolja el. Fontos feladatának tartja, hogy az illetékes külkereskedelmi vállalattal együtt a fa és fatermék importunk súlyos devizaterheit a hazai felnövekedett élőfakészlet produktumainak késztermékeivel minél nagyobb mértékben enyhítse.

Egyszerre öt Panther
rakodik
(Kovanecz F. felv.)

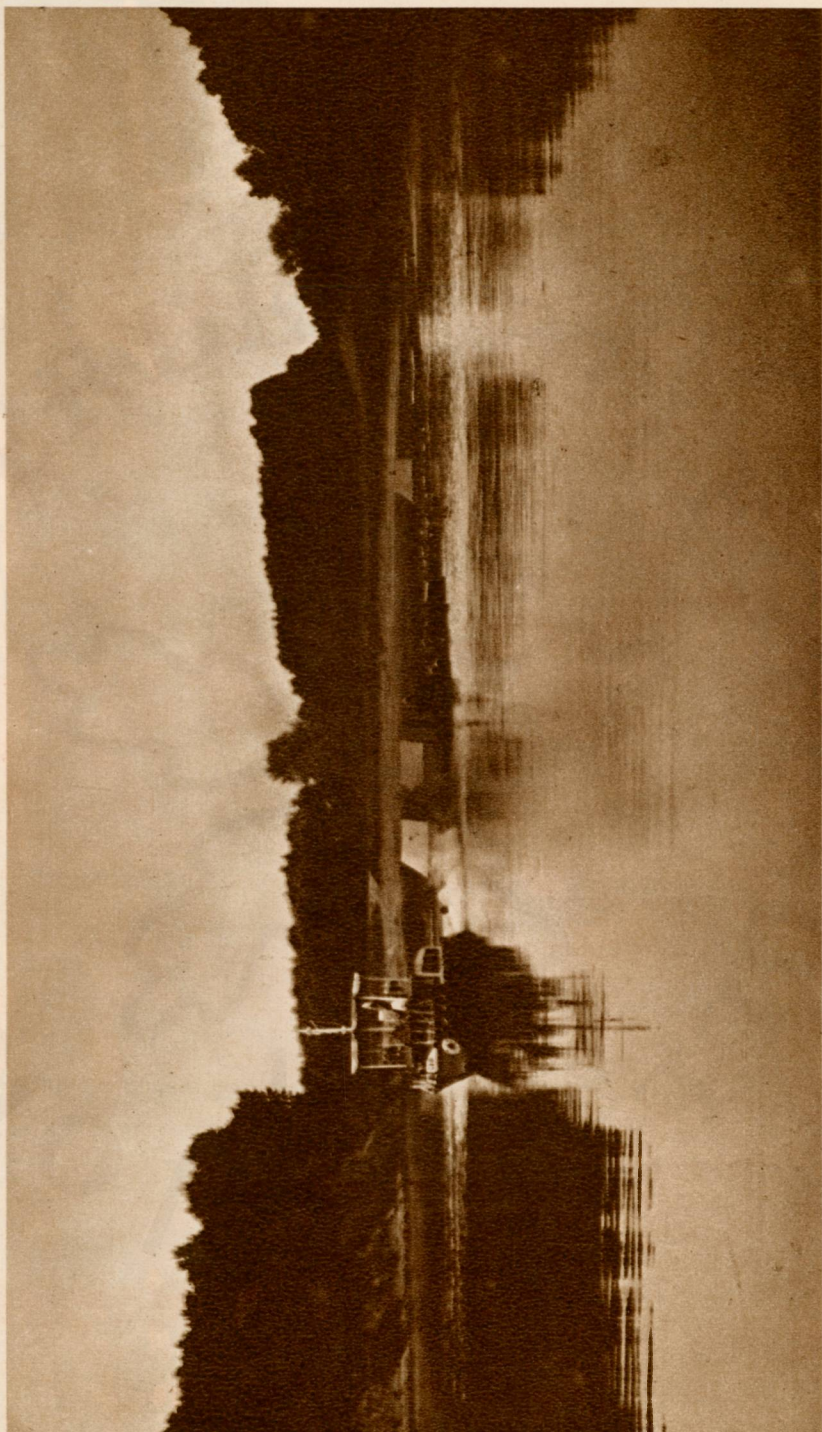

Exportáruval szakszerűen
megpakolt, útrakész vagon

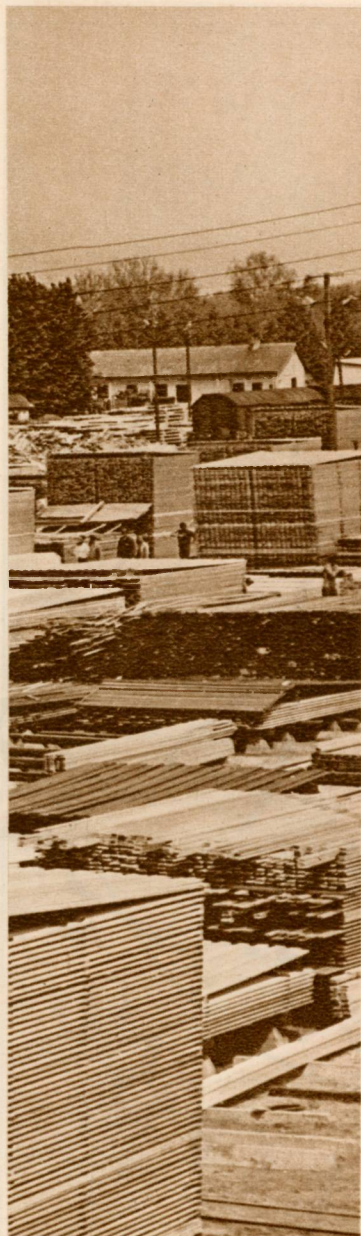

Exportra termelt áru
vagonokba rakása

**MÁTÉ
SZALKA**

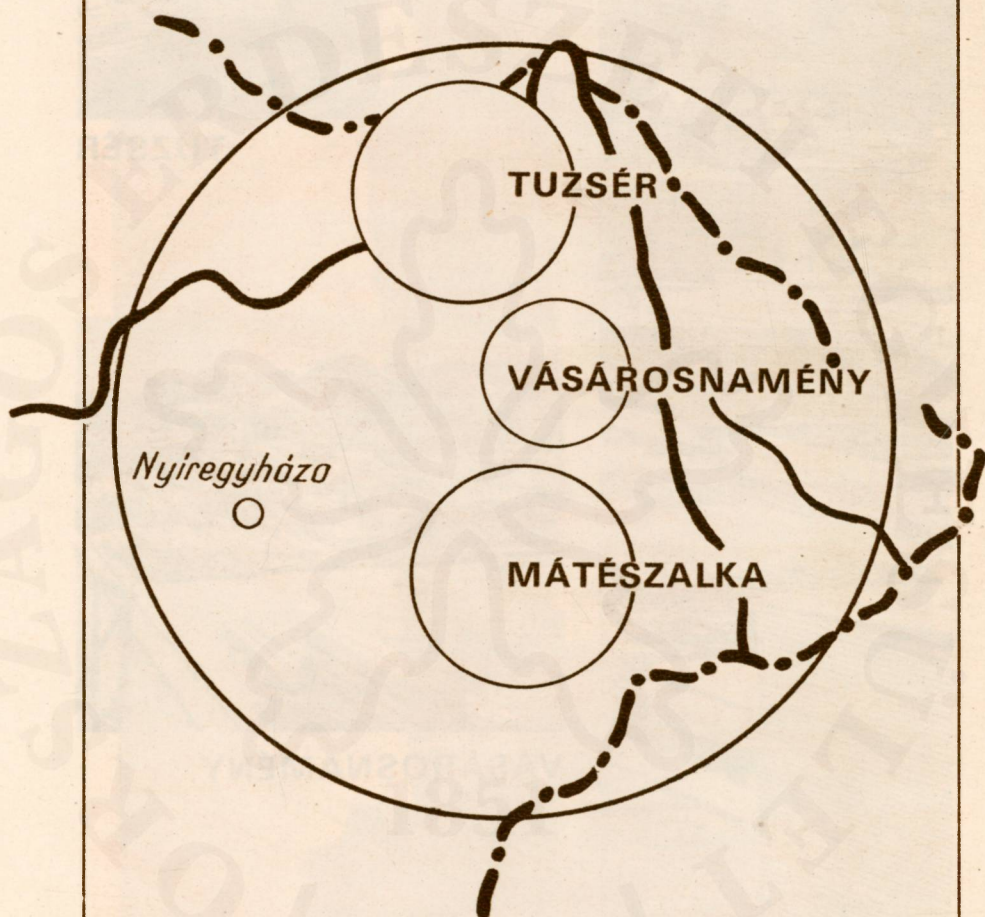

TUZSÉR

VÁSÁROSNAMENY

SZABOLCS MEGYEI ERDÉRT-TELEPEK

13. számú ERDÉRT- telep Mátészalkán

A telep fő adatai

Területe:

rönkmanipulációs terület	14,4 ha
fűrészüzem területe	7,4 ha
ládaüzem területe	2,5 ha
igazgatási terület és zárvány	7,4 ha
összesen	31,7 ha

Utak:

felülkezelte makadámút (15 030 m ²)	2916 fm
salakút (5000 m ²)	800 fm
munkapálya (5000 m ²)	800 fm

Vasút:

normálnyomközű iparvágány	2172 fm
keskenynyomközű iparvágány (kezelővágány)	1611 fm

Darupálya:

1 db 5 t teherbírású építőipari daru

132 m hosszú pályával

A telep 1969. évvégi állományi értéke:

Épületek	8 452 000 Ft
Építmények	4 626 000 Ft
Erőgépek	53 000 Ft

Faipari gépek	9 326 000 Ft
Szállító berendezés	3 979 000 Ft
Járművek	2 096 000 Ft
Összesen:	28 532 000 Ft

A telep 1960 februárjában kezdte meg munkáját, mint a Mátészalkai Vegyesipari Vállalat üze me. Akkor készült el a telep első iparvágánya és az üzem, mintegy 7 ha-on. Egyetlen létesítmény tulajdonképpen az akkor elkészült iparvágány volt. A Megyei Tanácssal való megállapodás alapján az üzemet 1961. január 1-vel vette át az ERDÉRT Vállalat. Attól kezdve az ERDÉRT Vállalat 13-as sz. mátészalkai telepeként szerepel.

Az üzem átvétele és nagyteleppé kifejlesztése egyaránt érdekében állt a megyének és a vállalatnak. A Megyei Tanács célkitűzése volt, hogy az akkor kb. 300 emberrel dolgozó üzem nagyobb létszámmal csökkentse a környékbeli munkanélküliséget. Azaz az ERDÉRT Vállalat megfelelő szervezéssel, új munkatevékenység beállításával két éven belül 1000 főre fejlessze a telep dolgozóinak számát. A vállalatnak is előnyös volt ez a megállapodás, mert a teleppel lehetősége nyílt a mind nagyobb mennyiségben beérkező fenyőgömbfa foga dására, a fűrészüzem kapacitásának növelésével pedig növelhette fenyőfűrészáru exportját.

A telep jelenleg három irányú munkát végez:

fenyőgömbfa elsődleges manipulálást

(évente mintegy 200 000 m³),

fűrészáru termelést (évente 30—35 000 m³),

ládaelem termelést (évente 7—8000 m³).

A gömbfa-manipulálás feladata ugyanakkor a fűrészüzem termeléséhez szükséges rönkanyag biztosítása. Emellett a telep mintegy 50 000 m³ gömbfaféleséget kérészetten szállít a felhasználóhoz.

A fűrészipari termelés 3 db PINI-KAY keretfűrész és 1 db rönk-szélező gépen történik és a termelt fűrészárunak mintegy 80%-át szállítja exportra. Ugyanakkor évente kb. 30 000 m³ faragottfát termel 3 faragógéppel.

A ládatermelés egyik célja, hogy a telepen jelentkező rakoncafát, takaróanyagot és hulladékot hasznosítsa. A másik: hogy ellássa a megye almatermelő tsz-eit és állami gazdaságait göngyöleggel. De a ládatermelés azért is jelentős, mert mintegy 120 női vagy csak könnyebb fizikai munkára alkalmas dolgozónak nyújt munkalehetőséget. A ládaüzem 1969. január 1-vel kezdte működését. 1970. évi tervébe a 4000 m³-re csökkent ládaelem mellett 3000 m³ rakodólap is szerepel.

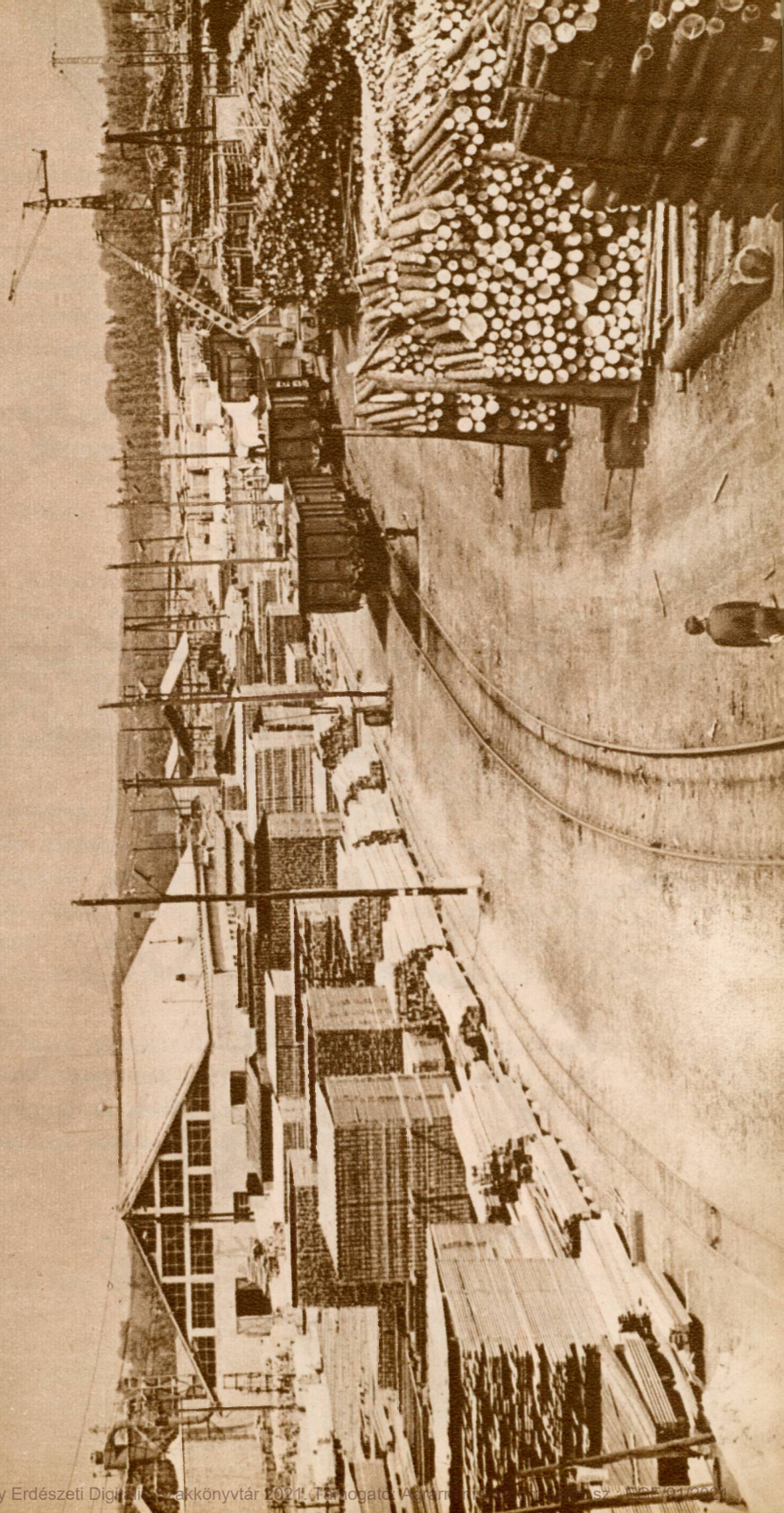
A telep az ERDÉRT Vállalat kezelésében rohamos fejlődésen ment keresztül. A mátészalkai Vegyesipari Vállalattól átvett állóeszközök értéke a 7 hektáros területen 4 és fél millió forintot tett ki. Ezzel szemben 1969-ben a telep már 32 hektár területen dolgozott és az állóeszközeinek értéke 30,5 millió Ft volt.

A TELEP GÉPI FELSZERELTSÉGE:

- 2 db tehergépkocsi
- 1 db személygépkocsi
- 1 db autóbusz
- 2 db mikrobusz
- 1 db dömpér
- 7 db vontató
- 19 db pótkocsi
- 181 db pályakocsi
- 2 db homlokvillás targonca
- 1 db rögzített daru
- 2 db autódaru
- 3 db vagonkirakó gép
- 10 db rönkrakó gép
- 16 db szalagfűrész
- 1 db hasítófűrész
- 5 db körfűrész
- 2 db páros szélező
- 7 db keretfűrész
- 6 db ingafűrész
- 5 db faragógép
- 1 db darugép
- 8 db kérgezógép
- 1 db forgácsbálázó
- 40 db láncfűrész

(A továbbiakban szolgáljon közvetlen tájékoztatással a telep krónikája!)

Mátészalka: a fűrészáru
máglyatér és a gömbfa
raktérület között húzódik
az egyik iparvágány
(Kovanez F. felv.)

A korszerű munkakörülmények kibontakozása

Ha a telepünk indulási, 1961-es állapotát nézzük, el kell mondanunk, hogy akkor a mintegy 21 hektáron dolgozó embereknek nagyon rossz körülményekkel kellett megküzdeniük.

A munka jellegénél fogva a dolgozók 70%-a a szabadban, az időjárás viszontagságának kitéve végzi feladatát. Pihenőidejüket az úgynevezett melegedőkben töltik, melyeknek további rendeltetése, hogy érkezéskor, illetve távozáskor öltözőként szolgálnak. Ezek a melegedők kezdetben kis alapterületűek voltak és fából készültek. Például 1963-ban, a beindulást követő harmadik évben 20 fából és 3 téglából épült melegedő volt összesen 420 m² alapterületen. A fejlődés folyamán eltűntek az ún. „fatákolmányok”, s ez idő szerint 27 db téglából épült helyiség, összesen 781 m² alapterületen szolgálja a dolgozók kulturáltabb körülményeit.

Hasonló fejlődést látunk, ha megnézzük a dolgozók tisztálkodási lehetőségeit. Míg 1963-ban 2 helyiség 51,8 m² alapterületen 12 zuhanyozóval és 16 mosdókagylóval volt felszerelve, addig 1969-ben már 7 helyiség, 149,5 m² alapterületen 38 db zuhanyozóval és 51 db mosdókagylóval állt a dolgozók rendelkezésére. (Az 1 főre jutó arányok kedvéért megemlítjük, hogy 1963-ban 1062 fő, 1969-ben 968 fő volt az átlag állományi létszám.)

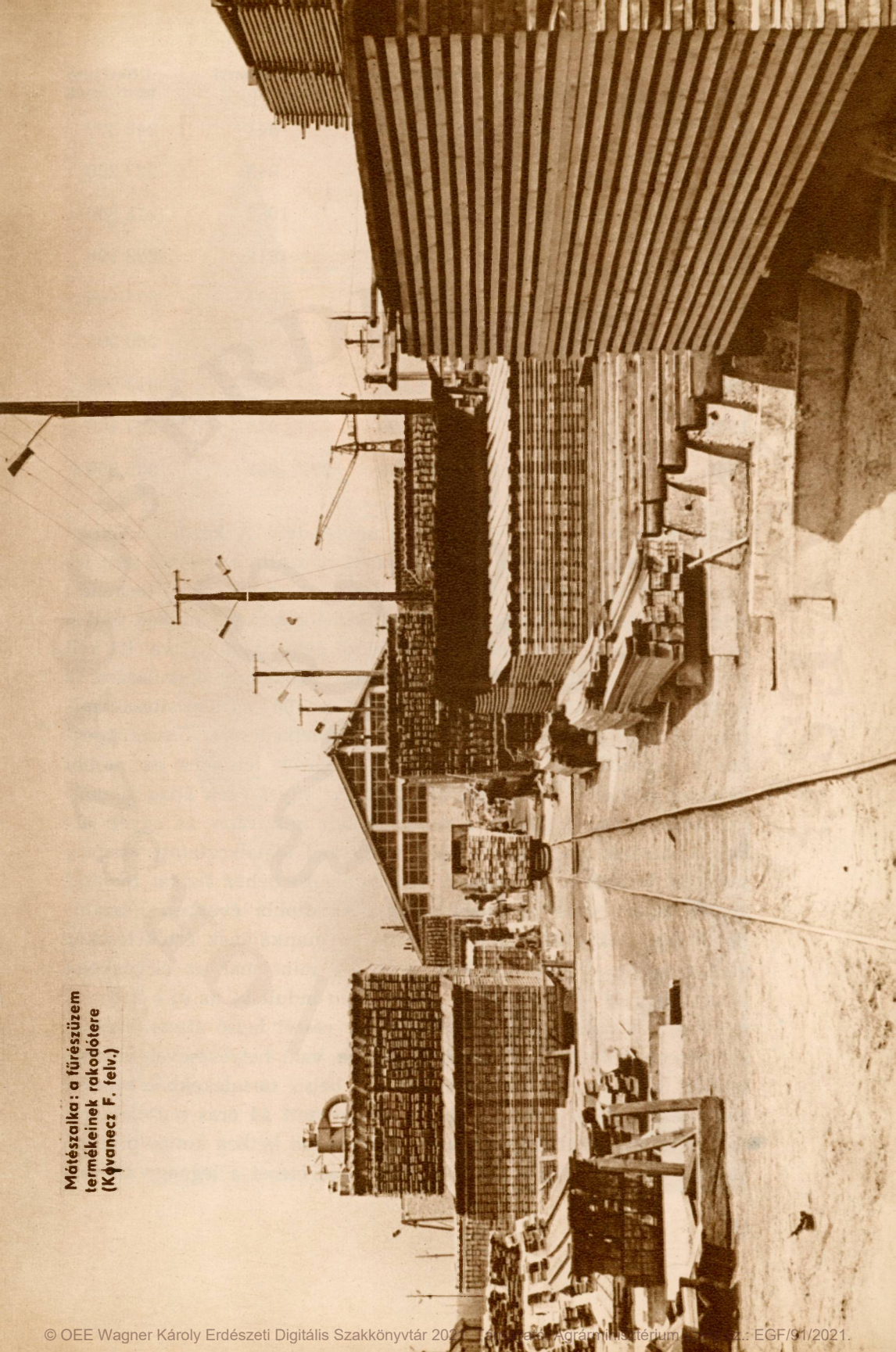
Telepünk különös gondot fordít a dolgozók kedvezményes étkeztetésére, hogy naponta főtt, meleg étellel legyenek ellátva. Saját kezelésű üzemi konyhánk és 120 személyes ebédlőnk 1962. január 6-án kezdte meg üzemelését. Az évenként főzött átlagos adagszám 80 000, ami naponta 320 adagnak felel meg. Az üzemi konyha mellett telepünkön 1962-ben büfé is létesült, melyet az ÁFÉSZ üzemeltet.

Tekintettel a meglehetősen balesetveszélyes munkaköreinkre és a nagy létszámunkra, vállalatunk 1964-ben üzemorvosi rendelőt létesített a telepen. A felszerelt rendelőben az üzemorvos naponta 2 órát rendel, de a kinevezett üzemi hivatásos ápolónő állandóan ott tartózkodik.

Termelés

Telepünk termelési értékének és az 1 főre jutó termelési értéknek alakulását a következő táblázat mutatja:

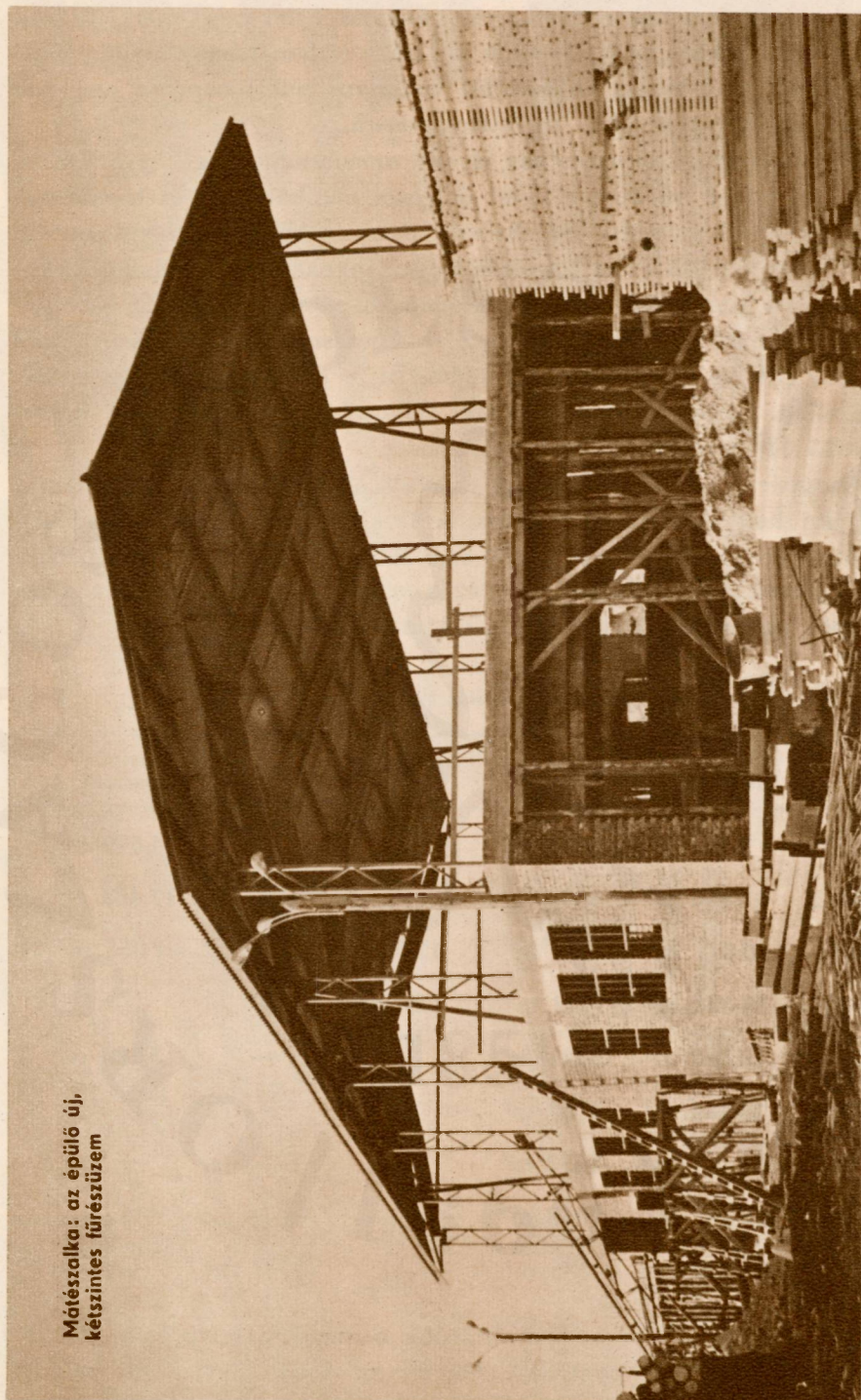
Mátészalka: a fűrészüzem
termékeinek rakodótere
(Kővanecz F. felv.)

	Termelési érték Ft-ban	Átlag állományi létszám	1 főre jutó term. érték
1961.	206 720 400	841	245 000
1962.	214 775 600	945	227 200
1963.	228 991 200	1062	215 600
1964.	227 332 800	1019	223 100
1965.	231 308 600	1031	224 400
1966.	251 598 200	966	260 500
1967.	288 571 300	922	313 000
1968.	299 402 600	923	324 400
1969.	325 029 100	968	335,800

Tehát a termelési érték évről évre növekedett. A kezdeti időkben ez a növekedés a létszám emelkedésével párosult, s így szó sem lehetett termelékenység-emelkedésről. De mint az 1 főre eső termelési érték mutatója bizonyítja, telepünk 1964-től kezdve minden évben termelékenység-emelkedést ér el az előző évhez viszonyítva. Itt kell tehát visszatekintnünk, a beruházások évenkénti alakulására, s mindjárt szembetűnik, hogy az 1963-as és 1964-es gépesítések milyen hatással voltak a termelékenység emelkedésére. Összefüggésben a gépesítéssel, a foglalkoztatott dolgozók létszáma az utóbbi években csökkenő tendenciát mutatott. Az egyes évek átlag-állományi létszámának 7—8⁰/₀-a a műszaki, adminisztratív és egyéb alkalmazotti létszám, 6⁰/₀-a a TMK részlegnél foglalkoztatott vasipari szak- és betanított munkás. A többi dolgozó nehéz fizikai munkát végző faipari szak- és segédmunkás. Az utóbbi években létszámnövekedés csak 1969-ben volt, s ezen év munkájának értékelésekor messzemenően figyelembe kell venni — mint már az előzőekben is szó volt róla —, hogy 1969. január 1-én indult be az új ládaüzem, mintegy 120 munkással. (A létszám egy részét belső átszervezéssel, az idősebb dolgozók könnyebb munkába való helyezésével biztosítottuk). Ezen túlmenően saját erőből, belső tartalékokból szintén 1969. január 1-én áttért a telep a csökkentett 44 órás munkahétre. Gyakorlatilag tehát dolgozóinknak minden két hétben kettős pihenőnapjuk van. A csökkentett munkaidő bevezetését a legnagyobb lel-

Mátészalka: az épülő új,
kétszintes fűrészüzem

kesedéssel fogadták a munkások, különösképpen azért mert 60⁰/₀-uk vidékről, a környező falvakból jár be, s otthon háztáji földdel rendelkezik. A mostoha közlekedési viszonyok miatt naponta nem sok idő jut az otthon való foglalatoskodásra.

A közlekedéssel kapcsolatban el kell mondanunk, hogy az ERDÉRT 13. sz. telepe mindent elkövet dolgozói munkahelyre és hazautazásának megkönnyítése érdekében. Azon túlmenően, hogy évente mintegy 500 000 Ft-ot fizetünk dolgozóinknak az utazási költségekhez való hozzájárulás címén, telepünk azokon a járatokon, amelyeken a munkakezdésnek, illetve -befejezésnek megfelelően nincs MÁV, illetve MÁVAUT közlekedés, saját járművön szállítja a dolgozókat lakóhelyükre és vissza. Pillanatnyilag ilyen járat közlekedik Nyírkátára, Vállajra és Paposra.

Visszatérve a telepi létszám alakulására, mindentől függetlenül szólni kell a létszámban fennálló fluktuációról, mint a termelést gátló tényezőről. Például 1968-ban 250 fő kilépő¹ és 305 fő belépő dolgozónk volt, 1969-ben még ez a szám is növekedett, mert a kilépők száma 325 fő, a belépők száma pedig 407 fő volt.

Export kiszállítás 1961—1969 között

Év	Fenyő fűrészáru	Faragottfa	Ládaelem	Rakodólap	Gömbfa választék
1961.	3 391 m ³	2275 m ³	—	—	4 649 m ³
1962.	10 080 m ³	4084 m ³	—	—	17 402 m ³
1963.	16 961 m ³	2896 m ³	133 m ³	—	7 058 m ³
1964.	18 591 m ³	1028 m ³	187 m ³	—	—
1965.	18 790 m ³	5221 m ³	—	—	3 182 m ³
1966.	26 164 m ³	6190 m ³	—	—	—
1967.	26 061 m ³	5232 m ³	—	—	—
1968.	25 791 m ³	5849 m ³	—	—	—
1969.	24 100 m ³	4038 m ³	—	2232 m ³	—

Export termelésünk és kiszállításunk nemcsak a telep és a vállalat nyereségének szempontjából, hanem az ország deviza hozamának

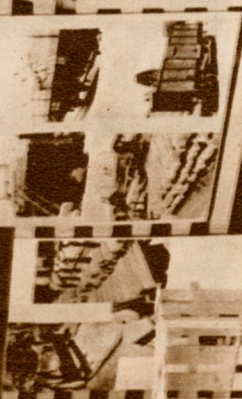
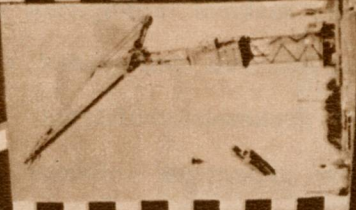
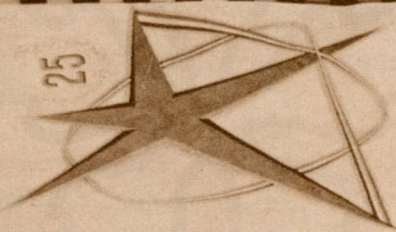
Mátészalka: a telep
sikerrel vett részt a megye
és a város ez évi
jubiléumi kiállításán

FELNEMZŐ VÁLLAL

13. SZÁMU TELEPE

ERDŐGAZDASÁGI ÉS FAIPARI TERMÉKEKET ÉRTÉKESÍTŐ

ERDŐGAZDASÁGI ÉS FAIPARI TERMÉKEKET ÉRTÉKESÍTŐ

szempontjából is nagy jelentőséggel bír. Fűrészáru termelésünk célja elsősorban az exportra való szállítás. Évente a termelés 70—80%-át exportáljuk. A faragottfa termelés 20—25%-a, míg a rakodólap termelés teljes egészében exportra kerül.

Szakmai oktatás

Az ERDÉRT Vállalat, de ezen belül a telep vezetősége is nagy erőfeszítéseket tesz dolgozóinak szakmai képzésére.

alapfokú szakmai tanfolyamot végzett	320 fő
középfokú szakmai tanfolyamot végzett	100 fő
felsőfokú szakmai tanfolyamot végzett	3 fő
alapfokú gépkezelői tanfolyam	39 fő
középfokú gépkezelői tanfolyamot végzett	11 fő
motorfűrészkezelői tanfolyamot végzett	63 fő
adminisztratív tanfolyamot végzett	25 fő

Meg kell említeni a sárvári Erdőgazdasági Szakmunkásképző tanfolyamot, mely háromhónapos volt, s ezen 43 fő szerzett szakmunkás bizonyítványt. Ezen dolgozóink legtöbbje most, mint brigádvezető dolgozik.

A vezetés színvonalát emelte, hogy Mátészalkán kihelyezett Erdészeti Technikumot végzett 7 fő, Faipari Technikumot pedig 2 fő. Megemlítjük még, hogy a telepen dolgozik 2 fő faipari mérnök és 1 közgazdász, akik ERDÉRT ösztöndíjjal végezték el az egyetemet.

KULTURÁLIS HELYZETÜNK

Kultúr csoportjaink majdnem egyidősek telepünkkel.

Énekkarunk 1961 novemberében alakult. Átlagosan 70—75 fő az állandó énekkari tagok száma. Énekkarunk az egyes ünnepségeken való szereplés mellett, eddig 12 oklevelet s egy ezüst serleget (megyei második helyezést) szerzett.

Tánc csoportunk 1962-ben jött létre, az állandó tagok száma 20—24

Mátészalka: film készül a telep munkájáról

fő. Komoly eredménye az országos MEDOSZ-versenyen szerzett bronz és ezüst oklevél.

Dolgozóink kulturált szórakozását biztosítja az 1965-ben megnyílt klubhelyiség, mely tv-vel és játékokkal felszerelt. Ezenkívül üzemi könyvtár is működik, mely 1964-ben indult 280 db könyvvel. Az akkori olvasók száma 60—65 fő volt. Úgy a könyvek száma, mint az olvasók létszáma évről évre növekedett, s 1969-ben 1200 db könyvet és 262 állandó olvasót tudhatott magáénak üzemi könyvtárunk.

Idevonatkozóan említést kell tennünk a vállalati üdültetésről is. Az ERDÉRT Vállalat balatonalmádi és zánkaí üdülőjén kívül, telepünk saját hétvégi házzal rendelkezik a gergelyugornyai Tisza-parton. Ezt heti turnusokban vehetik igénybe dolgozóink, személyenként napi 5,— Ft-os áron. Az étkeztetést üzemi konyháról oldjuk meg.

A TOVÁBBIÁKBAN

Telepünk a vidéki ipartelepítés kapcsán létesült ebben az iparilag fejletlen megyében és ezen belül Mátészalkán. Mátészalka szempontjából telepünk még ma is a legtöbb munkaerőt foglalkoztató üzem és főleg a mezőgazdaságból felszabadult szakképzetlen nehéz fizikai munkát végző dolgozók foglalkoztatását oldja meg.

Az az erőfeszítés, amit vállalatunk a dolgozóinak szakmai képzésében kifejt, hogy minél több embere legyen az egyre korszerűbb gépesítettséghez, különösen indokolt telepünk esetében. Ugyanis telepünk előtt igen jelentős perspektívák állnak. A folyó évi csatornázással, területrendezésekkel és útépítéssel lehetővé válik a telep teljes gépesítése. Ez annyit jelent, hogy minden területünkön kiküszöbölődik a nehéz fizikai munka.

Már ez évben elkészül a második fűrészcsarnokunk, mely korszerű szovjet gépekkel felszerelve az anyagmozgatás teljes gépesítésével fog termelni.

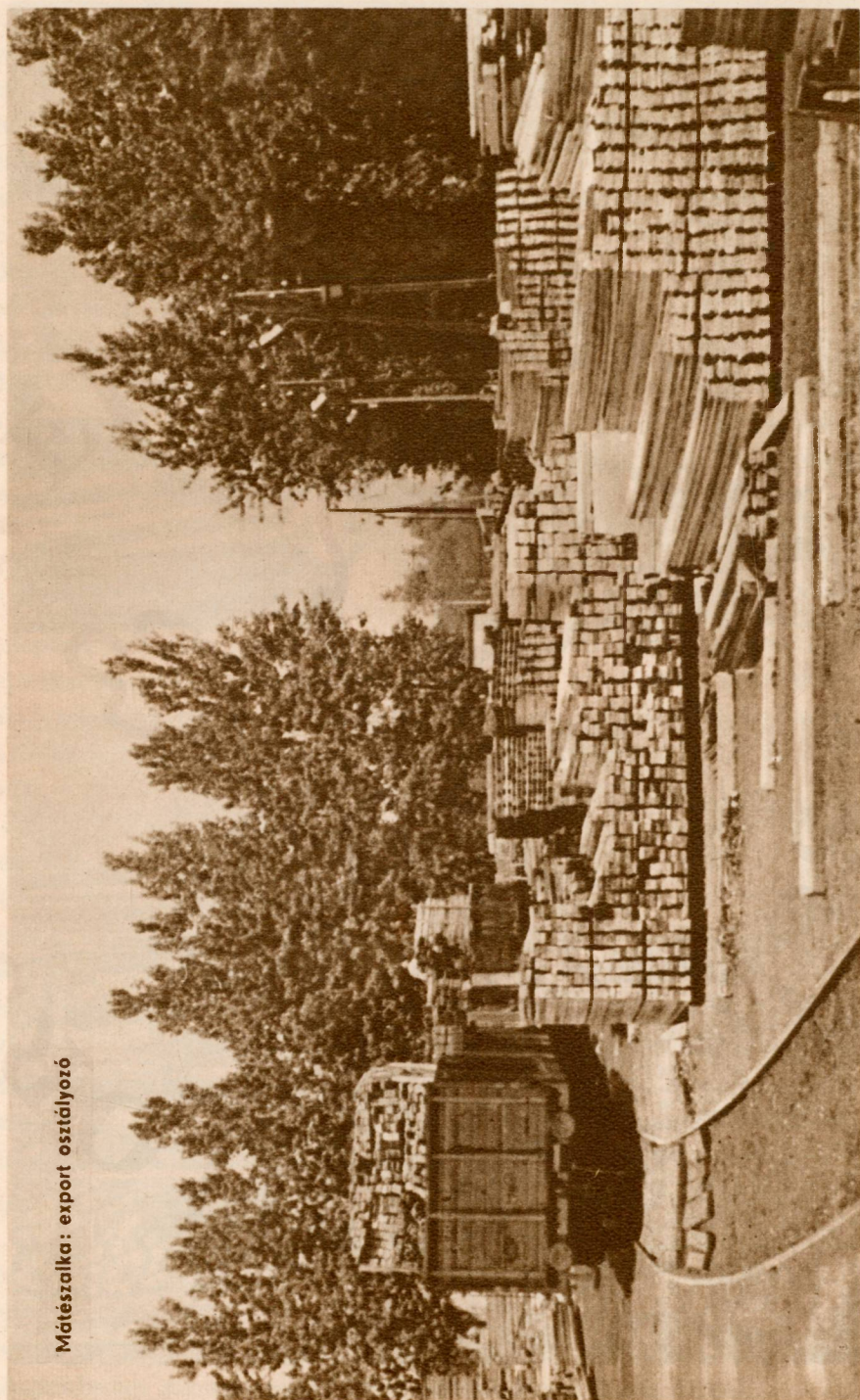
Ugyancsak beépítésre kerül egy nagyteljesítményű hiddaru, amely a fűrészüzemek rönkterén biztosítja a gépesített anyagmozgatást. Fűrészüzemi kapacitásunk ezzel a fejlesztéssel 100 000 m³ lesz évente. Tekintettel arra, hogy fűrészipari termékeink kb 80%-a export rendeltetésű, így a termelés növekedés úgy vállalati, mint népgazdasági szempontból jelentős eredményeket fog hozni.

Mátészalka: máglyatér

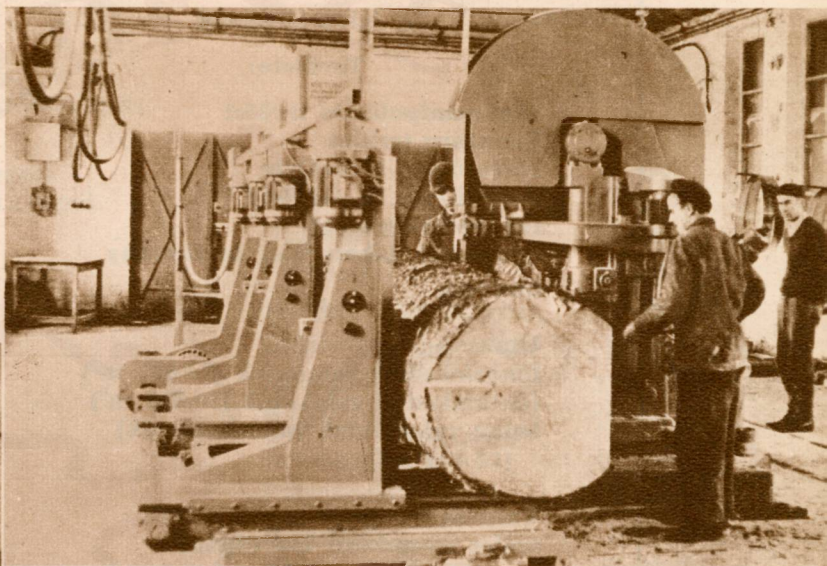
Mátészalka: gömbfatér

Mátészalka: export osztályozó

ERDÉRT- telep

14. számú

Tuzséron

A telep fő adatai

Területe:

rönkmanipulációs terület	25,9 ha
fűrészáru terület	9,8 ha
fűrészüzem I. területe	2,3 ha
fűrészüzem II. területe	2,9 ha
ládaüzem területe	3,5 ha
igazgatási, lakóterület és zárvány	17,3 ha
összesen	61,7 ha

Utak:

főközlekedési betonutak (14 667 m ²)	3227 fm
főközlekedési salakutak (10 338 m ²)	1711 fm
beton rakodóutak (munkapályák) (12 400 m ²)	3354 fm

Vasutak:

széles nyomközű iparvágány	7 087 fm
normál nyomközű iparvágány	15 596 fm
keskeny nyomközű iparvágány (kezelővágány)	5 200 fm

Darupályák:

I. számú (2×5 t teherbírású bakdaruval)	550 fm
II. számú (2×5 t teherbírású bakdaruval)	540 fm

A telep 145 millió forintos állami beruházással létesült. A működés beindulásától kezdve a vállalat létesítése mélyépítésben 23 618 000 Ft, magasépítésben 6 204 000 Ft.

A telep gépállományi értéke 1969 végén:

Gépek	21 289 000 Ft
Szállító berendezések	29 305 000 Ft
Járművek	3 815 000 Ft
Elektromos berendezések	14 835 000 Ft
Összesen:	64 244 000 Ft

A telep főbb gépállománya:

Anyagmozgató
és szállítógépek:

Vontató	24 db
Pótkocsi	37 db
Homlokvillás targonca	11 db
Oldalvillás targonca	3 db
Autódaru	11 db
Deszkarakó	17 db
Rönkrakó	16 db
Pályakocsi	623 db
Autóbusz	2 db
Személygépkocsi	2 db
Mikrobusz	1 db
Tehergépkocsi	9 db

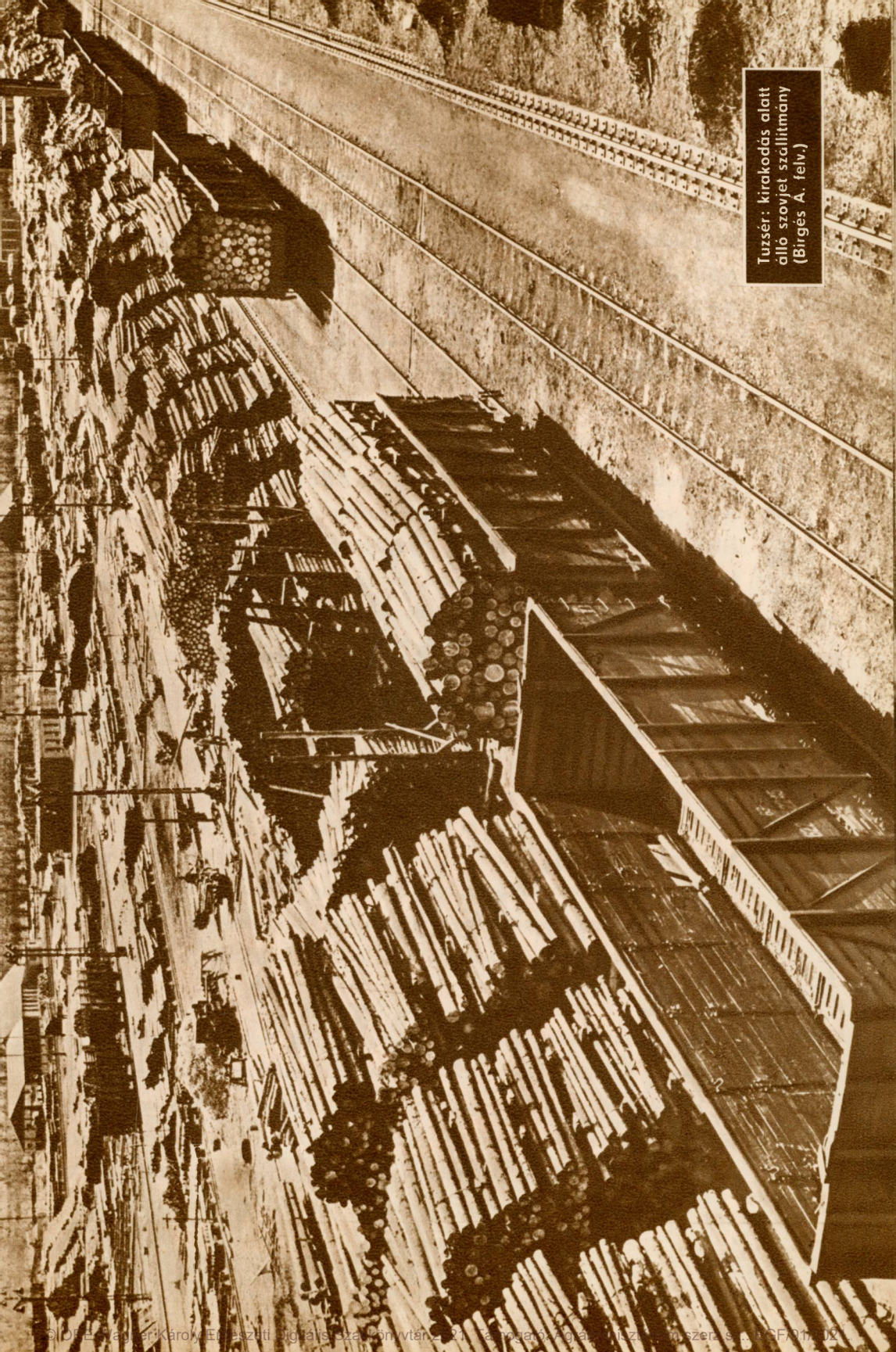
Faipari gépek:

Szalagfűrész	23 db
Hasító fűrész	1 db
Körfűrész	4 db
Párosszélező	6 db
Sorozatvágó	2 db
Keretfűrész	7 db
Ingafűrész	6 db
Fafaragógép	7 db
Kéregzőgép	13 db
Forgácsbálázó	5 db
Láncfűrész	45 db
Rönkosztályozó gépsor	1 db

Mindezek a számok világosan tükrözik, hogy Tuzséron működik Közép-Európa legnagyobb fatelepe. Az egyre növekvő szovjet import fenyőanyag mindinkább szükségessé tette, hogy a beérkező anyag vagy annak legalább is jelentős része közvetlenül a határon kerüljön osztályozásra, manipulálásra, sőt feldolgozásra is. A faanyag növekedésével együtt a többi anyag importja is növekedett a záhonyi térségben. Ennek következménye volt, hogy a záhonyi vasúti térség fogadó, illetve átrakó kapacitását évről évre jelentős mértékben kellett növelni. Ez a növekedés olyan ütemű volt, hogy ma már a kapacitás meghaladja a 20 évvel ezelőttinek ötszörösét, azonban még mindig nem tudja az igényeket maradéktalanul kielégíteni. A beérkező fűrészárut hazai szükségletek és hazai szabványok szerint válogatni, osztályozni kell. Ezeket a műveleteket a széles vasúti kocsiból való kirakás után, de a magyar vasúti kocsiba való berakás előtt lehet legcélszerűbben elvégezni. A fenyőfűrészárúnál is sokkal nagyobb jelentősége van azonban annak, hogy a fenyőgömbfa a beérkezés után válogatásra, manipulálásra kerüljön.

A határról való tranzit-szállítás ugyanis azt eredményezte, hogy egyetlen felhasználó részére sem lehetett maradék nélkül a működéséhez szükséges faanyagot szállítani és a fűrészüzemekbe szállított faanyag tekintélyes részét bányákhoz, vagy egyéb felhasználókhoz kellett újabb szállítással eljuttatni. Hasonlóképpen a bányászatnak szállított faanyag jó részét is fűrészüzembe és egyéb felhasználóhoz kellett továbbírányítani. Az egyéb felhasználók részére irányított faanyagból viszont a fűrészelésre és bányászati célokra alkalmas faanyag elveszett a népgazdaság számára. Mindezek figyelembevételével, továbbá, mivel a faanyag átrakása is speciális munkát kíván, született meg 1957-ben az a terv, hogy a záhonyi térségben a széles nyomtávú vasútvonal mentén fatelepet kell létesíteni. Ennek alapján indult meg a telep építési munkája, mégpedig olyan formában, hogy külön telep készült a bányászat számára, a bányafa fogadására, és külön telep az ERDÉRT számára, a fenyőfűrészáru, a fenyőrönk és a többi választékok fogadására, és átra-

Tuzsér: kirakodás alatt
álló szovjet szállítmány
(Birges A. felv.)

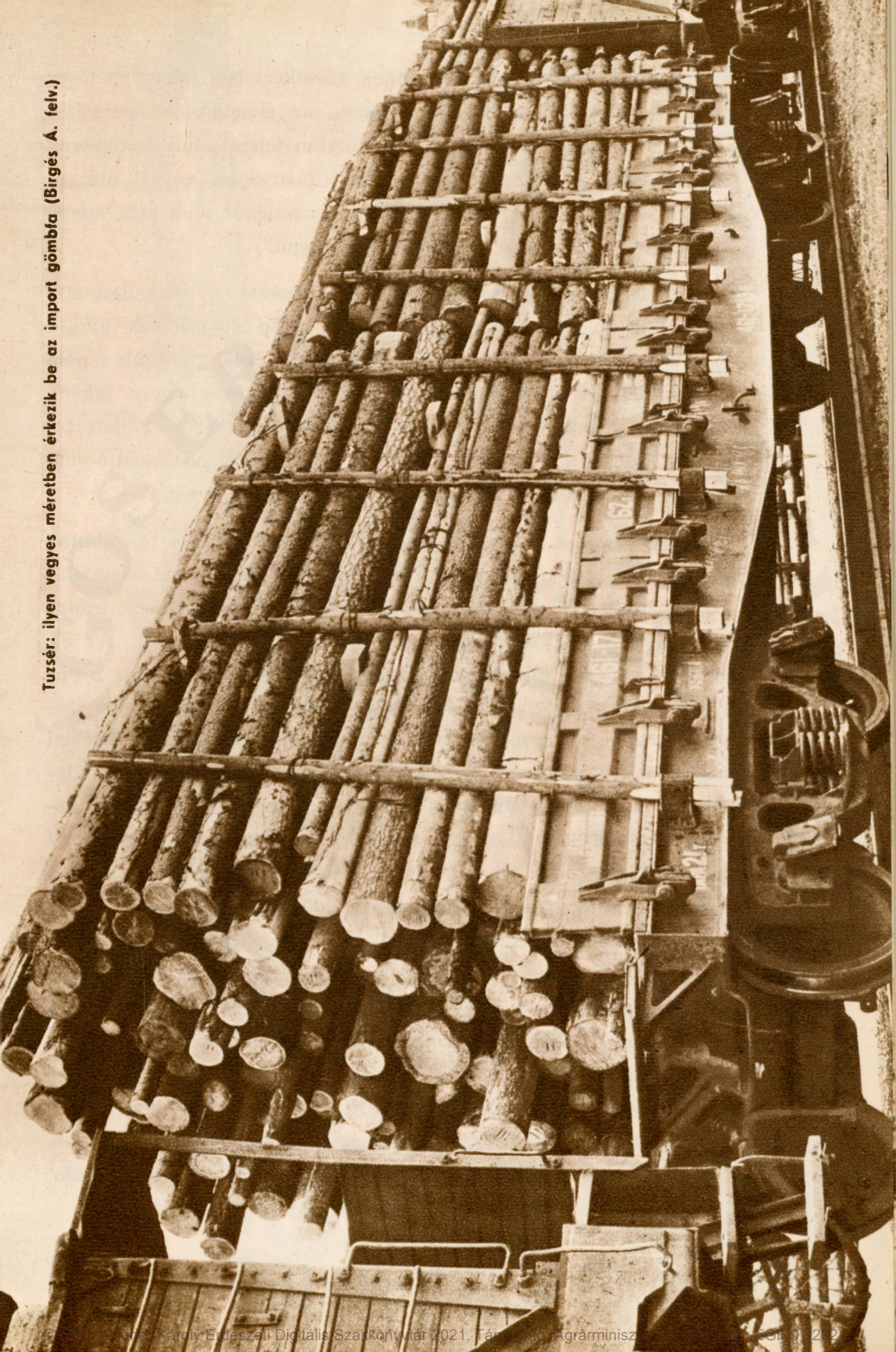

kására. Csak 1961-ben dőlt el véglegesen, hogy a térségben nem két fatelep lesz, hanem csak egy, és az egyesített telepet az ERDÉRT Vállalat kezeli. Ennek népgazdasági és fagazdasági oka az volt, hogy a beérkező gömbfaféleségek mind nagyobb mennyiségben kevert méreteken érkeztek és abból nehezen volt kiválogatható a külön bányászati célra, külön fűrészipari és egyéb célra szolgáló anyag. Elkerülhetetlen lett volna tehát, részben a két telep közötti és külön anyagmozgatást jelentő árucserre, részben pedig a profil ellenére is a bányafa telepnek fűrészrönköket vagy egyéb választékot kellett volna szállítani, az ERDÉRT telepnek pedig bányafát. Ebben az esetben viszont már az áruirányítás kétfelé oszlottan a felhasználók részére egyenlőtlen ellátást vagy lökésszerű érkezést jelentett volna. A két telep egyesítésével viszont az ERDÉRT Vállalat kötelezettséget vállalt a bányászat méret szerinti és maradéktalan bányafa ellátására. Tíz év távlatából nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a két telep egyesítése helyes volt, és az ERDÉRT Vállalat — bár kisebb zökkenőkkel — ellátta a bányászat felé vállalt feladatát.

A telep tervezésekor és építésekor a Szovjetunióból beérkező valamennyi faanyag együttes mennyisége kb. 1 millió m^3 volt. Ebben a mennyiségben is jelentős tételt képezett az egyébként külön munkát nem igénylő tűzifa stb. választék. Az import mennyisége azonban évről évre növekedett és ma már meghaladja a 2,5 millió m^3 -t. Értelemszerű, hogy a telep jelenleg nem tudja ellátni azt, az alapításkor kitűzött feladatot, hogy valamennyi beérkező faanyagot részben telepi bonyolításra, részben pedig átrakásra fogadja. Ezért már a telep munkájának megindulásakor is szükséges volt, hogy a MÁV a záhonyi térségben továbbra is folytasson faátrakó tevékenységet.

A telep működése azonban a népgazdaság számára nemcsak fagazdasági vonatkozásban volt hasznos. Emlékeznünk kell arra, hogy az 1950-es években Magyarországon Szabolcs megyében volt a legtöbb felesleges munkaerő. A tuzséri telep létesítése az elé tűzött perspektívában azt is biztosította, hogy a környékbeli községek la-

Tuzsér: ilyen vegyes méretben érkezik be az import gömbfa (Birgés A. felv.)

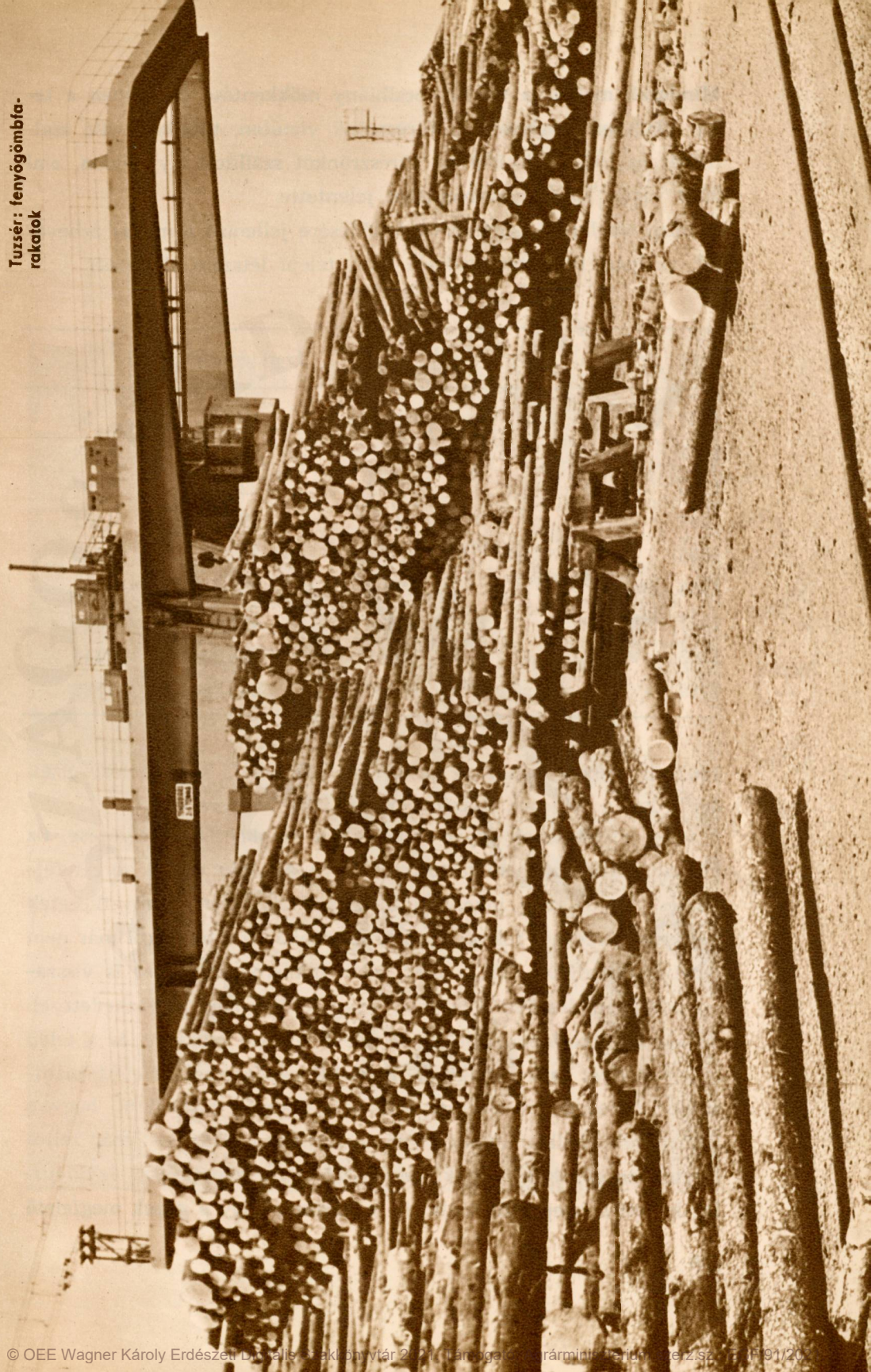

kói munkaalkalomhoz jutnak. Ennek következtében tehát lehetőség nyílt munkanélküliek foglalkoztatására, az elvándorlók leteleptetésére, sőt a mezőgazdaság gépesítése folytán felszabadult munkaerők elhelyezésére is. A Záhonyon beérkező faanyaggal együtt utaztak azok a dolgozók, akik közvetve vagy közvetlenül több száz km-re a határtól feldolgozzák a beérkező faanyagot.

A telep beindulásával és fokozatos fejlesztésével együtt kellett biztosítani a dolgozók szakképzését is. A telep dolgozóinak 95%-a mindvégig olyan emberekből adódóott, akik fával egyáltalán nem foglalkoztak és a fokozatos fejlődés következtében egyre inkább szaporodó gépekhez sem értettek. Homokon és legelőn kellett fa-telepet, sőt faipari üzemet létesíteni és ezzel együtt szántó-vető emberekből faipari és gépészeti szakmunkásokat nevelni.

1958-ban kezdték a földmunkát, a vasúti hálózat és a telepi utak létesítését. A telep vasúti hálózata összefonódik. Tuzsér vasútállomásról ágaznak ki a széles nyomtávú vágányok, az ellenkező irányból, Komoró vasútállomásról pedig a normál nyomtávúak. Az ellentétes irányból futó vágányok egymás melletti elhelyezése biztosítja az átrakást, egymástól távolabbi elhelyezése pedig, hogy a széles nyomtávon érkező faanyag manipulálása egyirányba, a normál vágány irányába történjék. A telep még nem készült el, irodaépületek, szociális épületek még nem voltak, amikor már 1961-ben a vágányokon meg kellett kezdeni az átrakási munkát. Sürgette a MÁV és főképpen a nagy mennyiségben beérkező áru. 1962-ben a telep már megkezdte a fenyőfűrészáru forgalmazását, sőt kis mértékben a gömbfa manipulálását is. Az 1963-as évben pedig a fenyőgömbfa manipulálás nagymérvű növelése mellett megkezdte a telep a faragottfa gyártását és a ládaelemek készítését. 1968-ban pedig az új fűrészcsarnok felállításával megindult a fenyőfűrészáru termelése is. A telep működése kétségkívül jelentős mértékben csökkentette a MÁV amúgy is nehéz záhonyi vasúti kocsihányát, mivel a telepen bonyolított áru kiszállításához lényegesen kisebb mennyiségű vasúti kocsi szükséges, mint ugyanezen anyagnak átrakása esetén.

Tuzsér: fenyőgömbfá-
rakatok

Mindezek mellett a vasúti kocsihány csökkentése érdekében a telep 1962-ben megkezdte a fűrészrönk víziúton, tutajban való szállítását és 1967-ig 32 500 m³ fűrészrönköt szállított ily módon, ami 2000 vasúti kocsi felszabadítását jelentette.

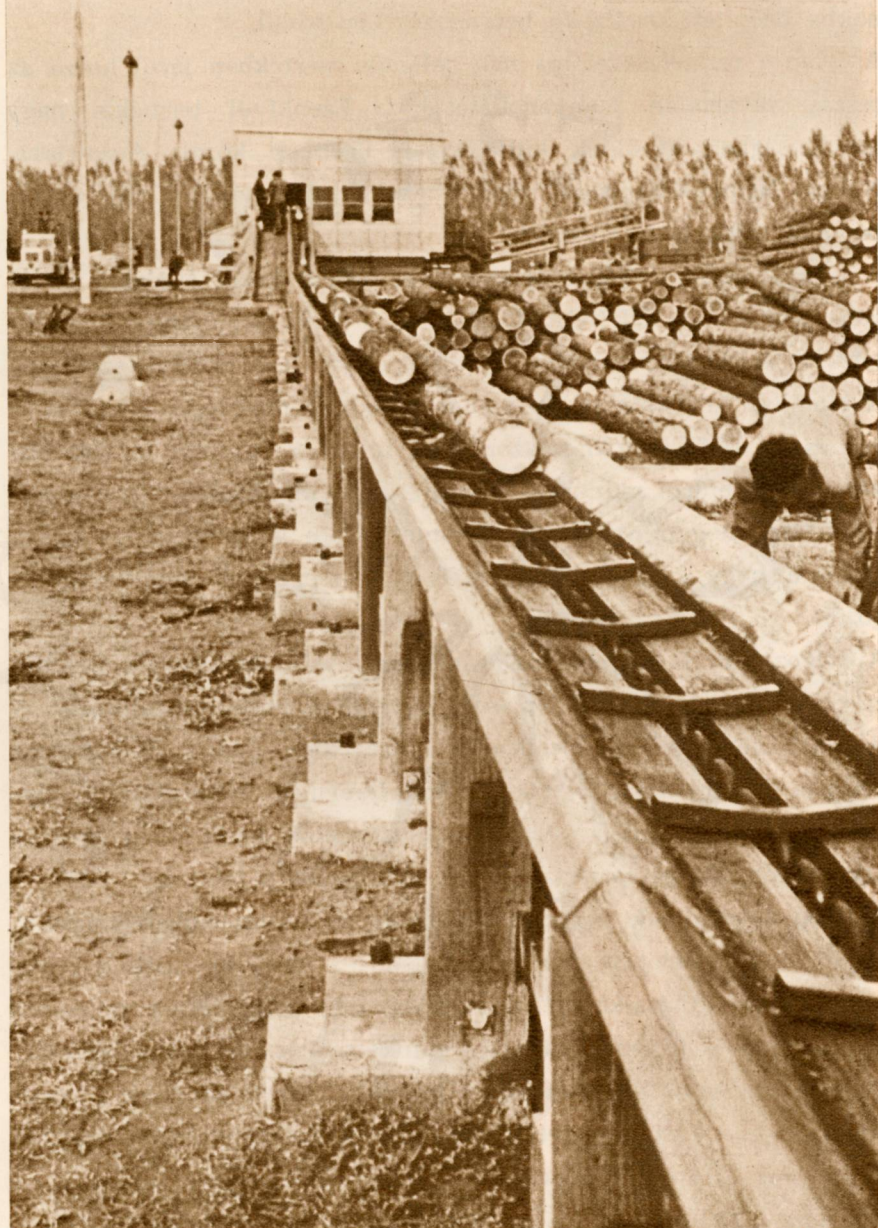
A telep rendkívül nagymérvű fejlődésére jellemző a magas árbevétel, az ipari teljesítmény-érték és a telepi létszám alakulása.

Evek	Árbevétel millió Ft-ban	Ipari termelés	Létszám fő
1961.	17	—	50
1962.	266	57	544
1963.	388	225	1295
1964.	484	295	1431
1965.	520	357	1425
1966.	529	354	1342
1967.	578	405	1276
1968.	591	420	1344
1969.	611	546	1582

1962-től 1969-ig tehát az árbevétel 130⁰/₀-kal, a termelési érték 859⁰/₀-kal, a dolgozók létszáma pedig 190⁰/₀-kal növekedett.

A telep létesítésének egyik célja volt a munkaerők elhelyezése. Ez a feladat azonban nem tartott sokáig. A záhonyi vasúti körzet fejlesztésével, de még inkább a mezőgazdasági termelőszövetkezetek megerősödésével, a fokozott mértékű munkához munkaerőt már nem lehetett biztosítani. Sőt, a meglevő munkaerők egy része is visszament a termelőszövetkezetekbe, vagy az iparban helyezkedett el. Ennek következtében 1965-től a telepi létszám csökkent és a telep teljesítményét csak rendkívüli mértékű gépesítéssel lehetett biztosítani. Ennek a gépesítésnek folyamán sikerült biztosítani, hogy a legnehezebb fizikai munkát igénylő anyagmozgatást ma már teljes mértékben gépekkel végzik. Természetesen a gépesítéssel egyidejűleg kellett a telep úthálózatát is fejleszteni, hogy a gépek megfelelő

**Tuzsér: a finn gépsor
szállítószalagja
a kérgező-osztályozó
üzembe viszi a rönköket
(Kovanecz F. felv.)**

mozgását biztosítani lehessen. Az anyagmozgatást jelenleg a 4 hid-darun kívül 8 db Panther autódaru, 2 db oldalvillás és 8 db homlokvillás targonca, 24 vontató, 35 pótkocsi, 623 pályakocsi, 17 deszkarakó és 17 rönkrakó elevátor végzi a finn gépsoron és a fűrészcsarnokba beépített továbbító berendezéseken kívül.

A telep a termelésével ma már jelentős mértékben járul hozzá az ország zavartalan faanyagellátásához. Ezenkívül termékei nagy mennyiségben kerülnek külföldre is. Többek között Ausztriába, Nyugat-Németországba, Görögországba, Jugoszláviába, Svájcba, Libanonba, Irakba és Kuwaitba.

A telep további fejlődés előtt áll. Ez évben kerül átadásra az új ládaüzem, amit a HUNGAROFRICT-tal közös beruházásban létesítettünk és ami a szabolcsi alma exportját lesz hivatva szolgálni. A jelenlegi feladatok teljesítéséhez, a munka minőségének javításához és az új feladatokhoz azonban a telepnek egyrészt tovább kell képeznie jelenlegi munkaerőit, másrészt új munkaerőket kell biztosítani. Jelenleg mintegy 400 fő munkaerőre lenne szükség, annak ellenére, hogy a telep már most is 62 községből verbuválta a dolgozóit.

A dolgozók kulturált ellátása érdekében a telep biztosítja a vasúton érkező dolgozóknak az állomásról történő ingyenes szállítást. A vasúttal nehezen megközelíthető községekből pedig 10 autóbusz szállítja a dolgozókat, rendkívül kedvezményes költségtérítés ellenében. Mindemellett a környező községekből kerékpáron, motorkerékpáron, sőt gépkocsival járnak a dolgozók a telepre.

A telep dolgozóinak nagyobb része még ma is szabadban dolgozik. Éppen ezért a telepen számos melegedő és fürdő biztosítja a pihenést, illetve a tisztálkodást. A távolabb lakó dolgozóknak melegvizzel, központi fűtéssel ellátott munkásszállás áll rendelkezésre. Ugyanakkor saját kezeléssel üzemeltető konyhával gondoskodnak a telepi dolgozók kulturált étkeztetéséről. Saját orvosi rendelőben működő üzemorvos és ápolónő biztosítja egészségvédelmüket.

Szociális juttatásokkal, építési kölcsönök és segélyek folyósításával segíti a telep dolgozóinak ház, illetve lakásépítését, ezenkívül a te-

A kérgező-osztályozóba érkező rönk

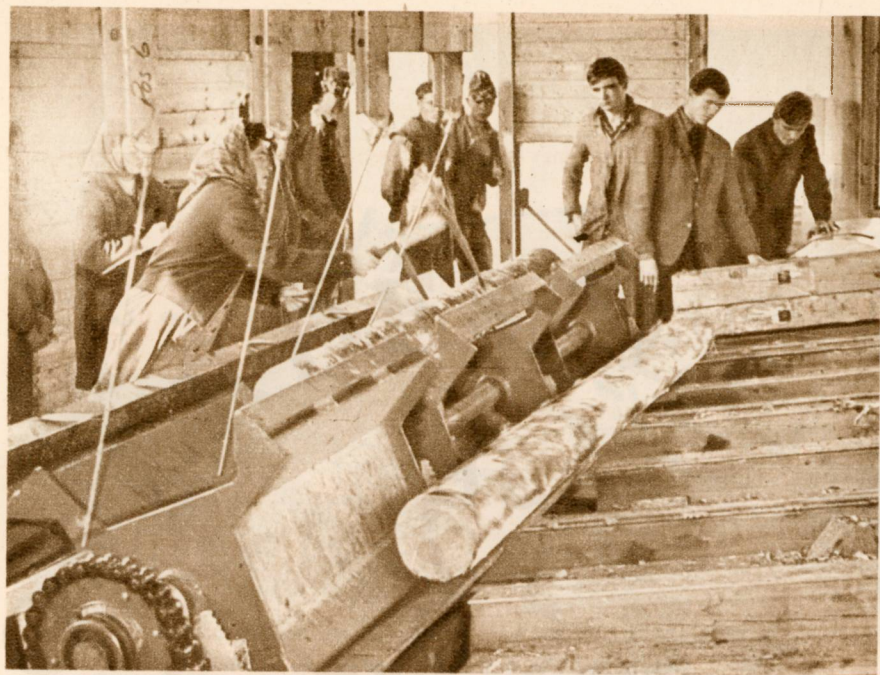
lepen 24 szolgálati lakás biztosítja a munkavégzés zavartalan alapfeltételeit.

Az üzemben elhelyezett gépi berendezések és termelőgépek a legkorszerűbb balesetvédelmi és porelszívó berendezéssel vannak ellátva.

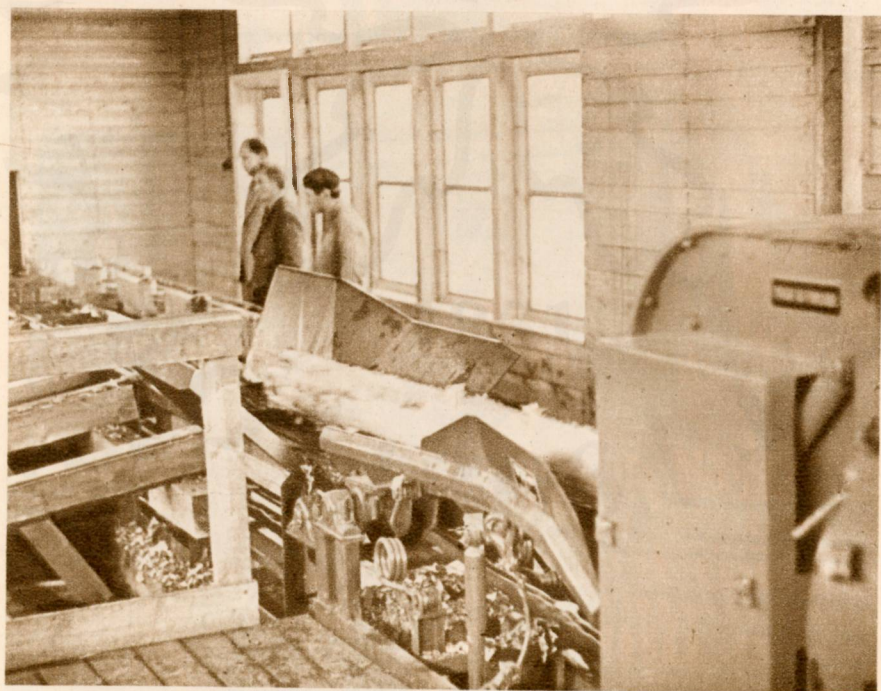
A telep gondoskodik dolgozóinak művelődéséről és szórakozásáról. Így a munka végeztével filmvetítéssel szórakoztatja őket. Ezenkívül 2000 kötetes könyvtár, klubszoba, foto-szakkör, több rádió és tv-készülék segíti a kulturális igényeik kielégítését. A telepi fiatalok saját zenekarral és tánccsoporttal rendelkeznek és a telepi ünnepeken rendszeresen szerepelnek.

A fiatalok nagy része részt vesz a telepi sportmunkában is. A sportkör szorosan együttműködik a községi fiatalokkal és azok sportolási lehetőségeit is biztosítja. A labdarúgócsapat az NB III-ban szerepel, de a női kézilabdázók is megállják a helyüket a megyei bajnokságban. Ezenkívül turisztikában, motoros- és vízisportban is részt vesznek a telep dolgozói. A tömegsportok népszerűsítésére közvetlenül a telep mellett társadalmi munkában lőtér és sportpálya létesült.

Biztosítja a telep a dolgozók üdültetését is, egyrészt a vállalat saját Balaton melletti üdülőiben, másrészt évente több dolgozót küld bel- és külföldi jutalomüdülésre. A Tisza-parton fürdő-kabinsor biztosítja a dolgozók és hozzátartozóik rendszeres pihenését.

A rönk további útja

Elevátor szállítja ki a kéregforgácsot az üzemből

Ez a telepünk is gyakran kerül lencsevégre

21. számú ERDÉRT-telep

Vásárosnaményban

TERÜLET: 6,3 ha

VASÚT:

normál nyomközű ipar-

vágány 300 fm,

keskeny nyomközű ipar-

vágány 3000 fm

GÉPÁLLOMÁNY:

vagonrakó gép 6 db

ránkrakó gép 1 db

pályakocsi 179 db

mikrobusz 1 db

**Az idei katasztrofális árvíz teljesen elöntötte a telepet
(Ezt a képet és az itt közreadott további hét képet, melyek a telep árvíz utáni
arculatát mutatják be, Horváth L. szakvezető készítette)**

A telep a Tisza mellett, ártéren, a Kraszna torkolatánál fekszik. A vállalat telepkapacitásának elégtelensége miatt már az 50-es években elkezdett ezen a területen árut forgalmazni. Egy ideig a telepen fenyőgömbfa forgalmazása is folyt és innen indultak a tutajok a szolnoki és a szegedi fűrészüzembe. A telep működését azonban a gyakori árvízveszély, sőt a kikerülhetetlen árvizek miatt két év múlva be kellett szüntetni.

A rendkívül égetően jelentkező telepkapacitás-hiány azonban rászorította a vállalatot, hogy 1963-ban ismét munkát kezdjen Vásárosnaményban. Az új induláskor a telep ideiglenes jelleggel, mint a mátészalkai telep kisegítő része működött. Működése közben a területét mintegy 6000 m³ földdel és salakkal feltöltötték, ami már biztonságosabbá tette a telepi munkát és arra is lehetőséget nyújtott, hogy az állandó működéshez szükséges épületeket megépítsék. Ilyen körülmények között a telep már csak az ideihez hasonló rendkívül magas vízállás mellett válhat árvízveszélyessé, illetve kénytelen átesni az előntésen, ahogy idén is átesett.

1967-től a telep önállóan működik, mint a vállalat 21-es sz. telepe. 1963-ban a telep területén 13 700 m³ fenyőgömbfát fogadtak és manipuláltak, 1964-ben azonban megváltozott a telep profilja, azóta kizárólag fenyő fűrészáruval foglalkozik.

Az új profilban eltöltött öt év fejlődését az alábbi számok jelzik:

	1964	1969
Forgalom	29 000 m ³	60 000 m ³
Máglyázás	17 319 m ³	32 316 m ³
Célmáglyázás	12 600 m ³	29 195 m ³
Export	5 200 m ³	13 001 m ³
Kocsiforgalom	2 612 db	4 745 db
Árbevétel	42 000 000 Ft	148 000 000 Ft

Az áru fogadása és kiszállítása a 300 fm hosszú normál iparvágányon bonyolódik. Az iparvágány a telep szélén, közvetlenül a vasút-vágány mellett húzódik, így csupán egyik oldalon használható. A telep, amely a területi adottságánál fogva sem gépesíthető a kívánt mértékben, a belső bonyolítás a 3000 fm-es keskeny vágányhálózatán végzi, pályakocsikkal.

A telep fő feladata kezdetben: minél nagyobb mennyiségű árut mág-

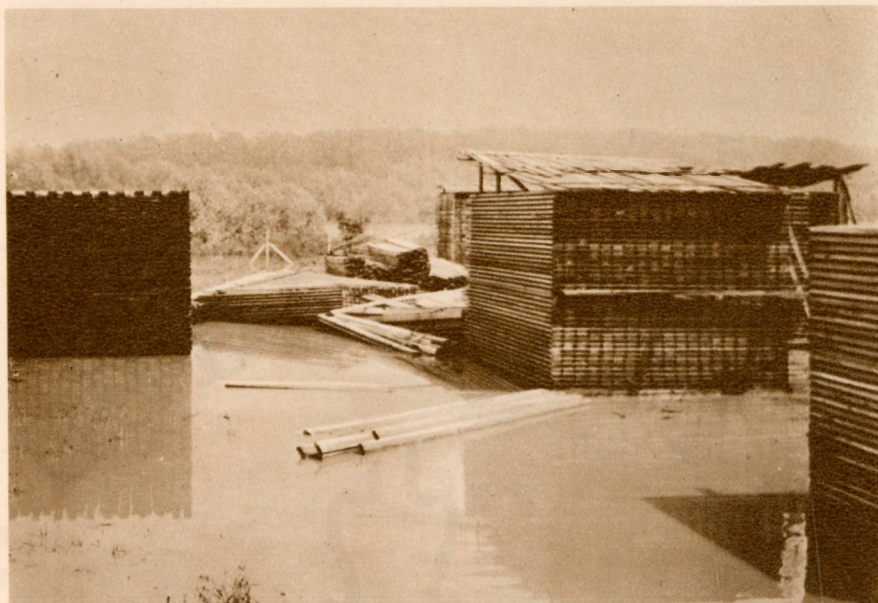

lyázzon be és beszállítás után ezzel a száraz áruval lássa el a minőségileg igényes felhasználókat.

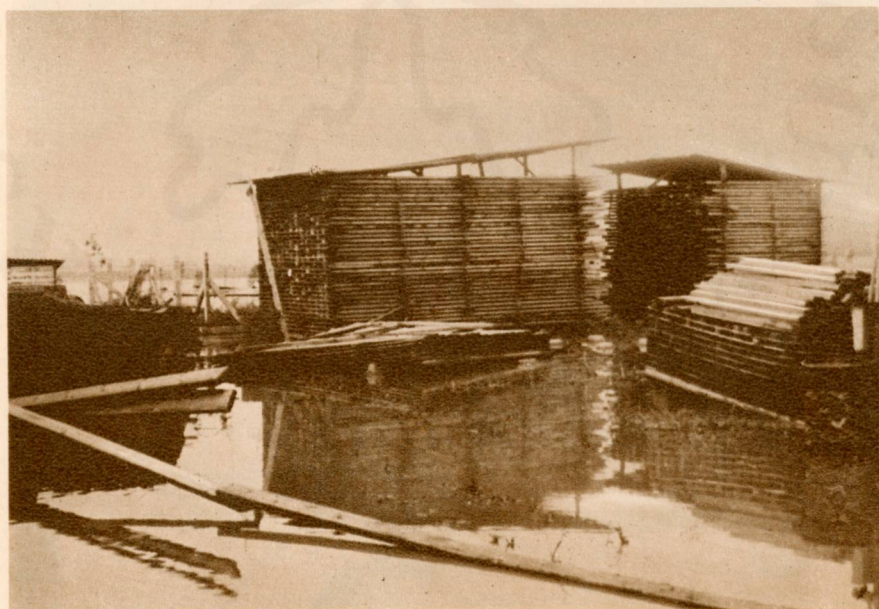
A kezdeti cikkek alapján a telep specializálódott, kizárólag borovi fűrészáru, főleg palló fogadására és már 1964-ben megindult igen

nagy keresletnek örvendő borovi láger export, elsősorban nyugati, tőkésországokba.

Az export-feladatuk megoldásának egyik feltétele a nagyfokú kézi máglyázás és a célmáglyázás. Ezt úgy oldják meg, hogy a pallót

szélességenként külön-külön máglyázzák. Kétségtelen, hogy a máglyázásnak ez a módja többletmunkát igényel. A többletmunka azonban az osztályozás és a kiszállítás közben megtérül. Kezdetben 80 ember dolgozott a telepen. Fabarakkokban helyezték el

őket. Később, 1965-től, előregyártott modulépületekkel váltották fel a fabarakkokat. A további fejlődés, főleg 1967. április 1-e óta (amikor a telepből önálló, önelszámoló egység lett) korszerűsítette a telep munka- és szociális körülményeit.

800 000 Ft-os beruházással megépült a minden igényt kielégítő irodaházunk, melynek egy része szociális létesítményként korszerű férfi és női öltözőket, fürdőket, tálalót és ebédlőt biztosít állandó hideg- és melegvíz szolgáltatással.

A régi, de lakályossá csinosított modulépületekkel megoldották a területrészek elegendő férőhelyes melegedőit.

Jelenlegi létszámuk: 130. Ebből 28 nődolgozó.

A 102 férfi dolgozó megoszlása: 80—85 fő fizikai munkás, a többi alkalmazott.

A telep törzsgárdája: 51 fő az öt évnél több ideje dolgozó, 25 fő a három évnél régebben dolgozó.

A törzsgárda kialakulását természetesen nagyban elősegítette a munkakörülmények fokozatos javulása, valamint az átlagkereseteknek az átlagnál nagyobb mérvű növekedése. Nemkülönben a telepen működő társadalmi szervek és szocialista brigádok nevelő munkája is.

A telepi kollektíva 85—90%-ban jól érzi magát a telepen, nyíltan és magabiztosan elmondja véleményét a telep vezetői előtt és a dolgozók között. A kölcsönös bizalom terén nincs különösebb hiba. Joggal elmondhatjuk: egészen jól összeforrt ez a kis kollektíva. Ennek tulajdonítható, hogy a telepen — kisebb hibáktól eltekintve — nem fordul elő nagyobb fegyelemsértés és a terveket minden esetben teljesíteni tudják.

Az eltelt idő alatt a telep dolgozói közül negyvenet tüntettek ki „Kiváló dolgozó” jelvénnel.

A dolgozók átlagkeresete különösen az elmúlt három év alatt növekedett nagyobb mértékben: 1966-ban 18 200 Ft, 1967-ben 18 600 Ft, 1968-ban 19 400 Ft, 1969-ben pedig 20 600 Ft volt.

A kis létszámukra való tekintettel nem nagyon tudnak kulturális és sport vonatkozásokban önálló tevékenységet folytatni. A kínáló lehetőségeket azonban mint pl. üzemi labdarúgó-bajnokság, kispályás labdarúgó-bajnokság, sakk, vagy asztalitenisz-versenyek, minden esetben megragadják és olyankor a telep dolgozói becsülettel helytállnak.

(1968-ban az összevont járási asztalitenisz-bajnokságon I. helyezést érték el. Megnyerték továbbá az 1969 évi nyarán rendezett kispályás labdarúgó járási bajnokságot és a kézilabda-bajnokságot is.) Területi fekvése miatt a telep bővítésére nincs lehetőség. Így csupán arra szoríthatnak, hogy a jelenlegi területen a vállalat vezetősége által előírányzott feladatokat minél sikeresebben és mindenki meglegedésére végezzék el.

FÁBIÁN GYULA:

**ELVÁN-
DORLÓK
HAZA-
TÉRŐK**

**VALLOMÁSOK, JEGYZETEK A SZABOLCSI VÁNDORMUNKÁSOK
ÉLETÉRŐL**

Szalay Zoltán felvételeivel.

**A SZERZŐI NEVVEL NEM JELÖLT FENYKÉPEKET A SZABOLCS-SZATMÁR MEGYEI
IDEGENFORGALMI HIVATAL PANORÁMA-KÉPESKÖNYVÉBŐL VETTÜK AT**

A nyíregyházi nagyállomás hatalmas várócsarnokában vártam a virradatot és a hajnallal induló vonatot. A levegő járt, a nyitott ajtók vitték az éjszakába a nehéz levegőt, az alkoholgőzt, a fáradtságból szálló párát, kicsit az égőfogyó emberéletemet. Nyílt arcú, kopott hangú ember beszélt magának félhangosan egy asztalnál. Elhúzódtak mellőle a többiek, vagy aludtak, vagy értelmesebb beszéddel tartották itt-ott egymást. Úgy ült szemben a csarnok nagyobb felével, mintha előadna.

— Mikor én befogtam azt a két lovat, mert az ló volt. Két olyan ló. Azt mondom az agronómus úrnak, vagyis elvtársnak, a disznók rendben vannak. Énrám egy szó panasz nincs. A feleségem nem érti. Az ember ilyen. Végigmentem az úton és én köszöntem. Mindenkinek köszöntem. Nekem ne mondja senki, hogy...

Megáll a vallomásban az előtte álló bontott üveghez nyúl, iszik két-három kortyot, megnézi a papírba csomagolt virágot, egy szál fehér szegfű, egy piros rózsza, hervatagok már, s újra folytatja:

— Nagytétényben a hízók rendben vannak. A két ló elment.

A szolgálatos rendőr csendesen az öreg vállára teszi a kezét:

— Halkabban!

— Nincs semmi baj — mondja az öreg.

— Semmi, semmi — nyugtatja a rendőr — csak sokan alusznak.

Az öreg csendesebben mondja tovább, de mondja.

Magas, szikár, ősz fejű, kék munkaruhás férfi állapodik mellette. Hallgatja, s nagyon szomorúan ingatva fejét, megszólal, szavát már nekem intézi:

— Nemsokára kiköt már Nagykállóban. — Félelemmel ejti ki az elmeegógyintézet nevét. — Egyszer csak nem bírjuk. Ő már közelebb van, hogy összeroggyon, mert kimondani is nehéz, hogy milyen töredelmes. Nézze meg. Ez a rengeteg nép, mindig mind megy, vagy jön.

Recsegő mikrofonszó riasztja a nyúlalvókat, aki álomba ízeledett, azt a társa költi. Egy-egy vonat indul, egy-egy csapat rohan, hátha helyet is kap. S folytathatja a bókolást Pestig, munkahelyig vagy az új átszállásig, míg bele nem rokkann, mert ezt egy nyugdíjig tartó életen át nem lehet csinálni.

*

Szabolcs-Szatmár térképe előtt állok. Egymást érik a falunevek. Egy-egy község határa parányi. Ezer lélek, ezer hold. A térkép tájjá táguul, látom a rossz homokföldeket, rajtuk a kínlódó embert. Ahol már kertek kapaszkodnak, gyümölcsfák fakadnak, ott könnyebb. Harminc, harmincötezer vándora van ennek a megyének, az meg-

annyi családfő. Hat, hét gyerekre keresnek. Itt eljárni kényszer, parancs, törvény. Egészen biztos? Lehet, hogy az emberek sem tudnak mindenről, ami saját megyéjükben végbement? Változásokról nem olvasnak? És úgy egyáltalán olvasni soha nem is szoktak? Se idő, sem erő rá!

Az ERDÉRT Vállalat szállítási osztályának vezetője, *Jászberényi Károly* keres telefonon.

— Volna-e kedvem, tudnék-e segíteni nekik? A tuzséri fatelepen, fönt a keleti kapunál, Záhony mellett, 1964 óta munkaerőgondokkal kinlódnak.

— Szabolcsban?

— Bármilyen furcsa és nevetséges, de Szabolcsban.

— És hány ember hiányzik?

— Kétszáz, háromszáz, állandóan, de holnap, holnapután legalább ezer jöhetne.

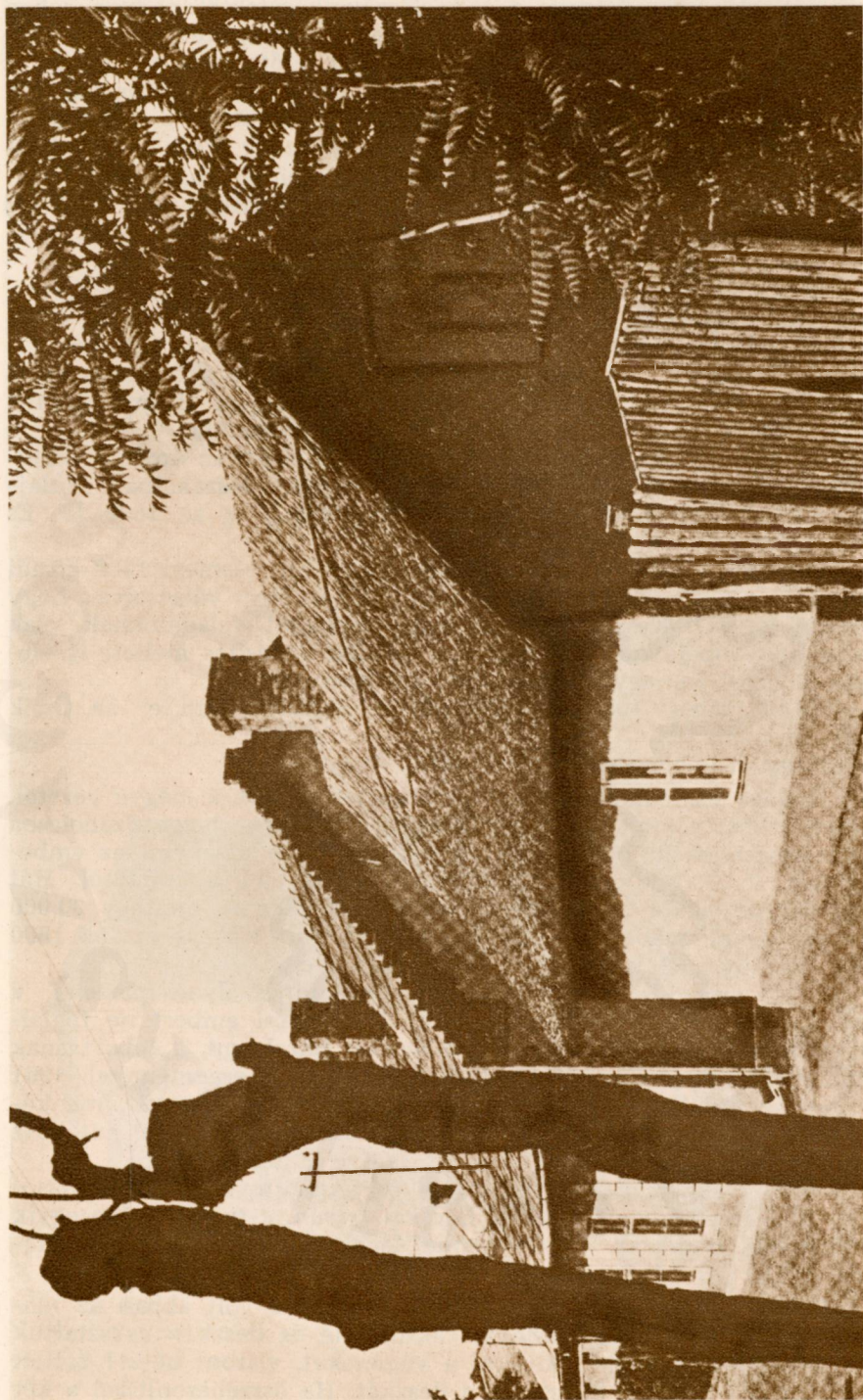
Így indultam el kutatni ezer ember után, hogy aztán abból harmincezer sors is kirajzolódjék, de Szabolcs-Szatmár holnapja se maradjon ki belőle. Ezer mezőgazdasági jellegű ipari munkás, nagyobb részt szakmunkás kellene. Képzésükről gondoskodik a vállalat helyben.

Tuzsér. Közép-Európa legnagyobb fatelepe. A telep története néhány éves múlt. Vilman Pál telepvezető indulástól, az alapok alapozástól ismeri ennek a fontos rakodónak, osztályozónak, elosztónak munkáját. Lássuk hát, mit ígér, mit kínál számomra e felmérés. Egy fatelep vonzáskörzetében megismerhető, összegeezhető-e gond-megoldás, életszemlélet-változtatás? Hogy tűnik elénk vezetőik, munkások sorsa s egyáltalán, hogyan látják a mindennapi élet rohanása közepette az elvándorlás riasztó voltát az egyszerű emberek s a felelősök? S mit tehet egyetlen munkahely az Ember érdekében?

Kísérő útítársam a magnetofon, hiszen hitelesebb a Szó, ha mindenki maga fogalmaz:

Vilman Pál telepvezető volt az első partnerem, aki az egész probléma vázát fölrajzolta.

— Az országba a 60-as években egymillió köbméter körüli szovjet importfenyő érkezett. A szovjet vagonokban érkező fa nem az egyes iparágaknak megfelelő szortimentben jött, hanem a vásárlásoknak megfelelően lett berakva, ezért előfordult az, hogy a szénbányászati feldolgozó telepekre beérkezett fűrészrönk, ugyanakkor a fűrészüzemekhez beérkezett bányafa, vagy ennél is vékonyabb méretű hengeres fa. Részben ezek, részben munkaerő foglalkoztatási gondok is indokolták a telep létesítését és 1958-ban elkezdődött a földmunka, majd 1961. október 1-ével már a telep egyik sarkán elkezdte az ERDÉRT Vállalat a fa feldolgozását is. Körülbelül 50 fővel kezdtük 61 őszén. Az áruforgalom, a termelési feladat úgyszólván minimális volt. Másképp nem is lehetett, mert az építés folyt. A befejezéshez még körülbelül másfél évre volt szükség, másrészt pedig a munkaerő kiképzése volt a legfontosabb feladatunk. 1960–61-ben a mezőgazdaság átszervezése során a környékbeli községekben nagy lét-

A régi Nyiregyháza egyik utcója

— számfélesleg mutatkozott, a termelőszövetkezetektől nagyon sokan jöttek el. Akkor az okozott nagyon nagy nehézségeket, hogy két-három embert alkalmazunk, mert a kapuk előtt százával álltak az emberek. Mivel Szabolcsból 30—40 ezer ember jár el az ország más részére munkát vállalni, ne törekedjünk túlzottan a gépesítésre — mondták akkor —, foglalkoztatást biztosítsunk. Ezek a foglalkoztatási gondok a mi körzetünkben, a kisvárdai járásban az induláshoz képest viszonylag rövid idő alatt megszűntek, mert 1964-től folyamatosan létszámgondokkal küzdünk.

— Már 64 óta? — kívánczik elő belőlem a kérdés.

— Mint szabolcsi ember, egyrészt örülök és nagyon jónak tartom azt, hogy azok az emberek, akik a termelőszövetkezetektől eljöttek, hadd mondjam, hogy elszöktek 1960-ban, azok az emberek bizony az iparból, tőlünk is visszaszöktek, amikor a termelőszövetkezetek megerősödtek egy-két év után és nagyon jól megtalálták a számításukat és ma is tart még ez a visszaáramlás.

— Ezen az 50 hektáros területen, ha széttekint az ember, körülbelül 1500 embert lát mozogni a nap egyes időszakában. Tulajdonképpen egy hatalmas falunyi embertömeg ez az 1500 fő. És mégis kevés?

— Bár egy falunyi ember lenne. Sajnos, a mi jelenlegi 1500 körüli létszámunk 62 község lakosai. De a kérdésre válaszolva, hogy mégis kevés? Kevés, mert a megnövekedett feladatoknak csak még nagyobb létszámmal tudnánk minden gépesítés mellett is eleget tenni. A legnagyobb gondunk: munkaerőhiány.

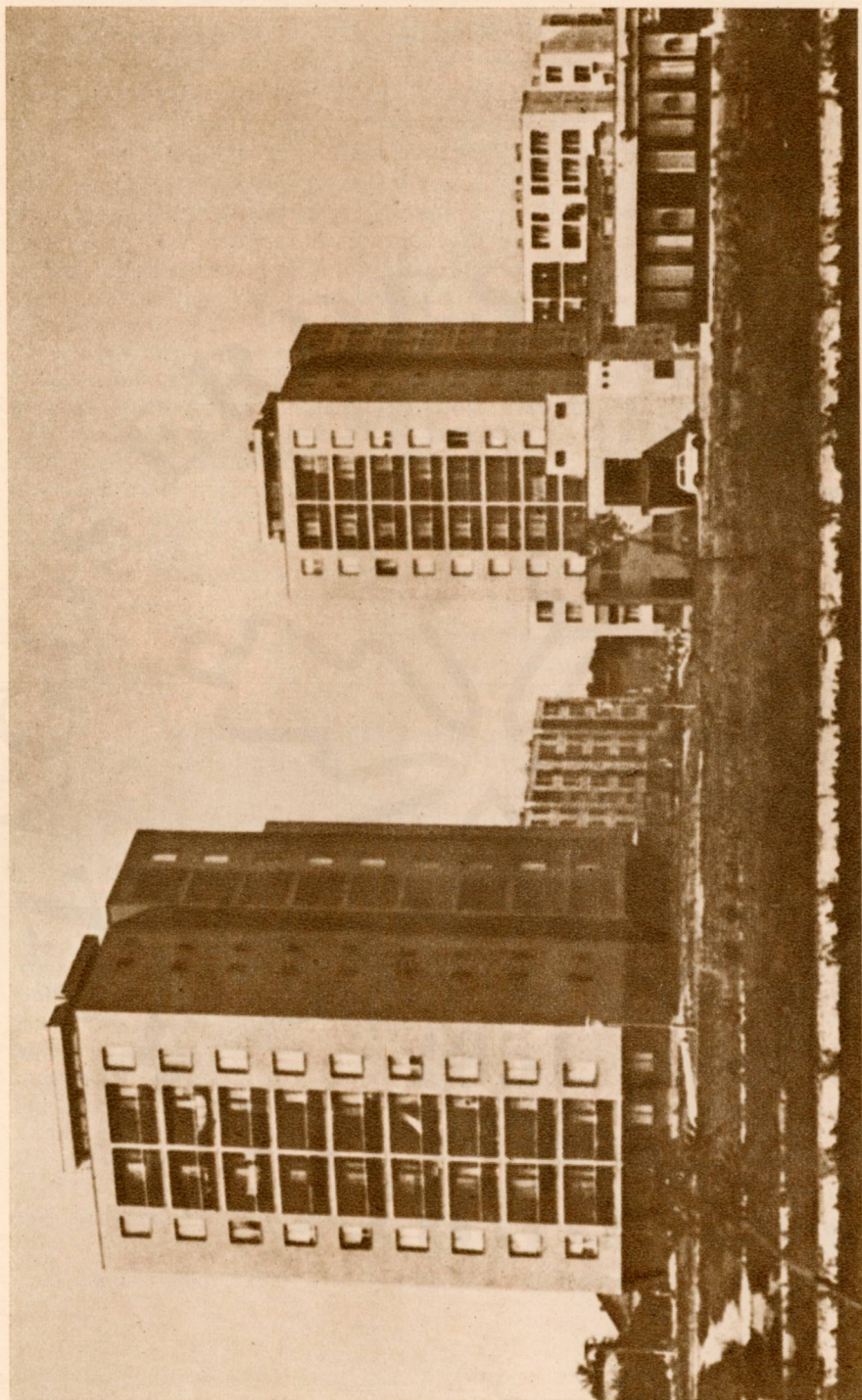
— Hány embert tudna fél éven belül foglalkoztatni ez az Önök hatalmas telepe?

— Nagy számot mondok, ezer főt.

— Néhány esztendővel ezelőtt arra kértek engem a megye vezetői, hogy többet írjunk arról — újságírók, írók —, hogy Szabolcsba is települjenek üzemek. Hogy ne kelljen innen útrakelni az embereknek, 2—300 kilométert vonatozni, távol élni a családtól. Hát hol vannak akkor ezek az emberek, ha jelenleg is, mintegy 30 000 ember jár el Szabolcsból és ahogy említette, Önök is ezt az 1500 fős létszámot 62 községből toborozták össze.

— Talán nincs az országnak olyan része, nincs olyan ipartelep, a bányavidékeken, az építőiparban, ahol szabolcsi embert ne foglalkoztatnának. Megkíséreltük az embereket hazahozni, a toborzásnak különböző lehetőségeit használtuk fel, nem sok eredménnyel. 1961 végén az indulás idején egyetlen tehergépkocsink volt, ma körülbelül 80 gépjárművel rendelkezünk, ebből mintegy 10 autóbussz szállítja a dolgozókat lakóhelyükre, illetve a munkahelyre. Valóban, csaknem háztól házig. De rögzítsük tovább a vallomásokat. Első tételként a férfiakét. *Bacskai István*, a tuzséri telep egyik legidősebb munkása. Talán benne leggazdagabb a visszaemlékezés. 1961.

— Bejött három-négy vagon. Még csörlőnk se volt abban az időben. Úgy dolgoztunk, hordókat raktunk le és deszkán csúszlattuk a rönköket. Kézzel kellett kirakni a vagonokat, viszont kézzel kellett berakni is — vállon hurcoltuk a deszkát. Ha összehasonlítom a két

Az új Nyiregyháza Északi alközpontja

időszakot, most, amikor már a nehéz fizikai munkát a gépek felváltották, azt tudom mondani, hogy hatalmas eredmény fejlődött nyolc év alatt. A fizikai munkának a nehézségét talán, azt mondom, hogy 98 százalékig kiküszöböltük.

— Akkor milyen szakképzettséggel kezdtek itt az emberek?

— Hát, ilyen üzemben még nem dolgozott senki. Általában mezőgazdasági munkával foglalkoztunk. Nem is láttuk a deszkát, csak a TŰZÉP-en valaha, azt gondoltuk, ezt csak szegezni kell, vagy farragni. És amikor idejöttem, két hétig voltam brigádban, utána osztályozó lettem. Hát, még a rönklerakás! Úgy nézett ki, hogy nem is láttunk rönköt. Nekiálltunk ott húszan is és dobálgattuk, ez nagyon nehezen ment, mert evvel a munkával nem foglalkoztunk. Abban az időben, sokat gyalogoltam ki még a komorói állomásra. 1962-ben, márciusban volt egy nagy hó, úgyhogy nyakig érő hóban mentünk itt kifelé, ezen a kis úton, nem volt buszunk. Ma meg busz szállítja be a dolgozókat. Azt mondhatom, hogy Magyarországon egy ilyen korszerű üzem még nemigen van. Én nem panaszkodok egyáltalán, én megtaláltam a számításomat, sőt már két fiam itt dolgozik, egyik velem, a másik pedig a TMK-nál dolgozik, mint villanyszerelő. Végeredményben itt kezdtem, már nyolc éve vagyok a vállalatnál, meg vagyok elégedve.

— És most milyen beosztásban dolgozik?

— Most fűrészgép-kezelő vagyok.

— Ezt is azóta tanulta?

— Azóta. Először kitanultam minősítőnek, vizsgáztam is belőle, most fűrészgép-kezelő vagyok, szeretném legalább, ha 1970-ig itt tudnék lenni, míg nyugdíjba kell menni.

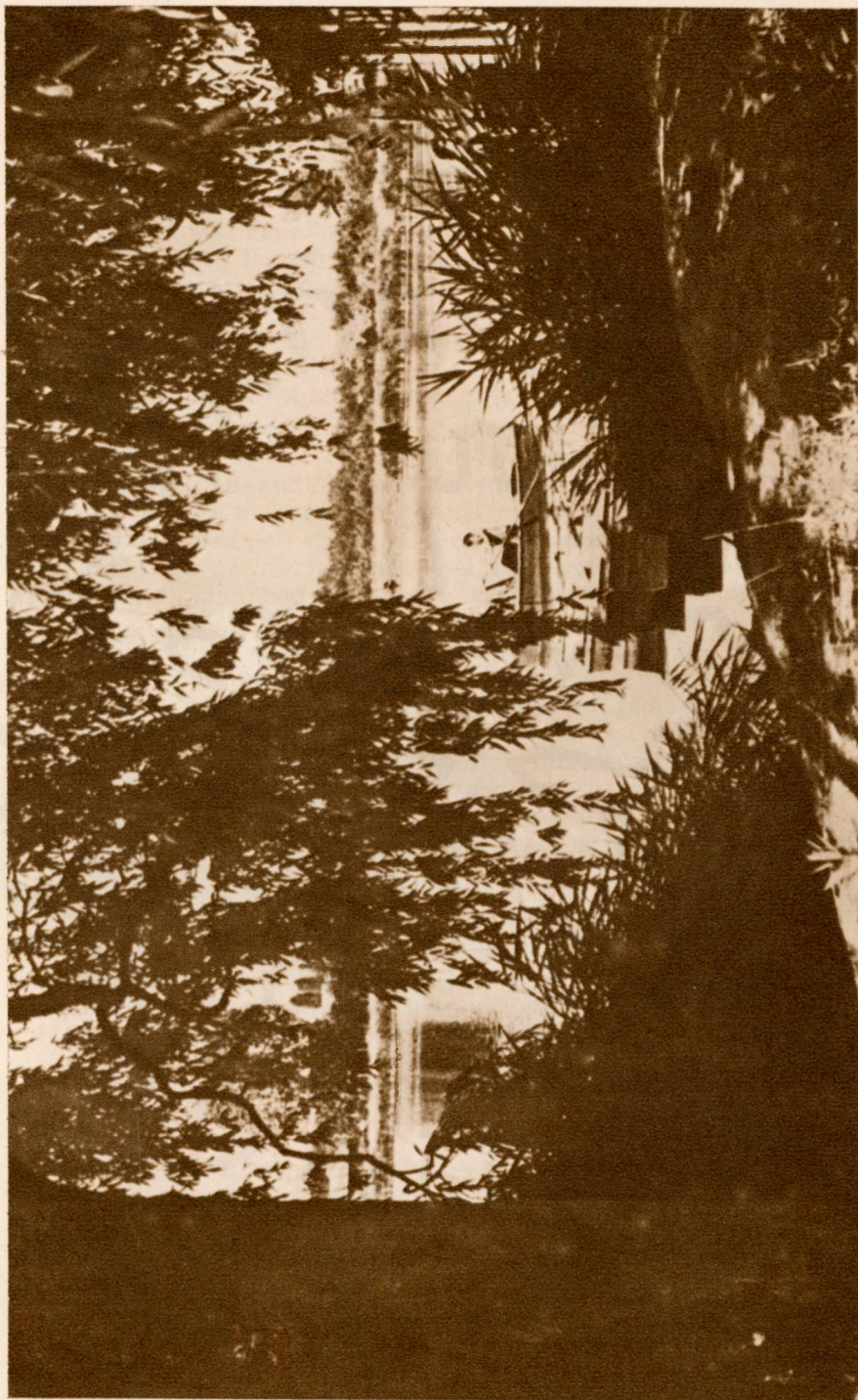
Az első vallomás igazán biztató. Nyolc év nagy idő a telep életében. Bacscai István törzsgárdabeli. *Takács Lajos, Nagy Károly* kerültek sorra a beszélgetésben, s ők is még a régi tagok közül valók. Takács Lajos is visszatért munkás. Hosszú ideig eljárt, akkor még más munkakörbe.

— Én az Országos Távvezeték Építő Vállalatnak voltam a dolgozója, 1962-ig. Amikor a tuzséri telep beindult, akkor jobbnak láttam, ha a lakásomhoz és a családomhoz közelebb tudok elhelyezkedni, ha a számításomat megtalálom az új munkahelyemen. Egyik hónapban az egyik városban, másik hónapban a másik városban, sőt sokszor az ország egyik sarkától a másik sarkáig kellett nekünk hetenként járkálni, bizony nagyon körülményes volt a hazajárás. Például Tatabányáról hogyha jött az ember haza, elindult péntek este, csak szombat este érkezett haza, de már vasárnap délben induljak vissza, hogy hétfői munkakezdésre, vagy műszakkezdésre vissza tudjak érni.

— Hát, bizony, Anarcs és Tatabánya..., mert ugye, Anarcsra való?

— Igen....

— ...legalább 350—360 kilométer. Ezt megtenni azért kéthetenként is elég volt.

Sóstó, a Nyírség „ösvize”

— Ez volt a fő indító ok arra, hogy a régi munkahelyemen leszá-
moljak és jöjjek haza, közelebb a családomhoz.

— Hány gyermeke van?

— Két kislányom van. Más az, amikor az ember reggel eljön a
család közül és este megint csak haza megyen a család közé és a
keresettel is úgy vagyunk, hogy lehet, hogy én az Országos Távve-
zetésképző Vállalatnál valamivel többet kerestem, mint itt, mert itt
jelenleg keresek 2200—2300 forintig havonta, de ebből a kevesebb
pénzből jobban ki tudok jönni, mivel mindennap itthon vagyok és
nem utazgatok annyit. Elvégeztem az általános iskola 7., 8. osztá-
lyát, szakmunkásképző tanfolyamot végeztem Sárvárott, úgy, hogy
most már az erdőgazdasági szakmunkás bizonyítványom is meg-
van. És úgy dolgozok jelenleg, mint fűrészgép-kezelő.

— Nagy Károlynak is ugyanez a véleménye?

— Ugyanez. Én 1958. szeptember 12-én mentem el Csepelre. Ott
sikerült is elhelyezkednem a Könnyűformában. Ott dolgoztam, mint
öntvénytisztító. Onnan megint csak kitanultam darusnak, a Szer-
szám- és Gépgyárban voltam egy-másfél hónapig, onnan hazamen-
tem a téeszbe, mert akkor azt mondták, hogy fizetnek. Jobban fogok
kijönni, mert az utazást, azt a 360 kilométert én is sokallottam,
meg kéthetenként jártam haza. De a téeszben nem találtam meg
a számításomat, mert hát rossz esztendő is volt, nálunk beregi föld
van, kevés eső volt, nem termett a föld. ahogy kellett volna. Én
akkor vettem lakást, ebből nekem még tartozásom volt, két gyerek,
muzáj voltam más munkahelyet keresni magamnak. Majd eljöt-
tem ide, Lajossal egy napon kezdtünk. Akkor egy kicsit nehezebb
volt, mert ugye, szokatlan volt ez a munka nekünk, nem voltunk
itt beilleszkedve, majd innen azt' átakerültem a nagydaruhoz, itt
megint kitanítottak ehhez a bakdaruhoz, itt aztán már egy kicsit
könnyebb és a pénzünk is jobban megvan.

— Honnan jár be?

— Lónyáról.

— Mennyi idő alatt teszi meg most az utat ide a munkahelyhez?

— Negyven perc alatt, ha a kompon át tudok jönni rendesen. De
ha már átjövök Mogyorósra, onnan a barátom kocsiján, tizenöt perc,
esetleg húsz perc alatt benn vagyok az öltözőben.

— Szóval, kocsival járnak be?

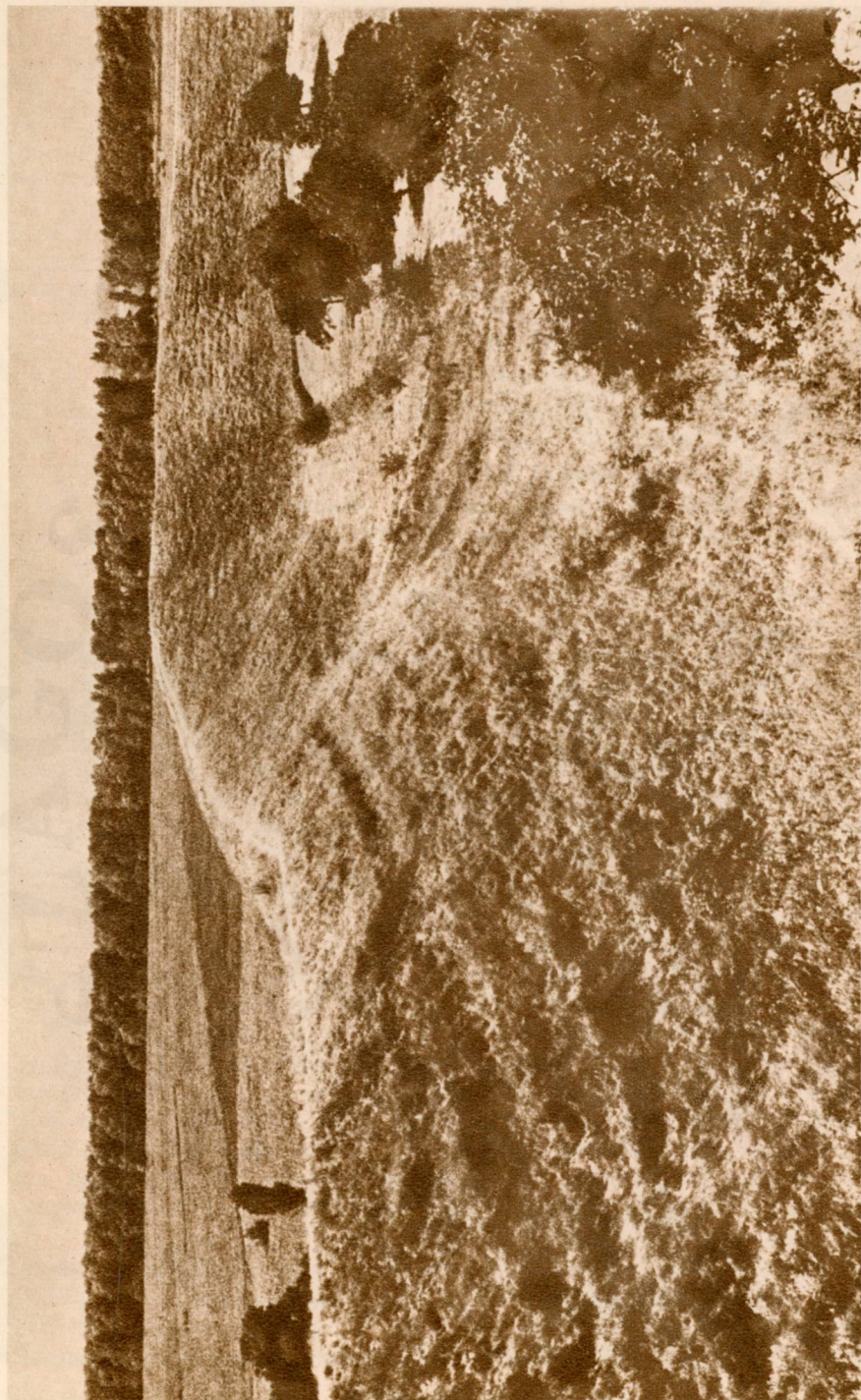
— Kocsival.

— Hányan?

— Négyen. Csak jobb, mint kerékpárral. Viszont a vállalatnál most
buszt rendeltek oda a Tiszához, az hordja a munkásokat, oda meg
vissza.

— Orosz András, 1966 óta a vállalat dolgozója.

— A jelenlegi munkahelyemen ugyan megegyezik a bányászatnál
való keresettel, mert ott elsősorban fizettem 140 forint szállásdí-
jat, 300 forintot üzemi konyhára és még hozzászámítva, mivel ke-
nyérre nem biztosítottak, azt meg saját pénzünkért kellett venni,
hát így egy 60 forint az is. Összeszámoltam, így kijött ötszáz fo-

Földvár. A honfoglalás utáni magyar „országgyűlés” színhelye

rintra. Ez volt csak a kiadás egy személyre, de akkor még ebbe a család nem volt beszámolva. Tehát abból a megmaradó pénzből még egy kis zsebpénzt is hagytam magamnál és a különbözetet pedig elküldtem haza. Ment ez nyolc éven keresztül. Egyszer azt' megegyeztünk a feleségemmel abban, hogy nem éri meg, hogy odavándoroljak, hát elvégre nem vagyok szőkevény. Leszámoltam és úgy jöttem ide. Szeptember tizennegyedikén ott letettem Ormombányán a munkát, szeptember tizenkilencedikén pedig itt már fel is vettem. 1958-ban történt, hogy én elmentem. Dehát akkor még ilyen kereseti lehetőség itt Szabolcsban nem volt, tehát az ország minden tájára ezért szívgorgott széjjel a nép. A két fiam az kereseti lehetőséggel rendelkezik már. Amit itt összekapartam, abból építkeztem is és őket is tanítottam.

— Mit tanultak, mit végeztek?

— Általános épületgépszerelők. Az egyik Budapesten dolgozik, a másik pedig Szegeden.

— Ők vajon miért vannak oda?

— Hát ők szakmát tanultak, de ők is jönnének közelebb, de azt a szakmát, amit ők tanultak, még most itt egyelőre hasznosítani nem tudják.

— *Tóth Tibor* 18 éves alig múlt, tavaly került haza.

— Tatabányáról. A szénbányában dolgoztam, ott tanultam szakmát. Elég jól vizsgáztam, de sajnos, nem találtam meg a számításon. A honvág az csak honvág és csak haza a szülőkhöz, minél közelebbre. Második otthonom, ami ott volt a munkásszállón, hát én ott reggel felkeltem már 4 órakor, reggeliztünk, 4,40-kor már ment a busz, s akkor este, vagyis jobban mondva délután, csak 4 órakor kerültem vissza. Itt meg nem kell kelnem csak 6 órakor, 6,18-kor jön a vonat és akkor itt vagyok rendes időben és már negyed 6-kor otthon vagyok.

— Rendelkezik-e annyi pénzzel, amennyi magának szórakozásra kell?

— Ha jól megnézzük, még többel is, mint ott.

— *Zvolenszki József* Gyulaházáról, aki most már szintén ide jár be az üzembe, úgy mondta nekem, hogy 29 éves fejével 10 esztendőtt eddig utazgatással töltött.

— Ha elindultam este 9 órakor vonaton, azért Pestig állni kellett. Nagyon sok esetben. Havonta esetleg egyszer ha tudtam ülőhelyet foglalni. Elég körülményes volt. S mondjuk, a kereset az több volt, azzal a pár száz forinttal, viszont annál többet elköltöttem. Itt talán még jobban meg fogom találni a számításon és nem fogja azt mondani a saját gyereke, hogy bácsi. Mert megtörtént. Bizony, szomorú, de így volt.

— *Barta Imrét* is hasonló meggondolások hozták Szolnokról vissza.

— A pénz sem kevesebb, mint ott volt. Mert amennyivel ott volt több, hát annyival többet elhordtam. A jegy, mondjuk az nem olyan drága. 15 forint nyolcvan volt, de mellé még elment annak tízszerese.

Halászélet (Szalay Z. felv.)

Mint tanúvallomások sorakoztak elő az emberekből az átvirrasztott éjszakákról, füstös vonatok perronjairól emlékező hiteles bizonyosságok. Elég volt! Megunták, megfáradtak. És a másik oldal? Az apa nélkül növő gyerekek, az otthoni segítség nélkül maradt asszonyok?! Mert ez a másik oldal. Lazul a kapocs, széthulladozik a család. Második tétel tehát az asszonyoké.

— *Kalu Béláné* férje is oda dolgozik Budapesten.

— Szívesen hazajönne, mert nehéz az utazás, csak minden tíznaponként járnak haza, négy nap van tíz nap után szabadnap. Szívesen jönne közelebb dolgozni, mivel három gyerekünk van és nyáron házat akarunk építeni, és hogy itthon tudjon segíteni...

— Mennyi idősök a gyerekek?

— A nagyobbik 5 éves, a kicsik pedig 8 hónaposak, ikrek.

Az ötéves Józsi véleménye:

— Józsikám, szeretnéd, ha apu itthon lenne mindig?

— Igen.

— És várod haza?

— Igen. Amikor itthon van.

— Mit szokott neked hozni?

— Csokit. Játékot is.

— Úgy döntöttek, hogy a férje, ha itt beválik a számítása, akkor hazajön?

— Akkor igen.

— Mi volt a feltétele, az anyagi feltétele? Mit kértek a teleptől?

— Hát azt mondta, hogyha azt az órabért, amit ő Budapesten kap, ha azt megkapja itthon, akkor nagyon szívesen hazajön és hogyha buszjáratot fognak kapni, két műszakba is tud járni dolgozni.

Ez volt Szabolcsveresmarton.

Gyulaháza.

— *Zvolenszki József* feleségének mi a véleménye, mióta hazakerült a férje, hogy élnek?

— Mióta idehaza jár, nem törődik annyira, meg jobban megvan a pénz is itthon.

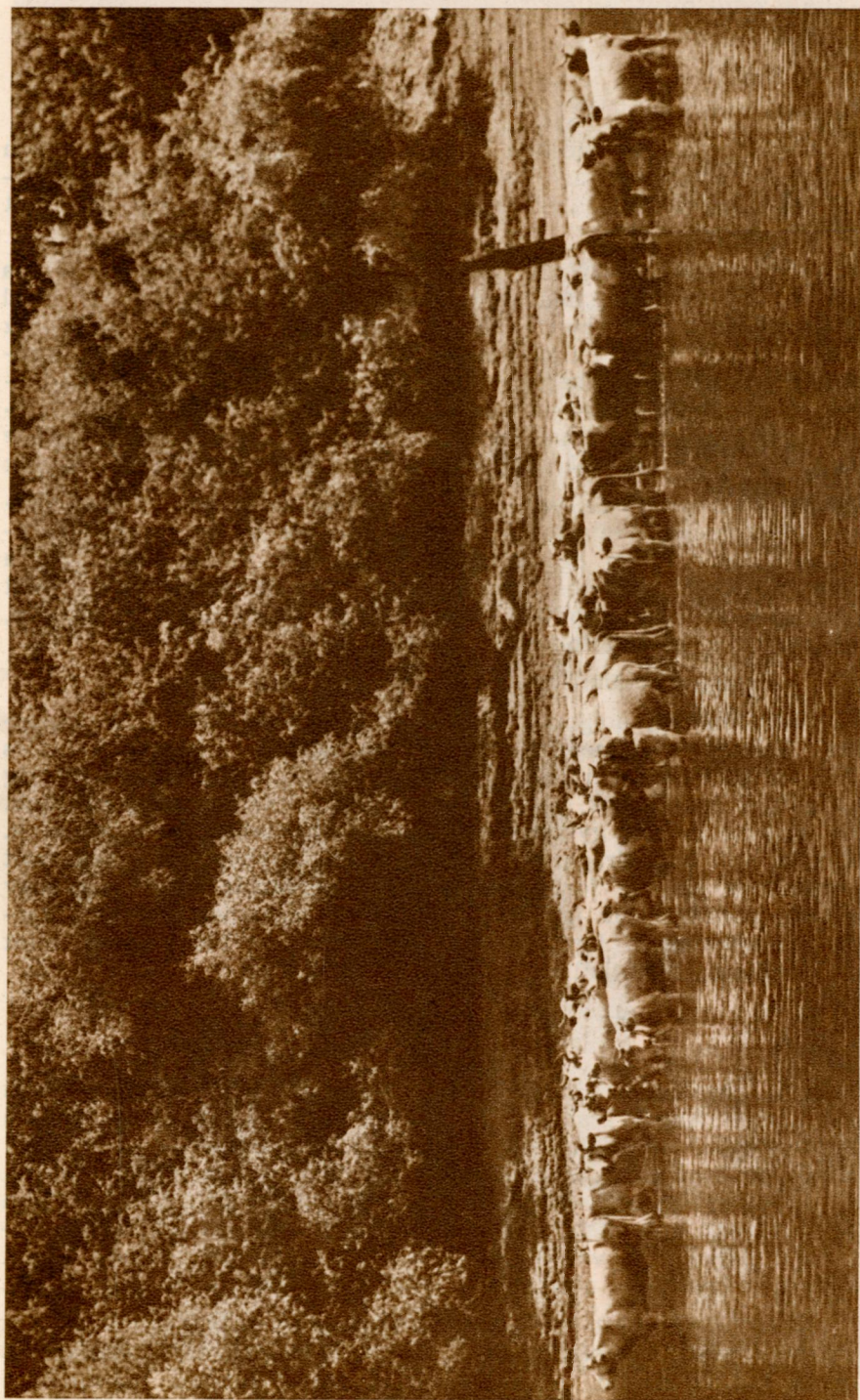
— Én is csak azon voltam, hogy közelebb legyen a családjához. Ugye, három pici gyerek, ha én itthon maradok, akkor az anya nem tud menni, ha az anya marad, akkor én nem tudok sehova se menni. Így meg azért este rá-ráér Jóska, úgy mondjuk, oszt majd megcsinálja ő azt. Nagyon jó ember. Páratlan ember. Itt van a szomszédasszony megmondja. A világon mindent, mindent meg tud csinálni. — Ez már az anyós véleménye, ami szintén nyomós indok.

— *Barát Istvánné* fia és veje is oda van.

— Szeretné, ha visszajönnének?

— Hát, szeretném, bizony. Több jutna belőle már ő rá is, hogy vásárolnának, mint így, mert visszahordja a sokat.

— És hová jár?

Itatás (Szalay Z. felv.)

— Almásfüzitőre.

— És a veje?

— A vőm is.

— Nem unta még meg?

— Megunta ő. Szeretne már hazajönni, csak a felesége nem nagyon akarja engedni, mert arról van szó, hogy ide szeretne jönni Tuzsér-ra, dehát azt mondta a felesége, hogy nem biztos, és ezért a helyét nem hagyhatja ott.

A tájékoztatlanság! A falun jobban tudják! Véleménnyel kár volna vitába szállni. Az igazság erősítéseként a második oldal részéről szükséztávan csak annyit — ezt nem engedte meg az élőszó — az sem mindegy, hogy mikor, milyen körülmények között látják egymást férj és feleség. De ezt csakugyan kár tovább boncolgatni. Harmadik tételként álljon itt azok vallomása, akik valamikor a telepen dolgoztak, aztán elmentek innen, majd újra visszatértek. *Csépke Lajos és Balogh Bertalan* vélekedését is rögzítettem. *Csépke Lajos*:

— A kisvárdai TŰZÉP-nél dolgoztam, ezt megelőző munkahelyemen és ígéretet kaptam, hogy visszamehetek és egy raktárosi beosztást kapok. Nem úgy sikerült, és én így jöttem aztán vissza ismerősök közé, ismerős anarcsiak voltak, megszoktuk már azelőtt a brigádot és ragaszkodtam, hogy inkább ismerősökkel dolgozzam, mint esetleg elvándoroljak távolabbi helyre.

— És Balogh Bertalant mi vitte el és mi hozta vissza?

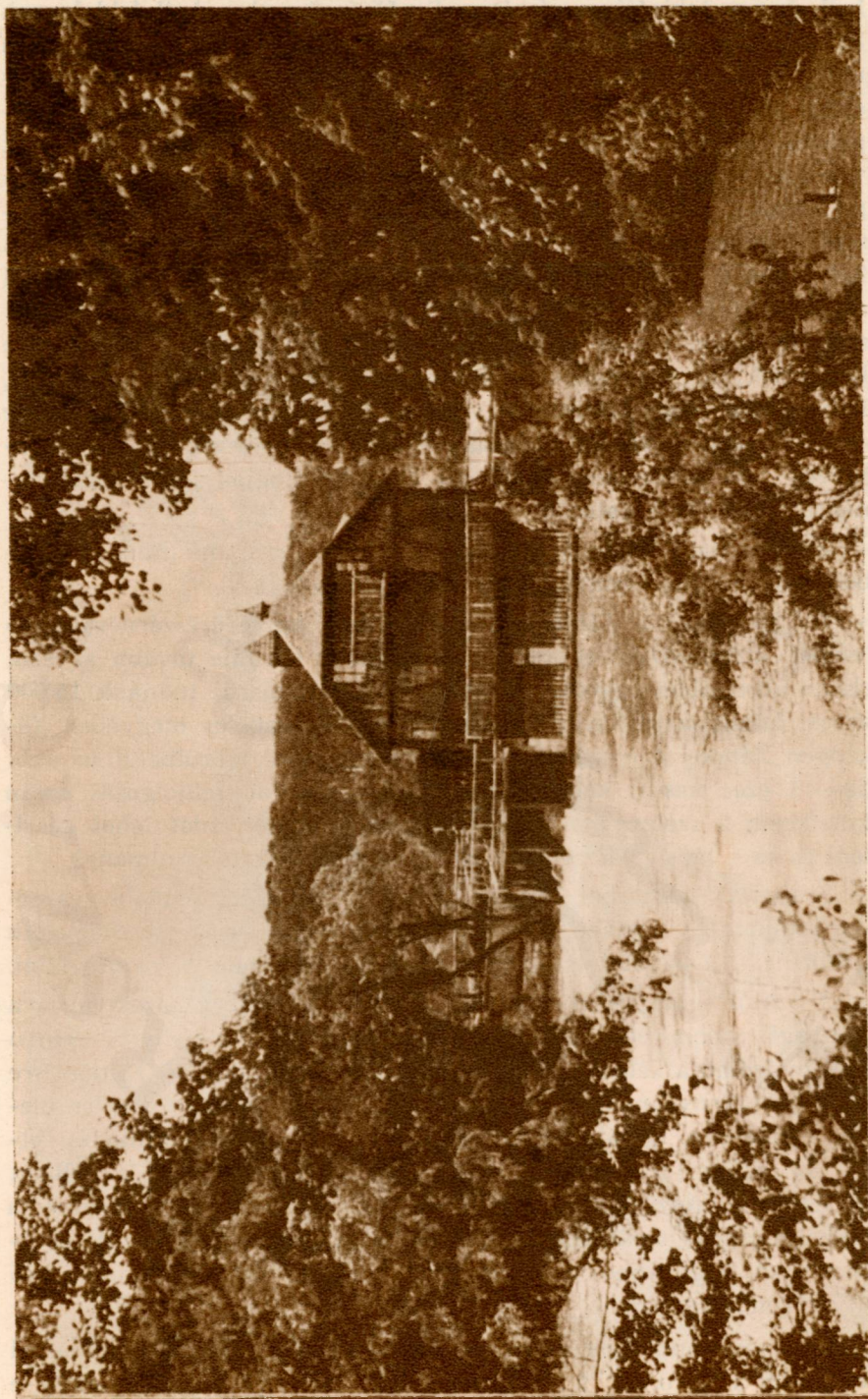
— Hatvanhatban dolgoztam itt és összetűzésem volt a feleségemmel. Feleségem fölment Pestre és visszamentem én is a Táncsics Bőrgyárba. Feleségem az újpestiben dolgozott. Kibékültünk és elég jó volt a keresetünk, mert ötezer forintot ketten megkerestünk. De viszont három gyerek volt és albérleti lakást nem kaptunk. Vagyis, ami volt, drága volt, ötszáz forint, úgyhogy az utazás volt kettőnknek kétszáz forint, plusz a lakbér ötszáz forint, úgyhogy hétszáz forintot csak így potyán kidobott az ember. Így hazautaztunk a szüleimhez. Egy keresetből is jobban ki tudok jönni, mint ott az ötezer forintból.

*

Eljárók, hazatérők. Tizenöt férfi, asszony, gyerek vallomása tárja eléln ugyanannyi szabolcsi faluból az életsorsokat, a mindennapi küzdelmet, a megélhetésért, a fészékért, a holnapért.

Kinek jó, hogy ma is mennek, hogy hétről hétre készülnek, utaznak, a nagy többség, akik még nem találtak haza a mai napig? Vajon az országnak mit jelent ez? Jászberényi Károly, az ERDÉRT szállítási osztályának a vezetője, ő számolgatta legtöbbet, mennyi külön költség a nyersáru utaztatása, gyakran Záhonytól Szombathelyig.

— Évente több mint két és fél millió köbméter faanyag érkezik a Szovjetunióból. Az ország fenyőfa-szükségletének túlnyomó részét innen tudjuk ellátni. A gömbfa nagy részét részben manipulálni

Romantikus vízimalom a Túr folyócska partján

kell, és egy tekintélyes részét pedig fűrészüzemben kell feldolgozni. Szovjet gondolában érkezik az áru, ezt a MÁV átrakja Záhonyban magyar vasúti kocsiba és egy gondolat három magyar vasúti kocsiba rak át. Ugyanakkor, ha ezt az anyagot bevisszük a telepre — például, amit bevisszünk a tuzséri telepünkre — egy gondolat két vagonba tudunk átrakni. Következmény, hogy amit a tuzséri telepen rönköt feldolgoztunk, ott ahhoz a mennyiséghez eggyel kevesebb magyar vasúti kocsit kell gondolánként a MÁV-nak üresen Záhonyba felvinni. Célszerű tehát, hogy a beérkező rönkből minél nagyobb mennyiséget dolgozzunk fel Szabolcsban, ott, ahol az ország területén ez az anyag jelentkezik is. Érdekessége az egész kérdésnek, hogy ugyanakkor, amikor a rönkanyagot mi Budapestre, Dunántúlra, vagy Borsodba vesszük Szabolcson keresztül, szinte ezzel a rönkkel együtt utaznak a szabolcsi emberek is, akik közvetve, vagy közvetlenül majd ezt a rönköt fogják feldolgozni Dunántúlon és Budapesten.

— Evente hány vagon tudnának megtakarítani, ha minden Szabolcsban kerülne szortírozásra, válogatásra?

— Ha létesítenénk Záhony térségében egy fenyőfűrészáru-válogató telepet, ahonnan méret szerint, szortírozva kerülne tovább az áru, ebben az esetben egyedül Záhonyban az átrakásnál tudnánk 15 000 vasúti kocsit megtakarítani. Ha a gömbfát Szabolcs megyében, főképpen Záhony térségében tudnánk feldolgozni, körülbelül további 30—45 ezer vasúti kocsi szabadulna fel. A rönkfeldolgozás során keletkezik a szélanyag, a hulladékanyag, amiből ládát lehet készíteni és ez a láda pedig elsősorban Szabolcsban kell az almának.

— Szabolcs-Szatmárból egyenes az út az ERDÉRT Vállalat vezérigazgatójának szobájába, *Speer Norberthez*, aki — immár negyedik tételként — a vállalat és az emberek érdekeit próbálja összefoglalni.

— A szovjet—magyar kereskedelem bővítésének egy sarokpontja a faanyagforgalom bővülése. Magyarország tudniillik fenyőfűrészáru és fenyőgömbfa féleiben szegény. A rohamosan fejlődő építkezésre mind több fenyőanyag-félét igényel az ország. Éppen Szabolcs megye térségében, a vállalatnak rendelkezésére álló 43 millió forintból 39 millió forintot fordítottunk beruházásra. Tehát a vállalat az egész erőfeszítését — a beruházási vonalon — koncentrálja Szabolcs megye területére. A beruházás és a bővítés egyenes folyománya az, hogy ahhoz megfelelő szakképzett, vagy segédmunkaerő álljon rendelkezésre.

— De a szakmunkások vajon megkapják-e a tuzséri, a mátészalkai telepeken a 9 forint, 9,20 forintos órabért? Nem alacsonyabbak-e

Régi hagyományok őrzője az inségdomb

Szabolcs megyében és az ERDÉRT-telepeken általában a fizetések, mint másutt az országban?

— Sajnos, jelen pillanatban a bérszínvonalunk relative alacsonyabb, azonban azért, hogy a vállalat az elmúlt évben is eredményes tevékenységet folytatott és a részesedési alapon komoly juttatásokat tudott adni a dolgozóknak, például egy havi keresetnek a 120 százalékát tudtuk biztosítani a vállalat régi, már a törzsdolgozóinak. Nem mondom azt, hogy minden rendben van, azonban, ha a vállalat további eredményeket tud elérni, hiszen a nyereség egyenes folyománya a bérghazdálkodás, akkor a vállalat biztosítani fogja azt a keresetet, amit az ország bármely más részén el tudnak érni. Éppen annak érdekében, hogy a vállalat nagy értékű gépeket, sőt most már mondhatnám, komplikáltabb gépi berendezéseket is hoz oda, honorálni kívánja a speciális szakképzettséget és azokat az embereket, akik nagyértékű gépeket kezelnek, azokat az embereket komoly juttatásban kívánja részesíteni. Jelenleg dolgozunk egy olyan berendezési rendszeren, hogy a fizikai dolgozók is a legszélesebb körben a vállalat eredményében legyenek érdekelték. Távolatilag is az a tervünk: további beruházásokat a nehéz fizikai munka megkönnyítésére. Nemrégiben jártam Csehszlovákiában és igen praktikus, hasznos gépeket láttam ott, például az úgynevezett manipulációs tevékenységnek az elvégzéséhez felhasználhatókat, azután kábeldaru berendezéseket, tehát a cél az, hogy a nehéz fizikai munkát fokozatosan gépesítsük és így inkább szakmailag specializáltabbá tegyük és ezáltal is növeljük a kereseti lehetőségét a dolgozóknak. A másik, amit mi tervezünk, a szociális létesítmények bővítése. Most is folyamatban van Tuzséron egymillió forintos beruházással egy mosdó, öltöző, fürdő létesítése, de még különböző egyéb ilyen szociális létesítményeket kívánunk létrehozni, lakásállomány növelését, kulturális építményeket és a vízvezetéknek a bővítését, tehát bőven van még program és mi hosszú évekre tervezzük még azt, hogy a Szabolcs megyei térségben itt most már nemcsak Tuzséron, de Mátészalka, Vásárosnamény és még ott létesítendő telepeinken ilyen jellegű beruházásokat is végezzünk.

Rácz István, a Munkaügyi Minisztérium munkaerőgazdálkodási főosztályának Szabolcs megyei felelőse közigazdász ítélettel tekintette velem át a megye munkaerőjének változását, alakulását. S bizony, az eljáró ember inkább gond, mint haszon, az amúgy is terhekkel rakott megyén.

— A Szabolcs-Szatmár megyéből eljáró munkaerő kihasználása, értékesítése, hasznosítása nem Szabolcs-Szatmár megyét gazdagítja,

Tutaj a tiszalöki zsilipben (Szalay Z. felv.)

tehát nem itt csapódik le. Ez ilyen értelemben hátrányos Szabolcs-Szatmár megyére. Néhány évvel ezelőtt Szabolcs-Szatmár megyében állandó jellegű probléma volt minden hivatalos fórumon, VB-ülésen, hogy nincs ipartelepítés, elvándorol a munkaerő. Ez a folyamat szerencsére ma már egységesen megváltozott, de nem gondoltunk rá, hogy ilyen hamar jelentkezik állandó jellegű munkaerőhiány, hiszen Szabolcs megyében — az egész országban úgy tudják — még van bőven munkaerő felesleg. Van is a munkaerőmérleg alapján, de konkrétan ide, ehhez a vállalathoz szükséges munkaerő-igény mégsem elégíthető ki, legalább is a jelenlegi szervezéssel a feladatok nem láthatók el.

— Miben látja ennek megoldását?

— Én két megoldást látnék, egyrészt azt, hogy a Megyei Tanács Munkaügyi Osztályának feladata, hogy a vállalatok munkaerő-igényét kielégítse. Ennek a feladatnak eleget kell hogy tegyen minden körülmények között olyan szervezéssel, hirdetéssel, toborzással, amely eredményre vezet. Ezentúl szükségesnek tartanám azt, hogy a megye vezetői, végrehajtó bizottsága testületileg hozna egy olyan határozatot, amely összefogással biztosítaná, hogy a tuzséri telepen az előzőekben említett mintegy ezer fő biztosítását is meg tudják oldani. A vállalat 20 700 forintos bázisbérszínvonala mellett ma a tényleges 1969. évi lebontott bérszínvonal a tuzséri telepen csak 20 500 forint. A 68. évi tényleges bérszínvonal a vállalatnak viszont 20 373 forint volt már. Az erőfeszítéseket a vállalatnak is vállalnia kell tehát, az emberek érdekében.

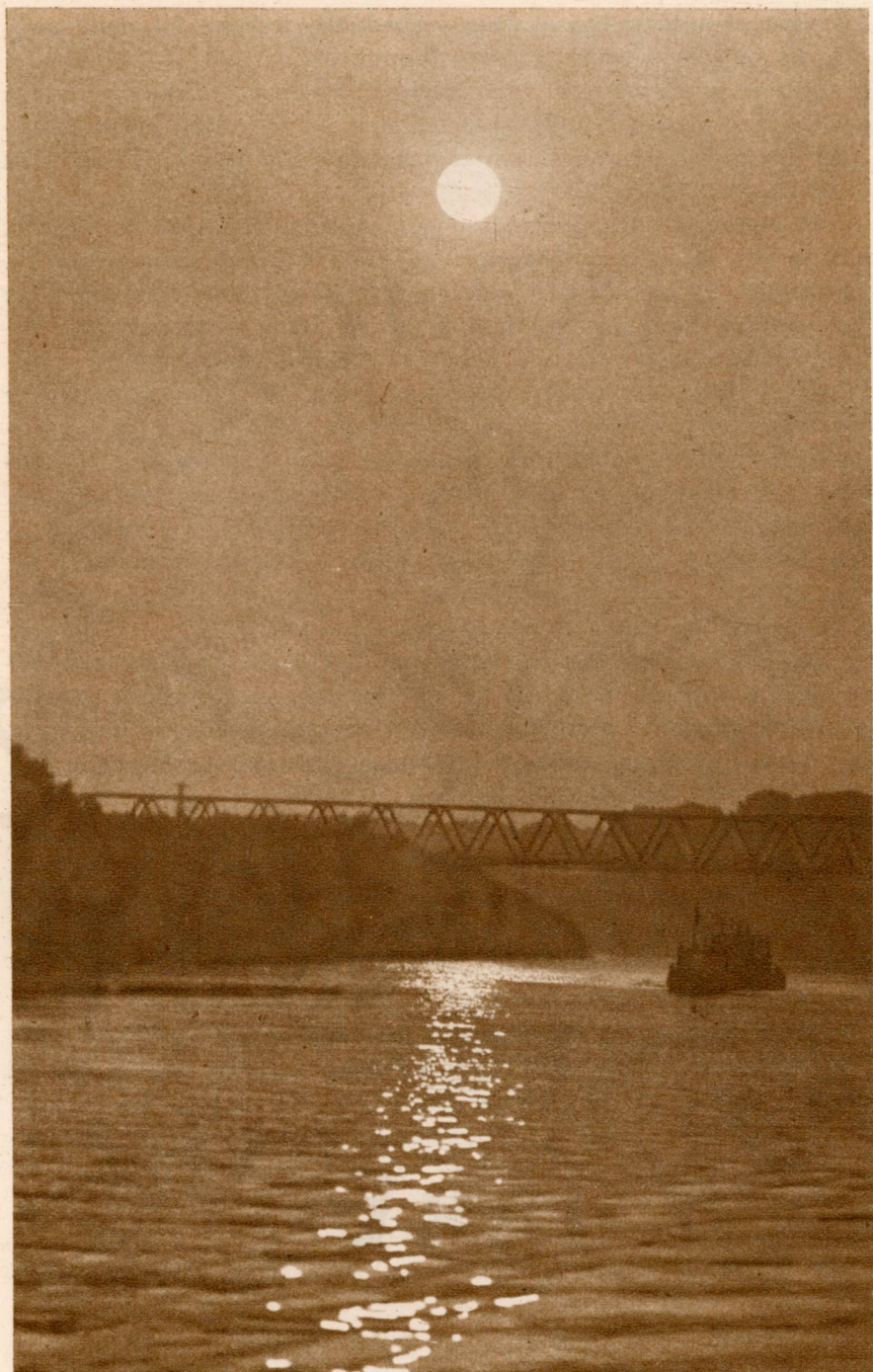
Dombrád, Tisza-part, 7000 lakos. Minden heti vándor 1000 családfenntartó férfi. Egy község életében vajon mi a legszembetűnőbb az elutazók életét szemlélve? De egyáltalán, mi vitte, mi biztatja, vagy készítette az embereket a vándorlásra? Tóth László tanácselnök foglalta össze számomra pontosan, világosan.

S ötödik tételként a községi vezetők véleménye került sorra. Íme, Tóth Lászlóé:

— Visszaemlékezve a begyűjtéses korszakokra, ez is befolyásolta már az 50-es évek után az elvándorlást. Aztán a télesztől való félelem, igyekeztek városban még lakást is venni egy páran, de ugyanakkor az ingázók száma csak növekedett. Az átszervezés 1961-es éve, ez megint megfélemlítette az embereket és igyekeztek a város felé, az iparba elhúzódní, munkahelyet keresni.

— Az ezer ember, aki Dombrádról elvándorol, ma azoknak meg volna most már a helye idehaza is?

— Idehaza a téesztben még közvetlen nincs meg, mert a gépesítés

A polgári Tisza-híd (Szalay Z. felv.)

fokozásával a téesz-ben is még szabadulnia kellene fel munkaerőnek, ha még modernebb gépeket fogunk alkalmazni.

— Milyen gondot jelent a tanácselnök számára — akihez minden apró-cseprő ügygel fordulnak az emberek — egy ilyen óriási teher-tétel, hogy több mint ezer ember másfelé, több száz kilométerre az otthonától munkát vállal?

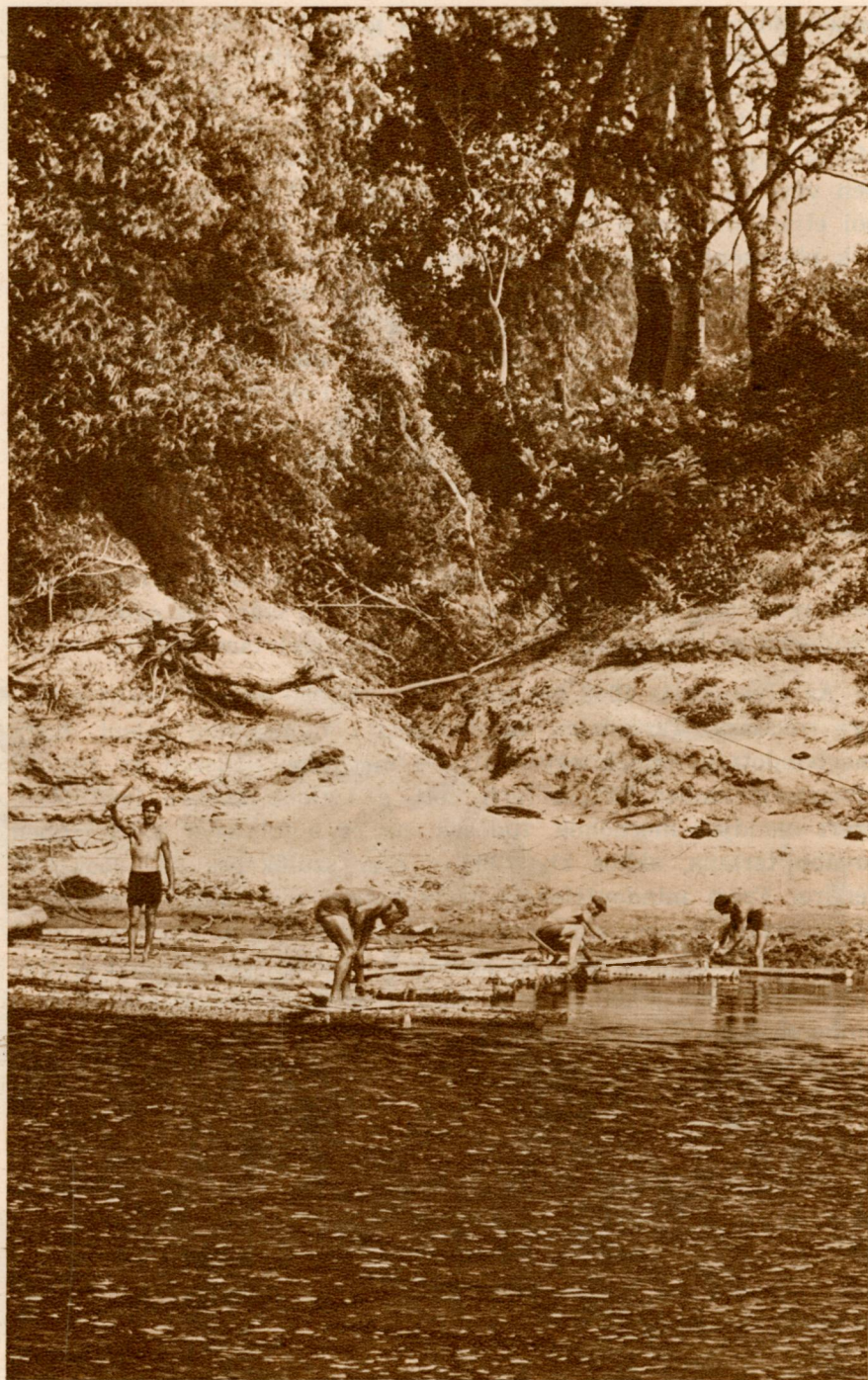
— Az elutazott, idegenbe ingázó munkásember hazajön szombaton, hát, sajnos, de való, ital hatása alatt családi differenciák történnek, vasárnap a lakásomon is már jelentkeznek, válnának, rakodni kéne szerteszéjjel őket, megosztani a meglevő kis ingóságokat. Egy feleség elereszt egy férjet, ad neki 100 forintot, arra a hétre, elköltötte már hétfőn délelőtt, egész szombatig nem jut semmihez se hozzá, mikor fizetéshez jutott szombaton, általában ugye, kéthetenként fizetnek, akkor már megkezdik a pályaudvarokon az ita-lozást, tartalékolnak az útra is, idehaza még a családig be sem jut, már megkezdik a vendéglőben, vagy épp — sajnos — még azt is meg kell mondanunk, hogy zugkocsmák is találhatók vidéken —, idehaza a feleség is kételkedik, vasárnap megtörténnek a családi differenciák, és akkor a feleség panasszal jön.

— Tulajdonképpen nincs is vasárnapja, pihenőnapja ezek szerint?

— Mert községbeli születésű ember vagyok, és ösmernek személyesen is, mindenki bizalommal fordul hozzám, és bizony, míg egy-egy ilyen dolgot meg tudok magyarázni, elmennek az összes óráim, a szabad időm teljesen.

Szabolcs-Szatmár megye mélyebbről indult az ipartelepítések el-osztásában. Mélyebbről és messzebből, hiszen az ország legtávo-labbi zuga, az egykor legelmaradottabb táj, és akik itt úgy vetették ágyát az iparnak, hogy legyen nekik is, mind úgy számítottak, úgy sem tudnak mit kezdeni a munkaerővel. Csakhogy negyedszá-zad itt is elmúlt, és ezt a gondozott falvak, a berendezett lakások, a modern bútorok az igényességet megtalált és igényességet hor-do-zó emberek bizonyítják legmeggyőzőbben. Hogy azt a pénzt, amely a változást teremtette, Szolnok, Pest, Baranya megyékben fi-zették a szabolcsi embernek, különösen 1950 és 1960 között, ez nem egyértelműen a szabolcsiak vétke. És úgy érzem, hogy ezt nem hagyhatjuk figyelmen kívül, amikor a megye vezetőit, *Orosz Ferenc* elvtársat, a megyei pártbizottság első titkárát, és *dr. Feksz Istvánt*, a végrehajtóbizottság elnökét kérem állásfoglalásra, az elvándorlás ügyében.

— Felvetődik a kérdés többször — mondja Feksz István —, hogy a szabolcsi munkaerő olcsó munkaerő és Szabolcs megye olyan te-rület, amely kifogyhatatlan a népgazdaság számára. Hogy olcsó-e

Tisza-part (Szalay Z. felv.)

ez a munkaerő, ezt nagyon meg kell gondolni, mert ha a megyében foglalkoztatjuk, akkor olcsóbb határozottan, mint az ország más területén. Ha fönt Budapesten, vagy az ország más területén a vállalat kizárólag csak a munkabért tekinti, akkor szintén olcsó. Mégis meg kell mondanunk, hogy a népgazdaság számára összegében véve ez a munkaerő nagyon drága, mert egyrészt a Szabolcsból eljáró munkaerő közel 20 000 forintjába kerül a népgazdaságnak pluszként a munkabéren kívül. Miből tevődnek ezek ki? Kitevődik a munkásszállások fenntartásának dotációjából, különélési pótlékok fizetéséből, utazási költségek fizetéséből. A mi megyénk-ből mintegy 30—35 ezer ember az, aki állandóan eljár, mintegy 51,6 százaléka Budapestre, 6,1 százaléka Pest megyébe, Borsodba 25,8 százaléka. 30—35 ezer ember általában; az utazás mintegy 200 kilométer személyenként. Évente ez megfelel mintegy 350 millió utazási kilométernek, ennek a költsége sajnos 170—180 millió forintba kerül.

— 30—35 ezer elvándorló ember ma is Szabolcsból, a megye népességéből még a túl népes megyéből is óriási szám. De nemcsak elvándorlás ez, lecsapódás, ahogy Orosz Ferenc elvtárs mondja.

— Az elvándorlás 1949 óta több mint 165 000 embert jelent a megye rovására. Társadalmi szempontból olyan gondot jelent, hogy megbomlott a nemek egyensúlya a megyében. Hiszen az 165 000 elvándorló ember 75⁰/₀-a férfi volt, a legjobb korban levő férfi, ezért mondják mérnökök, tudósok, ha ez a folyamat a megyében tovább tartana, akkor kb. 1990-re ezer szülőképes nő jutna 700 férfira. Ezért mindenféleképpen szükséges most már nemcsak az elvándorlást, hanem a messzire való ingázást is csökkenteni, mert ez a megye számára nagyon komoly szociális, egészségügyi, kulturális problémát jelent. Hiszen ezek a hosszú, messze útra ingázó emberek sehol sem művelődnek. Az asszony idehaza dolgozik, rendszerint 4—5—6—7 gyermekes családokról van szó, akiknek a gondját, a gyermekneveléssel együttjáró problémákat a megyének kell ellátnia.

— Ha most szűkítem a pontot Tuzsérra, az ERDÉRT Vállalatra, ahol elhangzott, mintegy 900—1000 embernek tudnának munkát adni, nemcsak férfiakkal, hanem nőkkel is, de annak, hogy a nőket foglalkoztatni tudják, előfeltétele a férfi munkaerő, erről hogy vélekednek a megye vezetői?

— Ennél a vállalatnál az idő viszontagságainak állandóan ki vannak téve a munkások, mint egy fatelepen, kint dolgoznak a szabad-

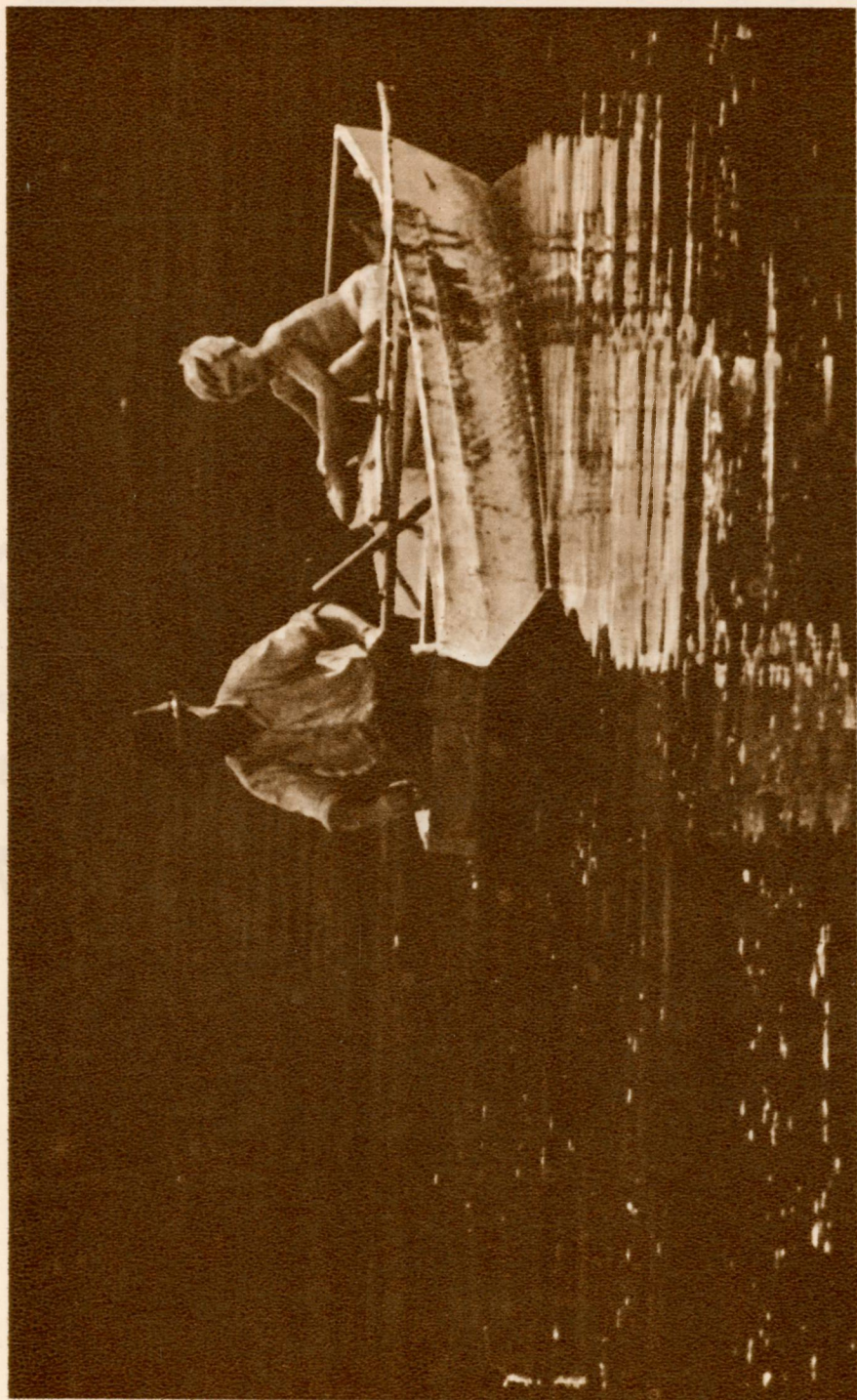

Árpádkori műemléktemplom a XIII. századból

ban, annak ellenére, hogy nagyon sokat tett már a vállalat az ilyen szociális intézmények létrehozására. Ez az egyik oka, hogy nem szívesen mennek oda a dolgozók. A másik oka pedig az, hogy kevesebbet keresnek, mint egy más, hasonló nehéz fizikai munkát végző vállalatnál. 300—400 forintra tehető az a különbség, amely megmutatkozik. A harmadik, a vállalat munkaereje nem mindig ott jelentkezik helyben, ahol az a vállalat működik, egy kicsit szélesebb körből kell azt a munkaerőt biztosítani, igaz, hogy azt is tudjuk, hogy a tuzséri vállalat próbálkozott azzal, hogy buszokat állított be, beszállítja az embereket, de mindezek ellenére olyan meglátásunk van, hogy szélesíteni kell ezt a kört a vállalat részéről, mert a kisvárdai térségben még mintegy 7000 fő, aki olyan munkaerő, akivel lehet rendelkezni — folytatta Fekszí István.

— Természetesen az sokat nyom a latba, hogy ma már Szabolcsban sem ritkák azok a szövetkezetek, amely 60—70, sőt 80 forintot is fizettek munkaegységként és ezek az emberek először mégis falujukhoz, saját szülőhelyükhöz kötődtek le — mármint az elvándorló emberek.

— Szabolcs megyében a 255 szövetkezet között vannak nagyon jól fizető szövetkezetek, ezen szövetkezetekbe az elmúlt esztendőben mintegy 10 000 ember kérte felvételét. Közöttük sokan voltak, akik eddig is, mint bedolgozó családtagok dolgoztak a szövetkezetekben, de voltak az iparból visszatérők is, elsősorban a termelőszövetkezetek segédüzemágaiba. Örvendetes, hogy a felvettek mintegy 27⁰/₀-a 23 éven aluli munkaerő. Lehetne azt mondani, hogy most már van becsülete a mezőgazdasági szakmunkának. Tavaly már nem kellett egyetlen szabolcs-szatmári fiataalt sem agitálni, hogy szakmunkásképző-iskolába menjen, szívesen mentek a gyerekek. Ma minden szakmunkás-iskolánk telített. Szeretném megemlíteni például a vásárosnaményi szárító üzemünket, konzerváló üzemünket, amelyet mintegy 10 termelőszövetkezet hozott létre és évi átlagban, 110—120 embernek ad mindennapi kenyeret. Tudni kell azonban azt is, hogy minek a révén erősödtek meg ezek a szövetkezetek. És ezt szeretném fölvetni, mert még hátra van nekünk 119 gyenge szövetkezetünk, amelynek a segítése nem csupán megyei érdek és megyei kérdés, hanem országos érdeklődésre számot tartó és országos

Esti halászat a Tiszán (Szalay Z. felv.)

segítséget igénylő problémánk ez. Szabolcs megyében ma kettőezer mérnök, technikus dolgozik a termelőszövetkezetekben, ez az első feltétel, a másik pedig: a talaj- és éghajlati viszonyoknak megfelelő termelési szerkezet alakulása. Szabolcsban a második ötéves terv idejét telepített mintegy 25 000 holdnyi gyümölcsös, a zöldségtermesztés jelentős felfutása sok munkaerőnek ad további munkalehetőséget, bár jelenleg is termelőszövetkezeti vezetőinknek legfőbb gondja a folyamatos munka biztosításának gondja, amelynek megoldásához feltétlenül bizonyos ipari jellegű tevékenységre is szükség lesz. Ezért tartjuk rendkívül előnyösnek a termelőszövetkezetek és ktsz-ek, termelőszövetkezetek és más vállalatok kooperációját, hogy az ipar akkor foglalkoztassa a munkaerőt, amikor a mezőgazdaság erre képtelen és megfordítva. Ilyen kooperációkra a megyében már sor került. Például a nagykállói Zöld Mező szövetkezet a nagykállói Vegyesipari Ktsz-szel, és folyamatban van jónéhány ilyen kooperáció. Gyenge termelőszövetkezeteink még sohasem fizettek annyit, mint tavaly. Tavaly annyit fizettek, mint tavaly előtt a megyei átlag. Itt tudni kell, hogy ehhez 9 millió forint állami ártámogatást adott a bank, és csakis ezzel volt lehetséges azt a viszonylagosan nagyobb keresetet biztosítani. Talán megemlíteném azt is, hogy még a mezőgazdaságban is évente két és félezer forinttal kevesebbet kap a szabolcsi ember, mint az ország más részén dolgozók, pedig úgy gondoljuk, talán szerénytelenség nélkül elmondhatjuk, hogy legalább annyit dolgoznak érte — fejtegette Orosz Ferenc.

— Összekapcsolódik az ipari munka a mezőgazdasági tevékenységgel is, hiszen itt, ahogy az előbb megnéztem a statisztikát, még mindig magas a mezőgazdaságban foglalkoztatottak számaránya, majd nem eléri az 57⁰/₀-ot. Az elvándorló emberek itthonmaradását meggyorsítani, úgy érzem, csak így válik reálissá, ahogy Orosz elvtárs is beszélt róla, hogy a szövetkezeti munkát az ipari munkával koordinálni, hiszen ebben az esetben az emberek érzik azt, hogy egész esztendőben megvan a beosztásuk és egész esztendőben megvan a reális jövedelmük is a család eltartására.

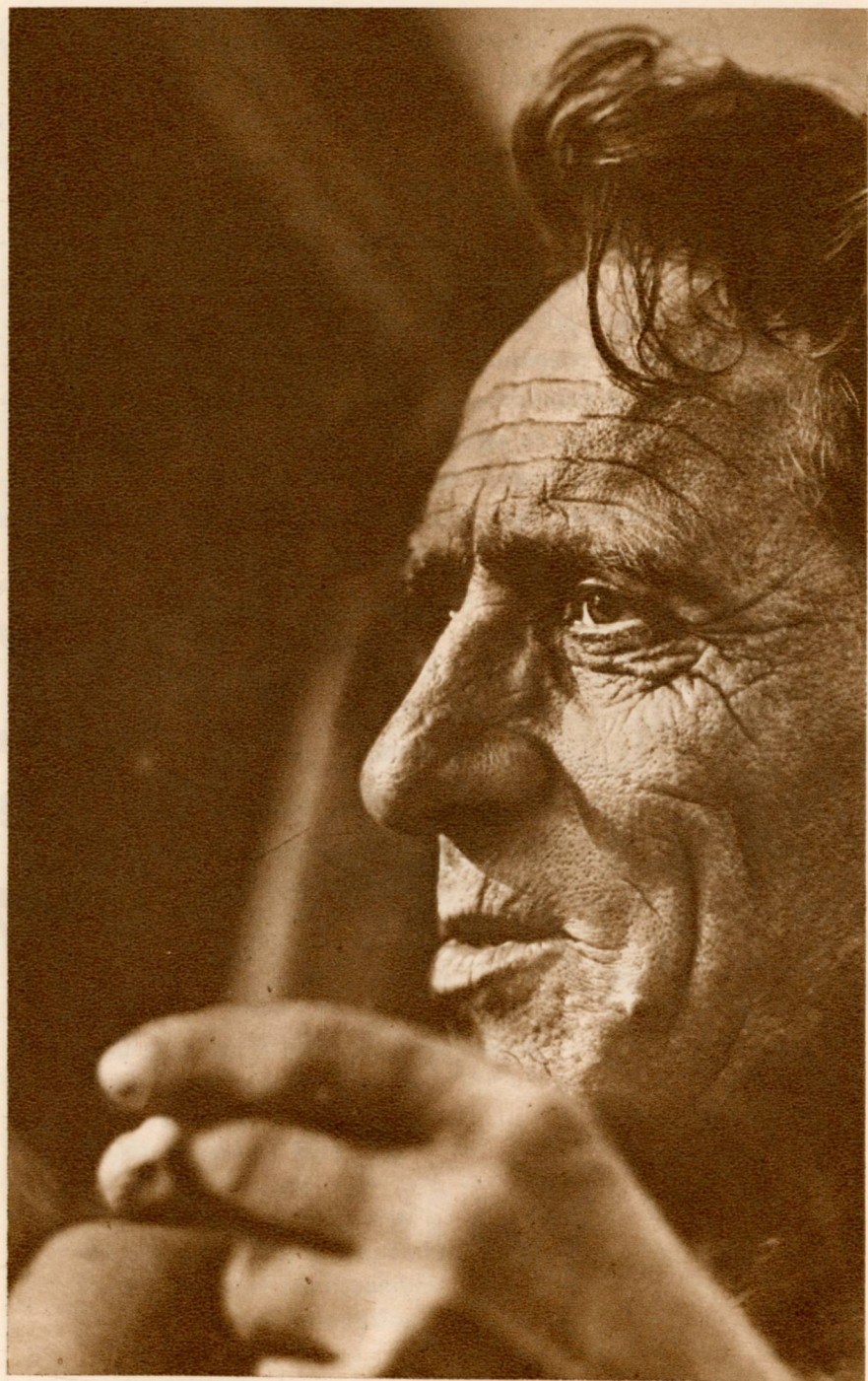
— A Gazdasági Bizottság adott egy olyan lehetőséget a megyénk számára, hogy kaptunk iparfejlesztési alapot. Ez az iparfejlesztési

Tokaj határán (Szalay Z. felv.)

alap az elmúlt három évben mintegy 135 millióra tehető. Ezzel jól élt a megye és ennek lett a következménye az, hogy mintegy 700 millió forintos beruházást tudtunk belőle megvalósítani és mintegy 4 és félezer új munkaerőnek tudtunk munkalehetőséget biztosítani. — A napokban kaptuk dr. Székér Gyula miniszter első helyettesének a levelét, amely szerint a megye, illetve a város számára 1975. évig 200 millió m³ gáz felhasználását teszik lehetővé évente. Mondanom sem kell, hogy ebből már fog jutni az iparnak is, jó, olcsó energiaforrás. Egyébként, aki Szabolcsban akar ipart telepíteni, az csak jól járhat. Nemcsak azért, mert kiváló, szorgalmas, technológiai fegyelmet betartó emberek vannak itt, hanem azért is, mert az elkészült áruk minőségével sincs baj. Szabolcsba, ide Nyíregyházára építik a Gumiabroncsgyárat, amely újabb jónéhány ezer embernek ad mindennapi megélhetést. Nagyon örülünk annak is, hogy Szabolcs megyében, amely eddig geofizikailag nem volt feltárva, megindultak az idén a feltárási munkák Vásárosnamény és Baktalórántháza környékén és reméljük, hogy 1971—72-ben az ún. Pan-nón réteg alatt, amely 4000 méter mélyen fekszik, itt Szabolcsban is találunk vagy gázt vagy olajat.

Szabolcsot, az ország szegletét, e sokszor igazságtalanul megbántott megyét én is másképp látom ilyen gazdag vallomástétel, eltöltött két hét, rengeteg ismeretszerzés, író-olvasó találkozók zajlása, és ennyi gond, baj, terv elképzelése nyomán. Új erőket rejt és nevel e megye. Legfontosabb az ipartelepítés gyorsítása és ez nem a szabolcsi vezetők és nem is a szabolcsi emberek mulasztása. Valljuk be, a mostohagyermek kevesebbet kap. Most már mozdul az ország értük. Új gyárak: Nyíregyházi Gumigyár, Egyesült Izzó gyárrészlege, Magyar Optikai Művek leányvállalata, bontakoznak reményt és ígéretnek valami változást az ott tervezgető ifjúságnak. S hogy milyen előnyt jelent Szabolcsban az iparfejlesztés, egyetlen adattal bizonyíthatom: egy ipari munkahely megteremtése az országban 430 000 forint, Szabolcsban szinte háromszor olcsóbb, mindössze 146 000 forint. De, hogy milyen öröm a szabolcsi ember számára egy-egy új munkahely megszerzése, azt forintokkal nem mérhetem. S hogy mégis arról szoltunk oldalakon át, hogy Tuzséron nincs munkásember a már megteremtett munkához, ennek legin-

Szabolcsi arc (Szalay Z. felv.)

kább a szabolcsi ember hitevesztése az oka. Mert az az igaz, hogy évi két és félezer forinttal kevesebb az évi termelőségvetkezeti átlagjövedelem, az ott élő embernek, de kevesebb az órabér is 2—3 forinttal egy-egy munkaterületen, s ezt orvosolni kell! Méghozzá sürgősen! Megbecsülés, bizalomteremtés után otthon lesz újra a szabolcsi munkás. Hiszen legszebb vallomás volt számomra az a néhány mondat, amit a 8 évet vándorolt Orosz András válaszolt kérdésekre, hogy mégis, mi viszi el a szabolcsiakat az ország más tájaira. *„Elsősorban a megszokás, második sorban pedig, mondhatnám, a fiataloknál a kalandvágy, de már így az idősebb korosztálynál unalmassá válik. És ez mindig csak haza, és haza.”*

Haza, haza. Én hiszem, hogy a legközelebbi felmérést majd arról is készítheti valaki otthon, azaz itthon, Szabolcsban, ahol azóta mégis másképpen boldogulnak tíz- és százezrek.

Tartalom

ELŐSZÓ

Felső-tiszai erdő- és fafeldolgozó gazdaság

A Gazdaság térképe - - - - - 8

ERDŐGAZDÁLKODÁS - - - - - 10

Hatáskör. Tájékanént az erdősültség - - - - - 10

A Gazdaság halmozott adatai - - - - - 11

NYÍRSÉG - - - - - 13

A baktalóránrházai erdő - - - - - 21

(Irodalom) - - - - - 28

FAFELDOLGOZÁS, FAIPAR - - - - - 29

A Gazdaság üzemeinek termelési adatai

Fafelhasználás

ÜZEMEK - - - - - 33

A Gazdaság üzemei profiljuk szerint - - - - - 34

Nyírbátori fűrészüzem - - - - - 35

Erdészetek fagyártmány üzemei - - - - - 37

Vásárosnaményi ládaüzem - - - - - 38

Tiszalöki ládaüzem - - - - - 39

Baktalóránrházai ládaüzem - - - - - 40

Baktalóránrházai fenyőgömbfa-telep - - - - - 41

Hajdúhadházi fenyőgömbfa-telep - - - - - 42

Vásárosnaményi forgácslap-ládagár - - - - - 45

**ERDŐGAZDASÁGI ÉS FAIPARI TERMÉKEKET ÉRTÉKESÍTŐ
ÉS FELDOLGOZÓ VÁLLALAT (ERDÉRT) – – 49**

AZ ERDÉRT TÉRKÉPE – – – – – 50

AZ ERDÉRT MŰKÖDÉSE – – – – – 51

Szervezeti felépítés – – – – – 52

Az ERDÉRT Vállalat létrejöttének előzményei és
feladatainak kibontakozása – – – – – 53

Az ERDÉRT-telepek céltudatos létesítése. Nép-
gazdasági érdekű rendeltetésük idomulása – – 59

Áruforgalom – – – – – 67

Ipari tevékenység – – – – – 81

Gépesítés – – – – – 95

Munkaügy – – – – – 107

Pénzügyi bonyolítás – – – – – 115

Szállítás – – – – – 119

Az ERDÉRT jövő tervei és perspektívái – – – – 131

SZABOLCS MEGYEI ERDÉRT TELEPEK – – – – 139

13. számú ERDÉRT-telep Mátészalkán – – – 141

14. számú ERDÉRT-telep Tuzséron – – – 157

21. számú ERDÉRT-telep Vásárosnaményban – – 173

Fábián Gyula: **ELVÁNDORLÓK – HAZATÉRŐK** – 181

ENDER